Prix Interallié 2019
Prix Goncourt des Lycéens 2019

POLIROM

Karine Tuil

Lucrurile omenești

BIBLIOTECA POLIROM

Karine Tuil

Lucrurile omeneşti

Traducere din limba franceză
şi note de Daniel Nicolescu

POLIROM
2021

Karine Tuil, *Les choses humaines*
Copyright © éditions Gallimard, Paris, 2019
© 2021 by Editura Polirom, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-9364-1
ISBN PDF: 978-973-46-9365-8
ISBN print: 978-973-46-8353-6

Coperta: Radu Răileanu
Foto copertă: © Getty Images – spooh (detaliu)

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

LIBRIS | We know books

KARINE TUIL s-a născut în 1972 la Paris. După încheierea studiilor de Drept, obţine diploma de studii aprofundate la Université Paris II. O vreme profesează ca jurist, apoi se dedică scrisului. Primul său roman, *Pour le pire*, poveste a descompunerii lente a unui cuplu, este publicat în anul 2000. În 2001 îi apare romanul *Interdit*, istorie burlescă a crizei identitare a unui bătrîn evreu. *Du sexe féminin* (2002) încheie trilogia despre familia evreiască. Vor urma romanele *Tout sur mon frère* (2003), *Quand j'étais drôle* (2005), *Douce France* (2007), *La Domination* (2008), *Six mois, six jours* (2010), *L'Invention de nos vies* (2013). În 2016 publică romanul *L'Insouciance*, care primeşte Prix Landerneau des lecteurs, iar în 2019, *Les choses humaines*, distins cu Prix Interallié şi Prix Goncourt des Lycéens 2019.

În memoria tatălui meu

Ce-ți trebuie? Un pistol semiautomat? Cu acţiune la pompă? Ăsta e un Beretta 92. Ușor de mânuit. Poți să-ți iei și un Glock 17, a patra generație, un 9 mm cu mâner ergonomic, îți asigură priză bună când îl ții strâns, trebuie să-l apuci fără șovăială, aici pui degetul mare, apeși pe trăgaci cu vârful arătătorului, atenție, arma trebuie să fie mereu în prelungirea brațului, tragi cu mâna bine întinsă, la detonarea cartușului surpriza trebuie să fie automatizată, nu-ți rămâne decât să umpli încărcătorul, după ce-ai făcut-o, ochești și, când ai ținta în cătare, apeși, glonțul pleacă imediat. Poftim, vrei să încerci? Vezi dulăul ăla de-acolo? Hai, doboară-l!

L

U

C

R

U

R

I

L

E

O

M

E

N

E

Ş

I

T

Difracție

„Cine vrea să afle adevărul din om trebuie să-și însușească și durerea lui.“

Georges Bernanos, *Bucuria*

1

Deflagrația extremă, arderea totală, era sexul, nimic altceva – sfârșitul mistificării; Claire Farel pricepuse asta când, la vârsta de nouă ani, fusese martoră la destrămarea propriei familii din pricina atracției de nestăpânit a mamei sale pentru un profesor de medicină întâlnit cu prilejul unui congres; pricepuse asta când, de-a lungul carierei, văzuse persoane publice pierzând în câteva clipe tot ce construiseră de-a lungul întregii vieți: slujbă, reputație, familie – realizări sociale care deveniseră trainice cu prețul a numeroși ani de muncă, de concesii-minciuni-promisiuni, adică trilogia supraviețuirii conjugale –, îi văzuse pe reprezentanții cei mai străluciți ai clasei politice compromițându-se pe termen lung, uneori chiar definitiv, de dragul unei aventuri vremelnice, expresie a unei fantezii – nevoile imperioase ale dorinței sexuale: totul, imediat; ea însăși ar fi putut să se trezească în mijlocul unuia dintre cele mai mari scandaluri din istoria Statelor Unite, avea douăzeci și trei de ani pe-atunci și efectua un stagiu la Casa Albă, odată cu Monica Lewinsky – cea care avea să rămână faimoasă pentru că zdruncinase cariera președintelui Bill Clinton –, și nu se aflase în locul brunetei voluptuoase pe care președintele o botezase tandru „puștoaica“ doar pentru că nu corespundea canoanelor estetice în vigoare la vremea respectivă în Biroul oval: era blondă cu părul împletit, de înălțime potrivită, cam slăbuță, îmbrăcată mereu în sacou și pantaloni cu croială bărbătească – nu se potrivea nicicum.

Se întreba adesea ce s-ar fi întâmplat dacă președintele ar fi ales-o pe ea, franco-americana cerebrală și impulsivă căreia nu-i plăcea să exploreze viața decât prin intermediul cărților,

în loc s-o prefere pe Monica, bruneta planturoasă cu zâmbet de prădător, micuța prințesă evreică ce crescuse în cartierele de fițe Brentwood și Beverly Hills. Ar fi cedat în fața forței de seducție a puterii; s-ar fi îndrăgostit ca o începătoare și ar fi fost audiată de Kenneth Starr, încolțită să turuie aceeași poveste care ar fi animat cinele la restaurant din toată lumea, precum și cele patru sute șaptezeci și cinci de pagini ale unui raport ce i-ar fi făcut să tremure pe lăudătorii puterii americane și ar fi ațâțat instinctele nevrotice ale unui popor care, sub impactul indignării și al buimăcelii, ar fi reclamat o muștruluială moralizatoare generală, iar ea, fără îndoială, n-ar fi ajuns niciodată intelectuala respectată care, zece ani mai târziu, avea să-l întâlnească pe același Bill Clinton la o serată oferită cu prilejul apariției memoriilor lui, unde avea să-l întrebe fără înconjur: „Domnule Clinton, de ce ați recurs în mod public la acest înjositor exercițiu de căinţă și v-ați ocrotit soția și fiica, fără să manifestați cea mai măruntă compasiune față Monica Lewinsky, a cărei viață intimă a fost distrusă?“. Atunci, el alungase întrebarea cu dosul mâinii, replicând pe un ton chipurile detașat: „Dar cine ești dumneata?“. Nu-și amintea de ea, ceea ce, la urma urmei, părea firesc, întâlnirea lor se petrecuse cu douăzeci de ani înainte și, chiar dacă se ciocniseră pe coridoarele Casei Albe, ea fiind ușor identificabilă grație părului de un blond venețian care-i dădea un aer prerafaelit, nu-i adresase niciodată vreo vorbă – *un președinte n-avea nici un motiv să discute cu o stagiară, cu excepția situației în care ar fi vrut să i-o tragă*.

Douăzeci şi unu de ani mai devreme, în 1995, trei femei ajunseseră la Casa Albă datorită unui dosar academic exemplar şi a nenumărate recomandări. Cea dintâi, Monica Lewinsky, avea să rămână aşadar doar un meteorit propulsat la vârsta de douăzeci şi cinci de ani în galaxia mediatică internaţională, având drept singure fapte de arme o felaţie şi o hârjoană erotică ornată cu un trabuc. A doua, cea mai tânără, Huma Abedin, a cărei familie de origine indo-pakistaneză înfiinţase Institutul pentru afacerile minorităţii musulmane, fusese repartizată la biroul pus la dispoziţia lui Hillary Clinton

şi devenise, în circa un deceniu, cea mai apropiată colaboratoare a acesteia. Când protejata ei se căsătorise cu politicianul democrat Anthony Weiner, prima doamnă pronunţase aceste vorbe pline de încărcătură afectivă: „Dacă aş fi avut o a doua fiică, aceasta ar fi fost Huma“. O sprijinise atunci când, un an mai târziu, tânărul soţ a postat din greşeală pe Twitter nişte fotografii care-l înfăţişau în posturi sugestive – cu bustul gol şi sexul reliefat în nişte boxeri ce nu izbuteau să-i ascundă deloc erecţia. Nu se dăduse în lături nici atunci când soţul fluşturatic recidivase, purtând de data asta o corespondenţă erotică prin SMS-uri cu o minoră – în perioada când încerca să intre în cursa pentru primăria New Yorkului din partea democraţilor! Pentru că era unul dintre cei mai promiţători tineri politicieni! În ciuda avertismentelor celor care cereau îndepărtarea Humei Abedin de la Casa Albă, invocând toxicitatea ei politică, Hillary Clinton, de-acum candidată a democraţilor la preşedinţia Statelor Unite, şi-o păstrase alături. Bun venit în Clubul Femeilor Înşelate, dar Demne, mari preotese ale *poker face*-ului american – zâmbiţi, se filmează!

În acest trio al stagiarelor ambiţioase, singura care scăpase până atunci de scandaluri era ea, Claire Davis-Farel, fiica unui profesor de drept de la Harvard, Dan Davis, şi a unei franţuzoaice, traducătoare din engleză, Marie Coulier. Legenda familială spunea că părinţii ei se întâlniseră în faţa Universităţii Sorbona şi că, după câteva luni de relaţie la distanţă, se căsătoriseră în Statele Unite, într-un cartier mărginaş din Washington, unde duseseră o existenţă liniştită şi monotonă – Marie renunţase la toate visurile ei de emancipare ca să se ocupe de fiică-sa şi ajunsese exact ceea ce nu-şi dorise: o casnică a cărei singură obsesie era să nu uite să-şi ia pilula; îşi trăise maternitatea ca pe o alienare, nu era făcută pentru aşa ceva, nu i se deşteptase instinctul matern, ba chiar se simţise profund deprimată la naştere şi, dacă soţul ei nu i-ar fi găsit de lucru câteva traduceri, ar fi luat antidepresive până la sfârşitul vieţii, ar fi continuat să afişeze un surâs artificial şi să susţină public că viaţa ei e *nemaipomenită*, că e o mamă şi o

soţie *împlinită*, până când, într-o bună zi, s-ar fi spânzurat în pivniţa micuţei lor vile din Friendship Heights. Aşa însă, s-a reapucat treptat să lucreze şi, la nouă ani după naşterea fiicei sale, i s-au aprins călcâiele după un medic englez a cărui traducătoare fusese pe timpul unui congres la Paris. Îşi părăsise soţul şi fiica de la o zi la alta, într-un soi de hipnoză amoroasă, şi se stabilise la Londra cu acest necunoscut, dar după opt luni, în care nu-şi văzuse odrasla mai mult de două ori, bărbatul o dădea afară din casă pe motiv că e „de nesuportat şi isterică“ – şi-am încălecat pe-o şa, şi v-am spus povestea aşa… În cei treizeci de ani care au urmat, n-a făcut altceva decât să justifice ceea ce considera că a fost „o rătăcire“; spunea că a căzut pradă unui „pervers narcisiac“. Realitatea era mult mai prozaică şi mai puţin fantezistă: fusese cuprinsă de o pasiune sexuală care nu a durat.

Claire locuise în Statele Unite, la Cambridge, împreună cu tatăl ei, până când acesta murise din pricina unui cancer fulgerător – ea avea treisprezece ani. Atunci s-a întors în Franţa, lângă mama ei, în sătucul de munte unde aceasta se stabilise, aproape de Grenoble. Marie lucra pentru nişte edituri franceze, cu jumătate de normă, şi, sperând „să recupereze timpul pierdut şi să-şi îndrepte greşeala“, se dedicase instruirii fiicei sale cu un devotament dubios. O învăţase mai multe limbi străine, îi predase literatură şi filosofie – fără ea, cine ştie dacă tânăra Claire ar mai fi devenit eseista consacrată, autoare a şase volume, dintre care al treilea, *Puterea femeilor*, scris la treizeci şi patru de ani, îi asigurase succesul la critică. După studii la Şcoala Normală Superioară[1], Claire s-a înscris la departamentul de filosofie al Universităţii Columbia, în New York. Acolo a reînnodat legăturile cu foşti cunoscuţi ai tatălui său, care au ajutat-o să obţină acel stagiu la Casa Albă. În perioada respectivă, l-a întâlnit la Washington, cu prilejul unui dineu organizat de nişte prieteni comuni, pe cel care avea să-i devină soţ, faimosul jurnalist politic francez Jean Farel. Cu douăzeci şi şapte de ani mai în vârstă decât ea, această vedetă a canalului public de televiziune tocmai divorţase şi se afla la apogeul gloriei mediatice. Pe lângă marele show politic al cărui

realizator şi producător era, avea o emisiune de interviuri la radio între 8 şi 8.20, cu şase milioane de ascultători în fiecare dimineaţă. După câteva luni, Claire renunţa la o carieră în administraţia americană, se întorcea în Franţa şi se căsătorea cu el. Farel – bărbat cu un farmec irezistibil pentru tânăra ambiţioasă care era pe-atunci, înzestrat cu un simţ ascuţit al replicii, despre care invitaţii săi politici spuneau: „Când te intervievează Farel, eşti ca o vrăbiuţă în ghearele unui vultur“. O propulsase într-un mediu social şi intelectual în care n-ar fi putut nicicând să ajungă la o asemenea vârstă şi fără o rețea personală de influenţă. Fusese soţul, povăţuitorul şi susţinătorul ei cel mai devotat; această formă de autoritate protectoare, consolidată de diferenţa de vârstă dintre ei, o situase într-o poziţie de subordonare, dar acum, la patruzeci şi trei de ani, era hotărâtă să-şi urmeze calea în viaţă potrivit propriilor reguli. Timp de douăzeci de ani, izbutiseră să păstreze complicitatea intelectuală şi stima prietenească tipică vechilor cupluri care aleg să-şi canalizeze interesele spre propriul cămin, construit ca o baricadă împotriva adversităţii, afirmând că sunt cei mai buni prieteni din lume, ceea ce era un mod civilizat de-a ascunde faptul că nu mai întreţineau raporturi sexuale. Vorbeau ceasuri în şir despre filosofie şi politică, singuri sau în timpul dineurilor pe care le dădeau adesea în apartamentul lor spaţios de pe avenue Georges-Mandel, dar ceea ce-i apropiase cel mai tare era fiul lor, Alexandre. La douăzeci şi unu de ani, după ce studiase la Politehnică, acesta se înscrisese pentru noul an şcolar, în septembrie, la Universitatea Stanford, în California. În absenţa lui, la începutul lunii octombrie 2015, Claire şi-a părăsit soţul fără menjamente: *am întâlnit pe cineva*.

Precum atâția alții, Claire cedase în fața sexului și ispitei distrugerii, sexului și impulsului său sălbatic, tiranic, irepresibil, dând peste cap din pricina unei *toane*, în urma unui elan irezistibil, tot ceea ce construise cu grijă – familie, echilibru emoțional, statornicie –, de dragul unui bărbat de vârsta ei, Adam Wizman, profesor de franceză la o școală evreiască din departamentul 93[2], care locuia de trei ani,

împreună cu soția și cu cele două fiice, Noa și Mila, de treisprezece și optsprezece ani, în Pavillons-sous-Bois, o comună liniștită din Seine-Saint-Denis. O poftise pe Claire să-i cunoască pe elevii lui din clasa terminală și, după discuția pe care o purtaseră într-una din sălile de conferință ale liceului, se duseseră să bea un pahar într-o cafenea din centrul localității. Conversațiile lor încă nu depășeau camaraderia politicoasă, artificială, care își închipuie că ascunde dorința, dar care de fapt dezvăluie totul; amândoi rămăseseră la locurile lor, era convenabil din punct de vedere social și, cu toate astea, știuseră chiar din clipa când se așezaseră la masa din acel bistrou pustiu: aveau să se revadă, să facă dragoste și să se prindă reciproc în capcană. Când o condusese acasă în vechiul său Golf verde fistic, pentru că șoferul taxiului comandat nu se prezentase, îi spusese că doreşte s-o revadă; așa încât, în cele câteva luni de relație la distanță (pe vremea aceea se întâlneau doar o dată sau de două ori pe lună, iar întâlnirile aveau o asemenea intensitate, încât le întăreau convingerea delirantă că sunt „făcuți unul pentru altul“), intelectuala un strop cam rigidă care ținea conferințe de filosofie la Școala Normală Superioară cu subiecte foarte diverse precum *fundamentul ontologic al individualismului politic* sau *emoțiile impersonale ale ficțiunii* se preschimbase într-o îndrăgostită focoasă, ale cărei principale preocupări constau în scrierea de mesaje erotice, în rumegarea aceleiași fantasmagorii și în căutarea unor sfaturi care s-o lămurească în privința singurei probleme existențiale de interes: *Poți să iei viața de la capăt după patruzeci de ani?* Își băgase mințile-n cap: „Muncește și lasă deoparte viața privată! Năbădăi, sigur, la douăzeci de ani, dar la mai bine de patruzeci? Ai un fiu de douăzeci și unu de ani, o funcție cu vizibilitate, o viață *satisfăcătoare.* O viață *împlinită.* Ești căsătorită cu un bărbat care îți oferă libertate deplină și cu care ai încheiat tacit același pact care-i legase pe Jean-Paul Sartre și Simone de Beauvoir: iubirile necesare, iubirile întâmplătoare, soţul, acest punct fix, și aventurile sexuale care aveau să le alimenteze înțelegerea lumii – până acum, însă, nu-ți luaseși această libertate, nu din fidelitate, nu, nu-ți plăcea deloc îngustimea morală, ci dintr-o

aplecare naturală către tihnă. Ți-ai organizat viața cu un perfect simț al ordinii și diplomației. Ți-a fost mai greu decât unui bărbat să-ți găsești locul potrivit, dar ai sfârșit prin a-l afla, simțindu-te îndreptăţită să fii acolo; ai hotărât, o dată pentru totdeauna, că vei accepta situația și că nu vei fi o victimă. Soțul tău e adesea absent și, când e aici, vezi femei din ce în ce mai tinere roind în jurul lui, dar știi prea bine că cea la care ține ești tu“. Ea, femeia care își afirma independența în toate luările de cuvânt mediatice, se supunea, în viața privată, unor comenzi sociale multiple: „Mulțumește-te cu ce ai! Nu cădea în plasa dependenței nocive, a dorinței sexuale, a mirajului iubirii, a tot ceea ce ajunge să te alieneze, să te sleiască. Vei fi terminată. Renunță!“. Multă vreme ezitase să iniţieze procedura de divorț, strivită de vina de-a părăsi un bărbat care se apropia de sfârșitul vieții, încătușată în obișnuințele lor comune și în sentimentul de siguranță pe care acestea îl generau, imobilizată neîncetat de niște fire nevăzute: teama de necunoscut, morala personală, un anume conformism. Împreună cu soțul ei forma unul dintre acele cupluri de putere pe care societatea mediatică le venera, dar, în raportul de forțe permanent în care evolua mariajul lor, nu era greu de stabilit cine domina. În cazul unui divorț, prietenii, relațiile profesionale aveau să-l aleagă până la urmă pe cel mai influent, adică pe Jean. Ar fi fost izolată, ostracizată; în presă, articolele despre cărțile ei aveau să se împuțineze, să fie mai puțin elogioase. Jean avea să facă, în mod indirect, presiuni, nici măcar nu va trebui să dea vreun telefon – rețeaua lui funcționa în chip *natural.* Știa ce atracție exercita puterea mediatică, cunoștea riscul de omnipotență pe care îl crea lingușeala, precum și incapacitatea unora – nu întotdeauna dintre cei mai fragili – de a-i rezista. Și chiar asta s-a întâmplat. Da, însă cu cinci ani înainte, Claire trăise experiența bolii, fusese diagnosticată cu cancer la sân. Când a aflat că se vindecase, a hotărât să-și trăiască viața cu acea intensitate pe care doar conștiința acută a propriei morți o făcea posibilă. Transformarea prin suferință – tipică, previzibilă, dar adevărată. Renunțarea? Nu prea curând.

„O femeie la vârsta și în situația ta“ (trebuia citit *o femeie pe care boala a făcut-o vulnerabilă*) nu se cuvine să se expună pericolului, asta îi repeta, în esență, mama ei, asta afirma, cu o sinistră autoritate, societatea, asta confirma până și literatura, atunci când le ridica la rang de eroine clasice pe femeile nefericite în căsătorie, pe care pasiunea le măcinase şi le storsese de vlagă, împingându-le uneori la sinucidere, asta îi amintea cu violenţă întregul peisaj social, însă o femeie ca ea, formată prin lecturi eteroclite, care îşi făcuse din propria libertate şi autonomie temeiuri existenţiale, însăşi esenţa muncii sale, o femeie care se confruntase cu moartea, izbutea repede să se convingă că nu poate fi pe lume dezastru mai mare decât să renunţi la viaţă şi la iubire, şi uite-aşa, într-o dimineaţă, şi-a făcut bagajele şi a plecat, lăsând pe masa din salon o carte poştală cu un peisaj montan, pe spatele căreia mâzgălise aceste cuvinte a căror banalitate exprima urgenţa şi necesitatea plecării, dorinţa de-a isprăvi, de-a pune punct brusc, o lovitură de pumnal, o jertfire a animalului fără a-l adormi înainte, brutală şi necruţătoare, aşa cum se cuvine să fie o execuţie: *S-a terminat.*

1. În orig., École Normale Supérieure (sau, cu mai e numită, Normale Sup’ sau ENS), una dintre cele mai prestigioase şi elitiste instituţii universitare din Franţa, specializată în studiul literelor şi ştiinţei.
2. Este vorba despre departamentul francez Seine-Saint-Denis, aflat la nord-est de Paris.

2

A dura – acesta era verbul în care se înghesuiau toate alienările existenţiale ale lui Jean Farel; să rămână cu nevasta; să fie sănătos; să trăiască mult; să părăsească televiziunea cât mai târziu. La şaptezeci de ani, dintre care patruzeci pe micul ecran, privea năvala lupilor tineri din mass-media cu ferocitatea fiarelor bătrâne care, sub masca nepăsării, şi-au păstrat neştirbită combativitatea. Trupul său dădea nişte semne de slăbiciune, dar avea o mentalitate de atlet şi un spirit sprinten, care atacau cu atât mai violent cu cât interlocutorul tânăr, subestimându-i vigoarea, se trezea mai iute expediat la hotarele aroganţei şi precarităţii lui intelectuale. „Am o natură robustă“, le răspundea el cu modestie celor care-l descoseau în legătură cu secretul lui de-a se menţine în formă. În fiecare dimineaţă făcea exerciţii cu un instructor ale cărui servicii le împărţea cu o vedetă a cântecului francez. Mai era supravegheat şi de un nutriţionist adulat de toată lumea bună din Paris. Îşi cântărea alimentele, nu-şi îngăduia nici o abatere şi obişnuia să se ducă la două, trei restaurante din capitală unde se îmbulzea tot Parisul mediatic. Secretul siluetei lui? Îl divulgase în presă: „Nu pierd niciodată prilejul să sar peste câte o masă“. O dată pe an, se ducea discret la o clinică de chirurgie estetică aflată la câţiva paşi de sediul unde lucra, pe rue de Ponthieu, în arondismentul al VIII-lea parizian. Îşi făcuse o lipoabsorbţie la gât şi abdomen, o operaţie la pleoape, un uşor lifting, şedinţe de laser şi injecţii cu acid hialuronic – niciodată Botox, pentru că înţepenea muşchii şi dădea un aer de păpuşă de ceară, iar el căuta să fie cât mai *natural*. De asemenea, petrecea trei săptămâni pe an, una iarna şi două vara, în vârf de munte, unde, sub supravegherea unui

cardiolog şi a unui naturo-terapeut, postea sever şi profita de plăcerile alpinismului şi drumeţiei. După aceea, avea ritmul cardiac al unui adolescent. Renunţase la înot şi-şi anulase abonamentul la piscina hotelului Ritz, unde ani la rând avusese ocazia să stea în preajma celor mai arătoase actriţe, pentru că vântul de moralitate care adia în lumea politico-mediatică îl îndemnase la un spor de prudenţă. În contextul delaţiunii generalizate instaurate de reţelele sociale, miza pe cartea discreţiei şi-a austerităţii.

O dată pe trimestru, se ducea la consultaţie la medicul său generalist, care îi făcea analizele. Era în stare să-ţi spună care îi e viteza de sedimentare, nivelul de proteină C reactivă, cel al transaminazelor şi îşi făcea toţi markerii tumorali posibili, mai cu seamă de când Claire fusese despistată cu cancer la sân – „Sunt ipohondru“, se justifica el. Voia pur şi simplu să reziste, să rămână pe ecrane. Înainte de începutul verii, avea să pozeze pentru coperta revistei *Paris Match* prin obiectivul unui fotograf renumit – ritual anual care îi aducea notorietate, admiraţia publicului şi sprijinul canalului TV. Va putea fi văzut practicând, ca întotdeauna, activităţi sportive, ciclism, alergare, mers nordic, un mod de-a spune: „Uitaţi-vă la mine, am rămas plin de vigoare“. Anul acesta acceptase să participe la emisiunea *Fort Boyard*; telespectatorii aveau să primească astfel confirmarea condiţiei lui fizice excelente.

Jean Farel îşi dedicase întreaga viaţă muncii – „pasiunii sale“, ar spune el. Politica şi jurnalismul fuseseră motorul existenţei lui: plecat de la zero, fără diplomă, fără relaţii, urcase toate treptele afirmării; la douăzeci de ani, intrase la ORTF[1] ca simplu stagiar, după care devenise, zece ani mai târziu, prezentatorul telejurnalului de pe Canalul 1. După o lungă şedere la un mare post de radio naţional, unde fusese director, revenise la televiziune, prezentase jurnalul de ştiri pe canalul public timp de aproape zece ani, apoi începuse să prezinte o emisiune matinală la un post de radio. Interviurile lui directe şi incisive, argumentate, cultivate, pline de referinţe exacte, îi asiguraseră o reputaţie de maestru al pugilatului.

Chiar în această perioadă concepuse *Grand Oral*[2], un show mediatic în centrul căruia strălucea un invitat politic intervievat de însuşi Farel, dar şi de scriitori, actori, reprezentanţi ai lumii culturale, pe care îi alegea pentru îndrăzneala lor subversivă – fiecare emisiune avea parte de polemica ei, de sfertul de oră de încăierare cu injurii, de ameninţările cu procese de calomnie şi, în ziua următoare, de relatările din principalele medii jurnalistice şi din reţelele sociale. Vreme îndelungată prezentase această emisiune în direct, dar la vârsta de şaizeci şi şapte de ani fusese victima unui accident vascular cerebral minor, pe când se afla acasă: preţ de câteva clipe îşi pierduse graiul. Chiar dacă rămăsese fără sechele şi izbutise să păstreze secret episodul ca să-şi apere cariera, impusese înregistrarea în avans a emisiunii, în mod oficial de dragul libertăţii şi al confortului, dar de fapt pentru că era îngrozit la gândul că ar putea suferi un atac cerebral în direct şi s-ar vedea silit să-şi încheie cariera de excepţie pe YouTube. N-avea nici cea mai mică intenţie să părăsească ecranul, nici chef să renunţe la ceea ce îi dădea puterea să continue: pasiunea pentru politică, adrenalina expunerii mediatice, notorietatea şi avantajele ei – influenţa, sentimentul de atotputernicie pe care i-l aduceau audienţele ridicate şi faptul că era recunoscut şi aclamat pretutindeni cu consideraţie.

Apăsarea narcisiacă, obsesia imaginii, a dominaţiei – era omniprezent pe ecran, iar acum îşi pândea, dimineaţă de dimineaţă, în oglindă, degradarea inevitabilă. Cu toate astea, nu se *simţea* bătrân. Încercările sale de seducţie – continua să dorească să placă – se mărgineau de-acum la nişte mese luate la restaurant cu colegele, cele sub patruzeci de ani fiind preferatele sale, şi cu nişte romanciere debutante, pe care le ochea prin presă toamna, la începutul noului an literar, şi cărora le trimitea scrisori pline de admiraţie: *primul dumneavoastră roman este cel mai bun produs al noului val.* Îi răspundeau întotdeauna; de-abia atunci, învăluitor şi mieros, le propunea un prânz într-un restaurant unde puteai vedea şi fi văzut – iar ele acceptau, măgulite că stau de vorbă cu

animalul mediatic, avea o tolbă cu mii de anecdote pasionante, se regăsea în privirile lor, nimic mai mult, toată lumea era încântată.

Sediul postului de televiziune era un adevărat vivariu de carne proaspătă: ziariste, stagiare, invitate, editorialiste, prezentatoare, recepţionere. Uneori se trezea visând că-şi reface viaţa cu una dintre ele, că au un copil împreună. Nu puţine erau cele dispuse să-şi dea la schimb tinereţea pe o viaţă confortabilă. Le-ar introduce în lumea presei – datorită lui ar avea un avans de zece ani faţă de celelalte –, în vreme ce, afişându-se alături de ele, el ar întineri cu câţiva ani, descoperindu-şi un nou elan sexual. Ştia lucrurile astea pe dinafară, dar era lipsit de cinism: n-ar fi putut numi iubire ceea ce era doar un troc. În plus, nu se putuse nicicând hotărî s-o părăsească pe femeia lui din umbră, Françoise Merle, ziaristă din presa scrisă, laureată a premiului Albert-Londres în anii şaptezeci pentru un reportaj excepţional, *Cei uitaţi din Palacio,* edificiu aflat în Seine-Saint-Denis. Ea îşi începuse cariera la departamentul social al unui mare cotidian. Apoi devenise, succesiv, reporter, redactor-şef adjunct, redactor-şef, director editorial, după care ratase alegerea în postul de director de ziar. Acum era consilier editorial, un titlu obscur ce o scutea să privească deschis subiectul care o răvăşea de doi ani încoace: trecerea discretă pe linie moartă, vestind o ieşire la pensie ce o îngrozea şi care-i provocase doi ani de depresie şi de tratamente anxiolitice, menite s-o ajute să îndure mizeria de-a fi împinsă în afara peisajului, deşi se simţea încă eficientă şi competentă.

Jean o întâlnise pe Françoise Merle la trei ani după naşterea fiului său, Alexandre, pe coridoarele unei asociaţii pe care o înfiinţase, Ambiţie pentru toţi, ce reunea ziarişti dornici să-i sprijine pe liceenii proveniţi din medii defavorizate să intre la şcolile de jurnalism. Era o femeie frumoasă, cultivată, generoasă, care tocmai îşi sărbătorise cea de-a şaizeci şi opta aniversare şi împreună cu care trăia de aproape optsprezece ani *o viaţă dublă.* Ani de-a rândul, îi promisese lui Françoise că, *într-o bună zi,* o să fie împreună; ea nu se măritase, nu făcuse

copii, îl aşteptase zadarnic; el nu avusese curajul să divorţeze, nu atât din dragoste faţă de soţie – de multă vreme interesul lui pentru Claire se limita la viaţa familială –, cât din dorinţa de a-şi proteja fiul, de a-i oferi un mediu stabil, echilibrat. Alexandre fusese un copil de o excepţională precocitate intelectuală, era un tânăr strălucit, sportiv eminent, dar în viaţa privată lui Jean i se păruse întotdeauna imatur. Alexandre tocmai sosise la Paris ca să asiste la decernarea decoraţiei la Palatul Élysée: în seara respectivă, Jean urma să fie făcut mare ofiţer al Legiunii de onoare. De când Claire îl anunţase că se vor despărţi, nu-şi văzuse fiul decât o singură dată. Îi spusese că nimic nu e ireversibil, câtă vreme despărţirea nu e oficială – în taină, spera că soţia i se va întoarce la domiciliul conjugal de îndată ce se va fi săturat de o relaţie sortită să se izbească în curând de mizeriile cotidiene. De aceea nu-i mărturisise nimic lui Françoise, aceasta ar fi găsit un motiv să-i impună o implicare pe care el n-o mai dorea. O iubea, era visceral legat de ea prin nişte fire profunde, pe care nu le putea rupe fără să-şi facă rău lui însuşi, şi în acelaşi timp ştia, cu o vinovată clarviziune, că ei îi trecuse vremea. Avea aproape aceeaşi vârstă cu el; nu se putea arăta cu ea în lume fără să-şi compromită imaginea. Françoise îi putea da lovitura fatală: îmbătrânirea subită. În mediile intelectuale, soţia lui trezea respect şi admiraţie, în timp ce el era adesea socotit oportunist şi demagog. Claire fusese pentru el un atu, nu ezitase să pozeze alături de familie în anumite reviste, înfăţişându-se drept soţ fidel, tată bun, devotat căminului, respectuos faţă de munca soţiei – iar ea îi făcuse jocul, conştientă de repercusiunile pe care o asemenea punere în scenă mediatică le putea avea asupra carierei sale. Françoise descoperea aceste articole din presă şi, în momentele de disperare, renunţa la spiritul teatral pe care-l impunea acest vodevil intim, spunând că nu mai suportă rolul ce-i fusese atribuit: *Lua-te-ar dracu'!* exploda ea. *Cauţi o mamă, nu o nevastă, du-te la psiholog!* Apoi pleca trântind uşa. Era, desigur, dureros. Şi se întâmpla din ce în ce mai des… Mama lui reprezenta un subiect tabu. Anita Farel era o fostă prostituată toxicomană care, după ce făcuse patru copii cu trei

taţi diferiţi, îi crescuse într-o locuinţă ocupată ilegal din arondismentul al XVIII-lea. La vârsta de nouă ani, Jean o găsise moartă când se întorsese într-o după-amiază de la şcoală. El şi fraţii lui fuseseră daţi în plasament la DDASS[3]. Pe vremea aceea, Jean încă se numea John şi i se zicea Johnny, în chip de omagiu adus lui John Wayne, căruia maică-sa îi văzuse toate filmele. Fusese primit şi adoptat de către un cuplu din Gentilly, de la periferia pariziană, împreună cu fratele său mai mic, Léo. Acesta din urmă, fost boxer, acum în vârstă de şaizeci şi unu de ani, îi era cel mai apropiat confident, omul însărcinat cu munca de jos care rezolva din umbră toate micile angarale de care lui Jean, din pricina statutului său, îi era silă să se ocupe. În sânul familiei lor adoptive, soţia creştea copiii, iar soţul era antrenor. Îi iubiseră ca pe propriile lor odrasle. Fără studii, John urcase singur toate treptele posibile, într-o vreme când încă mai puteai reuşi în viaţă ca autodidact având tupeu şi ambiţie. De îndată ce fusese angajat la radio, îşi schimbase identitatea şi îşi franţuzise numele în Jean, mai elegant, mai burghez. Despre trecut vorbea puţin. O dată pe an, cu prilejul sărbătorii de Crăciun, îi strângea laolaltă pe părinţii adoptivi, pe fratele său Léo şi pe ceilalţi doi fraţi, Gilbert şi Paulo, care fuseseră crescuţi de altă familie în regiunea Gard şi erau agricultori – şi cu asta, basta!

La vârsta de treizeci şi doi de ani, Jean avusese un prim mariaj nereuşit – căsătoria durase doar câţiva ani – cu fata unui industriaş, apoi intrase în al doilea mariaj, căruia soţia voia să-i pună capăt. Când a întâlnit-o, Claire era foarte tânără, dar mult mai matură decât fetele de vârsta ei; a rămas foarte repede însărcinată. Multă vreme, el i-a reproşat că i-a făcut un copil „pe nepregătite“, înainte să fi fost sedus de ideea ştafetei genetice: în clipa când şi-a văzut copilul, l-a şi iubit. Era uluit de acel băiat cu părul de un blond veneţian şi cu ochi albaştri, de o frumuseţe pură, care semăna atât de puţin cu el, brunetul cu ochi negri. Când îl vedea, ştia că făcuse o alegere bună punând pe primul loc siguranţa afectivă a fiului său. Alexandre se afirmase mai presus de speranţele lui. Îi plăcea să le amintească tuturor că el, autodidactul, era părintele unui

politehnist – exista oare satisfacţie mai mare în viaţă? Fiul lui, „cea mai mare izbândă a vieţii sale“, repeta Jean – o afirmaţie plină de îngâmfare din partea unui bărbat care cunoscuse toate succesele profesionale posibile şi care îşi făcuse din longevitatea pe micul ecran un adevărat scop existenţial. Se spunea că e egocentric, orgolios, năvalnic, agresiv, instabil –, crizele lui de furie erau proverbiale – dar şi combativ, curajos: un animal de povară, un om care-şi punea cariera mai presus de orice. O măruntă consolare: acum, că plecase Claire, se putea dedica total acestei cariere.

La vârsta lui, în ciuda audienţelor mulţumitoare, pătrundea în zona de turbulenţe şi se agăţa cu disperare de un scaun râvnit şi ejectabil. Îşi petrecuse noaptea la sediul unde lucra, îşi amenajase acolo un apartament privat, avea o cameră, un dressing, un birou cu o zonă de salon şi o bucătărie. Françoise venise la el în ajun, spre ora 22, însoţită de câinele acela mare pe care Jean i-l oferise cu opt ani înainte, un caniş regal blând şi cuminte pe care îl numiseră Claude. Jean o auzea cum se pregăteşte în camera alăturată, ascultând, cu radioul dat la maximum, emisiunea matinală a unui rival pe care el îl ura. În timp ce dădea la pedale pe bicicleta de cameră, ea a dat buzna în încăpere, îmbrăcată într-o cămaşă de noapte din mătase bleumarin, nefardată. Era o blondă frumoasă, tunsă scurt, cu mers energic, în care se putea citi numaidecât vioiciunea intelectuală ieşită din comun.

— Trebuie să plec, a spus ea în timp ce-şi strângea lucrurile, cu dulăul lipindu-i-se de picioare.

Şedinţa de redacţie avea loc la 7.30, ea sosea mereu la ziar pe la 6.30; el intra în emisie, pentru matinalul de la radio, de-abia la ora 8.00.

Jean s-a dat jos de pe bicicletă, şi-a şters faţa cu un prosop alb, brodat cu iniţialele lui.

— Stai să-ţi dau o cafea.

A condus-o spre bucătărioară, cu câinele pe urme.

Ea s-a apropiat de masa din mijloc, în timp ce el îi turna lichidul fierbinte într-o ceaşcă purtând efigia lui George Bush – avea o întreagă colecţie, cu conotaţii umoristice.

— Chiar trebuie să plec, nu prea am timp.

— Stai jos! Trebuie să știi să-ți faci timp; și eu am un interviu în dimineața asta.

— Da, dar tu ți-ai pregătit totul de ieri, nu lași nimic la voia întâmplării, te știu eu.

— Ia loc două minute!

Însoțindu-și cuvintele cu un gest, a împins-o ușor pe scaun şi i-a luat mâna într-a lui.

— Până la urmă ești exact ca mine, a ironizat-o el, nu te dai bătută niciodată.

S-a așezat la rândul lui, și-a turnat o ceașcă de cafea.

— Îmi iubesc meseria, a spus ea. Am jurnalismul în sânge.

— Și eu, n-am încetat o clipă să iubesc meseria asta.

— Dar tu nu cauți respectul profesional; nu te interesează decât dragostea publicului, asta e diferența dintre noi.

— E o responsabilitate uriașă, pricepi, să fii văzut și iubit de milioane de oameni, să primești atâta dragoste.

— E o responsabilitate la fel de mare să ai milioane de cititori.

— Da, însă cititorii îți judecă în mod esențial doar munca. În cazul meu e altceva, oamenii mă văd pe ecran, fac parte din peisajul lor cotidian, se naște o legătură afectivă, devin cumva parte din familia lor.

S-a apropiat de ea, i-a trecut mâna peste obraz. Avea pielea cam flască, brăzdată de riduri; deși se îngrijea de înfăţişarea ei, refuza să cedeze în fața dictatelor impuse de cultul tinereții, așa că nu apela la operații estetice.

— Vii astă-seară? Te rog…

Ea s-a dat înapoi că să se ferească de mângâiere.

— Ca să văd cum primești medalia în aplauze? Nu, după atâta vreme ar trebui să știi că sunt insensibilă la fleacuri de-astea.

— Da, ești integră, ai mâinile curate.

Apoi, pe un ton îmblânzit, a adăugat:

— Dacă nu vii, povestea asta n-o să mai aibă nici o valoare pentru mine… Fiul meu o să fie acolo. A venit special pentru mine…

Françoise s-a ridicat.

— N-am nici un chef să te aud ridicându-ți în slăvi nevasta, fără de care n-ai fi ajuns aici, nici să-i văd palpitațiile atunci când președintele o să-i ofere un buchet de trandafiri în fața cercurilor mondene din Paris.

Era adevărat: Claire îi promisese că va veni ca să nu-l pună într-o situație jenantă.

— Știi bine că mariajul meu e doar o vitrină socială, nimic mai mult.

— Cu toate astea nu renunți la el.

Jean a șovăit o clipă. Ar fi putut s-o anunțe că fusese părăsit. Că soția lui trăia de trei luni cu alt bărbat, *un evreu.* Dar, dacă făcea asta, era nevoit să-i mărturisească şi că spera ca ea să se întoarcă.

— Nu vreau să-mi rănesc fiul, pentru că trece printr-o perioadă importantă din viață și e încă fragil.

Apoi s-a ridicat și el, s-a apropiat și a sărutat-o tandru.

— Te iubesc.

A strâns-o delicat la piept.

— Dimineața asta, după radio, am întâlnire cu Ballard, directorul de programe, a zis în timp ce ea se îndrepta spre dormitor.

A urmat-o și s-a simțit, în această nevoie fizică de-a fi în preajma ei, cât de intensă le era intimitatea.

— O să fie bine.

— Încearcă să mă destabilizeze, mă urăște.

Au intrat în cameră, cu câinele pe urmele lor. Jean s-a așezat pe marginea patului, a privit-o pe Françoise scoțându-și grațios cămășuța de noapte, apoi trăgând pe ea niște pantaloni negri și un pulover de un albastru electric.

— Cum poate un bărbat atât de complex ca tine să gândească uneori doar în alb şi negru? Lumea ta se împarte în cei care te iubesc și cei care nu te iubesc.

— Dacă nu-ți place emisiunea mea înseamnă că nu mă iubești, evident. Iar noul director nu mă iubește. Mă consideră prea bătrân, asta e realitatea. Se gândește: bătrânul se cramponează, nu vrea să renunțe. Îți dai seama câtă violență!

Ea a râs.

— Din perspectiva actualității, aș defini altfel violența.

— N-ai luat niciodată în serios ce fac. A devenit din ce în ce mai greu. Pe cine pun în ziua de azi pe coperțile revistelor? Pe tinerii realizatori cu moacă frumuşică… Trebuie să nu renunți… Niciodată… Nici nu știi cât e de cumplit mediul ăsta.

Trăsăturile lui Françoise s-au crispat într-o expresie sfidătoare.

— Ba știu. La un anumit nivel, să fii jurnalist înseamnă să știi să gestionezi presiunea. Chiar am de furcă, te rog să mă crezi, cu cei care se plâng de articolele care nu le convin, care se consideră denigrați la cea mai măruntă critică, cu telefoanele venite de la politicieni sau de la agenții lor, cu scrisorile incendiare ale cititorilor care amenință că renunță la abonament, cu ziariștii care se revoltă, cu misoginii care nu suportă să fie conduși de o femeie, cu aceia care vor să-mi ia locul… Ca să nu-ți mai pomenesc de violența rețelelor sociale… Astăzi, un bun jurnalist trebuie să aibă cel puțin douăzeci de mii de abonați pe Twitter, altfel spus, să-și petreacă acolo o bună parte din zi; eu am impresia că-mi pierd vremea. Pentru cei tineri, întrupez jurnalismul de pe vremea mămichii, nu mi-au citit vreodată un reportaj, mă tratează ca pe o relicvă. După cincizeci de ani, femeile devin străvezii, asta e, nu-mi pasă.

— Cum poți fi atât de pesimistă?

— Sunt lucidă: într-o zi o să mă părăsești pentru alta; va fi mult mai tânără, iar pe ea o s-o iei de nevastă.

— Niciodată, m-auzi, n-am să te părăsesc niciodată.

Nu-l asculta, urmărindu-și propriile gânduri.

— La un moment dat, așa se-ntâmplă, atât în viața privată, cât și în cea profesională, trebuie să știi să pleci.

— De ce crezi c-ar fi cazul să las baltă emisiunile? a întrebat Jean, pradă obiceiului de-a raporta totul la el. La un an distanță de prezidențiale? N-am fost nicicând atât de bun ca acum, atât de ofensiv, atât de liber.

Françoise a zâmbit.

— Atât de liber? Ești sigur? După fiecare remaniere, de fiecare dată după alegeri, te străduiești cât poți să fii pe placul noului guvern.

Jean a fost cuprins de iritare:

— Cine poate spune despre sine că e cu adevărat

independent? În lumea audiovizualului depinzi de puterea politică, n-ai ce-i face, raportul de forţe devine uneori învoială… Ca să nu mai spun că nu eşti în măsură să-mi faci morală… Cine sunt acţionarii ziarului tău? Un duo de mari patroni apropiaţi preşedintelui…

— Care-i legătura? Nu intervin în conţinutul articolelor! Ce crezi? Că o redacţie de patru sute de ziarişti poate fi dresată ca un căţel?

Jean n-a reacţionat. Ea s-a întors uşor, apoi i-a spus sec:

— Ziarul meu o să publice un interviu cu soţia ta în ediţia de mâine. Directorul editorial a propus să-l anunţăm pe pagina întâi, sub fotografia şi articolul dedicate evenimentelor de la Köln.

Cu câteva zile înainte, în noaptea de 31 decembrie 2015 spre 1 ianuarie 2016, sute de nemţoaice se duseseră la posturile de poliţie ca să depună plângeri; susţineau că fuseseră agresate sexual şi violate într-o piaţă centrală din Köln, în timpul petrecerii de Revelion – numărul agresorilor era estimat la o mie cinci sute. Câţiva dintre autorii acestor acte fuseseră interogaţi, cei mai mulţi erau imigranţi din Africa de Nord, iar această actualitate tragică atrăsese după sine un şuvoi de critici împotriva politicii de reglementare masivă a situaţiei migranţilor provenind cu precădere din Siria, implementată de Angela Merkel. Claire Farel se detaşase încă de la început de intelectualele şi politicienele de extremă stângă care susţinuseră că se tem că, „în loc să fie condamnate actele de violenţă comise împotriva femeilor, vor începe instrumentările rasiste“. Însăşi primăriţa din Köln, temându-se de o stigmatizare a imigranţilor, atrăsese atenţia asupra pericolului judecării de-a valma a oamenilor, după care le sfătuise inabil pe femei „să stea departe de bărbaţi“ – şi tocmai această expresie o determinase pe Claire să răspundă. După cum spunea în interviu, dorea „să trăiască într-o societate în care femeile să nu fie silite să se îndepărteze de bărbaţi ca să aibă parte de linişte“. Fiindcă anumite feministe puneau apărarea străinilor mai presus de cea a femeilor atacate, ea denunţa dezechilibrul. Considera această tăcere ca fiind

„vinovată“. Deşi condamna judecarea nediferenţiată a unei categorii, refuza să închidă ochii asupra actelor „reprobabile comise de acei bărbaţi pe teritoriul german. Ar trebui oare să ne ţinem gura de teamă că extrema dreaptă va câştiga puncte? Aceste femei primesc o somaţie cumplită… *Ţineţi-vă gura, pentru că, dacă vorbiţi, veţi face jocul fascismului.* E o greşeală şi, din perspectiva luptei feministe, o umilinţă. Îi dăm în vileag pe responsabili pentru ceea ce fac, nu pentru ceea ce sunt. Se cuvine ca femeile agresate să fie ascultate şi înţelese, iar agresorii, oricare vor fi fost ei, să fie pedepsiţi“.

— Nu mi-a plăcut interviul, a continuat Françoise, l-am criticat public ieri, în şedinţa de redacţie. Îi va stigmatiza şi mai puternic pe străini în Germania, dar şi în Franţa, cu precădere pe musulmani.

— Îmi ieşise din cap că sunt îndrăgostit de o islamo-stângistă, a glumit Jean.

— Nu mai face pe ideologul, nu faţă de mine.

Claude a început să latre, dându-le roată.

— Bine, o să plec, discuția e zadarnică.

— Dimpotrivă, subiectul trebuie comentat. Azi îl am în emisiune pe ministrul de Interne; echipa mea a făcut un reportaj care arată că municipalitatea din Köln a încercat să înăbușe afacerea. O să am prilejul să aduc din nou în atenție locul islamismului în Europa.

— Islamismul… Nu te-ai săturat să ne servești pocnitori de-astea, ca toţi ceilalți? Ce de prieteni o să-ți mai faci… La cea mai mică greșeală, televiziunea o să încerce să te zboare…

— Dac-ai ști câți vor să-mi ia locul…

— Știu.

— Mai mulți decât îți închipui…

— Până unde ai fi în stare să mergi ca să-ți păstrezi emisiunea?

Jean a pufnit în râs:

— Până la capăt.

1. Office de Radiodiffusion-Télévision Française (Oficiul de Radiodifuziune şi Televiziune Franceză).
2. „Examenul Oral“.

3. Direction Départamentale des Affaires Sanitaires et Sociales (Direcţia Departamentală pentru Afaceri Sanitare şi Sociale).

3

În timpul întâlnirii literare pe care Adam Wizman o organizase pentru elevii săi la școala evreiască unde preda franceza, Claire citise un fragment din cartea ei, precum și un extras din *Al doilea sex* de Simone de Beauvoir. În decurs de șase luni, Adam îi trimisese mai multe scrisori ca s-o convingă să vină acolo. Pricepuse că reticența lui Claire se datora, în parte, caracterului confesional al școlii; stăruise, afirmând că-și doreşte ca elevii lui să aibă acces la marile texte feministe și, mai cu seamă, la scrierile lui Simone de Beauvoir, cărora Claire le consacrase o carte. Își pusese elevii să studieze textul înainte de venirea lui Claire, aceasta răspunsese tuturor întrebărilor adresate de liceeni, însă a doua zi Adam fusese convocat de conducerea școlii: doi dintre elevi le povestiseră părinților că eseista evocase locul femeii și al căsătoriei „în termeni care contravin învățăturilor din Tora“. Părinții, înștiința direcțiunea, se aflau „în stare de șoc“. Motivul, următoarea frază: „Drama căsătoriei nu este că nu asigură femeii fericirea pe care i-o promite – nu există garanții pentru fericire –, ci că o mutilează, hărăzind-o repetiției și rutinei“. În acel mediu evreiesc conservator, căsătoria rămânea un act suprem, mult prețuit și sacralizat; viața cotidiană se încadra în preceptele iudaismului, rolurile erau riguros alocate și, chiar dacă marea majoritate a părinților afișa deschidere spirituală și întâmpinase cu entuziasm vizita lui Claire, o minoritate exercitase presiuni asupra direcțiunii, mărturisindu-și teama față de „influența nefastă pe care *această femeie* ar putea s-o aibă asupra fiicelor lor“. După eveniment fusese iniţiată o petiție, iar Adam primise un avertisment. Așa debutase relația lor: sub semnul unei amenințări. Veneau din două lumi radical

diferite. Adam Wizman se născuse și crescuse la Paris, în arondismentul al XX-lea, în sânul uneia dintre acele familii evreiești protectoare și iubitoare care își făceau un ţel fundamental al vieții din educația odraslelor și din aplicarea a ceea ce numeau cu cert orgoliu „valorile evreiești“. Originari din Africa de Nord, părinții lui sosiseră în Franța la începutul anilor șaizeci, năzuind ca progeniturile lor să aibă parte de o ascensiune care lor le fusese răpită de constrângerile exilului: tatăl era contabil; mama, asistentă socială într-o organizație de ajutorare a copiilor, evrei tradiționaliști, păstrători ai ritualurilor în spațiul domestic, dar mai degrabă laici în cel exterior. După un masterat în literaturi moderne la Sorbona, Adam primise un post de profesor la Toulouse, unde o întâlnise pe cea care, șase luni mai târziu, avea să-i devină soție, tânăra Valérie Berdah, de profesie tehnician dentar. O brunetă scundă, cu ochelari, cu ochi căprui bătând în verde, cu piele albă, cam corpolentă, mereu zâmbitoare, care fusese partenera ideală: voioasă, iubitoare, înțelegătoare. Aveau împreună două fiice, pe care le înscriseseră, la cererea lui Valérie, la o școală ebraică ce devenise, câțiva ani mai târziu, în 19 martie 2012, ținta unui atentat în care își aflaseră moartea, în condiții înspăimântătoare, trei elevi și un tată, asasinați de un islamist radical. În Franța anului 2012, un bărbat pătrundea într-o școală ca să împuște niște copii pentru că erau evrei și filma toată crima cu o cameră GoPro fixată pe piept. Franța, năucită, asista la resuscitarea, sub o nouă formă, a unei barbarii pe care o credea apusă și încerca să analizeze, fără să izbutească, mecanismul înfiorător ce dusese la propria ei dezagregare. Adam și soția lui își retrăseseră fetele de la școală fără să mai stea pe gânduri, după care se hotărâseră, asemenea multor apropiați ai lor traumatizaţi de tragedie, să părăsească Franța. Toate conversațiile lor se încheiau cu aceeași concluzie sumbră: evreii din Europa trebuie să înceteze să mai ascundă realitatea unui antisemitism ucigaș. Mai puteau rămâne câțiva ani ca să câștige timp, optând pentru o politică de amânare și o negare hipnotice, dar, mai devreme sau mai târziu, ei sau copiii lor aveau să fie siliți să părăsească Europa ca să se pună la adăpost de o eventuală amenințare, sătui să tolereze

inacceptabilul în numele păcii sociale și, prin forța împrejurărilor, de teama extincției. Cartea de căpătâi a lui Adam era *Dispariția*[1] lui Georges Perec. Îi povestea lui Claire că, potrivit tradiției ebraice, lumea fusese creată din litere. Retragerea unei singure litere din textul original al Bibliei îi schimba complet înțelesul. Era convins că acea constrângere pe care și-o impusese Perec – să scrie renunțând la folosirea literei „e“ – trăda în mod inconștient posibilitatea, încă vie printre evrei, a propriei lor dispariții. *Să trăiești fericit ca un evreu în Franța*. Adam își însușise această străveche zicală până în 2012, însă în ziua când teroristul intrase în școala fiicelor sale ca să le ucidă, se hotărâse să renunțe la ea. În graba momentului se stabiliseră în Israel, la Ra'anana, un oraș cu aproximativ optzeci de mii de locuitori, aflat la nord de Tel Aviv, unde trăiau numeroase comunități de imigranți, originare cu precădere din Franța – în trei ani, aproape douăzeci de mii de evrei francezi emigraseră în Israel –, închiriaseră un apartament pentru șase luni, dar experiența fusese dezastruoasă. Chiar dacă Adam era profund ataşat de acele meleaguri, înțelesese că nu avea să se integreze decât cu prețul unei deformări a propriei ființe, și nu era pregătit pentru așa ceva. Nu era pregătit să îndure apăsarea agresivă pe care o genera cotidianul în această țară, nu era pregătit – el, care nu cunoscuse decât singurătatea minorităților – să trăiască printre alți evrei ca și el. Se simțise stingher în acest climat de familiaritate permanentă și, deşi atunci când călătorea în străinătate era mereu surprins de sentimentul de apropiere și de fraternitate care se năștea în el de îndată ce întâlnea alt evreu, în Israel nu simțise nici cea mai măruntă complicitate cu cineva. Și mai era ceva care-l măcina și despre care nu îndrăznea să vorbească: lipsa conștiinței politice a celor care plecaseră odată cu el și din aceleași motive – conflictul israeliano-palestinian nu mai era decât o realitate abstractă, negată, o fatalitate căreia nimeni nu-i căuta o soluție, fiecare acceptând, în numele propriei siguranțe și liniști, o derută morală de care totul, în iudaismul umanist din care se revendica, s-ar fi cuvenit să-l ferească. Prin urmare, reveniseră în Franța, descurajați de evidența eșecului și a suferinței

trezite de acesta. La întoarcere, Adam primise acel post de profesor de franceză la școala evreiască. Trăise împreună cu familia în izolare, singura lor formă de viaţă socială fiind existenţa comunitară; exact în această perioadă, soţia lui devenise o practicantă asiduă. Începuse prin a-şi schimba prenumele din Valérie în Sarah. Înlocuise pantalonii cu fuste până la pământ, tricourile decoltate cu pulovere largi, cu mâneci lungi, şi-l anunţase pe Adam că doreşte să-şi acopere capul – avea să poarte batic – şi să respecte mai strict interdicţiile alimentare, sabatul şi „legile purităţii familiale“ – rânduieli foarte exacte, ce îi interziceau femeii să fie în contact cu soţul ei douăsprezece zile începând cu prima zi a ciclului, timp în care, la căderea nopţii, trebuia să se cufunde într-o baie rituală, cu apă de izvor, ca să se *purifice*. Nu dormeau împreună – în această perioadă, soţia se culca pe o saltea pusă direct pe duşumea, împotriva voinţei lui Adam, care nu suporta să-i vadă trupul lungit pe jos – şi, într-o zi, s-a săturat să se tot vadă lipsit de dorinţă şi de viitor. Vreme de douăzeci de ani îi fusese credincios acestei femei care-l încuraja ca un şef de echipă, în timp ce ea avea grijă de educaţia copiilor; era una dintre acele femei *aprige* ridicate în slăvi de iudaism şi pe care el le glorifica, la rugămintea ei, în fiecare vineri, printr-un cânt tradiţional intitulat „Femeia preacinstită“, dar la patruzeci şi doi de ani, când avea sentimentul că trăieşte cu o persoană complet străină, a întâlnit-o pe Claire, a descoperit flacăra iubirii şi a sexului, iar viaţa lui s-a schimbat peste noapte, devenind „o luptă împotriva tentaţiei de-a spăla putina şi de-a lăsa totul baltă“.

Absolutismul ca auxiliar al dorinței – ea și Adam nu s-au mai despărțit de-atunci, deși, în momentul când se întâlniseră, nici unul nu căuta o aventură; nici unul nu dorea să pună la încercare echilibrul familiei, erau amândoi niște iscusiți falsificatori ai fericirii conjugale. Erau dați ca exemplu. Modele de *stabilitate*. O ficțiune necesară într-o societate care făcuse din afișarea bunăstării virtuale un barometru al reușitei sociale. Mai era și altceva: fuzibilul identitar, sau ceea ce Adam numea „povara evreității“ și care, preț de un an, îl oprise să facă o alegere radicală și să-și schimbe viața. După două luni

de relație, Adam îi mărturisise lui Claire că nu putea să-şi ia nici un angajament faţă de ea pentru că nu se simțea în stare *să-și compromită căminul* – un cămin *evreiesc*, cu tot ceea ce acest atribut coagula în materie de îndatoriri și de obligații morale, de imperative religioase și de nevroze sectare –, nici să părăsească vila unde se mutase împreună cu familia sau să declanșeze o despărțire care să-l împiedice să-și vadă zilnic fiicele. Avea nevoie de o anumită siguranţă pe care Claire n-ar fi fost în stare să i-o ofere. Așadar, timp de un an se mulțumiseră cu această iubire paralelă. Când aveau posibilitatea, își petreceau ziua împreună făcând dragoste, iar când se întorceau acasă, o luau de la capăt cu sentimentul de vinovăție, cu vechea nevoie de cumpătare și liniște. Adam se confrunta cu întrebările afectuoase ale soției: *Cum ți-a mers azi? Ai avut spor la lucru?* Ce-ar fi putut să-i răspundă? În ziua aceea fusese preocupat să *juiseze*, un verb căruia de-abia acum, la peste patruzeci de ani, îi descoperise valențele subversive. Sexul, singura eliberare vitală ce-l ferea de astenia în care-l cufundase vreme îndelungată drama lui personală. Până atunci nu explorase sexualitatea decât prin prisma unei vieți conjugale senine, o experiență plăcută, reglementată și simplă de care cu timpul ajunsese să se dispenseze pentru că semăna prea mult cu un exercițiu de igienă și nu-i inspira nevoia de repetiție; şi, deodată, cunoscuse tot ceea ce pasiunea amoroasă putea oferi mai intens, dar și mai distructiv – înflăcărarea și zbuciumul, plăcerea și dezechilibrul interior, abandonul, epuizarea totală – și, de fiecare dată când se întorcea acasă, stors de vlaga pe care această relație o presupunea, era convins că nu va avea niciodată curaj să părăsească o viață căreia îi durase temeliile de dragul unei povești ce înflorise la umbra unei corespondențe secrete, în mare parte erotice, și care nu fusese confruntată cu realitatea și cu experiența intimității cotidiene – cu viața *adevărată*. Întâlnind-o pe Claire, percepuse dimensiunea reală a propriei alienări, prețul pe care trebuia să-l plătească pentru liniştea lui conjugală: alături de ea, își schimbase modul de-a gândi; alături de ea, avea în sfârșit să devină un bărbat în acord cu sine. Da, însă un bărbat exclus din comunitatea sa. Un paria.

Un evreu vinovat că și-a părăsit căminul. Rușinea – nu era pregătit pentru așa ceva; de aceea, luni întregi refuzase orice formă de angajament. Fusese crescut cu obsesia păstrării specificului evreiesc. De câte ori nu auzise, oare, această frază în adolescență? Fiind **EVREU**, ai **ÎNDATORIRI**, ești parte a unui **POPOR** căruia trebuie să-i asiguri **SUPRAVIEȚUIREA**.

Despre asta era vorba: o istorie a transmiterii și supraviețuirii într-un mediu ostil, o istorie amplificată de evenimentele recente. În ianuarie 2015 fusese nevoit să îndure altă traumă, cea provocată de crimele de la *Charlie Hebdo* și de la Hyper Cacher, din zona Porte de Vincennes; dar și moartea a doi polițiști. Grozăvia se repeta. În cele trei zile care au urmat dramelor, nu putuse să lucreze, rămăsese în casă împreună cu soția și fiicele lor, cu obloanele trase. Tragedia lor intimă, destinul comun, condiția lor fragilă îi uneau mai mult decât orice formă de iubire. La începutul relației cu Claire, când senzualitatea îi anihila capacitatea de-a se gândi și la altceva decât la sex, a fost de câteva ori la un pas de a-și face bagajele, dar i-a trebuit mai mult de un an ca să îndrăznească să-și anunțe familia că pleacă pentru totdeauna și să se vadă organizând divorțul religios de care ar fi avut nevoie soția lui ca să-și poată reface viața, spunându-i răspicat, de față cu judecătorul rabinic, celei care i le dăruise pe preaiubitele lui fiice, celei care-i sprijinise toate proiectele profesionale, care îl ajutase zi și noapte când era deprimat, când se îndoia de sine, împreună cu care îndurase frica, aceste cuvinte pe care avea să și le reproșeze până la moarte:

Te reneg,
Te reneg,
Te reneg.

Îi fusese teamă să le pună pe fetele sale, care nu cunoscuseră decât rigorile evreiești – iar cea mai tânără o apucase pe același drum spiritual ca și mama ei –, să locuiască sub același acoperiș cu Claire, femeie modernă, laică, atee, care vedea în coabitare expresia plenară a liberului-arbitru și un izvor de îmbogățire spirituală. Se temuse că o va fragiliza și

mai tare pe Mila, fiica mai mare, care repeta clasa terminală și părea să nu mai poată ieși din criza personală în care se adâncise după atentatul comis cu trei ani mai devreme în școala ei; fata rămăsese vulnerabilă, se ducea regulat la psihiatru, avea adesea gânduri morbide, coşmaruri care se încheiau cu focuri de kalaşnikov, în fiecare noapte se trezea plângând; iată de ce, luni la rând, Adam se lăsase pradă inerţiei. Fără să ia în seamă că lui Claire îi plăcea transparenţa şi că avea nevoie de legitimarea unei situaţii de pe urma căreia suferea mai mult decât el. Câteva luni n-au făcut altceva decât să se despartă şi s-o ia de la capăt, conştienţi că nu vor mai avea prilejul să întâlnească o complicitate intelectuală şi sexuală ca a lor, o iubire extraordinară ca aceasta. Până la urmă ea a capitulat, confirmând astfel adevărul tuturor acelor litanii pe care vreme îndelungată le considerase ridicole: despre criza vârstei de patruzeci de ani, despre nevoia reafirmării de sine, despre deflagraţia interioară resimţită de cei care, la această vârstă, au avut prilejul să trăiască, dacă nu o nouă dragoste, măcar o pasiune sexuală înaintea declinului. Într-o dimineaţă, însă, el a anunţat-o pe Claire că a ales: urma să divorţeze.

În zilele dinaintea despărţirii, Adam încercase să-şi închipuie toate reacţiile posibile ale soţiei sale atunci când avea să-i dea de ştire că părăseşte domiciliul conjugal pentru că iubeşte altă femeie. Îşi imaginase că va plânge, că-i va arunca lucrurile, că-l va insulta poate, că-l va ameninţa că-i distruge viaţa, că nu-l va mai lăsa să se apropie de fiicele lor; era convins că va căuta mediatori care să-i împace sau care să-l aducă cu picioarele pe pământ: rabin, prieteni, cunoştinţe, rude, membri ai comunităţii, dar nici o clipă nu luase în calcul faptul că ar putea fi ignorat. Ea refuzase să-i vorbească, să-l privească, de parcă ar fi devenit cu desăvârşire transparent, de parcă ar fi fost spurcat; o văzuse cum rătăceşte din cameră în cameră, îndeletnicindu-se cu ale ei, fără să arate vreun semn de tulburare; îi dădea de înţeles că nu mai există pentru ea: putea să gesticuleze, să vorbească, să mănânce, să colinde prin apartament, degeaba, era mort pentru ea. A doua zi îl anunţa

pe directorul şcolii unde preda Adam că acesta o părăsise pentru o „non-evreică cu care întreţinea de mult o relaţie adulteră“. A fost demis. Şi-a umplut o valiză cu lucruri personale şi s-a dus la Claire, într-o cameră de hotel parizian. Câteva zile mai târziu, închiriau un apartament mobilat în arondismentul al XIII-lea din Paris şi se mutau împreună.

1. *La Disparition*, roman publicat în 1969, care în cele 300 de pagini ale sale nu conține nici măcar o singură dată litera „e“, probabil cea mai utilizată vocală din limba franceză.

4

Când a aflat că părinții lui se despart, Alexandre n-a părut deloc tulburat. Maică-sa l-a anunțat la telefon, în toamna anului 2015, iar el n-a catadicsit să întrebe decât: *la cine o să locuiesc când vin la Paris?* Îi răspunsese că va sta la tatăl lui, pentru că apartamentul îi aparținea, iar locuința pe care ea o închiriase împreună cu noul ei partener de viață era prea mică. Alexandre îi purta pică maică-sii pentru că se mutase pe furiş, în lipsa lui, ca să nu fie nevoită să se justifice, fusese slabă de înger, asta simțise el aflând la telefon, de la mii de kilometri distanță, vestea divorțului; însă când venise prima oară la Paris, cu prilejul vacanței de Thanksgiving, jucase rolul pe care i-l atribuise mama lui, cel al fiului înțelegător și conciliant, deși nu visa decât un singur lucru: „să arunce totul în aer“. Nu îndrăznise să-i spună lui Claire ce crede despre Adam Wizman și despre fiicele sale, în schimb se spovedise tatălui său, pe care îl simțea un interlocutor plin de bunăvoință, care avea să-i dea apă la moară, un aliat pe cinste, fericit să audă că alesul e un tip banal și că fiicele lui, „două evreicuțe cam inhibate“, nu sunt în stare să găsească „nici un subiect serios de conversație și îngână câte o rugăciune de fiecare de dată când duc ceva la gură“. În ziua când se întâlniseră, Adam se interesase de studiile lui, apoi îi arătase poze cu cele două fete, Noa și Mila, care apăruseră ulterior și ele în restaurantul cușer unde stabiliseră să se vadă. Mila era o tânără brunetă cu piele foarte albă, de înălţime medie, subţire; Claire îi spusese despre ea că scăpase dintr-un atentat cu trei ani şi jumătate în urmă şi că rămăsese cu o frică şi o hipervigilenţă patologice; făcea, în mod vădit, eforturi să şi le stăpânească. Noa, mezina, avea părul şaten-roşcat şi purta

nişte veşminte care îi acopereau tot trupul. Au schimbat câteva vorbe, după care şi-au dat seama că nu au nimic în comun. Şi-atât. De data asta, Alexandre nu plănuise să se mai vadă cu ele, preferând să stea la tatăl lui, în apartamentul de pe avenue Georges-Mandel, unde locuia singur, pentru că Jean se hotărâse să doarmă la birou. Avusese dintotdeauna o relaţie specială cu părinţii, un soi de amestec de afecţiune sinceră şi neîncredere. Ştia că este obiectul admiraţiei lor, dar nu avusese niciodată parte de manifestări de tandreţe fizică; în familia lor, nu se sărutau niciodată, sau aproape niciodată. Se trezise deja, trebuia să se pregătească pentru nişte interviuri de angajare la Google: mulţi candidaţi, doar câţiva aleşi, trebuia să fie printre aceştia din urmă.

Vreme îndelungată, viaţa lui se rezumase la un singur cuvânt: performanţă. Primul în clasă încă de la începerea cursului pregătitor din şcoala primară, fusese remarcat de profesorii care au urmat; la vârsta de trei ani ştia să citească, să numere şi să scrie. Fusese instruit într-un celebru liceu parizian unde, an de an, obţinuse diploma de excelenţă; intrase la clasa pregătitoare[1] ştiinţifică cea mai apreciată, după care fusese admis la Politehnică la doar nouăsprezece ani, al treilea pe listă, şi, ca o încoronare a unui parcurs fără cusur, fusese primit la Universitatea Stanford din California – a doua în clasamentul mondial –, unde se afla de şase luni, cu şaizeci de mii de euro pe an taxa de şcolarizare, într-adevăr, dar având parte de cea mai bună educaţie cu putinţă. Aceasta era latura lui solară, socială. Cea întunecată: fusese un copil prea sensibil, închis în sine, timid. În clasa pregătitoare, avusese constant impresia că i se pun piedici, că e împins spre eşecuri şi, la câteva săptămâni după intrarea la Politehnică, avusese o cădere nervoasă. Urâse instrucţia militară pe care şcoala i-o impusese în prima lună, sistemul ierarhic care-l luase prin surprindere, acea brutalitate nouă pentru el, i se păruseră de nesuferit disciplina severă, tirania aceea de fond şi instrucţia pe care trebuia s-o execute în fiecare zi în baza militară din La Courtine sub comanda superiorilor săi, nişte indivizi pe care-i dispreţuia. Se văzuse silit să renunţe dintr-odată la dinamica

intelectuală pe care şi-o impusese în timpul celor doi ani de pregătire intensivă şi să devină un corp în mişcare, mobilizat spre efort, mereu pus la grele încercări şi, după trei săptămâni, încercase să se sinucidă. Se trezise la spital, într-o stare de oboseală şi de suferinţă fără margini, dar ieşise de-acolo primind asigurări că nimeni n-o să afle ceva, veştile circulau iute – angajatorii începuseră deja să-i identifice pe antreprenorii de mâine prin LinkedIn. În toată această perioadă, părinţii fuseseră alături de el, ba chiar îl protejaseră peste măsură. În mai puţin de doi ani, trei studenţi de la marile facultăţi îşi luaseră viaţa. O slăbiciune pricinuită de climat, prea multă presiune: sinuciderea rămânea unul dintre subiectele tabu ale acestor instituţii care creau elitele naţiunii, totul era astfel rânduit încât să se evite trecerea la fapte; în universităţile americane, nişte câini ciobăneşti polonezi, albi şi lăţoşi, prietenoşi şi blânzi, fuseseră special puşi la dispoziţia studenţilor ca să le ofere *tandreţe şi alinare.* După o lună de instrucţie la baza militară, Alexandre a făcut un obositor stagiu de şase luni într-un internat de excelenţă din sudul Franţei, unde erau adunaţi elevi străluciţi, proveniţi din medii defavorizate, pe care statul încerca să-i salveze, lor le predase cursuri intensive de matematică. Alesese acest stagiu din interes, convins că dimensiunea lui socială avea să-i impresioneze pe viitorii recrutori, mai ales în Statele Unite, unde promovarea diversităţii rămăsese o ţintă esenţială; lui, de fapt, nu-i prea păsa de poveştile cu reprezentarea şi egalitatea, universul său era limitat la câteva arondismente pariziene şi la două regiuni din Franţa, dar, în ciuda oricăror aşteptări, experienţa îi plăcuse atât de mult, încât păstrase legătura cu elevii pe care avusese şansa să-i instruiască. Îi reîntâlnise cu prilejul precedentei lui veniri în Franţa ca să-i ajute să-şi perfecţioneze CV-urile şi dosarele de admitere la anumite universităţi internaţionale de prestigiu. Unii plăteau pentru asta sau cereau ajutorul părinţilor. Dar ceilalţi? Cei ai căror părinţi n-aveau nici resursele financiare necesare, nici nivelul de instruire solicitat? CV-ul însemna munca de-o viaţă. Alexandre migălise la al său aşa cum îşi modelează corpul un sportiv de performanţă. Acum se antrena ca să facă faţă unor

interviuri orale în engleză, limbă pe care o vorbea curent încă din adolescenţă: pregătire intensivă de la vârsta de trei ani, cursuri private, călătorii periodice în Anglia şi în Statele Unite, tabere de vară la Oxford şi la Harvard – şase mii de dolari pentru cincisprezece zile –, ca să *faci carieră* peste hotare se cuvenea să fii bilingv sau chiar poliglot. Îşi înregistrase pe calculator nişte întrebări-tip. A pornit-o pe prima:

— Ce defecte aveţi? a întrebat vocea de robot.

Alexandre a răspuns numaidecât, într-o engleză perfectă, destins şi fluent.

— Cred că defectele noastre se pot transforma în calităţi, dacă suntem conştienţi de ele. Sunt anxios, simt nevoia să prevăd şi să anticipez totul, însă toate astea pot deveni un avantaj într-un mediu antreprenorial.

Altă întrebare:

— Cum v-ar descrie colegii dumneavoastră?

— Ar spune, fără îndoială, că sunt perfecţionist. Sper că ar adăuga că am spirit de echipă şi că sunt o persoană de încredere, pe care te poţi bizui în orice împrejurări. Cred că ar mai afirma şi că sunt ambiţios şi flexibil, că ştiu să mă adaptez situaţiilor care se ivesc şi că ţin la etică. În meseria noastră, se întâmplă adesea să te confrunţi cu companii ale căror obiective sau mod de funcţionare sunt lipsite de moralitate, nu vreau să lucrez în genul ăsta de instituţie fiindcă, precum majoritatea studenţilor pe care-i întâlnesc la cursurile din acest an de la Stanford, vreau să dau un sens vieţii mele şi să schimb lumea, inoculându-i valori pozitive.

— Care sunt calităţile de căpătâi ale unui mare lider?

— Un mare lider trebuie să fie în stare să conducă o echipă şi, la nivel individual, să inspire încredere angajaţilor, în principal delegându-le anumite responsabilităţi şi punându-i în valoare, oferindu-le un rol activ în viaţa întreprinderii.

— Ce riscuri v-aţi asumat în viaţă?

Nu-şi asumase vreun risc special. Studiase, şi-atât. A făcut, totuşi, trimitere la o performanţă sportivă: la vârsta de cincisprezece ani, împreună cu părinţii, cu unchiul Léo şi un ghid, escaladase Aiguille du Midi, din masivul Mont Blanc. Apoi a adăugat că pasiunea vieţii lui e sportul, cu precădere

ascensiunile în condiţii extreme.

— Cum v-aţi petrecut ultimele două veri?

— Le-am predat cursuri intensive de matematică unor elevi proveniţi din medii defavorizate; am făcut şi un *trail*, e vorba despre Mandela Day Marathon, la Imbali, în Africa de Sud.

— La ce eveniment istoric aţi fi dorit să asistaţi?

— Nu ştiu dacă poate fi considerat eveniment istoric, dar mi-ar fi plăcut să mă aflu, la 1 decembrie 1955, în acel autobuz în care Rosa Parks a refuzat să cedeze locul unui pasager alb. Un an mai târziu, Curtea Supremă a Statelor Unite declara neconstituţionale legile segregaţioniste referitoare la locurile din autobuze, iar Rosa Parks lupta alături de Martin Luther King.

— De care dintre realizările dumneavoastră sunteţi cel mai mândru?

— Sunt mândru de educaţia feministă pe care mi-a dat-o mama mea. Am o viziune perfect egalitaristă asupra raporturilor bărbat / femeie. Am văzut-o adesea pe mama având parte de un tratament nedrept, de comentarii sexiste, munca îi era subestimată de anumiţi colegi, vorbea deschis cu noi, aceste lucruri o storceau de energie, dar se lupta, nu se victimiza, sunt aşadar destul de mândru că am petrecut o vară întreagă citind o antologie a marilor texte feministe din secolul XX.

S-a oprit. Găsea că e prea afectat, simplist, demagog. Ura sentimentalismul. A trecut la întrebarea următoare:

— Vorbiţi despre cel mai mare eşec al dumneavoastră.

Era întrebarea de care se temeau toţi candidaţii. Pentru că, în acelaşi timp, trebuia să te prezinţi ca o persoană cu aptitudini, cu intuiţie, cu vocaţia succesului, capabilă să se ridice din nou după fiecare eşec. Cine susţinea că n-a dat niciodată greş părea suspect, dar nimeni n-avea chef să se prezinte ca un *loser* total.

— La optsprezece ani am scris o culegere de nuvele. Întotdeauna mi-a plăcut să scriu, citesc mult, încă din copilărie. Am trimis volumul către treizeci de editori, complet anonim, pentru că nu voiam să-i cer nimic mamei, care e eseistă. Voiam să fiu judecat doar după ce scrisesem. N-am primit decât

răspunsuri negative. După această experienţă, am avut un puternic sentiment de eşec. Trei ani mai târziu, am pigulit la una dintre nuvele, am participat la un concurs organizat de o revistă studenţească şi am câştigat premiul al doilea.

Vorbea prea mult despre maică-sa. Avea să lase impresia că e un student influenţabil, dependent, legat de mămica. Deodată, i-a vibrat telefonul – primise un mesaj pe LinkedIn –, l-a citit imediat: „Salut, Alexandre, numele meu este Kevin şi sunt coordonator al donatorilor de la banca de spermă din California. Te contactez pentru că am văzut în profilul tău că eşti actualmente student la Stanford şi credem că ai fi o excelentă alegere. Aşa încât, dacă tu sau unul dintre prietenii tăi sunteţi interesaţi, veţi găsi toate detaliile despre modul de funcţionare, compensaţia financiară şi condiţii dând clic pe următorul link“. A dat clic: o mie cinci sute de dolari pe lună pentru câteva picături de spermă, ideea era atractivă. A vizualizat profilurile, solicitanţii îşi puteau alege donatorul, fizicul acestuia, originea socială, etnică, religioasă, nivelul său de studii. Ironie a sorţii, unii erau dispuşi să plătească o avere pentru ca el să fie tatăl copilului lor, în vreme ce femeia pe care o iubea avortase cu şase luni înainte. În primăvara anului 2015, în timp ce-şi efectua stagiul din anul al III-lea la cabinetul ministrului Economiei, avusese o relaţie cu o consilieră de treizeci şi patru de ani, Yasmina Vasseur. Absolventă a Facultăţii de Ştiinţe Politice şi a ENA[2], Yasmina Vasseur se trăgea, dinspre mamă, din marea burghezie tunisiană, şi era franceză după tată. Nu-i promisese nimic, era mai în vârstă decât el, voia o carieră politică, trebuia să aibă un parcurs fără erori, era de neconceput altfel. Au trăit o poveste fierbinte, care s-a încheiat tragic atunci când Yasmina a descoperit că e însărcinată. A avortat şi apoi l-a părăsit.

A verificat numele persoanelor care-i consultaseră recent pagina de LinkedIn: apărea numele lui Adam Wizman. Nu-l acceptase printre contactele sale atunci când acesta i-o ceruse. Dacă Adam ar fi lucrat la una dintre acele companii unde voia să ajungă, ar fi făcut un efort. Dar, în condiţiile date, ce

beneficiu i-ar fi putut aduce un profesor aflat în şomaj? Se culca cu maică-sa, ceea ce nu-l transforma într-un apropiat. A închis pagina şi a dat curs altei întrebări. „Care a fost cea mai grea încercare prin care aţi trecut?“ Nu putea răspunde decât printr-o minciună, fiindcă adevărul – faptul că voise să-şi pună capăt zilelor – l-ar fi descalificat fără drept de apel. Să spună oare că, în momentul când mama lui se îmbolnăvise, fusese paralizat de spaima că o va pierde? Nu, nu trebuia să vorbească despre mama lui şi, în plus, nu era în stare să pronunţe cuvântul „cancer“ fără să tremure. Recitea adesea cuvintele pe care Steve Jobs le rostise în faţa studenţilor de la Stanford cu zece ani înainte, în iunie 2005, pe vremea când aflase că e bonav de cancer: „Moartea este, probabil, cea mai reuşită invenţie a vieţii. Reprezintă agentul schimbării în viaţă. Şterge ce e vechi ca să facă loc noului. Acum voi sunteţi noul, dar într-o zi nu foarte îndepărtată veţi deveni vechi şi veţi fi daţi deoparte. […] Timpul vostru e măsurat, aşa că nu-l irosiţi trăind viaţa altuia“. Erau singurele învăţăminte cu care se alesese de pe urma acestor încercări: totul, în orice clipă, se putea întoarce cu susul în jos.

1. În Franţa, clasele pregătitoare pentru marile facultăţi (*grandes écoles*) sunt filiere de învăţământ superior foarte selective, găzduite în general în licee. Numite îndeobşte *classes prépas* sau *prépas*, îi selecţionează pe elevi pe bază de dosar după bacalaureat şi îi pregătesc între 1 şi 3 ani pentru concursurile de admitere la anumite *grandes écoles* (şcolile normale superioare, şcolile de comerţ, şcolile politehnice etc.).
2. École Nationale d'Administration (Şcoala Naţională de Administraţie), cea mai prestigioasă dintre „marile școli“ cu profil politic și economic din Franța, absolvenții săi ocupând prin tradiție posturile-cheie în administrația publică a Franței și a altor țări francofone.

5

După episodul cu boala, Claire își făcea anual analizele – probe de sânge, radiografii, ecografie. Era, de fiecare dată, un moment de mare tensiune emoțională, care o obliga să ia calmante, soluția chimică îi strunea oarecum spaima până în clipa când întindea antebrațul spre asistenta care-i lua sânge sau când trecea pragul cabinetului medical ca să-și facă acea mamografie amânată în repetate rânduri. Lupta aproape zilnic împotriva atacurilor de panică ce o năpădeau de cum i se insinua în minte gândul la o recidivă. Boala i se declanșase când avea treizeci și opt de ani. Fusese operată o dată – când i s-a scos nodulul care i se formase în sânul drept, după stabilirea caracterului său malign, precum și o mică parte din sân –, și apoi încă o dată, câteva luni mai târziu, ca să i se reconstruiască zona amputată. Trecuse prin ședințe de radioterapie și chimioterapie. De-a lungul întregii perioade de tratament, purtase cu ea un text al lui Susan Sontag, *Boala ca metaforă*, pe care intelectuala americană îl scrisese după ce avusese cancer la sân: „Boala este partea întunecată a vieţii, o cetăţenie mai împovărătoare. Fiecare nou-născut deţine două cetăţenii, una în împărăţia celui sănătos, alta în împărăţia celui bolnav. Deşi preferăm cu toţii folosirea doar a paşaportului prielnic, mai devreme sau mai târziu fiecare din noi este obligat, fie şi numai pentru o clipă, să se identifice el însuși cu cetăţenii celuilalt spaţiu“[1]. Îl recitise chiar în dimineața când îi mărturisise lui Jean că avea să-și facă examenul medical în ciuda spaimei sale obsesive, iraționale, față de boală. De fiecare dată când deschidea discuția, Jean schimba iute subiectul, de parcă simpla sa evocare ar fi fost de ajuns ca să-i cotropească trupul de om *sănătos*, să-l contamineze. Lui Adam

îi spusese că-și face un control medical „important“, fără să-i precizeze care anume, încă se afla în acea fază de hipnoză a iubirii care nu-i dădea voie să tulbure o pasiune curată prin considerații funeste. Nici n-ajunsese bine la spital, că el îi și trimisese două mesaje în care-i spunea că se gândeşte la ea și că o iubește.

Întârziase la control, i-a cerut scuze secretarei cu o gravitate ușor patetică, aici raportul de forțe se inversa, se simțea dependentă, nu mai era femeia liberă, emancipată, sigură pe sine, ci o pacientă descurajată, o lighioană micuță și flască, înspăimântată, care-și aștepta execuția. A luat loc în sala de așteptare, a răsfoit o revistă. O brunetă de vreo cincizeci de ani i-a rostit numele și i-a cerut s-o urmeze. Claire s-a închis într-o cabină, și-a scos puloverul, sutienul – avea un trup ferm, modelat în ceasurile de sport pe care și le impunea zilnic din simpla plăcere de a-l auzi pe Adam exclamând când o vedea goală: „Ești atât de frumoasă, mă exciți“ –, apoi a pătruns în sala de radiografii. Și-a așezat sânul pe un mic suport metalic rece, de parcă ar fi fost cadavrul unui rozător micuţ care a fost jupuit de viu. Operatoarea a lipit-o strâns de aparat: „O să vă doară un pic, s-ar putea să piște“. Claire a simțit o durere acută. Îi era strivit nu doar sânul, ci întreaga ființă; niciodată nu devenea atât de conștientă de propria vulnerabilitate ca în decursul acestor controale medicale în timpul cărora avea senzația că e supusă unor forțe tainice, capriciilor sorţii. Operatoarea a dispărut să facă clișeul. „Țineți-vă respirația!“ Claire și-a ținut-o, a numărat până la zece. „Respirați!“ Tehniciana a apărut din nou și i-a reașezat sânul, cerându-i de astă dată să ridice mâna. Mușchii lui Claire au fost străfulgerați de o crampă. „Sunteți prea tensionată, inspirați calm. Parcă ați înlemnit. Haideți, lăsați-vă moale!“, a spus tehniciana, frământându-i cu degetele pielea brațului. Murea de frică. O frică violentă, imposibil de ocolit, de stăpânit, de domolit. De pe urma acestei spaime avea să rămână doar un peisaj interior pustiit, o antecameră a neantului. Nu va crâcni, va îndura neclintită disconfortul. Examinarea a durat câteva minute, apoi Claire s-a îmbrăcat la loc și s-a întors în sala de așteptare.

Secretara i-a spus că doctorul avea s-o primească și să-i comunice rezultatele.

Aștepta de mai bine de douăzeci de minute, schimbând din când în când mesaje cu Adam. S-a ridicat și a întrebat-o pe secretară: e cumva semn rău? Secretara i-a răspuns că trebuie să aibă răbdare și a îndemnat-o să se așeze din nou. De fiecare dată, aceeași îngrijorare. Doctorul – un bărbat de vreo cincizeci de ani cu o coamă de păr cărunt, notat cu cinci stele pe Google – s-a ivit și i-a făcut semn lui Claire să-l urmeze. A intrat într-o săliță, și-a scos din nou sutienul și s-a lungit pe patul de examinare. Doctorul i-a împrăștiat un lichid translucid și vâscos pe sâni, i-a plimbat sonda deasupra, întrebând-o dacă în prezent scrie ceva. I-a răspuns în doi peri, fiecare mușchi i se contracta sub efectul anxietății: da, scria un nou eseu. „Precedentul mi-a plăcut foarte mult“. A scăpat un „Mulțumesc“ șoptit. Stătea să dea în plâns.

— V-am auzit ieri la radio vorbind despre violurile din Köln. Aveți dreptate, nu putem accepta ca niște oameni să vină peste noi și să ne bage pe gât cultura lor și o religie care umilește femeia. Indivizii ăștia care violează europence ca și cum ar fi un lucru firesc mi se par josnici. Nu doar că le îngăduim asta, dar mai trebuie să-i și reabilităm de teamă că vom fi considerați rasiști?

— N-am spus așa ceva, m-ați înțeles greșit, am dat un interviu, va fi publicat mâine.

Răspunsese cam acru. Publicarea interviului o îngrijora. Cuvintele aveau să-i fie deformate, trunchiate, răstălmăcite, se temea de impactul pe care îl vor avea asupra opiniei publice. A rămas cu ochii ațintiți la ecran, crezând, de fiecare dată când se ivea vreo pată alburie, că deslușește o tumoare. El i-a apăsat sonda în jurul sfârcurilor, a plimbat-o o vreme, răgaz care i s-a părut o veșnicie, apoi a anunțat-o că totul e în regulă. În sfârșit a putut să respire. I-a mulțumit, a ieșit din salon și și-a deschis telefonul, avea mai multe SMS-uri de la Adam, voia să știe dacă e bine. Mai primise și două mesaje de la Jean: „Nu uita de ceremonia de la Élysée din seara asta. Contez pe tine!“, „Dacă îmi este (încă) îngăduit, mi-aș dori să porți rochia Armani pe

care ți-am dăruit-o“. Ar fi vrut să-i răspundă „Du-te-n mă-ta!“. Dar cum actele de divorț nu fuseseră încă semnate, i-a scris: „Contează pe mine“.

1. Susan Sontag, *Boala ca metaforă*, traducere şi prefaţă de Aurel Sasu, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995.

6

De fiecare dată când intra în clădirea postului TV, o construcţie înaltă de sticlă ce domina Parisul, Jean Farel simțea un soi de căldură interioară – nu atât locul îl încânta, cât atenția de care avea parte de îndată ce trecea de filtrul de siguranță, acele semnale de stimă a căror expresie, adesea servilă, îi amintea cât e de important. Avea puterea în mână şi, de ani de zile, o exercitase în toate chipurile posibile; sfârşise prin a-şi afla echilibrul respectând două imperative: *să controleze totul, să nu se dea bătut*, deşi în public afirma: *n-am încercat niciodată să fiu stăpân pe propria viaţă, întreaga mea carieră e rodul întâmplării.*

În ziua aceea, Farel a ajuns către ora 12.30; avea întâlnire cu Francis Ballard, noul director de programe. Secretara l-a rugat să aştepte. Pe culoar s-a întâlnit cu Patrick Lavallier, fost realizator TV. Vedetă a anilor optzeci, Lavallier se străduia cu disperare să revină pe ecrane. Farel văzuse destui foşti realizatori pierzându-şi emisiunea în doar câteva minute şi, prin ricoşeu, statutul. Se intersecta cu ei când veneau să se milogească pe lângă directorul de programe, propunându-i câte o idee „genială“, dovedindu-i, cu scrisori la îndemână, că telespectatorii îi cer să se întoarcă. N-avea chef să fie văzuţi împreună. Însă Patrick Lavallier s-a îndreptat spre el şi i-a întins o mână jilavă. L-a întrebat dacă e prezent în grila de programe a noului sezon şi, fără să aştepte răspunsul, i-a precizat că are două proiecte de emisiune care aveau „să facă furori în intervalul orar 19-20“. Venise să discute subiectul cu Ballard. Farel l-a felicitat, apoi şi-a scos telefonul mobil ca să-şi citească SMS-urile: Claire îi confirma că va fi prezentă la

Élysée.

— Mi-ar plăcea să luăm masa împreună într-una din săptămânile viitoare, ca în vremurile bune, a spus Lavallier cu o intonaţie cam ciudată, care îi trăda emoţia şi consumul excesiv de calmante.

Cu cincisprezece ani în urmă, erau foarte apropiaţi şi obişnuiau să ia masa împreună, în cea dintâi vineri a lunii.

— Găsim noi un prilej după ce începe noul sezon, i-a replicat Farel rece, în timp ce-i scria un SMS fiului său: „Nu uita de înmânarea decoraţiei de la Élysée de diseară, la ora 18.00“.

— Stabilim de-acum? Când să fie?

— N-am agenda la mine. Te sună secretara mea.

Uşa de la biroul lui Ballard s-a deschis brusc. Farel s-a ridicat, şi-a băgat telefonul în buzunarul de la haină:

— *Pe curând.*

S-a îndreptat spre Ballard, un bărbat de vreo patruzeci de ani, corpolent, pe care cu greu îl putea lua în serios, în parte pentru că semăna cu personajul ridicol întruchipat de Rowan Atkinson, Mister Bean, din serialul cu acelaşi nume. I-a strâns mâna şi a intrat în birou.

— Te-ai întâlnit cu Lavallier? a întrebat Ballard.

— Da, din păcate…

— Ar face orice să se întoarcă pe ecran, nu mai ştiu cum să-l ocolesc, stă momâie şi m-aşteaptă, mă pândeşte.

Într-o zi o să vorbească şi despre mine la fel, şi-a zis Farel.

— Tare rău a ajuns, a continuat Ballard, tristă situaţie. Ieri, vedetă a micului ecran, de-acum doar un *has-been.* Se vopseşte ca să pară mai tânăr, dar părul îi bate spre mov şi nimeni n-are curaj să i-o spună. Înainte să vină face şedinţe de ultraviolete, e jalnic… Ai văzut cum s-a rotunjit? Probabil din pricina calmantelor, ştii că-ngraşă?

— Nu. Nu obişnuiesc să iau, a zis Jean ca să-şi sublinieze dispreţul.

— Ce noroc pe dumneata!

Ballard a aruncat pe furiş o privire spre fotografiile de familie care-i umpleau biroul şi, după ce a tras aer în piept, a continuat:

— Sper că are familie. E lucrul cel mai important, nu-i aşa? În meseria asta, fără o familie puternică, eşti mâncat.

Farel a încuviinţat. Nu îndrăznea să-i amintească lui Ballard de relaţia întreţinută de acesta, în văzul tuturor, cu o realizatoare de douăzeci şi patru de ani pe care, de-abia uns director de programe, o pusese în fruntea uneia dintre cele mai importante emisiuni din *prime time*.

— Ce mai fac soţia şi fiul dumitale? a stăruit Ballard.

Greu de îndurat! S-o ţii langa cu familia tocmai acum, când singura lor ţintă era să-şi păstreze posturile – de-abia numit, Ballard era deja privit chiorâş.

— Foarte bine! Alexandre studiază la Stanford, dar acum se află la Paris pentru câteva zile, iar Claire lucrează la un nou eseu.

— Trebuie că eşti foarte mândru, având în vedere că dumneata nu ai studii…

Farel i-a zâmbit, cu dorinţa ascunsă de a-i trage un pumn în gură.

— Jean, ţi-o spun de-a dreptul: audienţele la emisiune nu sunt la înălţime.

— Sunt absolut normale pentru un început de an… O să difuzăm reportajul despre agresiunile din Köln şi o să crească brusc.

Ballard nu părea să-l asculte. Bătea darabana pe telefonul mobil, cu un aer vulgar. În cele din urmă a ridicat fruntea şi a lăsat uşor telefonul deoparte.

— În curând va trebui să ne gândim să oprim *Grand Oral*, emisiunea a împlinit treizeci de ani, trebuie să ne împrospătăm, lumea vrea schimbare, vrea lucruri noi.

Farel şi-ar fi dorit să pună capăt acestui şuvoi de vorbe, să întrerupă pălăvrăgeala lui declamativă. Şi-a dat seama că între ei există o duşmănie profundă, asumată.

— Vrei să mă treci pe linie moartă din pricina vârstei, nu?

— Nici o legătură….

— Vrei să mă dai afară deşi publicul mă adoră, pentru că mă consideri prea bătrân? Dacă ai şti câte scrisori de susţinere şi de afecţiune primesc zilnic…

— Ştiu că publicul te iubeşte, Jean. Vreau să întrerup

emisiunea, n-am nimic cu dumneata. Trebuie să schimbăm peisajul audiovizual. Atât.

Ce bine ştia să simplifice totul: expresii, cuvinte… Îi stătea pe limbă să-l corecteze, să-l umilească.

— Nu lua totul personal. Trebuie să fim în *flow*, asta-i tot.

— De ce să renunţăm la un program care place?

— Ca să creăm un *turn-over*.

Înclinaţia lui pentru anglicisme, iar şi iar, deşi, sub presiunea Consiliului Superior al Audiovizualului, dedicase o zi întreagă ocrotirii limbii franceze la televizor…

— Ştii, am văzut mulţi directori de programe, ei s-au dus, eu am rămas…

Arătându-i un exemplar dintr-un mare cotidian, Ballard i-a răspuns:

— Nu pentru multă vreme. Articolul ăsta o să facă mult rău, şi nu numai dumitale, ci şi postului nostru. Nu ştii să-ţi alegi prietenii, Jean, l-a luat el peste picior.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti.

— Vorbesc despre portretul de la pagina 22. Poftim, e cald, a adăugat el, întinzându-i un exemplar. La urma urmei, e aproape firesc că nu i-a dat nimănui prin cap să te îndemne să-l citeşti. Nu e niciodată prea plăcut să fii numit „om de rahat“ de către o persoană la care ţii.

Spusese asta zâmbind. Farel a pălit. A simţit cum inima începe dintr-odată să-i bubuie. Respectivul articol-portret trebuia să apară de-abia peste cincisprezece zile, în ziarul lui Françoise.

— Citeşte-l şi vorbim din nou după emisiune. O să vin să-l întâmpin pe ministru.

— N-o să pot rămâne multă vreme după emisiune, trebuie să merg la Élysée.

— A, da, astăzi ţi se decernează decoraţia.

— Fac asta pentru postul nostru, nu mă topesc după onoruri, cum bine ştii, dar, prin mine, postul va fi pus în valoare.

— Eşti *corporate*, asta-i bine. O să vin şi eu, desigur, nu vreau să pierd o asemenea ocazie.

Farel l-a măsurat din ochi, brusc conştient de importanţa

propriei persoane. Îşi dorea ca Ballard să vină, îşi dorea ca acesta să audă elogiul pe care preşedintele Republicii avea să i-l aducă în faţa întregului stat-major al postului de televiziune.

— O să devii comandor al Legiunii de Onoare?

— Nu, mare ofiţer…

— Pasul următor, marea cruce?

Pe chipul lui Farel s-a întipărit un surâs de falsă modestie.

— O să ai asigurate funeraliile la Domul Invalizilor.

Simţea nevoia să-l ia la palme. A afişat un zâmbet artificial şi a părăsit încăperea fără să scoată o vorbă. Pe culoar a zărit de departe silueta masivă a lui Lavallier şi părul său ale cărui reflexe violacee căpătau o nuanţă fluorescentă în lumina neoanelor. Doi agenţi de pază îl escortau către ieşire.

7

Poate oare suferinţa din dragoste să fie considerată cea mai mare încercare a vieţii? Orice iubire e o iluzie? Te face iubirea fericit? E oare înţelept să iubeşti? E iubirea un joc al hazardului? Pe cine iubeşti când iubeşti? Poţi trăi fără dragoste? Există oare viaţă după dragoste? Cum să-ţi revii mai repede după o despărţire? Alexandre îşi amintea felul în care Yasmina Vasseur pusese capăt relaţiei lor. A doua zi după avort, încetase fără menajamente să-i mai răspundă la mesaje, îl înlăturase din toate reţelele ei sociale. Unul dintre prietenii lui îi explicase că e vorba de un nou fenomen comportamental: *ghosting*, de la cuvântul *ghost*, „fantomă“ în limba engleză. Peste noapte, persoana pe care o iubeai dispărea fără să sufle o vorbă. Era o formă de abandon extrem de violentă, erai şters cu totul din viaţa cuiva prin câteva clicuri. Insistase, ceruse lămuriri pentru această înstrăinare subită – fără succes –, până în ziua când o întâlnise din nou. Neavând cum să-l evite, ea-i spusese aceste cuvinte de care avea să-şi amintească mereu: „Nu ştiu dacă noua mea funcţie este compatibilă cu povestea noastră“ – fusese numită directoare de cabinet a ministrului Economiei. Nu voia să-și pună în pericol cariera de dragul unui bărbat mai tânăr, fără slujbă, care nu-i oferea nici o altă garanție în afara certitudinii că va fi iubită nebunește pentru o perioadă pe care nici unul dintre ei nu o putea estima, dar despre care și unul, și celălalt știau că va fi limitată. După despărțire, Alexandre îi trimisese mai multe mesaje ca s-o revadă, dar ea nu-i răspunsese. Până în ziua precedentă. Trecuseră șase luni de când nu mai avea nici o veste de la ea, iar acum, dintr-odată, îi trimisese un SMS ca să „stabilească o convorbire telefonică“. Crezuse că e posibilă reluarea relației,

dar s-a dezumflat imediat: când a sunat-o, a fost rece, distantă, voia doar să-i fie înapoiate lucrurile personale – un pulover și o eșarfă din *cașmir* – și să fie șterse toate mesajele pe care și le trimiseseră de-a lungul relației; nu a dat vreo explicație anume, a zis doar că *oricine ar fi putut să se amuze spărgându-le conturile de e-mail.* Nu știa de ce devenise atât de precaută, avea să afle de-abia mai târziu.

— Nu ești pe Telegram?

— Acum, da. Însă când eram împreună, am fost imprudentă. Ai păstrat e-mailurile alea?

— Da.

— Aș vrea să le ștergi, te rog.

— Nu. Sunt averea mea sentimentală, țin la ele. Mi se întâmplă să le recitesc.

— Încetează…

— Mi-o frec citindu-le…

— Te rog, nu glumi cu așa ceva.

A încuviinţat, punând însă o condiţie: voia s-o revadă. Putea să-şi şteargă singură mesajele, el n-avea nici dorinţa, nici curajul să facă asta, *era prea dureros.* Yasmina a acceptat şi i-a dat întâlnire pe la ora 15 în barul hotelului Grands Hommes, din piaţa Panthéonului.

I-a venit din nou în minte chestionarul american de recrutare. Cea mai grea încercare a vieţii lui fusese această despărţire. Îi trebuiseră luni de zile ca să se simtă mai bine; dar de revenit, încă nu-şi revenise. Când îl părăsise Yasmina, trecuse prin chinurile iadului, de parcă – aşa cum îi mărturisise psihiatrului pe care-l vizita de când cu tentativa de sinucidere –, „îmi ţâşnea sânge prin toţi porii“. Şase luni trăise în dezechilibru emoţional, oscilând între disperarea fără leac şi seninătatea de faţadă.

A plecat din apartamentul tatălui său, a luat metroul până la staţia Cardinal Lemoine, s-a dus în piaţa Panthéonului, cu căştile în urechi. Timpanele îi erau sfâşiate de piesa „Violent“ a rapperului american Tupac:

This time the truth's gettin'told, heard enough lies
(De data asta e spus adevărul, am auzit prea multe minciuni)

I told em fight back, attack on society
(Le-am zis să riposteze, să lupte cu societatea)

If this is violence, then violent's what I gotta be
(Dacă asta-i violenţă, atunci trebuie să fiu violent).

Când nu-şi punea muzică, putea asculta ore-n şir, în buclă, *podcast*-uri oferite de universităţile americane, având subiecte dintre cele mai pestriţe: „Cum să facem viabilă democrația?", „Care-i treaba cu algoritmii?" sau „Borges și memoria". A intrat în hotelul Grands Hommes, unde îi dăduse întâlnire Yasmina. Când a ajuns, ea era deja acolo: brunetă, smeadă, tunsoare bob, de înălțime medie, foarte slabă, îmbrăcată cu o fustă de bumbac bleumarin, o cămașă albă și un sacou de catifea albastru cobalt, emana siguranță de sine și calm. S-a așezat în fața ei și, fără măcar s-o sărute, și-a scos telefonul și l-a azvârlit pe masă. Chelnerul s-a apropiat: Alexandre a comandat un Spritz, căruia îi adora culoarea portocalie. Când au rămas singuri, a apucat telefonul și a deschis e-mailul:

— Poftim, fă ce vrei!

Ea l-a luat, a șters mesajele unul după altul. Lucra conștiincios, cu sârg și concentrare, așa cum criminalul șterge urmele propriei nelegiuiri.

— Știi că poți șterge totul dintr-odată? a întrebat-o el, smulgându-i telefonul din mână.

Apoi i-a citit cu voce tare:

— *Te doresc, e cumplit.*

— Șterge.

— *Te iubesc. Sunt nebun după tine.*

— Șterge, ți-am spus!

— Ia uite, ăsta-i al tău: *ești cel mai tandru, mai duios bărbat, ești dragostea mea, te iubesc nespus.*

— Nu te mai prosti, te rog, șterge!

A dat să-i înșface telefonul în timp ce el continua să citească

cu voce tare:

— Ah! Ăsta-i al meu: *te doresc, o să pătrund în tine până te topești de plăcere. O să te chinui…*

Scoase din contextul amoros, cuvintele păreau ridicole, deocheate.

— Stai așa, altul: *ești o curvă, dar sunt (foarte) îndrăgostit de tine.*

— Șterge tot sau nu ne mai întâlnim în veci.

Dar el a băgat telefonul la loc în buzunar, spunându-i autoritar:

— Altă dată. În felul ăsta o să fii obligată să te mai întâlnești cu mine.

Nu i-a răspuns. Chelnerul a lăsat băuturile și a dispărut. Alexandre s-a apropiat de Yasmina, şi-a petrecut mâna pe după mijlocul ei, a încercat s-o sărute, ea l-a respins:

— Încetează!

El nu s-a lăsat.

— Te iubesc, te doresc, nu pot trăi fără tine.

— S-a terminat.

— Nu. Cândva o să fim din nou împreună, sunt sigur.

În timp ce-i vorbea, i-a strecurat mâna între coapse, i-a pipăit pânza mătăsoasă a chiloților.

— Ți-am zis să încetezi!

Și-a retras mâna, a apucat-o pe a ei și i-a așezat-o pe blugii lui, în dreptul sexului.

— Vezi și tu în ce hal mă aduci!

Yasmina s-a tras înapoi, a aruncat privirea roată ca să verifice dacă îi vede cineva. Încăperea era pustie.

— Am chef să facem dragoste. Acum. Mă duc să rezerv o cameră, așteaptă-mă.

— Nu.

Apoi a adăugat:

— Am întâlnit pe altcineva.

Alexandre a încremenit; gura i s-a crispat.

— Minți.

Ea și-a ferit privirea.

— Ăsta e adevărul.

— Ce păcate mă pui să plătesc? Îmi porți pică pentru că nu

te-am îndemnat să păstrezi copilul?

— Nu mai vreau să vorbim despre asta… Chestii trecute.

— Dacă n-ai fi uitat să iei pilula, nu s-ar fi întâmplat.

— E vina mea, nu-i așa?

După ce a zis asta, a achitat nota și s-a ridicat. El a apucat-o de braţ și a silit-o să se așeze.

— Nu putem să rescriem istoria. O să facem alt copil.

— Tocmai ți-am spus, s-a terminat.

— Nu vrei un copil peste câțiva ani?

— Nu cu tine.

Replica l-a pocnit în moalele capului.

— O să trântești unul cu hăndrălăul cel nou?

— Noul meu hăndrălău, cum elegant îl numești, are prea multe pe cap ca să se gândească la un copil.

Prin urmare, despre asta era vorba: voia să șteargă mesajele compromițătoare ca să-și protejeze noul amant, fără îndoială un politician sau un mare industriaș cotat la CAC 40[1].

— Ca să nu mai zic că nici nu-și dorește copii, a adăugat ea, are deja câțiva.

— Ar trebui să te grăbești, ai și tu o vârstă. Dacă nu cumva te-ai gândit să-ți congelezi ovulele…

Yasmina nu a reacționat. Auzise de nenumărate ori astfel de replici jignitoare, porunca socială să procreeze. S-a ridicat în picioare, i-a spus din nou, ferm, să șteargă mesajele și să nu mai încerce vreodată s-o contacteze. El s-a scotocit în buzunar, a scos telefonul, a tastat ceva, a făcut o captură de ecran și i-a trimis-o prin SMS.

— Poftim, e un link către un site american care propune donatori cu potențial înalt: IQ ridicat, profiluri sociale de soi, m-au contactat, mă vor, mi-au spus că aș fi un genitor perfect, uite, scrie aici: o „alegere excelentă“, o să mă înscriu, mă găsești uşor – dacă te răzgândești, poți să-mi cumperi sperma de pe internet.

1. CAC 40 este indicele bursier al pieței de capital din Franța. Listează cele mai mari 40 de companii tranzacționate la Bourse de Paris. Numele indexului vine de la Cotation Assistée en Continu (Cotație Asistată Continuu).

8

Planificarea dorinţei, codificarea relaţiei de iubire, a vieţii comune pe care şi-o doriseră, pe care şi-o aleseseră – cine, dintre Adam şi Claire, ar fi putut pretinde că şi-a închipuit o asemenea reaşezare a lucrurilor după ce depăşiseră toate greutăţile iscate de hotărârea unui divorţ? În punctul cel mai fierbinte al pasiunii lor, Claire îşi imaginase că se vor contopi, că vor duce o viaţă dedicată acestei noi intimităţi sexuale, Adam îşi pierduse slujba, era alături de ea, mereu prezent, îndrăgostit lulea, iar această disponibilitate reciprocă îi absorbea şi mai mult şi îi izola de restul lumii fără ca asta să-i afecteze în vreun fel, refuzau toate invitaţiile, se îndepărtau de prieteni, nepăsători la dojenile lor – îşi doreau să fie împreună şi nimic altceva. Aşa încât, la câteva săptămâni după divorţ, atunci când fosta soţie îl anunţase că se mută împreună cu fiicele lor în Brooklyn, în cartierul evreiesc ultrareligios Crown Heights, Adam nu se împotrivise nicicum. De fapt, prefera s-o ştie departe, inofensivă; la fel şi Claire, care nu se imagina împărţind viaţa de zi cu zi, o săptămână din două, cu fiicele lui Adam, tocmai acum când nu-l mai avea în grijă pe fiul ei. Pentru prima oară în viaţă, amândoi încetaseră să mai existe pentru familiile lor, era o nuanţă de egoism în această retragere prilejuită de dragoste, care contrazicea valorile lor profunde, tot ceea ce fuseseră până atunci – nişte soţi credincioşi, nişte părinţi grijulii – şi, în ciuda a aceea ce li se părea a fi o trădare intimă în clipele de acută remuşcare, aceasta fusese cea mai fericită perioadă a vieţii lor. În primele săptămâni, deşi resimţeau absenţa copiilor, avuseseră parte de o seninătate extatică; puteau sta zile la rând închişi în casă, făcând dragoste, conştienţi că împărtăşesc o experienţă ieşită

din comun, de o intensitate fără seamăn, uluiţi de norocul care dăduse peste ei – în jurul lor nu se aflau decât cupluri blazate al căror destin comun părea să fie insatisfacţia sexuală, celibatari decepţionaţi de nişte relaţii scurte şi neautentice, indivizi divorţaţi, sătui de viaţa conjugală, care puteau sta ore în şir să-ţi îndruge poveşti despre dezamăgirile lor. Perioada aceasta de euforie n-a ţinut însă mult. Într-o dimineaţă, Mila, fiica mai mare a lui Adam, se înfiinţase la ei acasă cu o valiză: nu suporta viaţa la New York, în mediul religios căruia maică-sa îi era de-acum devotată, nu mai îndura controlul felului în care se îmbrăca, mergea sau gândea: „Mă obligă să port fuste din ce în ce mai lungi şi ciorapi negri, indiferent de anotimp“. Povestise că magazinele din cartierul unde locuia vindeau doar articole îngăduite de legea iudaică. Până şi prăvăliile de jucării propuneau doar anumite tipuri de produse: „Seturi de ustensile de gătit pentru fete, seturi de obiecte de rugăciune pentru băieţi“. Prea multă constrângere, se sufoca. În ziua când mama ei o anunţase că, din moment ce împlinise optsprezece ani, era pregătită pentru măritiş şi că intenţiona să-i ceară rabinului din comunitate să-i prezinte un bărbat care i-ar putea deveni soţ, Mila hotărâse să se întoarcă în Franţa, era majoră, îşi pregătea bacalaureatul în calitate de candidat individual[1] şi, fireşte, Adam îi spusese că avea să locuiască împreună cu ei. Îşi petrecea cea mai mare parte din timp în apartament, uitându-se la seriale americane şi la filme vechi. Claire suporta anevoie această prezenţă permanentă, în care i se părea că desluşeşte o anumită animozitate, reală sau născocită; o tolera fără să încerce să stabilească vreo legătură afectivă, fiind conştientă că, deşi se vedea obligată să locuiască împreună cu Mila, nimic n-o silea s-o iubească.

1. Sau candidat non-şcolar. Este o formă de bacalaureat pusă la dispoziţia celor care nu au absolvit o instituţie publică sau privată autorizată de Ministerul Educaţiei Naţionale din Franţa.

9

Când a ieşit din biroul lui Ballard, lui Farel nu-i stătea capul decât la portretul pe care ziarul îl publicase în avans fără să-l anunţe. Cu două ore înainte de înregistrarea emisiunii, echipa lui încercase cu disperare să ţină ascunsă apariţia acelui articol demolator. Prin birouri, Farel putea fi auzit urlând la cea mai apropiată colaboratoare a sa, Jacqueline Faux, o roşcată de vreo şaizeci de ani, dură şi gravă, cu trăsături aspre, o maratonistă cu trupul modelat de ora zilnică de alergare. „Cum de-ai putut să-mi ascunzi aşa ceva? E o bâlbă profesională.“ Cu două săptămâni în urmă, Jean acceptase o întâlnire cu unul dintre ziariştii din redacţia cotidianului unde lucra Françoise, precum şi o şedinţă foto. Jacqueline l-a avertizat că ar fi mai bine să nu citească articolul înainte de înregistrarea emisiunii, dar n-a ascultat-o. A citit în grabă şi a concluzionat laconic: „o mizerie“, apoi a cerut să fie lăsat singur. Închis în cabina lui, l-a sunat pe ziaristul care scrisese articolul, a discutat multă vreme cu el, după care i-a închis telefonul, insultându-l. Apoi s-a ridicat, a deschis uşa şi a chemat-o pe Jacqueline. Cu trupul încordat, în alertă, colaboratoarea îl asculta cu sfinţenie: „Ballard a pus totul la cale, sunt convins! De când a ajuns director de programe, mă tot vânează… M-a înjunghiat chiar în ziua primei mele emisiuni din anul ăsta, în ziua când îl am invitat pe ministrul de Interne, în ziua când voi fi făcut mare ofiţer al Legiunii de Onoare! Cum să mai lucrez după ce am citit asta? Ai văzut fotografia care însoţeşte articolul? Făcută din profil, cu o lumină brutală proiectată direct pe faţă, ce scoate în evidenţă nişte riduri pe care nici măcar nu le am, arăt de o sută de ani. Cât despre conținut… Tendenţios, bombastic, duşmănos…

doldora de barbarisme, cancanuri… Despre inițiativele mele, despre pasiunea mea pentru literatură – doar câteva rânduri. În schimb, anecdota despre François Mitterrand stă la loc de cinste, chiar la început: «Mitterrand s-a simțit foarte ofensat când i-am atras atenția că funcția lui contribuia mult la succesul pe care-l avea la femei», închid ghilimelele, îți dai seama ce figură fac? Tonul e dat de titlu: *Grand Imoral*[1], deasupra fotografiei mizerabile care are în fundal umbra fratelui meu Léo“. „E un montaj, nu?“ „Apoi cinci rânduri numai şi numai despre «anorexia» mea – de unde naiba au scos că mă hrănesc doar cu grăunțe? –, despre preferinţa mea pentru cămășile Charvet, pentru vacanțele la Cap-Ferret în vilele mai multor mari patroni, despre poantele mele «licențioase», blaturile cu politicienii: o incitare la ură… Alte cinci rânduri despre ceea ce ziaristul numește elegant *negarea originii sociale*, pe care o asociază cu *setea mea de revanșă*, provocată de tată, «muncitor metalurgist, alcoolic, mort în împrejurări neclare, pe care practic nu l-a cunoscut și despre care refuză să vorbească, fără îndoială, de jenă». După care, hop, îi citează pe Bourdieu și pe Freud, îi trece în revistă pe indivizii care au vrut să scape de determinismul familial, evocă moartea maică-mii și constată, uluit de propria analiză: *există o legătură între absența mamei și fragilitatea narcisiacă* – oricum, chiar și până aici sunt năucit, dar stai să vezi ce urmează… Bomboana de pe colivă, lovitura de grație vine la sfârșit: *Johnny Farel este dovada că poți fi un mare profesionist adorat de public și, în același timp, un om de rahat*, ai idee cine a rostit vorbele astea, nu e vreunul dintre rivalii mei și Dumnezeu știe cât sunt de mulți, nici măcar prima mea soție, deși ar fi putut, ar fi fost în stare după toate procesele pe care mi le-a intentat, ei bine, nu, nu ea e citată, fraza a ieșit din gura unei persoane ale cărei nume și coordonate le-am oferit eu însumi ziaristului cu pricina. Am pus eu însumi la dispoziţie arma cu care aveam să fiu asasinat! Îți vine să crezi? Gazetarul ăsta de douăzeci și cinci de ani mă întreabă – și îți garantez c-o să am grijă personal ca amărâtul să nu mai avanseze în carieră, sau dacă o s-o facă, să se-ntâmple la rubrica Pisici călcate de mașină – ei bine, mișelul mă întreabă dacă aș fi de

acord să-i furnizez numărul de telefon al unei persoane din cercul meu privat, al unui apropiat, de ce nu i-oi fi dat numele tău? Lucrăm împreună de treizeci și cinci de ani… n-am făcut-o pentru că ai fi putut pomeni că sunt brutal, autoritar, ai fi zis-o în glumă, te cunosc îndeajuns ca să știu că ai un spirit provocator, înțelegi de ce nu i-am dat numele tău… M-așteptam la un portret corect, în nici un caz diabolic ori nesimţit, odată cu vârsta am început să aspir la o respectabilitate de fațadă, tânjesc după onorabilitate, eu, care prin naştere am fost un marginal; mă așteptam la un articol care să vorbească despre profesionalismul meu, despre cât îmi iubesc meseria, cu niște aluzii, eventual, cu niște mici împunsături, dar nu cu ditamai loviturile de măciucă, nu la acest text acuzator, de nemaivăzută violență, o reglare de conturi, sunt sigur, care sugerează că aș fi un intrigant, un pupincurist, un declasat, un realizator lipsit de anvergură, aflat la capăt de drum, și-apoi, greşeală mare, ca un fel de reproș, faptul că am trecut, când aveam șaptesprezece ani, pe la organizația de extremă dreaptă Occident, futu-i! Cu toţii am intrat, mai mult sau mai puţin, în mişmaşuri cu ei, asta nu înseamnă că sunt antisemit sau rasist! Mă simt lovit cu leuca, sunt la pământ, înţelenit, sunt linşat, sunt mânjit, dar nu întrezăresc posibilitatea asasinatului social, aşa că, atunci când acel neica nimeni de ziarist îmi cere să-i dau un nume, îi răspund spontan: «Sună-l pe cel mai bun prieten al meu, Michel Duroc», numele lui îmi stătea pe limbă. Îl ştii pe Michel, mi-e prieten din copilărie, mergeam la şcoală împreună, acum e ginecolog la Aubervilliers… un om de încredere, sigur, ataşat valorilor morale, de o loialitate exemplară, mereu răbdător şi nobil, un model de virtute… E discret, rezervat, timid, urăşte ostentaţia şi, cu toate astea, el este cel care-i spune, pătruns, acelui gazetar pe care nu-l cunoaşte: *Johnny Farel este dovada că poți fi un mare profesionist adorat de public și, în același timp, un om de rahat*; n-a zis «prietenul meu» sau «Jean», a preferat să folosească această poreclă pe care o detest, pe care n-o întrebuinţez, s-a detaşat de mine, devenind complicele ziaristului care, prin nu ştiu ce tertipuri, a izbutit să scoată acele vorbe de la el, prin nu ştiu ce presiuni – e, desigur, mâna lui Ballard, e în stare de

orice ca să mă elimine, îmi vrea capul; pe scurt i-am spus «Sună-l pe Michel Duroc», fără să-mi treacă prin minte că Michel avea să rostească vorbele alea, şi sunt convins că le-a rostit! Ziaristul l-a înregistrat, mi-a trimis fragmentul respectiv după ce l-am sunat, nemernicul, l-am ameninţat că-l reclam, pricepi, am urlat: *ai interpretat, ai extrapolat, ţi-ai notat greşit!* Iar el îmi răspunde că şi-a făcut doar treaba, că e un jurnalist *serios,* dar asta nu-i cel mai rău, ai văzut care-i culmea? Ştii că, după ce am difuzat reportajul despre condiţia femeilor din anumite cartiere, am primit ameninţări cu moartea din partea unor islamişti radicali, ei bine, gazetarul îl întreabă, în încheiere, ce crede despre aceste ameninţări, iar el răspunde – e scris negru pe alb –, răspunde – am ascultat fragmentul de zece, de douăzeci de ori –, prietenul meu pe care l-am ajutat, pe care l-am susţinut în cele mai grele momente ale vieţii lui – ştii că nevastă-sa l-a lăsat ca pe un rahat în ploaie? –, pe scurt, răspunde: «Să-l împuşte şi să uităm de el». După aşa ceva, s-ar cuveni să-mi păstrez cumpătul? Mi-e peste poate! Vreau să dau ziarul în judecată pentru calomnie, mesageria mea telefonică e deja plină cu condoleanţe. Mai vreau şi un contraatac al postului nostru, plus o pagină de publicitate despre ratingul meu în acelaşi cotidian, ca să se facă dreptate. Mai trebuie pregătit şi un drept la replică…“

Jacqueline a încuviinţat din cap. Cu o privire care spunea „las’ pe mine“, l-a potolit. Jean s-a închis la el în birou, a tras aer în piept, a expirat de mai multe ori, dar nici unul dintre exerciţiile de *mindfulness* pe care le învăţase de la Françoise nu a reuşit să-l calmeze. Articolul fusese publicat în ziarul *ei.* Cum îngăduise Françoise aşa ceva? I-a format numărul. Înainte ca el să apuce să-i spună ceva, a îngăimat cu voce gâtuită că-i pare rău.

— Aşteptam să mă suni. Îmi pare rău, n-am văzut articolul înainte de tipar, l-am descoperit odată cu tine, au modificat macheta fără să-mi sufle o vorbă, ştiam că n-ar fi trebuit să insist să obţin publicarea portretului tău, era, cum ţi-am zis, contraproductiv.

— M-ai trădat, nu pot să suport aşa ceva, mă înţelegi? M-ai

trădat, Françoise!

— N-am ştiut, îţi jur!

— E şi mai rău. Înseamnă că nu mai însemni nimic la ziarul ăsta! Nu eşti cu nimic mai brează decât o stagiară, iar ăleia măcar poţi să i-o tragi!

Ea a tăcut, de parcă cineva ar fi tăiat brusc sonorul. Jean a fost imediat cuprins de remuşcări. A lăsat să treacă un moment în tăcere, apoi a continuat, pe un ton domolit.

— Îmi pare rău, n-ar fi trebuit să spun asta, sunt necioplit pentru că am ajuns cu nervii la pământ, pricepi? În meseria noastră nu poţi avea încredere în nimeni.

De partea cealaltă nu se auzeau decât lacrimi.

— Îmi pare rău.

— Eşti atât de brutal, Jean, atât de brutal…

— Nu sunt brutal, sunt profesionist şi trăiesc într-o lume de amatori.

Françoise i-a închis. Jean şi-a jurat că n-o s-o mai caute şi apoi a sunat-o pe Jacqueline: „Fă-mi legătura cu Michel Duroc!“. Chiar şi când era vorba despre prieteni vechi, Jean continua să sune prin intermediul secretarei. După o vreme, unii dintre ei s-au simţit jigniţi şi au rupt legăturile cu el. Duroc nu putea fi contactat. Jean a fost anunţat, din regie, că ministrul de Interne tocmai ajunsese în cabina lui. S-a apucat cu mâinile de cap şi a scăpat un şut zdravăn în coşul de gunoi de sub birou: *Să vă ia mama dracului pe toţi!* Violenţa. Furia. Turbarea. Amărăciunea. Descurajarea. Se gândea: „Habar n-au cine eşti. Te consideră un realizator de emisiuni politice de succes în căutare de senzaţional. Te dispreţuiesc. Nu te cunosc şi nu vor să te cunoască. Ţi-au tras-o, cum zicea Gombrowicz“. A inspirat adânc, şi-a aranjat părul cu mâinile, s-a privit în oglindă: pielea îi căpătase o nuanţă aproape pământie. Şi-a masat uşor obrajii cu buricele degetelor ca să-şi învioreze circulaţia şi să le-aducă un strop de roşeaţă. Când s-a mai relaxat, s-a îndreptat spre cabina unde se afla invitatul zilei. De obicei, nu discuta cu oaspetele său înainte de emisiune ca să evite o complicitate care ar fi fost vizibilă pe ecran, dar în ziua aceea a făcut o excepţie: îl cunoştea pe bărbatul acela încă de la începuturile sale – relaţiile adevărate se legau când

politicienii încă nu ajunseseră la putere. Jean identifica tinerele mlădiţe promiţătoare, le poftea să ia masa împreună sau să vorbească la el în emisiune, le insufla încredere, le scotea în evidenţă, le propulsa pe scena mediatică; credea că, mai devreme sau mai târziu, aceşti politicieni îi vor rămâne datori. Odată numiţi sau aleşi, ei schimbau foaia, îi întorceau spatele sau îl anunţau că de-atunci încolo trebuie să treacă mai întâi pe la agentul de presă.

Jean şi-a salutat invitatul, a devenit învăluitor, delicat. S-a lăsat machiat, a stabilit ultimele detalii cu redactorul său şef. Când a intrat în platou, publicul era deja instalat. Câteva persoane s-au ridicat să primească autografe, să-şi facă fotografii cu el. Era blând, politicos, disponibil cu cei din public. Toţi şi-au ocupat locurile pe platou. Farel şi-a citit cu atenţie fişele. Cosmeticiana a operat ultimele retuşuri. O voce a strigat: „5-4-3-2-1… Motor!“. Farel a ridicat capul, s-a uitat spre cameră cu privire seducătoare: „Bună seara tuturor!“. Actorul intra pe scenă.

La sfârşitul emisiunii a fost organizat un cocktail. Era acolo toată lumea: conducătorii postului, ziariştii, asistenţii. Consilierul pe probleme de comunicare al ministrului de Interne, un bărbat cu aer de puşti, îşi ascundea cu greu furia. Ministrului nu-i plăcuse tonul folosit de Jean când îi pusese o întrebare care făcea legătura între violenţă şi imigraţia clandestină. Farel i-a explicat că francezii îşi doresc libertatea cuvântului: „De ani buni, sub presiunea dumneavoastră, personalităţile politice îşi aleg vorbele, se exprimă prudent. Eu vreau să obţin altceva. Adevărul lor, ceea ce gândesc în sinea lor…“. „Vai! Sunteţi ofensiv… Dar, de fapt… ştiţi la fel de bine ca mine că, cu cât sunteţi mai agresiv în întrebare, cu atât ea îşi pierde din agresivitate.“ Un tânăr angajat al postului, mâna dreaptă a lui Ballard, s-a băgat în discuţie, sperând să domolească tensiunile. „Mi-a plăcut foarte mult micul reportaj introductiv despre tinerii consilieri ai preşedintelui. E minunat că împrospătăm clasa politică.“ Atunci, consilierul ministrului, adresându-se lui Ballard şi aruncând o privire spre Farel, a

ţinut să precizeze: „Ar trebui împrospătate şi televiziunile“. Toată lumea a râs.

1. „Marele Imoral“.

10

Alexandre se afla la Paris şi se simţea singur. Mama lui nu-i propusese s-o însoţească la Élysée. Ce-o fi făcând oare? Pe unde o fi? Se întreba la ce bun bătuse tot drumul ăsta. Părinţii îi cereau să vină, dar, când ajungea, nu aveau mare lucru să-i ofere: un prânz pe fugă, o cină, un cocktail monden, câteva conversaţii intelectuale şi… cam atât. Lungit în pat, la el în cameră, îşi contempla biblioteca personală; avea acolo sute de volume: literatură, matematică, latină, engleză – rodul a cincisprezece ani de studiu –, dar şi numeroase cărţi de metodologie, care explicau cum *să reuşeşti* şi *să fii eficient.* A apucat una dintre ele, a citit câteva pagini. „Eşti în competiţie doar cu tine însuţi!“, „Înveţi multe dintr-un eşec!“. Totul suna fals. Îşi aducea aminte de un elev care, în ajunul unui concurs, luase un somnifer ca să adoarmă, dar pastila nu-şi făcuse efectul decât a doua zi, când adormise cu capul pe foaia de examen. *Nimeni* nu-l trezise. Când a cerut lămuriri, elevii prezenţi i-au răspuns că e un *concurs.* Erau doar ei acolo, întrecându-se, fiecare având speranţa că va ieşi *şef de promoţie* din *cea mai bună şcoală.*

Alexandre și-a luat computerul, a deschis un site porno și a rulat lista cu clipurile propuse: a ezitat între *Tânără studentă deșelată de un jandarm* și *Șefă de șantier pedepsită de un muncitor.* A dat clic pe primul. A început să și-o frece uitându-se la film: o namilă de bărbat blond, cu mâini cât lopeţile, penetra o tânără actriță brunetă, cu piele oacheşă. Ea avea un sex de copil, complet epilat, și purta un ineluș argintiu în buzele mari. Actorul și-a vârât mădularul erect în gura actriței, trăgând-o de păr; camera filma de-aproape mişcarea sexului în

gură. Îl înfigea atât de adânc, încât actrița stătea să se sufoce. Omul i-a ejaculat pe față, gâfâind. În aceeași clipă a juisat și Alexandre. Apoi i-a vibrat telefonul: era un prieten, Rémi Vidal, student la Inginerie ca și el. Nu i-a răspuns. A făcut un duș și, după ce s-a îmbrăcat, a ascultat mesajul. Rémi îl invita chiar în seara aceea la o petrecere undeva în arondismentul al XVIII-lea. I-a răspuns prin SMS că se vor întâlni direct acolo. Apoi a mai scris un mesaj, de data asta pentru Yasmina: „Mă gândesc la tine. Îmi lipsești“. N-a primit nici un răspuns. I-a mai scris de câteva ori: „De ce te porți așa? Te iubesc.“, „Răspunde-mi!“, „???“. Și-a verificat fluxul de pe Twitter și a constatat că Yasmina tocmai postase un link către un articol. I-a scris din nou: „Răspunde, *pls*! Știu că ești acolo, ai postat două *tweet*-uri!“. S-a aruncat în pat, s-a ghemuit, strângând în brațe o pernă. A primit apoi un SMS de la tatăl lui: „Să nu întârzii la decorare. Pune-ți costumul pe care ți l-am cumpărat. L-a călcat Roberta“. Alexandre s-a ridicat, s-a dus la spălătorie, unde menajera atârnase costumul. S-a îmbrăcat mecanic și a ieșit din casă. A luat un taxi, dar, odată suit în mașină, s-a răzgândit și a dat adresa Yasminei. Locuia aproape, pe avenue Paul-Doumer, într-o clădire modernă. A sunat la uşă. Nu i-a răspuns nimeni. A ciocănit cât a putut de tare. În cele din urmă, ea s-a arătat prin ușa întredeschisă, nu scosese lanțul de siguranță.

— Ce vrei? Nu mai face zgomot, îi deranjezi pe vecini.

— Lasă-mă să intru, te rog!

— Nu.

— Vreau doar să-ți vorbesc.

— Nu se poate, hai, lasă-mă! Pleacă, aștept pe cineva!

I-a trântit ușa-n nas. Alexandre a început să bată strigând că trebuie să-i deschidă și că vrea „doar“ să-i vorbească. Cineva a zbierat:

— Pleacă sau chem poliția!

Și-a lipit fața de ușă și a implorat:

— Yasmina, te rog, lasă-mă să intru, stau doar cinci minute.

Faptul c-o văzuse din nou l-a distrus. A auzit sirenele poliției, l-a cuprins teama și a luat-o din loc. La câțiva metri de clădire, a comandat un Uber. Șoferul, „Dimitriu“, notat cu patru stele și jumătate din cinci, a sosit într-un Peugeot negru,

cu trei minute întârziere față de orarul stabilit. Alexandre a dispărut în vehicul. Căldura era dată la maximum, îl treceau toate transpirațiile în cămașa lui strâmtă. Șoferul asculta radioul prea tare, răspundea la SMS-uri în timp ce conducea. Alexandre s-a abținut de la orice comentariu, auzise tot soiul de povești macabre despre șoferi de taxi psihopați care își dădeau jos clientul în fundături periculoase și-i făceau felul. După ce mașina s-a oprit în preajma Palatului Élysée, Alexandre a ieșit fără măcar să-i mulțumească. Ajuns în stradă, și-a verificat mesageria ca să afle costul cursei. A dat clic pe propoziția *Cum a decurs călătoria dumneavoastră?* Rău. Foarte rău. A reclamat comportamentul șoferului și și-a cerut banii înapoi. Nu a acordat nici o stea, apoi și-a băgat telefonul la loc.

11

„Palatul Élysée este a doua reședință a lui Farel“, îl ironizau dușmanii, Farel văzuse defilând toată a Cincea Republică Franceză, fusese invitat în mod regulat de președinții care trecuseră pe-acolo, întâlnise un alai de vanitoși, aroganți, timizi, fals modești, adversari ai președintelui care vociferau public împotriva lui, dar care, odată ajunși înăuntru, deveneau respectuoși și slugarnici, indivizi paralizați de atâta iubire, drogați de putere, linguşitori, ambițioși porniți de la zero, monumente de voință și încrâncenare – aceștia din urmă, de departe, preferații lui. Încă de la anunțul decorării sale în *Monitorul Oficial*, stătuse pe la toate ușile președinției ca să obțină onoarea unei ceremonii individuale în salonul de iarnă al Palatului Élysée și contactase serviciul însărcinat cu decorațiile ca să stabilească data decernării. Lăsase să se înțeleagă că refuză să fie decorat în același timp cu vreun prefect ori cu vreun scriitor, fie el și laureat al premiului Nobel. Președintele îi datora atâta lucru. Farel îl invitase la *Grand Oral* pe vremea când era doar un tânăr militant înfocat și fusese cel care îi anunțase victoria în alegeri la televizor, câțiva ani mai târziu.

Erau toți acolo: reprezentanți ai CAC 40, mahări de presă, ziariști, scriitori, editori, miniștri – foști și în exercițiu –, nouăzeci de persoane alese pe sprânceană, în principal bărbați, înaintând spre treptele de la intrarea în palat și ținând în mână cartonașul cu litere în relief aurite (unii îl fotografiaseră și postaseră imaginea pe rețelele de socializare). Era prezent şi secretarul general de la Élysée; el aprobase lista de invitaţi. Când o citise, nu-şi putuse ascunde exasperarea: „Farel ne scoate din minţi cu mofturile lui de vedetă, a invitat

prea multă lume“, dar până la urmă remarcase, cu haz, că se aflau acolo trei prim-miniştri şi toţi cei din CAC 40, „iar asta n-ai cum să refuzi“. Mai erau şi directorul de cabinet al preşedintelui, un consilier, precum şi cel ce redactase discursul, un tânăr absolvent al ENA, individ binevoitor pe care Farel îl invitase la masă cu două săptămâni înainte ca să-şi treacă în revistă biografia. Îi adusese articolele la care ţinea cel mai mult: un portret apărut în *Les Échos* în 1999 şi trei pagini de interviu din *Le Nouvel Observateur* din 2003. Refuza ideea unei improvizaţii. Îi mai dăduse şi datele de contact ale unor cunoştinţe, două-trei la număr, unde sunase în prealabil. Iar acum era nerăbdător să audă discursul.

Primii sosiţi, adesea cei mai intimidaţi, fraţii lui Farel mai cu seamă, Gilbert şi Paulo, la ţol festiv, de parcă s-ar fi dus la propria nuntă, nu putuseră rezista ispitei de a-şi face poze pe treptele palatului. Veniseră tocmai din regiunea Gard, din sătucul unde trăiau cu nevestele şi copiii. Au fost lăsaţi să aştepte într-un salon mare, cu tapiserie roşie. Personalităţile din lumea politică şi a presei se studiau cu ochi de profesionişti. Fiecare îşi pândea prada, căutând-o pe cea mai influentă. Când persoana vizată se afla deja într-o discuţie cu un terţ, era nevoie de un tertip ca să se poată apropia, şi de o vorbă sau de un gest amical ca să ocupe locul râvnit, apoi trebuia să se integreze cu fineţe în conversaţie sau chiar să-şi înlăture rivalul după ce îi va fi evaluat potenţialul social – era preferabil să nu comită vreo gafă –, asta până când îşi făcea apariţia o persoană mai importantă decât el, iar alesul era la rândul lui expulzat din discuţie, ca în jocul scaunelor muzicale, care avea la Élysée, precum în toate sferele puterii, propriile rânduieli. Într-un colţ al sălii, doi veri ai lui Farel păreau stânjeniţi, neştiind dacă îşi pot scoate aparatele de fotografiat în incinta palatului. La un moment dat a fost evitat un conflict, atunci când un invitat a vrut să-şi facă un *selfie* cu actriţa Catherine Deneuve iţindu-se brusc în spatele ei, dar un supraveghetor i-a făcut semn să n-o deranjeze. Alexandre stătea de vorbă cu mama lui, care părea încordată, trupul fiindu-i reliefat de rochia mulată pe care Jean îi ceruse s-o

poarte. În centru, Farel strălucea ca un astru. În sfârșit, şi-a zis el văzând cu ochii minţii cadavrul mamei sale înfășurat în giulgiu, am izbutit. Viața lui păruse croită să se îndrepte spre mizerie și dezastru, și iată unde ajunsese: în fruntea statului. *Tot* ce făcuse, făcuse pentru ea. Farel se pierdea în piruete, trecea de la un oaspete la altul, fericit ca niciodată, când, pe neaşteptate, a primit un SMS de la un expeditor necunoscut:

Françoise a încercat să se sinucidă.

A încremenit. O durere puternică i-a fulgerat craniul. O să facă un nou AVC care îl va lăsa de data asta complet paralizat, simțea că așa va fi, avea să se prăbușească de faţă cu toată lumea și fotografia lui cu bale la gură avea să fie difuzată peste tot. *Rușinea*. A inspirat, a expirat. Fusese prea aspru cu Françoise, îi părea groaznic de rău. O iubea. Văzând-o pe Claire sugrumată în rochia aceea care nu o punea în valoare – se rotunjise ușor, ce *oribil* –, și-a spus chiar că nu iubise decât o singură femeie, pe Françoise, care încercase să-și pună capăt zilelor *din pricina lui*. Un invitat i-a apărut în spate și i-a pus mâna pe umăr. A tresărit. „E totul în regulă, Jean?“ A zâmbit. „Da, e totul bine.“ Transpira. Pe unde o fi Léo? Și-a căutat fratele din priviri și l-a descoperit, în cele din urmă, angajat într-o discuție aprinsă cu o editoare pariziană. În aceeași clipă a fost anunțat președintele. Farel și-a băgat telefonul în buzunar, tremurând. Ce-ar fi trebuit să facă? Nu putea să-l lase pe președinte să aștepte și nici să se apuce să tasteze pe telefon. Nici la Françoise nu se putea duce, după cum nici nu putea să sune la toate spitalele din Paris; după ceremonie urma un cocktail în cinstea lui la Élysée, trebuia *să-și joace rolul*. Inima stătea să-i plesnească, simțea că îl trec toate apele. Supraveghetorul le-a cerut invitaților să-și ocupe locurile, urma să înceapă ceremonia. „E cea mai frumoasă zi din viața dumitale!“, a exclamat Ballard strângându-l de braț pe Farel, „știi ce se spune? Legiunea de onoare este Viagra de pe urmă a oamenilor puternici!“ Farel s-a tras înapoi: dacă ar fi avut o armă, l-ar fi împușcat.

Françoise a încercat să se sinucidă. E la Bichat, la psihiatrie.

Primise un nou SMS chiar în momentul în care se anunța sosirea președintelui. Imediat, toți invitații au încremenit. Președintele a intrat în sală, cu un zâmbet în colțul gurii, afișând acel aer cumsecade care îl făcea simpatic sau detestabil, în funcție de partea baricadei politice de care te aflai. Nimic nu părea să-l atingă; s-a oprit în dreptul pupitrului. Stătea țeapăn și mândru; în clipa aceea îl domina pe Farel. Claire avea ochii pironiți în telefonul mobil, neatentă la alocuțiunea președintelui, care tocmai începuse. „Domnilor prim-miniștri, doamnelor şi domnilor miniștri, doamnelor, domnilor, prieteni, apropiați, rude ale lui Jean Farel, sunt bucuros să vă întâmpin aici, cu prilejul acestei ceremonii.“ Toate privirile s-au îndreptat spre președinte. Claire a băgat telefonul la loc, prefăcându-se că e atentă. Îl zărea, de departe, pe fiul ei, ușor retras, ar fi avut chef să se ducă lângă el, dar mulțimea era atât de compactă, încât a renunțat. „Jean Farel“, a continuat președintele, „sunteți jurnalist, chiar un mare jurnalist, nu lăsați nimic la voia întâmplării, sunteți atent la toate. De mai bine de patruzeci de ani, sunteți prezentatorul, aș putea spune chiar agitatorul, vieții politice franceze. Duminică de duminică, la sfârșitul zilei, le oferiți francezilor interviuri de calitate cu cele mai de seamă personalități politice ale țării, emisiuni care au marcat istoria televiziunii. Sunteți cunoscut pentru felul în care reușiți să fiți simpatic și deopotrivă agresiv, nu iertați nimic și pe nimeni. Pare că se știe totul despre dumneavoastră, începând cu prima cronică de la ORTF, unde vă începuserăți stagiul, la douăzeci de ani, mulțumită unei întâlniri cu directorul general al instituției, Jean-Bernard Dupont – legenda spune că v-ați năpustit literalmente asupra lui pe avenue du Président Kennedy, implorându-l să vă acorde o șansă! –, până astăzi, când încă domniți peste lumea audiovizualului în calitate de jurnalist și de producător; sunteți dovada că, în viață, cutezanța și munca sunt valori republicane mereu recompensate. Jean Farel, proveniți dintr-un mediu defavorizat, nu ați tăinuit niciodată asta, nu sunteți unul dintre acei moștenitori care au primit totul de-a gata, acei moștenitori

descrişi de Bourdieu – pe care l-ați invitat în mai multe rânduri să vorbească în emisiunea dumneavoastră –, sunteți un autodidact, aceasta vă este forța și ceea ce vă face deosebit. Începuturile dumneavoastră nu au fost deloc ușoare. Ați fost mereu discret în privința copilăriei, a morții tragice a mamei și a despărțirii de frați, ceea ce nu v-a împiedicat să pomeniți în volumul recent apărut, *Grand Oral*, o carte de dialoguri necruțătoare cu propria persoană, că tot ce-ați făcut, ați făcut pentru mama dumneavoastră. Nu întâmplător, printre scriitorii preferați îl citați adesea pe Romain Gary, care a pus pe hârtie, prin *Promisiunea zorilor*, declarația de dragoste pe care ați visat s-o dedicaţi mamei dumneavoastră dacă ați fi avut darul scrisului, cum cu modestie ați declarat cu prilejul unui recent portret.“

Se referea la portretul acela mizerabil, îi dădea o palmă, s-a gândit Jean, tot numai zâmbet. Nu avea nici o îndoială că, prin birourile palatului, circula deja o versiune parodică a discursului prezidențial, un text care trimitea la altă carte a lui Gary, *Dincolo de limita aceasta biletul își pierde valabilitatea*, roman despre bătrâneţe și despre declinul sexual.

„Jean Farel, i-ați intervievat pe cei mai mari dintre cei mari: pe Bourdieu, l-am mai pomenit, dar și pe Pompidou, pe Foucault, pe Mitterrand, însă Pierre Mendès France e omul care v-a marcat cel mai mult. V-ați însușit aceste cuvinte pe care el le-a rostit în discursul său de la Évreux, în 23 iulie 1955: «Cea dintâi datorie este onestitatea. Să informezi lumea, s-o luminezi, să nu umbli cu șiretlicuri, să nu tăinuiești nici adevărul, nici obstacolele». Această onestitate, pe care unii au interpretat-o ca pe o formă de brutalitate, deşi ea nu era decât o expresie a combativității dumneavoastră, v-a fost reproșată uneori; astăzi a devenit semnul dumneavoastră distinctiv. Oricine vă acceptă invitația știe că va fi descusut până când își va da de gol adevărul.“

Încă o lovitură sub centură. Oare cine-i spusese celui care redactase discursul că îl marcase Mendès France? Era, desigur,

fals. Singurul om care-l marcase era generalul de Gaulle, știa pe dinafară calupuri întregi din *Memoriile* lui.

Françoise a încercat să se sinucidă.

Cuvintele îi stăruiau în minte, îi era cu neputință să se concentreze: în ce stare se afla Françoise? Dacă o fi în pragul morții? Grav rănită? Nu. Mesajul ar fi precizat asta. Și-a venit în fire când discursul se apropia de sfârșit. „Domnule Jean Farel, vă decernăm titlul de mare ofițer al Legiunii de Onoare.“ Farel a înaintat spre președinte, care i-a prins decorația de rever, apoi l-a îmbrățișat, apăsându-i brațul cu mâna într-un gest prietenesc. Un fotograf a imortalizat scena. Telefoanele îndreptate spre ei au capturat aceeași imagine. Imediat după aceea, președintele i-a oferit un buchet de trandafiri lui Claire, care privise ceremonia dintr-o parte a sălii.

În ciuda protocolului, care stabilea că nimeni nu mai vorbeşte după președinte, Farel s-a postat în spatele pupitrului ca să-și citească discursul, erau prieteni vechi, așa se înțeleseseră. După ce s-a instalat pe locul președintelui, a scos din buzunar textul pe care-l pregătise timp de două săptămâni. Cu cinci zile în urmă își comandase chiar un pupitru ca să se antreneze într-un context asemănător celui de la Élysée. Însă în momentul când a ridicat capul, l-a zărit pe Michel Duroc, care intra în sală. Uitase să-i taie numele de pe listă.

„Domnule președinte, sunt foarte mișcat de cinstea pe care mi-o faceți, pentru că de obicei nimeni nu vorbește după dumneavoastră. Nu voi abuza de această onoare, așadar voi fi scurt. N-aș fi ajuns aici fără mama mea, care mi-a oferit totul, n-aș fi ajuns aici fără părinții mei adoptivi, care m-au crescut în spiritul iubirii față de Franța, astăzi sunt mândru că Republica mi-a îngăduit să parcurg acest drum neașteptat.“

Michel nu-l slăbea din ochi. Pe măsură ce-și rostea, fără convingere, discursul, Jean se străduia să-și alunge din minte cele mai negre scenarii. La mijlocul textului exista un pasaj

despre etica lui personală, prietenul său avea să facă tărăboi, era convins de asta, se simțea din ce în ce mai rău, avea să leșine de față cu toți, era inevitabil. S-a petrecut însă exact pe dos: Farel a rămas în picioare, în vreme ce Duroc s-a prăbușit în mijlocul sălii. Invitații au scos strigăte de spaimă și s-au dat înapoi, în timp ce Claire, Alexandre și cei trei frați ai lui Jean s-au îndreptat spre Michel ca să-l ajute. Farel s-a întrerupt, dar nu s-a urnit din loc. Un membru al gărzii republicane s-a apropiat și i-a acordat primele îngrijiri, după care le-a cerut altor trei gărzi să-i dea o mână de ajutor ca să-l care pe Michel Duroc în salonul Napoleon III, chiar alături, în spatele draperiei grele de catifea roșie care despărțea cele două săli. Invitații au rămas neclintiți, nu li se auzeau decât șoaptele. Cinci minute mai târziu, o echipă de pompieri a dat buzna în încăpere. Totul s-a petrecut apoi în spatele draperiei ca o cortină de teatru. Claire și Alexandre se întorseseră în sala principală.

„Ce facem?“, a susurat președintele la urechea lui Farel. „Mergem mai departe“, i-a răspuns Jean fără șovăială. S-a întors la locul lui, și-a recitat discursul, dar nu-l mai asculta nimeni. Vreo veste despre Michel? Cum putuse Farel să continue ceremonia în vreme ce prietenul lui era pe mâinile pompierilor? Poate murise? Frânturi din alocuțiunea lui ajungeau totuși la urechile celor prezenți. „Am avut o carieră frumoasă, dar cea mai mare izbândă este fiul meu.“ Toate privirile s-au îndreptat spre Alexandre, care a roşit auzindu-și numele. „Și ca să închei, văzându-vă pe toți adunaţi în jurul meu, dragi prieteni, aș dori să evoc *Oracolul* lui Baltasar Gracián: ziariștii au citat adesea această lucrare, nu fără ironie, spunând că e cartea mea de căpătâi. Mai sunt și alții: Proust, Gary și Gombrowicz au fost adevăratele mele pasiuni, dar îl voi cita acum pe Gracián ca să le fac plăcere numeroșilor colegi de breaslă prezenţi aici: *E mare lucru să fii admirat, dar mai mare încă e să fii iubit.* Aș vrea să le mulțumesc tuturor celor care mă iubesc.“

Invitații au aplaudat. Se zvonea că Michel Duroc fusese dus la spital. Dar după ce s-a deschis bufetul, nimănui nu i-a mai

păsat.

12

Duroc nu fusese dus la spital. De îndată ce şi-a revenit, s-a ascuns în toaleta de la Élysée. Când l-a văzut îndepărtându-se, Alexandre s-a dus după el. Nu citise portretul făcut tatălui său în ziarul din ziua aceea. L-a întrebat dacă are nevoie de ajutor. *Nu, mulţumesc, e-n regulă.* Michel i-a spus că se va duce acasă, acum se simţea mai bine, avusese o indispoziţie, *nimic grav*.

— Dar tu ce mai faci, campionule?

— Merge, a răspuns Alexandre, dar Duroc ştia că minte: oamenii nefericiţi ştiu să se recunoască între ei.

— În calitate de naş, îmi dau seama că nu prea ţi-am fost alături, dar mi-eşti drag. Eşti ca un fiu pentru mine.

L-a văzut pe Alexandre cum se apropie de el şi-l strânge în braţe; această neaşteptată manifestare de afecţiune l-a topit: Michel a izbucnit în plâns.

— Îmi pare rău, băiete, nu ştiu ce-i cu mine. Mi se trage probabil de la medicamentele pentru tensiune.

Alexandre l-a bătut pe spate ca să-l liniştească.

— Gata, Michel, a fost o indispoziţie, nimic mai mult, era prea cald înăuntru.

Duroc şi-a venit în fire, şi-a şters lacrimile cu mâneca hainei ca un copil, apoi s-a apropiat de robinet. În timp ce-şi clătea faţa cu multă apă, l-a văzut pe Alexandre intrând într-una din cabinele de toaletă: „Hai, nu fi îngrijorat, o să fie bine“. Lui Michel îi şiroia apa pe faţă când a năvălit Jean, însoţit de Léo, mai înalt decât el cu două capete. Farel i-a făcut un semn fratelui său. Acesta a ieşit imediat din încăpere.

— De ce-ai venit?

— M-ai invitat, Johnny, a răspuns Duroc căutând disperat un şervet de hârtie cu care să-şi zvânte faţa.

— Nu-mi mai zice aşa…

— Cum să-ţi zic?

— Nu trebuia să vii. Uită-te la tine, eşti beat…

— Îţi spusesem că vin, îmi respect promisiunile.

— Leşinul din timpul discursului a fost ultima ta găselniţă ca să mă scoţi din minţi?

Duroc a tăcut mâlc.

— Ce ţi-a venit să-i spui toate chestiile alea ziaristului? Eşti bolnav, Michel! Ce-ai urmărit cu leşinul ăla? Să atragi atenţia în ziua când mă decora preşedintele? Ce jocuri faci?

Duroc stătea calm, lipsit de vlagă, cu picături de apă pe frunte şi obraji, mulţumindu-se să-l asculte pe Farel, care nu se oprea din urlat: „Zi-mi, de ce-ai făcut asta, când ştiai că sunt toţi ochii pe mine, că-mi pun viaţa în joc zi de zi, la radio şi la televizor? Îmi joc viaţa, fir-ar să fie!“.

Deodată, Duroc a rupt tăcerea:

— Îţi joci viaţa?

— Da, îndur o presiune cumplită! Cumplită!

— Vrei să ştii de ce i-am spus ziaristului chestiile alea? Aşa mi-a venit, închipuie-ţi cât de şocat am fost că ţi-a trecut prin minte ca eu să contribui la acel articol măgulitor, într-un ziar pe care ai scuipat toată viaţa, deşi nu mai ştiam nimic despre tine de şase luni, mai exact de când mi-ai cerut să fac chestia aia infamă pe la spatele fiului tău.

Duroc şi-l imagina pe Alexandre pitit după uşă, voia ca el să afle ce-l silise taică-su să facă. A urmat un moment de tăcere. O nimerise. Vocea lui Farel începuse să tremure.

— Eşti supărat că nu te-am mai sunat? Stau într-o mare tensiune la serviciu! Habar n-ai câte hiene vor să mă extermine.

— Stai în tensiune? Eu iau antidepresive de șase luni din cauza ta.

— Toți luăm calmante, Michel, diferă doar laboratorul care le produce. Fii înțelegător! Pune-te în locul meu.

— Nu m-ai sunat nici măcar o dată…

— Am fost prins cu treburi. Ascultă, nu e locul potrivit să discutăm despre asta, a spus el punând mâna pe clanță ca să dea de înțeles că vrea să încheie, ne-ar putea auzi cineva.

Stabilim să luăm masa, sun-o pe Jacqueline.

Dar Duroc nu s-a clintit.

— Te știu de mai bine de cincizeci de ani și încă trebuie să trec pe la secretară ca să te văd. Te-ai schimbat atât de mult, Jean. Cum are cineva un strop de putere, ești serviabil cu el, dar în clipa când nu mai are nimic de oferit devii arogant. Ai aplicat conștiincios regula care te-a călăuzit până aici: puternic cu cei slabi, slab cu cei puternici.

— Nu-mi da lecții, te rog, nu acum.

— M-ai denigrat, în timp ce eu am sărit să te-ajut când ai avut nevoie de mine.

Jean a lăsat clanța din mână și s-a întors spre Michel.

— Ce faci, o întrecere morală?

— Știi bine despre ce vorbesc…

— Ce se întâmplă? Mă amenințți? Riști să pierzi totul…

— Mi-am ruinat deja sănătatea și mi-am pierdut orice urmă de mândrie. Am pus prietenia mai presus de etică, mi-e silă de mine.

— Trebuie să plec. Sunt așteptat.

— Cum ai putut să-mi ceri să-i fac avort fetei ăleia și să-i ascunzi fiului tău că depășise termenul legal?

— Am făcut-o ca să-l protejez, și tu la fel. Ce-ai fi vrut? S-o las pe arivista aia să-i distrugă viața lui Alexandre? Ca să nu mai spun că femeia a fost de acord!

— Îmi cam închipui ce i-ai promis ca s-o convingi.

— Am făcut tot ce-am făcut pentru binele fiului meu.

— Găsești mereu argumente ca să-ți justifici faptele, chiar și pe cele mai revoltătoare.

— Lumea e brutală și nedreaptă, Michel, și da, sunt în stare de cele mai revoltătoare lucruri ca să-mi apăr familia.

— Problema ta e lipsa de moralitate, cinismul dublat de narcisism. Crezi că ți se cuvine totul, că poți controla totul, oamenii, situațiile. Până și de moarte crezi că poți să te ferești! Da, cred că nici moartea nu te înspăimântă.

Farel l-a privit fără să-i răspundă. Avea dreptate, nu moartea era cea care-l îngrozea și-l făcea s-o ia razna, ci izbucnirea dramei, spaima care nu-l părăsise o clipă de când descoperise, venind de la școală, cadavrul mamei sale; iar când

ți-e frică, era convins de asta, totul devine posibil.

— Nu pricepi nimic din ceilalți. N-ai pic de empatie.

Jean n-a reacționat. Făcuse tot ce era posibil cu ce primise la naștere. Iubise, dorise, muncise cu pasiune. Singura lui greșeală era că nu se pricepuse la psihologie – ura cuvântul ăsta. Ce-ar fi fost de priceput? Nimic. Era opac pentru sine.

— Te-ai gândit la fiul tău? Cum o să reacționeze dacă o să afle cândva?

— N-o să afle. Ține minte ce ți-am spus. Dacă vorbești, pierzi totul: reputația, meseria la care ții atât, o să fii radiat din ordinul medicilor.

— Măcar o să fiu împăcat cu mine însumi.

Pe Farel l-a scuturat un mic râs nervos, după care, deschizând ușa să plece, a adăugat:

— Știi ce pățesc cei care cred că poți supraviețui respectând legile morale? Mai devreme sau mai târziu, sunt călcați în picioare.

13

Jean Farel îşi contramandase rezervarea la un mare restaurant din piaţa Madeleine, unde era un obişnuit al casei – prea multe emoţii. A traversat rue du Faubourg-Saint-Honoré, palid şi clătinându-se. Strălucirea de la Élysée dispăruse cu totul. La Castel[1] izbutiseră să dea impresia unei familii unite, iubitoare, solide. Aici totul se fărâmiţa, edificiul se fisura şi ameninţa să se năruie. Nu se mai gândea decât la tentativa de sinucidere a lui Françoise. Imediat după ceremonie, Claire plecase spre Adam, lăsând buchetul oferit de preşedinte pe una dintre mesele pregătite pentru petrecere; Jean l-a recuperat, voia să i-l ofere lui Françoise, pentru că mereu visase la aşa ceva. S-a oprit o clipă în mijlocul străzii şi a postat pe Twitter o fotografie cu el din timpul ceremoniei de decernare a decoraţiei, însoţită de următoarele cuvinte: *Emoţie astă-seară, când am primit din mâna preşedintelui însemnele de mare ofiţer al Legiunii de Oroare. Trăiască Republica!*

În ciuda orei târzii, a comandat un taxi ca să ajungă la spitalul Bichat, unde era internată Françoise. Radioul difuza melodii franţuzeşti de varieteu, Jean i-a cerut şoferului să oprească muzica. A intrat pe Twitter ca să citească reacţiile la postare: câteva mesaje de felicitare, dar mai ales de zeflemea. „Pupincuriştii reprezintă, cu siguranţă, oroarea!“, „Farel, meriţi din plin legiunea de oroare“. Scrisese „oroare“ în loc de „onoare“ şi, din cauza acestei greşeli, era luat peste picior. A şters mesajul, dar răul fusese făcut, pe net începuseră să circule capturi de ecran. Îşi reproşa că trimisese *tweet*-ul fără să-l recitească – nu era prima oară când graba şi impulsivitatea ruinaseră nişte cariere.

Nu i-a fost greu să pătrundă în spital în ciuda orei înaintate, vizitele încetaseră de mult; izbutise, totuşi, mulţumită unui surâs şi unui autograf, să treacă pragul secţiei de psihiatrie – notorietatea furniza un permis de trecere permanent. Avea dureroasa impresie că retrăieşte drama fiului său, momentul acela cutremurător când primise telefonul care îl anunţa că Alexandre încercase să se sinucidă. Infirmiera l-a rugat să se grăbească, să n-o obosească pe pacienta care era foarte „slăbită“. S-a afundat pe un coridor lung ce ducea spre saloane, cu buchetul prezidenţial în mână. Dintre toate atributele celebrităţii, pe acesta îl aprecia cel mai mult: certitudinea că nimic nu e imposibil pentru cel a cărui imagine apare pe un ecran. Prin ziduri se auzeau strigăte, era înfiorător, mergea repede, căutând neliniştit numărul rezervei lui Françoise. Încăperea era mică, prea întunecată, încălzită în exces, şi-ar fi dorit s-o ducă pe Françoise într-o clinică privată, nu în această instituţie publică cu pereţi coşcoviţi şi duhnind a eter. Françoise avea masca gravă a statuilor de marmură, o faţă pustie. Corpul îi era acoperit până la gât cu un cearşaf alb, ca un giulgiu. Doar mâinile, cu pete cafenii, îi ieşeau de sub aşternut. Nepieptănată, fără machiaj, cu pielea uscată, părea de optzeci de ani. Jean s-a apropiat de ea şi a sărutat-o pe frunte. Pielea îi răspândea un iz înţepător.

— Cum te simţi, iubita mea? a întrebat-o.

— Nemaipomenit, i-a răspuns, după cum vezi, nu mi-a ieşit.

Pleoapele îi cădeau pe ochi, buzele îi erau crăpate ca atunci când merseseră pe munte ore în şir, înainte să ajungă la refugiul acela cuibărit la 2.500 de metri altitudine din Alpii de Sud. Îşi amintea de frenezia care îi cuprinsese, de plăcerea sărutărilor nesfârşite.

— Ce te-a apucat?

Tonul lui se dorea hazliu. Ţâfna şi furia îi dispăruseră cu totul. Françoise l-a privit fără să-i răspundă. Ce era să-i spună? Îşi construise viaţa în jurul libertăţii şi independenţei proprii. Ştia că trebuie să-l părăsească, era în joc supravieţuirea ei mentală şi fizică. Fusese împinsă mult dincolo de limitele ei. Jean s-a apropiat de ea, i-a mângâiat mâna.

— Îţi cer scuze, i-a spus strângându-i mâna într-a lui. Am fost atât de brutal, de nerod. M-am purtat jalnic, îmi pare rău, te iubesc. Mă ştii doar, uneori reacţionez exagerat.

Françoise şi-a întors faţa de la el.

— Spune ceva!

Ea l-a pironit cu privirea.

— Ai fost curajos, Jean; în viaţa profesională ai riscat totul, te-ai aflat în miezul reactorului politic al ţării, da, ai avut curaj şi te-am admirat pentru asta, dar în viaţa personală ţi-a lipsit cu desăvârşire.

Veşnica nevoie de legitimare a adulterului, s-a gândit el, deşi ceea ce-l făcea atât de atractiv era tocmai caracterul lui ilicit şi necumpătat.

— Meseria m-a solicitat până peste cap, înţelegi?

— Pasiunea pentru profesie este doar una dintre măştile ambiţiei tale. La alţii, mai puţin iscusiţi, mai puţin calculaţi, dorinţa de mărire e mai vizibilă: în cazul tău, la prima vedere e greu de desluşit competitorul ambiţios; se vede truditorul îndârjit, dar în forma asta de dăruire, în strădania asta de-a face lucrurile bine există voinţa de-a ajunge pe primul loc şi de-a rămâne acolo, cu orice preţ. Te-ai afirmat în aventura colectivă din sânul redacţiilor unde evoluai cu dezinvoltură. Ţi-ai descoperit sufletul de lider. E o nemaipomenită răsplată pentru copilul traumatizat şi pentru adolescentul timid care ai fost.

Iar psihologie de doi bani, ajunsese la capătul răbdărilor. Dar şi-a ţinut gura ca să n-o înfurie şi mai tare.

— Ai dreptate, după faptă şi răsplată.

S-a apropiat de ea de parcă s-ar fi pregătit s-o sărute, dar ea s-a retras uşor şi, privindu-l, i-a spus că ar fi mai bine să plece. *Pleacă şi nu te mai întoarce.* A rostit cuvintele cu glas monoton, făcând un efort care-i împingea întregul corp spre prăpastie. El a rămas contrariat o vreme, câteva secunde lungi cât o veşnicie, apoi, dintr-odată, a încuviinţat. Nici el nu mai avea chef să continue. În câteva ceasuri, toată lumea va afla ce-a făcut, se va vorbi despre cât e de fragilă, va umbla vorba că nu mai e în stare să lucreze. Încercând să se sinucidă, Françoise pusese capăt carierei ei jurnalistice. Îşi va tot înşira concediile

medicale până când va fi dată afară. Şi, de data asta, el n-o va putea salva.

— Dacă ai nevoie de ceva, dă-mi de ştire.

— Tot ce-mi doresc e să te ocupi de Claude, să te duci să-l iei. Faptul că mi-ai oferit cadou câinele ăsta e cel mai bun lucru pe care l-ai făcut pentru mine. În rest, poţi să te duci în mă-ta.

De câteva săptămâni încoace, i se părea că e confuză şi adeseori deşănţată, de parcă filtrele naturale – cele care-l reţin pe fiecare individ să-şi dea în vileag gândurile cele mai reprobabile ca să nu piardă teren – i se deterioraseră. A ieşit din rezervă, a salutat-o pe infirmieră, iar aceasta l-a rugat să facă o fotografie împreună cu ea. A acceptat, a stat surâzător la pozat lângă tânăra de vreo douăzeci de ani. Ea a roşit, i-a mulţumit. Jean i-a luat mâna într-a lui, a ţinut-o câteva clipe; în alt moment, în alte locuri, şi-ar fi încercat norocul.

În taxiul care-l ducea acasă, şi-a făcut în grabă rezumatul ultimelor douăzeci şi patru de ore. Michel Duroc îl ura, Claire îl respingea şi, acum, Françoise. Cu toate astea, nu se simţea deloc vinovat. I se reproşau „lipsa de empatie“, „obsesia pentru control“. Nu putuse nicicând să-şi alunge din minte respiraţia greoaie a clienţilor pe care maică-sa îi primea acasă. În fiecare moment important al vieţii, vedea trupul mamei sale lungit pe podea în bucătărie. Tot ce făcuse, făcuse pentru ea, ca să răzbune o viaţă mizerabilă, plină de umilinţe şi durere. S-a simţit cuprins de un val de tristeţe, o greutate îi strivea pieptul. Mesajele pe care le primise i se învălmăşeau în minte: *Bravo! Sluga preşedintelui! Felicitări pentru distincţie! Jurnalist de doi bani, pupi cizma puterii! Aţi meritat-o, sunteţi formidabil! Jeg ce eşti, cât a trebuit s-o sugi ca să-ţi primeşti zăhărelul?* A scos din buzunar o cutie pentru medicamente, a deschis-o şi a luat un anxiolitic pe care l-a pus sub limbă. În câteva minute, neliniştea i s-a risipit: de-acum, fericirea nu mai putea fi obţinută decât cu reţetă.

1. Palatul Élysée este uneori supranumit în presă „Castelul“.

14

După decernarea decoraţiei la Élysée, Alexandre a străbătut Parisul pe jos, dărâmat de conversaţia pe care o auzise la toaletă. Îl şocase nu atât avortul în afara termenului, cât ideea unui plan orchestrat pe la spate de către oamenii pe care-i iubea cel mai mult: tatăl său, naşul şi femeia de care era îndrăgostit. Dar maică-sa? Fusese şi ea la curent? Relaţiile umane păreau sortite trădării şi eşecului. A încercat în mai multe rânduri să dea de Yasmina ca să audă şi versiunea ei – dar fără succes. Ajunsese în preajma sediului Adunării Naţionale când a primit un apel de la mama sa. L-a întrebat unde se află. Zece minute mai târziu, a venit după el cu un taxi. Nu a întrebat-o nimic, s-a cufundat într-o tăcere pe care ea n-a încercat s-o risipească. Era convins că nu ştie nimic şi nu avea curajul să-şi înfrunte tatăl. În curând avea să se întoarcă în California, părinţii lui o să-şi rărească din ce în ce mai mult vizitele din cauza drumului „prea obositor“, legăturile lor aveau să slăbească până la urmă. Au ajuns rapid la apartamentul unde Claire locuia împreună cu Adam. Era prima oară când îl vizita. A urmat-o înăuntrul unei clădiri cu tencuială decorativă de pe avenue des Gobelins. Casa scărilor era prost întreţinută. De îndată ce a ajuns pe palier, a remarcat prezenţa unei mici casete transparente, „o mezuză[1]“, a precizat Claire, „e menită să ne apere casa“. „Mai bine îţi instalezi o alarmă, a luat-o el peste picior. O să treci la iudaism, nu-i aşa?“ Ea a ridicat din umeri. Adam nu-i impusese nimic, dar din respect pentru el acceptase ca traiul lor cotidian să fie presărat cu anumite ritualuri: marcarea marilor sărbători, consumul exclusiv al alimentelor îngăduite de iudaism. Cu toate astea, viaţa lor amoroasă nu era scutită de tensiuni. Adam, care era o

fire liniştită, un „mutălău“, după cum ea însăşi îi spunea, avea uneori izbucniri de mânie, momente de angoasă existenţială, îndoieli privind şansele în timp ale relaţiei lor. „Suntem foarte diferiţi“, concluziona el, ştiind în acelaşi timp că felul ei unic de-a fi i-o făcea atât de dragă.

Locuiau într-un apartament alcătuit dintr-un hol, un salon şi două camere, una pentru Claire şi Adam, cealaltă spaţioasă, cu vedere spre o grădină, unde Mila stătea singură sau împreună cu sora ei, când aceasta venea la Paris să-şi viziteze tatăl. După amabilităţile obişnuite, schimbate fără căldură, Alexandre s-a aşezat pe canapeaua din salon, la câţiva metri de Mila, care stătea ghemuită într-un fotoliu de pâslă gri. Era îmbrăcată într-o pereche de blugi bleumarin, cu talie joasă, şi un pulover tricotat cu decolteu în V, ce-i lăsa la vedere pielea albă. „Îţi place la Stanford?“, l-a întrebat Adam, continuând să aranjeze nişte cărţi în biblioteca impozantă care domina încăperea. Alexandre n-avea chef să discute cu acest bărbat pe care nu-l găsea deloc interesant, în vreme ce Claire îl privea de parcă ar fi primit premiul Nobel pentru literatură. „Da, îmi place foarte mult.“ „După bac, s-ar putea ca Mila să se întoarcă şi ea în State. I-ar plăcea să urmeze o şcoală de actorie la New York.“ Auzindu-şi numele, Mila a început să roşească. „Super“, a răspuns Alexandre. Era un simplu rol de compoziţie. Trebuia să se poarte ca şi cum ar fi fost fericiţi împreună, ca şi cum s-ar fi plăcut, deşi, fără să se deteste, şi-ar fi dorit să-i ia pe fiecare dintre cei prezenţi, să-i ducă altundeva, în contextul lor originar, şi să schimbe ceea ce fusese distrus de efectele egoismului şi nepăsării lor. Nişte oameni care nu aveau nimic în comun, care abia se cunoşteau, care nu se iubeau şi care, fără îndoială, nu aveau să se iubească vreodată erau siliţi să coabiteze pentru că doi adulţi tiranizaţi de ceea ce numeau, cu gravitate, „iubirea lor“ le impuseseră asta peste noapte. A încercat să se retragă, invocând o petrecere, fără să-şi închipuie că maică-sa îi va sugera s-o invite acolo şi pe Mila. Alexandre n-avea chef s-o ia, a tăcut politicos, dar maică-sa a insistat: „Ar fi un prilej să vă cunoaşteţi mai bine“, încercând să creeze o complicitate artificială, deşi era limpede că n-au

nimic în comun. Adam a spus că Mila trebuie să-şi petreacă noaptea la mama ei, care sosise la Paris cu câteva zile înainte ca să participe la o căsătorie şi să-şi vadă fiica şi închiriase un apartament micuţ în arondismentul al IX-lea. „Tu nu participi la căsătorie?“, a întrebat Claire. „Nu, e o treabă prea evlavioasă, bărbaţii şi femeile stau separat, până şi la masă, nu mă interesează, trebuie să mă întâlnesc cu ea după eveniment.“ Adam a părut uimit: „Te lasă mama să ieşi în oraş şi să te întorci târziu singură?“. Mila a pufnit în râs: „I-am zis că, dacă ies, o să mă însoţeşti tu până la ea“, apoi, întorcându-se spre Alexandre, a adăugat: „Sunt de acord să vin cu tine la petrecere“. A mai precizat că trebuie să-și strângă lucrurile. Când Adam o înștiințase pe Valérie că amanta lui are un fiu de douăzeci și unu de ani, chipeș și cu diplomă, primul lucru pe care aceasta găsise de cuviință să i-l spună fusese: „Ce-o să te faci dacă se îndrăgostește de el?“. Își amintea cum îi răspunsese: „Și dacă ar fi cel mai bun lucru care i s-ar putea întâmpla?“. Adică să scape, ca și el, de jugul identitar, să renunțe la nebunia vieții în propriul microcosmos, să se reinventeze, altundeva, alături de o ființă cu adevărat diferită. Valérie oftase. „Îi cunosc pe prietenii fiului meu“, i-a zis Claire Milei, „o să ai o seară pe cinste“. Mila și-a pus o geacă neagră și s-a dus după Alexandre, care aștepta în fața ușii salonului. O găsea anostă, se întreba cum va avea curaj să se afișeze cu *ea*. Și de data asta părinții hotărâseră în numele lui.

Adam a anunțat că le comandă un taxi. Alexandre a rămas o vreme nemișcat, contemplând salonul: canapeaua pe care se lăudaseră că au cumpărat-o de la IKEA „până vor găsi ceva mai bun“, masa de lemn și scaunele pe care le pescuiseră dintr-un târg de vechituri, sutele de cărți ce cotropiseră spațiul. Apoi, îndreptându-se spre ieșire, a zărit o serie de fotografii înrămate și rânduite prin bibliotecă: o poză cu Adam și Claire – surprinsă când se sărutau în fața unei mașini – și mai multe cu Mila și Noa. În câteva clipe a săgetat cu privirea toate imaginile. Nu exista nici o poză de-a lui. În timp ce mergea spre lift urmat de Mila, înfofolită în geacă, l-a auzit pe Adam rostind aceste cuvinte: „Să ai grijă de ea!“.

1. Obiect de cult iudaic, așezat pe ușorul sau tocul din dreapta al ușii la intrarea unei camere sau locuințe.

Teritoriul violenţei

„Rămâne însă faptul că, până la urmă, în viaţă nu e atât de important să îi înţelegi pe oameni. Viaţa înseamnă să te înşeli asupra lor, să te înşeli şi iar să te înşeli şi apoi, după ce chibzuieşti bine, să te înşeli din nou. Aşa ne dăm seama că suntem în viaţă: când ne înşelăm.“

Philip Roth, *Pastorala americană*[1]

1. Philip Roth, *Pastorala americană*, traducere din limba engleză de Alexandra Coliban, Editura Polirom, Iaşi, 2014, p. 57.

1

Jean Farel se deșteptase cu o femeie foarte tânără în pat; acum, după ce-și serbase cea de-a șaptezecea aniversare, era o situație rară, dar cu douăzeci de ani în urmă, când prezenta seară de seară, de la ora 20.00, cel mai popular jurnal televizat din Franța, asta i se întâmpla frecvent. Chiar dacă nu avea magnetismul erotic al unei vedete rock, nu întâmpina probleme când era vorba să ademenească femei pe care apariția regulată la televizor le excita mai mult decât un trup tânăr și atletic. La începuturile sale, nu se putea abține și le băga uşor în așternut. N-avea nevoie de șiretlicuri, nu trebuia să facă eforturi de seducție, nici promisiuni, nu trebuia să se folosească de șantaj sau de presiuni, era de-ajuns să fie el însuși – *un bărbat influent*. Azi, chiar dacă nu renunțase la jocurile seducției, nu mai trecea la acțiune – nu pentru că i-ar fi scăzut apetitul, ci pentru că se simțea profund legat de Françoise, cu care continua să aibă o intimitate intelectuală și fizică ieșită din comun, tandreţea îl îndemna la fidelitate, începuse să fie sentimental; pe lângă asta, mai era și altceva, despre care nu îndrăznea să-i pomenească decât medicului personal: odată cu vârsta devenise maniac, anxios și ipohondru, obsedat de igienă și de teama de-a se molipsi cu un virus care să-l șubrezească, avea nevoie să se mobilizeze total ca să lucreze, renunțase la sexul pe furiș, la patimile furtunoase, la tot ce era prea violent și risca să-l lase fără vlagă – pasiunea îi solicita întreaga energie –, iată de ce, în dimineața aceea, fusese uimit că o găsește lângă el pe tânăra stagiară care lucra la el în redacție, o blondă arătoasă de vreo douăzeci și patru de ani, Quitterie Valois, de origine din Pau. După ce o vizitase pe Françoise la spital, se dusese acasă la ea

să-l ia pe Claude, pe care apoi l-a lăsat la birou. Se hotărâse pe urmă să bea un pahar la barul hotelului Ritz și, odată ajuns acolo, primise un SMS de la stagiara respectivă, care flirta fără jenă cu el încă de când sosise, o fată grațioasă, fără ostentație, cu ținute destul de clasice: taioare cu fustă sau rochii petrecute care-i lăsau pieptul la vedere – niciodată pantaloni. Era o profesionistă remarcabilă, matură și păstra cu el raporturi ierarhice, adresându-i-se reverențios: „Cum doriți, domnule“ sau „OK, șefu'!“, lui îi plăcea chestia asta, amabilitatea slugarnică, mai ales când venea de la *frumuseţi tinere*. Se gândea din ce în ce mai mult să renunțe la colaboratoarea lui, Jacqueline Faux, care nu prevăzuse urmările articolului jalnic pe care i-l dedicaseră în ziar, dar pe vremuri îi fusese amantă, îl avea la mână, putea să-l dea în gât – *No sex in business*, nu aplicase întotdeauna cea dintâi regulă a vieții la birou. Quitterie îi trimisese un SMS strict profesional și, după câteva replici, el o invitase să i se alăture.

Ea a acceptat îndată, se afla „la doi pași“ și și-a încheiat mesajul cu aceste cuvinte: „Imediat, șefu'!“. Când a văzut-o sosind, după un sfert de oră, în fustă de blugi și cu balerini roșii, cu părul prins într-o coadă de cal foarte înaltă, care-i scotea în evidență ceafa grațioasă, cu o eșarfă roșie la gât, nu s-a putut împiedica să cadă în extaz: „Ce frumoasă ești! Semeni cu Faye Dunaway“. A citit în privirea lui Quitterie Valois că habar n-are cine e Faye Dunaway, era prea tânără, nici nu se născuse pe vremea când actrița americană triumfase în *Bonnie and Clyde*, film cult pe care îl văzuse de trei ori împreună cu prima lui soție. Arătând spre propria cămașă, care avea doi nasturi descheiaţi ce lăsau să se vadă un piept lipsit de păr, a îngăimat: „Poftim în ce hal am ajuns!“. Chestie care ei i-a stârnit râsul. S-a așezat în fața lui, pe un fotoliu de piele arămie, strângându-și geanta în brațe. „Fii pe pace, nu ți-o fură nimeni!“ Ea a comandat un cocktail, *Last train to Shanghai,* iar el un *dry Martini.* I-a povestit că Hemingway băuse cincizeci și unu de *dry Martini*-uri după ce eliberase barul de nemţi și că locul acesta fusese multă vreme rezervat bărbaților: „Din fericire, trăim alte vremuri“. Nu era genul de fată care să-i aducă aminte că mai sunt nenumărate alte locuri rezervate

bărbaților – locurile de la „butoane“, cu precădere; făcea parte din acea categorie de femei care nu puneau niciodată sub semnul întrebării imperiul viril, femei care aleseseră colaborarea cu bărbații și care hotărâseră că vor promova datorită bărbaților și nu împotriva lor. Tânăra avea ceva de elev conștiincios și serios, un aer cam demodat, care îl atrăgea pe Farel, fetele de vârsta ei se îmbrăcau toate la fel – în blugi și tricou –, în timp ce ea avea propriul stil, un amestec de clasicism burghez și de fantezie hippy. „Quitterie“ – îi plăcea la nebunie eleganţa desuetă a acestui prenume, atât de mult, încât, aşteptând-o, îi căutase etimologia pe internet. „Prenumele dumitale vine dintr-un cuvânt latin care înseamnă «liniştit», deci aşa eşti, liniştită?“ Ea se îmbujorase. Jean se simţea aţâţat: *curviştina asta mică* era oricum, numai liniştită nu. Mai aflase şi că o oarecare Quitterie fusese fiica unui prinţ din Galicia, Spania. Tatăl ei dorise s-o mărite cu de-a sila, dar ea îşi luase tălpăşiţa. Se botezase în taină şi-şi dedicase viaţa lui Dumnezeu. Servitorii tatălui ei îi dăduseră de urmă şi o decapitaseră pe loc, în 22 mai 477. Îi plăceau vieţile aventuroase. Un ceas mai târziu, după ce au degustat două cocktailuri la Ritz, Jean a poftit-o să mai bea un ultim pahar în studiourile din rue de Ponthieu. Ea se entuziasmase văzând fotografiile care îl înfăţişau alături de cei mai importanţi şefi de stat de pe planetă, în vreme ce el se întreba dacă nu era cumva prea târziu să ia o pastilă de Viagra şi dacă mai avea vreo cutie cu prezervative neexpirate. „L-aţi întâlnit pe Gorbaciov? Pe Mandela? Pe Obama?“ „Da, drăguţă“, îi răspunsese el mângâindu-i părul, „dar, te rog să mă crezi, mă simt mai bine în prezenţa ta.“ În faţa uriaşei biblioteci înţesate cu eseuri politice, cu memorii, cu volume din colecţia Pléiade, îl întrebase dacă citise toate cărţile acelea. Da, le citise şi, spunând asta, a apucat un exemplar din *Memoriile* lui Saint-Simon şi i l-a oferit. Ea l-a sărutat pe obraz, repetând că „vai, nu trebuia“, era plină de viaţă, tulburătoare, sexy şi voia să facă totul ca la carte: să înveţe, să pară curioasă, să stârnească interes, punea întrebări smerite, de parcă se-aştepta să fie notată la sfârşitul serii – dar, până la urmă, el nu-şi amintea să se fi întâmplat aşa ceva. După ce a sărutat-o, a întrebat-o ironic

dacă e de acord să facă dragoste cu „un mare ofiţer obosit“, ea, în chip de răspuns, a izbucnit într-un râs nervos, şi-atunci el a dezbrăcat-o şi s-a întins peste ea, i-a desfăcut picioarele, i-a dezmierdat sexul pe care ea şi-l răsese la sânge. Dar n-a avut parte de nici o erecţie. Ea fusese apoi drăgălaşă, înţelegătoare, îl mângâiase blând şi i-o luase îndelung în gură, dar, din păcate, fără rezultat, seara aceea îi sleise, până la urmă au renunţat. În timpul nopţii s-a frecat de ea, ea s-a trezit şi el i-a apucat mâna, i-a aşezat-o pe mădular: „Nu mă lăsa în halul ăsta, fă ceva“, ea l-a mângâiat fără să pretindă nimic în schimb, aşa cum fac adesea femeile foarte tinere care nu caută un echilibru în raportul de forţe, ştiind că nu pot să domine de la prima întâlnire, au doar puterea tinereţii, nu încearcă să fie autoritare; o vor face mai târziu, prin vitalitate sexuală, prin încredere – adică prin tot ceea ce vârsta le va confisca mai apoi. După ce îl va fi cucerit, pentru el va fi prea târziu: va fi dresat, ca un animal domestic.

Când s-a trezit şi a văzut-o îngrijindu-l pe Claude, care zăcea în coşul lui părând că-şi dă sufletul, s-a simţit stânjenit: era prea tânără, el nu mai avea energie să întreţină o relaţie la locul de muncă, nu-l mai ispitea de mult fructul oprit; cunoscuse tot ce putea fi cunoscut, încercase tot; bărbaţi, femei, sex în grup prin diverse cluburi, camere de hotel, case ale unor prieteni de vază, fără ca Françoise sau Claire, care în această privinţă erau convenţionale şi chiar cam puritane, să afle vreodată ceva. Unii spuneau despre el că nu e „nici cal, nici măgar“, lucru inexact, era heterosexual; avusese, în floarea carierei, o aventură cu un bărbat, însă numai din interes profesional. Glumea zicând că, în sfârşit, la şaptezeci de ani, devenise monogam. Tot ce-şi dorea era s-o vadă pe Quitterie plecată cât mai curând. Agerimea fetei era remarcabilă: i-a zâmbit şi i-a spus simplu că „are de lucru“. Apoi s-a ridicat, întinzându-şi muşchii cu toată supleţea tinereţii, iar el i-a remarcat trupul ferm, pielea netedă, albă, fără cusur, i-a văzut pletele şatene, bogate, strălucitoare, ce-i cădeau în cascadă pe spate şi, când s-a întors, sânii rotunzi şi întăriţi, sexul de fetiţă, şi a avut o erecţie, s-a simţit viguros, s-a

năpustit asupra ei, i s-a lipit de fese, i-a dat jos chiloţii cu un gest rapid şi a pătruns-o pe marginea patului; s-a retras înainte să termine, i-a ejaculat pe spate slobozind un horcăit atât de puternic, încât Quitterie i-a zis: „Am crezut c-ai murit“. „Ăla e Félix Faure[1], puicuţă“, i-a răspuns el împingând-o deoparte, mâhnit dintr-odată, aproape respingător, copleşit de o irepresibilă nevoie de singurătate. I-a spus că trebuie să se pregătească pentru interviul de dimineaţă, aşa că ea s-a îmbrăcat mecanic, fără cel mai mărunt reproş; a plecat de-acolo aşa cum venise, discret, strângându-şi cartea la piept – era, în mod vădit, o fată *educată.*

Când Jean a văzut patul cu aşternuturile mototolite, pe Claude cu botul pe labe şi cu o privire cum au cei în depresie severă, refuzând strachina plină cu carne aşezată în dreptul lui în ajun, s-a gândit la Françoise, la vorbele pe care ea le repeta mereu când îşi mângâia câinele cu tandreţe exagerată: „Claude este fiul pe care mi l-ai dăruit“, regreta ce se întâmplase, îi ducea lipsa, avea nevoie de ea, se simţea nespus de vinovat pentru că avusese această aventură în timp ce ea încercase să-şi pună capăt zilelor. L-a sunat pe instructorul lui sportiv ca să-şi anuleze antrenamentul, era epuizat: după emisiune se va duce la Françoise ca s-o convingă să se întoarcă. De-acum era sigur: nu mai avea energie pentru femei, pentru risipa exorbitantă pe care o presupuneau aventurile amoroase; visa, pentru întâia oară, la stabilitate şi transparenţă. Rămânea încrezător; Françoise avea să cedeze; la vârsta ei, n-avea să găsească nimic mai bun. Vreme îndelungată se temuse că o va pierde – că un coleg, un reporter bătăios, un politician charismatic, unul dintre acei flecari fără scrupule pe care-i întâlnea zilnic, avea să i-o răpească; se mişca într-un mediu unde valoarea femeilor se măsura prin strălucirea socială a bărbatului care se afişa în preajma lor, unde nimeni nu ezita să facă schimb de femei, endogamia nefiind decât o altă faţă a traiului laolaltă cu cei de aceeaşi teapă. Dar acum? Acum nu mai avea de ce să se teamă, vârsta o văduvise de orice atracţie erotică.

Din baie, şi-a ascultat mesajele de pe robotul telefonic: Ballard îl felicita, emisiunea la care participase ministrul de Interne fusese văzută de cinci milioane de telespectatori, o audienţă excepţională. Ballard îi cerea scuze, îşi retrăgea vorbele pe care se grăbise să le rostească în urmă cu o zi: *Grand Oral* trebuia să meargă mai departe. Farel a intrat pe Twitter şi a postat, după ce a retuşat-o, o fotografie cu el alături de ministrul de Interne, însoţită de următoarele cuvinte: *Ieri@grandoral, cea mai bună performanţă cu circa 5 milioane de telespectatori şi 22,9% cotă de piaţă. #mândrie #mulţumiriechipelor.*

S-a îmbrăcat în grabă, a ieşit din studiouri, a coborât pe rue de Ponthieu şi a luat-o apoi pe rue du Colisée. În mai multe rânduri, a fost oprit de nişte trecători care îi cereau un autograf, o poză, făcea întotdeauna exerciţii de mărinimie. Şi de fiecare dată profita ca să intre pe Twitter, Ballard îi preluase *tweet*-ul cu aceste vorbe: „Bravo, Jean Farel!“, iar mesajul fusese deja repostat de o sută douăzeci de ori. Traversa avenue des Champs-Élysées când doi tipi cu căşti au apărut pe motocicletă şi l-au proiectat într-o parte. S-a prăbuşit pe trotuar, în preajma unui chioşc de ziare. A rămas inconştient câteva clipe, apoi şi-a mişcat capul, cei doi dispăruseră. Un trecător s-a repezit să-l ajute să se ridice, dar l-a respins violent: „Sunt bine, lăsaţi-mă, mulţumesc!“. A privit în dreapta şi-n stânga ca să se asigure că nici un fotograf nu imortalizase scena. L-a sunat imediat pe Léo, apoi s-a grăbit până la sediul radioului. Pantalonii i se sfâşiaseră uşor, avea braţul stâng în întregime tumefiat. Fusese o agresiune premeditată, dar cine o pusese la cale? Odată ajuns, asistenta l-a ajutat să se schimbe, iar machieuza i-a mascat urmele roşietice care-i brăzdau mâinile – până şi la radio, interviurile erau de-acum filmate, iar un angajat al reţelelor sociale făcea o fotografie cu Farel şi invitatul său şi o posta pe conturile postului – echipelor li se dăduse ordin *să comunice.* Oaspetele zilei era o tânără politiciană de vreo patruzeci de ani, militantă de stânga, deputată şi autoare a trei romane bine primite de critică. I-a adresat nişte întrebări şfichiuitoare, a pus-o în

dificultate şi, în încheiere, a întrebat-o care i se părea mai necruţător: mediul politic sau cel literar? „Asprimea unui mediu e dată de manevrele celor care trag sforile. Azi-dimineaţă, de pildă, când am acceptat acest dialog, s-ar fi cuvenit să mă aştept la aşa ceva şi să ascult de sfaturile lui Beckett. Ştiţi ce-a scris în *Molloy*? Dimineaţa trebuie să ne ascundem. Oamenii se trezesc proaspeţi şi binedispuşi, însetaţi de ordine, de frumuseţe şi de dreptate, pretinzând la rândul lor acelaşi lucru. Da, e un moment primejdios. De dincolo de geam, tehnicianul îi făcea semn lui Jean că trebuie să încheie. „Bun! L-aţi trecut cu succes!“, a exclamat Jean uitându-se fix în cameră, apoi a anunţat jurnalul, i-a mulţumit sec invitatei şi a ieşit. „Idioata naibii“, a strigat el năpustindu-se în sala tehnică, „sub masca de madonă inofensivă, e un adevărat pit bull. Când dau interviuri, politicienele sunt periculoase la culme, intră atât de tare în defensivă, încât îşi arată colţii la prima zgârietură.“ Nimeni din echipa lui n-a pus paie pe foc, dacă voiai să-ţi păstrezi postul, trebuia să ştii să *te faci mic*. A plecat după ce şi-a îmbrăţişat fiecare colaborator în parte, cu o tandreţe jucată, trebuia *să creeze legături*. Léo îl aştepta în maşină, în faţa sediului, Jean îl rugase să treacă să-l ia. Imediat ce-a urcat, i-a povestit despre agresiunea căreia îi căzuse victimă.

— Le-ai văzut feţele? a întrebat Léo.

— Nu, purtau căşti.

— Trebuie să-ţi angajezi un bodyguard, eşti prea expus.

— Nici vorbă.

Léo nu vorbea, fiind atent la condus. La radio era difuzată o melodie a lui Charles Aznavour, „Il faut savoir“[2]. Jean a crăpat uşor geamul, un vânt îngheţat l-a plesnit peste faţă. Vocea lui Aznavour îl legăna. „Lasă-mă la Bichat, te rog. Hai, repede!“ Léo a călcat acceleraţia, Jean privea pe geam peisajul defilând.

Il faut savoir encore sourire
Quand le meilleur s'est retiré
Et qu'il ne reste que le pire
Dans une vie bête à pleurer
Il faut savoir, coûte que coûte,

Garder toute sa dignité
Et, malgré ce qu'il nous en coûte,
S'en aller sans se retourner.[3]

— Fă-mi rost de-o armă. Un Beretta sau ceva asemănător, a zis deodată Jean.

Léo a oprit muzica.

— Poftim?

— Deschide radioul la loc şi fă ce-ţi spun.

Léo a tăcut o vreme, apoi a pornit din nou muzica.

Sans s'accrocher l'air pitoyable
Mais partir sans faire de bruit
Il faut savoir cacher sa peine
Sous le masque de tous les jours
Et retenir les cris de haine
Qui sont les derniers mots d'amour
Il faut savoir rester de glace
Et taire un cœur qui meurt déjà
Il faut savoir garder la face.[4]

Vehiculul s-a oprit în faţa spitalului Bichat.

— Să vin să te iau peste o oră? N-aş vrea să te las singur.

— Nu, o să mă descurc.

Jean a coborât din maşină, a străbătut coridoarele lungi, era încă tulburat de trupul tinerei Quitterie. S-a oprit într-un colţ, în preajma unui bătrân aşezat în scaun cu rotile.

Privirile li s-au întâlnit, bărbatul îl recunoscuse, i-a cerut un autograf, Jean a acceptat, a luat un ziar care zăcea pe o măsuţă. Era un număr „dedicat cancerului de colon", care purta următorul subtitlu: *etică, empatia din blocul operator*. S-a grăbit să găsească un pix, ura culoarele din spitale, voia să încheie mai repede, dar bărbatul nu voia să-l lase: „E simplu, mă numesc Jean ca şi dumneata, suntem de-un leat, ba chiar un pic gemeni". Jean s-a îndreptat de spate, dispreţuitor: el era încă tânăr, vioi, lumea îi dădea cu *cincisprezece ani mai puţin*, n-avea nimic în comun cu *moşul ăsta*. I-a întins autograful, apoi s-a întors cu spatele ca să-i scrie un SMS lui Quitterie: „Cred că sunt pe cale să mă îndrăgostesc". L-a citit încă o dată, a şovăit – *bărbaţii sunt sentimentali doar când vor să reguleze*, îi

reproşase cândva Françoise. S-a gândit că nu se înşela întru totul. Şi-a ridicat fruntea, bărbatul continua să-l privească, cu mâinile sprijinite pe roţile căruciorului, pregătit să înainteze. Jean s-a uitat la ecranul telefonului şi a apăsat tasta „Trimite“.

1. Preşedinte al Franţei din 1895 până la moartea sa, în 1899, suferită în urma unei crize de apoplexie, la Palatul Élysée, în timp ce întreţinea relaţii sexuale cu o tânără de 30 de ani, Marguerite Steinheil, în propriul birou.
2. În traducere, „Trebuie să ştii“ – piesă compusă de Charles Aznavour în 1961, care după lansare a fost hitul numărul 1 în Franţa timp de 15 săptămâni.
3. „Trebuie să ştii să mai zâmbeşti, / Când ce e bun a dispărut / Şi ai rămas printre necazuri, / În viaţa asta păcătoasă. / Trebuie să ştii, cu orice preţ, /Să rămâi drept / Să nu faci nazuri, / Să ştii să pleci, să fii-nţelept.“
4. „Să nu-ţi iei aer de învins / Să pleci uşor, să nu faci zarvă, / Să nu cumva să-ţi plângi în barbă, / Ia-ţi masca cea de zi cu zi, / Şi ura încearcă de ţi-o curmă, / E doar iubirea de pe urmă. / Şi pune-ţi frâu, rămâi de lemn, / Inima oricum îţi stă să moară, / Învaţă iute să fii demn.“ – fragmente din piesa „Il faut savoir“, muzică şi versuri de Charles Aznavour, © Éditions musicales DJANIK.

2

Când s-a trezit, Alexandre Farel era lac de sudoare, se afla în vastul apartament al familiei. Taică-său îşi petrecuse noaptea în altă parte, probabil la birou. Se simţea foarte rău, o migrenă insistentă îi sfredelea creierul, avusese coşmaruri toată noaptea; băuse şi fumase prea mult în ajun. După ce a părăsit locuinţa mamei sale şi a noului ei partener, s-a dus împreună cu Mila Wizman la o petrecere organizată de un student într-un *loft* din arondismentul al XVIII-lea. A ajuns destul de târziu. Acolo şi-a întâlnit câţiva prieteni. Au băut, au fumat, au dansat, au discutat despre viitor. Ingineri, funcţionari, experţi bancari, creatori de start-up-uri, soarta lor părea deja croită: mai târziu aveau să fie angajaţi de giganţii din Silicon Valley – Google, Apple sau Facebook –, de marile bănci sau de societăţile de consultanţă – McKinsey sau Goldman Sachs – sau, şi mai bine, de un *hedge fund*, unul dintre acele fonduri speculative de investiţii. Absolvenţi ai unor mari universităţi de inginerie, se întâlniseră în clasele supraaglomerate din liceele pariziene de elită, sau în clasele pregătitoare publice ori private, şi sudaseră prietenii care, mai târziu, aveau să se preschimbe în reţele profesionale – sinceritatea nu excludea interesul. Îşi petrecuseră o parte din seară bând şi fumând, iar unii se treziseră că vor „acţiune“. Cine fusese iniţiatorul jocului? Rémi Vidal. Brunet, mic de înălţime, musculos, doar puţin mai în vârstă decât Alexandre, era cel care crease, încă de la intrarea la Inginerie, un site menit să evalueze fetele – cele mai frumoase ocupau primele locuri – şi să dezvăluie *cine se culca cu cine*. Principiul jocului, înrudit cu practicile umilitoare de „botez“ al bobocilor, era simplu: fiecare dintre ei trebuia s-o agaţe pe una dintre fetele

prezente la petrecere şi apoi să se întoarcă, înainte de ora 2.00 noaptea, cu un articol de lenjerie intimă de-al ei. Dacă nu reuşea, învinsul urma să execute o pedeapsă: să posteze pe contul său de Facebook sau Instagram o poză cu el în chiloţi, care să rămână online treizeci de minute. Aveau nevoie de provocări. De adrenalină. De acţiune. Un mod de exprimare viril. Frică. Mize morale.

În SUA, Alexandre frecventase diverse frăţii, societăţi studenţeşti secrete. În două sau trei rânduri, mersese prin beciuri special amenajate, unde nişte studenţi care de-abia ajunseseră la vârsta majoratului ademeneau minore alese pe sprânceană şi le ofereau de băut în speranţa că vor accepta să se culce cu ei, crezând că ele se află acolo exact pentru *asta.* În seara aceea, la Paris, fata aleasă pentru Rémi era o studentă care intrase la o facultate de comerţ *decentă,* o roşcată micuţă, cu aer viclean. Cu un an înainte, i se decernase titlul *paraşuta* de aur. În traducere: „Jumătate din campus i-o trăsese“. Lui Alexandre i-a revenit Mila; nu îndrăznise să dezvăluie că e fiica amantului mamei sale, nimeni nu băgase de seamă că venise împreună cu ea. În această adunare de ingineri unde valoarea se măsura pe bază de CV, era slab cotată. Părea timidă, stătea retrasă, aşezată pe o canapea, cu un pahar de apă în mână, genul de OZN care nu-şi găseşte locul nicăieri şi care nici nu poate să ascundă asta. Alexandre stătuse la taclale cu ea – era o fată de treabă şi pragmatică, fără vreo strălucire anume, care zicea că-i plac filmele şi serialele –, băuseră şampanie, la insistenţele lui Alex, fiindcă, într-o primă fază, ea mărturisise că nu bea decât alcool cuşer, şi i s-a făcut imediat rău, a vrut să „ia o gură de aer“, iar el a însoţit-o – îi stăruiau în minte vorbele tatălui ei: „Ai grijă de ea“. Aproape de staţia de metrou Anvers, cumpărase haşiş şi cocaină, iar pentru că Mila refuza să fumeze în parc (îi era frig, frică, iar el îi aruncase în faţă că e slabă de înger), îi propusese să meargă într-o încăpere recomandată de dealer, aflată într-un imobil din preajmă: acolo au fumat, a sărutat-o, apoi a rugat-o să-i facă o felaţie, a prizat nişte *coke,* şi-au tras-o cam în grabă, *nimic special*, i-a şterpelit chiloţii şi, la ieşire, i-a mărturisit că fusese un joc cu

băieţii, ea s-a pus pe plâns, moment în care el a fost cuprins de spaimă, lacrimile îl descumpăneau, a intrat într-o uşoară panică. A lăsat-o în mijlocul străzii şi s-a întors la petrecere, cu chiloţii în buzunar. Ajuns în apartament, a băut la greu, a dansat puţin, s-a tolănit pe o canapea împreună cu prietenii şi au ajuns la o discuţie care a degenerat: Alexandre afirmase că adevărata *cale regală* este aceea de dezvoltator la Google, iar Rémi s-a înfuriat, la Airbnb plăteau o sută optzeci de mii de dolari pe an, aşa că n-avea chef „să prindă mucegai la Google“, unde nu i se oferiseră decât „o sută treizeci“. Cât despre cei de la Uber, „aproape că le trântise telefonul în nas“ când auzise ce salariu îi propun: o sută zece mii pe an. Nu voia să se vândă „pe nimic“. În cele din urmă, Rémi a concluzionat că pentru el nu se punea problema, pentru că avea să lucreze într-un *hedge fund*, la New York, pentru două sute cincizeci de mii de dolari, care ar putea fi dublaţi prin bonusuri. „Atâta trăncăneală ca să spui *asta*“, a conchis Alexandre, într-o stare de tensiune insuportabilă, după care, în miez de noapte, a plecat cu un taxi. Acum se simţea pe buza prăpastiei, nu mai ţinea minte prea bine cum se petrecuseră lucrurile cu Mila, fusese probabil autoritar şi brutal din pricina *drogurilor şi alcoolului*, nu fusese *în apele lui*, dar asta era tot, aşa încerca să se convingă – în zadar. De ce nu reuşea oare să şi-o scoată din minte? De ce o tot revedea *plângând*? Mersese oare *prea departe*? Nu s-ar fi cuvenit s-o ducă în încăperea aia, asta îşi repeta, încercând să uite ce avusese loc înăuntru: chestia asta n-ar fi trebuit să se întâmple. Se simţea năclăit, a înghiţit o pastilă de Xanax şi s-a liniştit repede.

S-a ridicat, a făcut duş, frecându-şi fiecare părticică de trup cu un gel bio pentru piele sensibilă, hipoalergenic, fără parabeni. Zece minute mai târziu, pornea computerul: şi-a devansat întoarcerea la San Francisco, nu mai avea ce să facă în Franţa, părinţilor nu le mai păsa de el, Yasmina îl ocolea, îi venise un chef nebun să plece cât mai repede cu putinţă. Şi-a rezervat bilet pentru a doua zi şi a plătit cu cardul. Le-a trimis un SMS alor lui ca să-i anunţe: îşi scurta şederea, fusese convocat pentru „un interviu important la Google“. Nici unul

dintre părinţi n-a reacţionat. Timpul, experienţa îl învăţaseră să-şi stăpânească povara tristeţii care îl copleşea atunci când, prin absenţă, aceştia îl împingeau în braţele singurătăţii. A intrat pe Instagram. A rulat imaginile postate de cei pe care-i urmărea. Oamenii păreau să ducă o viaţă *incredibil de pasionantă*. Mergeau în *cele mai bune restaurante*, aveau mereu *prieteni noi*, ieşeau cu *cele mai frumoase fete* şi erau *îndrăgostiţi până peste cap*. S-a simţit descurajat. Aşa că s-a schimbat în ţinută sport, la bustul gol, şi s-a îndreptat spre sala de fitness pe care taică-său o amenajase în capătul apartamentului. S-a aşezat în faţa unuia dintre numeroasele aparate şi şi-a făcut vreo zece *selfies*. A ales una dintre poze, a trecut-o conştiincios prin diverse filtre – cel „radios“ i s-a părut potrivit ca să-şi păcălească anxietatea. A reglat luminozitatea şi s-a hotărât în cele din urmă s-o posteze, însoţită de următoarele menţiuni: #discipline #nevergiveup #motivation #wellbeing # happylife #lovemylife #Stanfordstudent #followme. Pe ecran i-au apărut îndată inimioare roşii, precum şi comentarii: „Uau!“, „Minunat!“, „Frumos băiat!“. Alte persoane au început să-l urmărească, majoritatea fete în ţinute de yoga, de fitness sau în costum de baie. Le-a verificat profilurile şi nu le-a întors gestul decât celor care îi plăceau, în principal manechine mai tinere de douăzeci şi cinci de ani, erau cu sutele pe Instagram şi pozau pe jumătate goale, ai fi zis că fătucele alea se plimbă în tanga tot anul. Le evita pe bloggeriţele de modă sau pe cele care trăiau de pe urma marilor firme, făcând plasare de produse – prea era cusut cu aţă albă. A dat clic pe linkurile a două fotomodele, nişte americance a căror principală preocupare era să posteze imagini cu fesele lor modelate prin sute de genuflexiuni zilnice, pozau cu gura întredeschisă, nu zâmbeau niciodată, chestia asta îl excita. A adăugat un comentariu: „Love that“. A verificat dacă Mila avea cont de Instagram: da, avea, dar nu afişa decât douăzeci de urmăritori şi câteva fotografii cu peisaje – Brooklyn, Ierusalim, Paris – sau cu feluri de mâncare. Era ceea ce Alexandre numea, în mod obişnuit, *o amărâtă*. Într-un acces de vinovăţie, a început să-i urmărească profilul.

3

Pe Sena se răspândea o lumină gălbuie, colorând vag cerul schimbător: de când Claire îşi deschisese telefonul, la trezire, totul părea nesigur, alunecos. Alexandre îi dăduse de veste că pleacă mai devreme, iar ea nu găsise curajul să-l sune ca să-i schimbe hotărârea. Profesional, străbătea o zonă cu turbulenţe şi, în aceste momente conflictuale, trebuia să-şi mobilizeze toate forţele morale şi intelectuale; or, atunci, nu mai ştia cum să fie şi femeie, *şi* mamă. Era foarte tânără când îl născuse pe Alexandre; înfruntase mai multe perioade de îndoieli şi descurajare. Se vedea pe sine, a doua zi după naştere, strângând în braţe bebeluşul şi repetându-şi cu groază că, din momentul acela, era responsabilă *pe viaţă* de soarta lui. Se simţise neputincioasă şi moale, aşa cum fusese şi mama ei la propria-i naştere, plângând pe ascuns de teama judecăţii sociale. Exista, desigur, acel ataşament extraordinar, acea dragoste fără limite, dorinţa constantă de a-şi proteja copilul, dar detaşarea – parţială – de angoase se petrecuse în timp. De când se născuse Alexandre, se simţise depăşită în anumite privinţe de amploarea cerinţelor pe care le implica maternitatea. Iar cea mai greu de îndeplinit, pentru o femeie care-şi preţuia din cale-afară propria libertate, fusese disponibilitatea.

În taxiul care o ducea spre sediul postului de radio unde urma să fie chestionată în legătură cu efectele interviului publicat în presă în acea dimineaţă, recitea cu o rigoare aproape masochistă zecile de mesaje insultătoare pe care le primise. Era considerată „islamofobă“; i se reproşa „feminismul rasist şi burghez“. Se simţea întoarsă pe dos, o

încerca un sentiment de uriaşă irosire, de trădare intelectuală, de parcă gândirea i-ar fi fost transformată, redusă, nimicită sub cizma unui nou tiran – reţelele sociale şi acţiunea lor distructivă: indignarea generalizată. Îi plăceau dialogul, discuţia în contradictoriu, îndoiala, nu simplificarea sau agresivitatea: acesta era motivul pentru care acceptase invitaţia la o dezbatere cu şefa unei asociaţii feministe, într-o emisiune matinală. Nu căuta să-şi facă publicitate în vreun fel, încuviinţase cu un singur scop: „să denunţe cultura violului şi să risipească neînţelegerile provocate de textul publicat“. Interlocutoarea, tunsă scurt, cu blugi negri şi cămaşă roşie, a atacat-o straşnic încă de la început.

— Astăzi aţi luat poziţie pentru că e vorba despre migranţi, deşi, de fapt, adevărata problemă e violenţa sexuală în general! Susţineţi că migranţii sunt singurii vinovaţi, iar asta e inacceptabil!

— Bineînţeles că denunţ violenţa sexuală în general, dar, în acest caz particular, era vorba în primul rând despre tineri veniţi din Siria sau din Maghreb, spaţii unde raporturile dintre bărbaţi şi femei nu sunt aceleaşi ca în Franţa, unde trupul femeii este adesea controlat de bărbat.

— Adevărata problemă nu este originea etnică, socială sau religioasă, ci tipul de dominaţie, patriarhatul. Nu trebuie să fii sirian sau maghrebian ca să-l impui. Violenţa sexuală a existat dintotdeauna, nu a fost adusă de migranţi!

— N-am zis niciodată că ar fi fost adusă…

Ziarista a intervenit:

— Claire Farel, credeţi, aşa cum au afirmat unii în Germania, că ar putea fi vorba despre o nouă formă de terorism, de o acţiune orchestrată? Câţiva au vorbit chiar de jihad sexual…

— Nu, deloc. În opinia mea, e vorba despre acte lipsite de substrat politic, nu cred să aibă legătură cu fundamentalismul islamic. Aceşti tineri proveniţi din ţări musulmane au fost pur şi simplu crescuţi într-un mediu patriarhal autoritar, în cadrul unor societăţi guvernate de religie, aceşti bărbaţi sunt adesea în completă necunoştinţă de cauză când e vorba de dorinţele femeilor, ba chiar, uneori, în generaţia foarte tânără se

perpetuează veritabile lipsuri sexuale fiindcă, în sânul multor familii, există multe interdicţii, ceea ce duce la transformarea femeii în obiect şi la violenţe comise asupra corpului acesteia, aşa cum s-a întâmplat în Köln.

— Şi ce dacă? Asta nu face din ei nişte posibili violatori! i-a întors-o şefa de asociaţie.

— Păi, lipsurile sexuale pot duce la agresivitate…

— Atotputernicia masculină duce la agresivitate…

— Refuzaţi să recunoaşteţi. Exact asta reproşez neofeminismului: faptul că a trădat lupta feministă, acordând prioritate antirasismului în raport cu antisexismul.

— N-am trădat nimic. Dumneavoastră ne trădaţi valorile stigmatizându-i în mod limpede pe musulmani, desemnându-i ca agresori!

— Nu stigmatizez pe nimeni, iar după mine nu există nimic mai presus de adevăr şi de transparenţă.

— Singurul adevăr e că există circa paisprezece mii de cazuri de viol declarate anual în Franţa şi puţin peste şapte mii în Germania, asta ca să nu le pomenesc pe miile de victime care nu îndrăznesc să facă plângere! Şi cine credeţi că sunt autorii acestor violuri? Bărbaţii! Bărbaţi de toate felurile: de la psihopaţi la bravii capi de familie! Mergeţi la Palatul de Justiţie, doamnă Farel, şi veţi vedea că agresorul poate fi oricine… Aşa că încetaţi să-i mai înfieraţi pe migranţi, pentru că, în stilul ăsta, o să vă treziţi cu extrema dreaptă la putere peste un an! Asta doriţi?

— Nu-mi daţi mie lecţii! Angajamentul meu, luările mele de poziţie, cărţile mele vorbesc de la sine. Cu dumneavoastră nu se poate dezbate. Aţi apucat-o pe calea invectivelor, a judecăţilor definitive. Într-un anume sens, sunteţi produsul epocii noastre.

— În opinia dumneavoastră, a întrebat jurnalista, aceste acte de violenţă comise în Köln pun sub semnul întrebării în politica migraţionistă propovăduită de Angela Merkel?

— Nu, a răspuns Claire. Atât doar că se cuvine gândită altfel primirea lor; trebuie desfăşurată o muncă de informare, de educare.

— O să le distribuiţi broşuri informative ca să le explicaţi

cum trebuie abordată o femeie? Discursul ăsta paternalist şi neocolonialist e scandalos…

— E un discurs feminist, iar dumneavoastră, din păcate, aţi hotărât să abandonaţi femeile. Toţi agresorii sexuali trebuie să fie aspru condamnaţi. Chiar şi când e vorba despre străini, decizia noastră trebuie să rămână fermă.

Emisiunea se apropia de sfârşit. Ziarista a anunţat ştirile zilei. Claire s-a ridicat, i-a întins mâna şefei de asociaţie, dar femeia s-a ferit, şi-a pus nişte căşti audio pe urechi şi a ieşit.

4

Jean ajunsese la spital, dar de data asta nu mai înainta la fel de ușor; chiar la ieşirea din liftul care ducea la secţia psihiatrică a fost oprit de un medic: dimineaţa, vizitele erau interzise. „Stau doar câteva minute.“ „Nu, domnule.“ În mod limpede, era un tip căruia nu-i plăceau emisiunile lui, s-a gândit Farel. Rezerva în care era internată Françoise se afla la doar câteva zeci de metri. Medicul i-a amintit că regulile vizează pe toată lumea. Farel nu putea să-i sufere pe şefuleţii ăştia care-ţi puneau beţe-n roate, care repetau toată ziua bună ziua în public că virilitatea nu e niciodată atât de interesantă ca atunci când se năruie, afişând în acelaşi timp, cu orice prilej, un aer de macho primitiv; pe ăştia trebuia să-i laşi să creadă că te au la degetul mic pentru ca, la momentul potrivit, să-i poţi pune mai bine cu botul pe labe. Farel s-a prefăcut că se îndreaptă spre toalete, apoi, dintr-odată, s-a năpustit spre rezervă, împins de o energie proaspătă, a început să alerge, şi-a recăpătat vigoarea, avea douăzeci de ani, treizeci de ani, a răsturnat un cărucior gol, nepăsător la ţipetele doctorului care cerea sprijin din partea serviciilor de pază, iar când în sfârşit a deschis uşa, nu şi-a putut înăbuşi un strigăt de groază: Françoise era lungită pe jos, cu faţa la pardoseală, cu cămaşa de noapte ridicată până la coapse, în aceeaşi poziţie în care o găsise pe mama lui în 1955, într-o după-amiază de octombrie. Acum, însă, pe jos nu se scurgea sânge, ci urină. S-a dat înapoi şi imediat a fost înşfăcat de doi bărbaţi care l-au dus într-o cameră a pazei. Jean a aşteptat ca şeful de secţie să binevoiască să-l vadă. Tremura. După ce a răbdat o oră, i s-a permis în sfârşit să intre în biroul lui. Era o încăpere mică şi neatractivă, care nu conţinea nici un obiect personal – un mod de-a le

reaminti ocupanţilor că se află vremelnic acolo. Jean i-a spus că e partenerul de viaţă al lui Françoise, că aceasta n-are nici copii, nici familie, şi că el e „totul“ pentru ea. Pretindea „adevărul asupra stării ei de sănătate“, iar medicul i-a răspuns că se află sub incidenţa secretului medical. „M-aţi lăsat să aştept atât doar ca să-mi spuneţi asta? Totuşi, era întinsă pe jos, inconştientă, nimănui nu-i păsa de ea, e inadmisibil. Ştiţi cine e femeia asta? E o mare jurnalistă.“ „Toţi pacienţii noştri sunt trataţi cu aceeaşi grijă.“ Jean a mărturisit că se gândeşte s-o transfere la Spitalul american. Doctorul a afişat un zâmbet crispat: „Dacă nu vă convine spitalul public, sunteţi liber să plecaţi. Însă vă sfătuiesc să vorbiţi înainte cu partenera dumneavoastră ca să aflaţi şi ce-şi doreşte *ea*“. Jean l-a întrebat dacă poate rămâne puţin cu ea, iar doctorul a încuviinţat de data aceasta „în mod excepţional“.

Când a intrat în rezervă, Jean a găsit-o pe Françoise întinsă în pat; plângea încetişor şi părea foarte fragilă. S-a aşezat pe marginea patului, i-a luat mâna într-a lui.

— Sunt aici, draga mea.

Nu i-a răspuns, şi-a şters lacrimile, ocolindu-i privirea. El a început să-i sărute mâna, apoi şi-a lipit-o de obraz.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic. Nimic deosebit, mi-a fost puţin rău, atâta tot, am căzut şi am făcut pe mine, sunt chestii care se întâmplă.

N-o mai recunoştea.

— Mă refer la încercarea de… A fost din pricina mea? Din cauza lucrurilor pe care ţi le-am spus?

— Nu te mai considera buricul pământului, Jean. Nu din cauza ta am încercat să mă sinucid.

De când cu tentativa fiului său, era incapabil să pronunţe cuvântul „sinucidere“ fără să dea în tremurat.

— Şi-atunci ce-a fost? Vorbeşte, draga mea.

Françoise şi-a ferit din nou privirea. El şi-a dat seama că încearcă să-şi stăpânească lacrimile.

— Sunt bolnavă, Jean.

Deşi era cam devreme pentru Alzheimer, avea toate simptomele bolii: tulburări de memorie, vorbire împleticită.

Jean ştia ce înseamnă aceste cuvinte şi ce implicaţii aveau.

— Am fost la consultaţie, pentru că aveam scăpări de memorie.

— Şi ce-au zis medicii?

— Am făcut analize, rezultatele sunt incontestabile. Pe lângă RMN, doctorii mi-au făcut şi puncţie lombară, markerii au confirmat diagnosticul, sunt terminată, Jean.

Voia să n-o ia razna, să nu-şi piardă amintirile, voia să nu se degradeze fizic şi intelectual. Începând chiar din acel moment, avea să-şi pună la punct sinuciderea asistată în Elveţia, iar el trebuia s-o ajute.

— Nu poţi să-mi ceri aşa ceva.

Aruncase vorbele cu brutalitate: nu exista cale de atac. Françoise a plecat privirea. El s-a domolit:

— De ce nu mi-ai spus nimic?

— Nu suporţi boala.

— Cum te simţi?

— În general mi-e bine, nu las să se vadă nimic şi, dintr-odată, scap frâiele. Nu ţi-am pomenit de portretul tău din ziar pentru că uitasem.

A început din nou să plângă încetişor.

— O să-ţi revii şi o să am grijă de tine, te muţi la mine.

— E cu neputinţă, ai uitat că eşti căsătorit?

— O voi părăsi pe Claire.

— Acum? Ce urmăreşti? Vrei să fii sanctificat? De ce-ai face aşa ceva, după atâta vreme?

— Pentru că te iubesc.

— O să ajungi să mă strângi de gât, cum a făcut Althusser[1], pentru că n-o să mă mai suporţi.

— Spui prostii.

Nu prea era sigur că poate să facă ce zisese, vorbise gura fără el, dar acum trebuia să se conformeze.

— O să am grijă de tot, las' pe mine.

L-a privit cu duioşie. Acum părea o fetiţă ascultătoare. Ea, care fusese o ziaristă curajoasă, combativă, ghidată doar de pasiunea pentru meserie. Fusese prezentă în majoritatea teatrelor de operaţii din lume, dar trăise cele mai intense spaime de-abia aici, în spital.

— I-ai anunţat pe cei de la ziar?

— Nu.

— O să-ţi punem la punct plecarea.

— În fiecare zi mi-e teamă c-o să fac vreo greşeală, verific totul de douăzeci de ori, de treizeci de ori. Mă ia cu palpitaţii de fiecare dată când aud expresia *fake news*.

— O să-mi sun avocatul, se va descurca perfect. O să pleci cum se cuvine.

— Nu poţi părăsi „cum se cuvine“ un ziar pe care l-ai iubit atât de mult.

— Hai să zicem că voi face în aşa fel încât să ieşi avantajată. O plecare impunătoare.

— Şi o să mă ajuţi să merg în Elveţia. Vei avea grijă de Claude.

— N-am ajuns până acolo.

— Chestiile astea se pregătesc cu mulţi ani înainte. Dacă mă iubeşti, o să mă ajuţi să mor. Poftim, ia documentele din sertar!

— Nu.

— Ia-le. Te rog!

Întâi a avut un blocaj, apoi a deschis sertarul. Înăuntru era o broşură a unei asociaţii care propunea sinucideri asistate în Elveţia. A luat-o şi strecurat-o în buzunar.

— Nu ştiu dacă sunt pregătit pentru aşa ceva…

— Ştii ce mi-a spus într-o zi un editor parizian? *Când îmbătrânesc, femeile mor de vii.* L-am făcut misogin. Fusese nemilos, dar avea dreptate.

Jean s-a crispat. Nu-i plăceau discuţiile despre vârstă şi decădere. Era convins că trebuie luptat fără răgaz şi că, în această bătălie, femeile şi bărbaţii sunt egali. S-a apropiat de faţa lui Françoise şi a sărutat-o pe frunte.

— Te iubesc, Françoise. Te iubesc aşa cum eşti. Eşti cea mai mare ziaristă din lume şi eşti femeia vieţii mele.

— Şi eu te iubesc.

Iubise pătimaş un bărbat care întrupa tot ceea ce ea ura din punct din vedere uman. Mare *mister*!

— La revedere, dragostea mea, a zis ea, apoi a adăugat ironic: În ziua când o să te strig *Tată*, omoară-mă!

Jean a părăsit rezerva împleticit; avea un sentiment de cruntă singurătate. Şi-a consultat mecanic contul de Twitter: ajunsese la cinci sute patruzeci şi trei de *retweet*-uri, nesperat de mult! În taxi, la întoarcere, s-a străduit să se concentreze, a început să-şi ia notiţe pentru interviul de a doua zi, urma să-l găzduiască în emisiune pe unul dintre marii judecători specializaţi în antiterorism, avea să-l întrebe dacă Franţa se află sau nu în război. A ajuns la birou cu întârziere, Jacqueline îi trimisese deja zece mesaje. De îndată ce a trecut pragul studiourilor, a constatat că tânăra Quitterie Valois lipseşte. De obicei se afla la recepţie, stând la un birou improvizat pe care îşi aşezase câteva lucruri personale: o lumânare cu aromă de smochine, un blocnotes policrom şi nişte carnete roşii. A întrebat-o pe Jacqueline pe unde umblă „micuţa stagiară“ şi ea i-a răspuns că-şi dăduse demisia chiar în dimineaţa aceea. Telefonase „într-o stare de adâncă tulburare“, spunând că are „nişte probleme personale grave“. „Altceva nu ţi-a zis?“ „Nu.“ L-au cuprins dintr-odată remuşcările, probabil că fata se ruşinase că s-a culcat cu el, i-a trimis un nou mesaj: „Iartă-mă pentru ce s-a întâmplat; poate că nu s-ar fi cuvenit“. Quitterie nu i-a răspuns. A regretat imediat că-i trimisese mesajul, putea da naştere la interpretări. În astfel de poveşti, nu trebuie niciodată lăsate urme. Dar dacă era nebună? Sau manipulatoare? De când cu afacerea DSK[2], era prudent, fusese traumatizat de imaginile cu omul politic prezidenţiabil ieşind din sediul poliţiei, încătuşat ca un borfaş, el, care fusese mereu considerat un spirit strălucit. În vremea aceea îl sunase ca să-l asigure de sprijinul său. În timp ce intra în birou, l-a sunat pe Léo. „Vino urgent!“ Léo s-a înfiinţat după cincisprezece minute. Era îmbrăcat în nişte blugi negri şi o cămaşă cu mai mulţi nasturi descheiaţi, care arătau că plecase de-acasă în grabă. „Cred c-am făcut-o de oaie“, a spus sec Jean. Apoi i-a povestit că, în seara dinainte, se culcase cu o tânără stagiară: „o fată care-mi tot dădea târcoale“. Îi trimisese un mesaj din care se putea înţelege că ar fi hărţuit-o sau că ar fi abuzat de ea.

— Ai ceva să-ţi reproşezi? l-a întrebat Léo aprinzându-şi o ţigară.

— Nu, bineînţeles că nu, mă ştii doar, n-am silit pe nimeni

niciodată… Ba chiar i-am cerut consimţământul, îţi vine să crezi? Nu fuma la mine în birou, te rog. Şi încheie-ţi cămaşa aia.

— Şi-atunci unde e problema? i-a întors-o Léo strivind mucul de ţigară.

— Nu ştiu. Şi-a dat demisia azi-dimineaţă. Din câte spune Jacqueline, tipa era întoarsă pe dos.

— Hai că eşti paranoic!

— Da, ai dreptate.

— Ai avut grijă?

— Da, desigur.

— Nu rişti nimic.

— Bine, m-ai liniştit.

Jean părea teribil de încordat.

— Vrei să vorbesc cu ea?

— Nu, nici să nu te gândeşti.

— Chiar n-ai de ce să te temi. O să strâng totuşi nişte informaţii despre ea.

Léo a plecat numaidecât. Jean a pus mâna pe telefon: Claire îi lăsase cinci mesaje între timp. A sunat-o înapoi. Nu, nu avusese timp să asculte radioul. Claire vorbea cu înflăcărare şi patos, ascunzându-şi cu greu îngrijorarea. Articolul ei stârnise un val de reacţii de indignare, era insultată, ba chiar considerată rasistă! Jean triumfa: cum avea să se descurce noul ei iubit în faţa unei asemenea situaţii? Nu avea habar de violenţa mediului în care-şi făceau meseria, de loviturile sub centură, de atacuri, de retorica politicianistă, de impactul media şi al reţelelor sociale – ambele, nişte maşinării nimicitoare. A ascultat-o răbdător pe Claire, apoi a sfătuit-o să-şi asume răspunderea pentru atitudinea ei. „Nu, regret că am dat interviul. M-am exprimat cam grăbit, am căzut în cursa superficialităţii contemporane: pornirea asta de a-ţi da cu părerea despre tot, la cald, fără distanţă critică, fără dezbatere şi, de fapt, fără reflecţie. Gândurile mi-au fost deturnate, înnebunesc!“ „Te-nşeli, ai făcut vâlvă. De bine sau de rău, e nevoie să se vorbească despre tine.“ „Ştii bine că nu încerc să mă expun mediatic.“ „Totuşi, când dai interviuri, când scrii, te

expui.“ „E drept, dar îndur cu greu agresivitatea de pe reţelele sociale… toţi anonimii ăştia care te bălăcăresc… linşarea publică, cred că nu mai suport atâta violenţă.“ Jean a râs sarcastic: „Atunci trebuia să-ţi alegi altă meserie“.

A închis telefonul, şi-a desfăcut cravata: se sufoca. Avea impresia că inima i-o luase razna, probabil că-i crescuse tensiunea. Simţea o uşoară apăsare în piept. Şi-a cercetat brăţara de monitorizare, care-i arăta până şi cea mai măruntă tulburare de ritm cardiac. Pulsul era bun. A scos din buzunar o plăcuţă metalică. Conectată la telefon, îi înregistra electrocardiograma. Şi-a pus degetele pe placă. În câteva clipe s-a afişat rezultatul: totul părea normal. Însă simţea nelămurit că nu e aşa.

1. Louis Althusser, celebrul filosof marxist, a ucis-o pe Hélène Rytmann, soţia sa, prin sugrumare, în 16 noiembrie 1980.
2. Afacerea Dominique Strauss-Kahn, sau afacerea de la Sofitel New York, a fost o afacere judiciară de drept comun, iniţiată ca urmare a acuzaţiilor de agresiune sexuală, viol şi sechestrare care i-au fost aduse lui DSK (director general al Fondului Monetar Internaţional în acea vreme) de Nafissatou Diallo.

5

Jean Farel a refăcut firul evenimentelor din momentul în care primise SMS-ul de la Quitterie Valois şi până când aceasta îi trecuse pragul apartamentului: nu-şi amintea să-i fi impus ceva. Se temea de un denunţ calomnios – de orice ar fi putut să-i păteze reputaţia profesională şi să-i compromită viitorul în televiziune. Cu precădere, se temea de zvonurile care distrugeau totul. Poate că fata asta fusese trimisă de către Ballard, de către un rival sau chiar de către un politician răzbunător, orice era posibil. În parcul aflat lângă Grand Palais, cu Claude trăgând de lesă, Jean îi saluta pe oamenii care-l recunoşteau, ascunzându-şi tulburarea. Tocmai se îndrepta spre studiouri, când a fost sunat de femeia care asigura paza la reşedinţa lui principală, de pe avenue Georges-Mandel: poliţia descinsese acolo. O asculta cu mare atenţie, încremenit de cuvintele pe care femeia le repeta în buclă, când Claude s-a apucat să latre cu o furie suspectă la un grup de indivizi. Parcă era turbat. „Ce caută acolo?“ „Mi-au zis doar că au un ordin de percheziţie, au intrat şi cu asta, basta.“ Jean a închis, l-a sunat pe Léo şi i-a povestit ce se întâmplă. Fratele lui l-a liniştit: „Stai, nu te panica, poate că nu-i nimic“. „N-are cum să nu fie nimic. Îmi percheziţionează casa. Ce să fac?“ „Aştepţi. Vino la mine, mai câştigăm timp.“ Jean l-a lăsat pe Claude la birou, s-a asigurat că n-a uitat nimic compromiţător pe-acolo, apoi s-a dus la Léo, în arondismentul al XVII-lea. Sobrietatea amenajării – pereţi albi, mobilă de lemn – trăda o dorinţă de neutralitate aproape suspectă. Léo trăia singur, Jean nu ştia să aibă vreo iubită. Când deschidea subiectul, fratele lui se mulţumea să zâmbească sau lăsa să se înţeleagă că e agent DGSI[1], fără relaţii stabile. Realitatea era mult mai tristă: cu

excepţia lui Jean, nu exista nimeni în viaţa lui. Aveau o relaţie fuzională, dar dezechilibrată. Léo lăsa impresia că e dependent de Jean: putea fi exploatat fără jenă. Unii îl porecliseră Léo „aport“, după comanda adresată câinilor de vânătoare. Jean s-a aşezat pe unul dintre scaunele de lemn, Léo i-a oferit un pahar cu apă:

— N-ai de ce să-ţi faci griji. Chiar dacă fata depune plângere, mărturia ei nu face doi bani. Ia uite ce-am găsit în biroul ei.

A scos un plic, l-a deschis. Înăuntru se aflau fotografii cu Jean, articole de presă decupate cu o grijă maniacală:

— Cum nu e agenta ta de presă, cred că e vorba despre o admiratoare.

— E prea tânără ca să fie topită după mine. De obicei seduc menajere trecute de cincizeci de ani.

— Eşti irezistibil.

— Nu mi se pare amuzant. Ce risc dacă depune plângere?

— Ştii că nu-mi place să mă gândesc la catastrofe înainte să se întâmple.

Léo l-a sunat pe Alexandre, era probabil în apartament, ar fi putut să-i spună mai multe, dar nepotul nu i-a răspuns. Jean stătea apatic, cu capul în mâini, incapabil să răspundă numărului crescut de solicitări de pe telefon. Léo avea relaţii la poliţie. În timp ce el suna în diverse locuri, Jean derula nervos mesajele de pe contul său de Twitter. Léo şi-a pus mâna pe telefonul fratelui său: „Gata, acum ne liniştim şi aşteptăm“. Jean nu i-a dat ascultare, a rămas conectat, trebuia să arate cu orice chip că n-are nimic să-şi reproşeze. A postat pe Instagram o poză care-l înfăţişa citind, cu burta la soare, amintire din ultima vacanţă în Bali.

Câteva minute mai târziu, a sunat telefonul lui Léo. Jean a văzut că, pe măsură ce vorbea, mutra fratelui său se schimonosea tot mai rău. Léo a închis rapid.

— A fost depusă în cursul nopţii o plângere pentru viol la comisariatul din cartierul Goutte d’Or.

Jean şi-a trecut încet mâinile peste faţă.

— Eram sigur, ar fi trebuit să bănuiesc, am fost imprudent. Ce idiot! În patruzeci de ani n-am zbârcit-o niciodată aşa, e o

greşeală de începător.

Léo stătea tăcut.

— Zi ceva! M-am ales cu o plângere pentru viol, fir-ar să fie!

— Da, există o plângere. Dar nu te vizează pe tine, ci pe fiul tău.

1. Direction Générale de la Sécurité Intérieure (Direcţia Generală pentru Securitate Internă).

6

Alexandre se afla pe banda de alergare de patruzeci şi cinci de minute, când la uşa de la apartamentul tatălui său s-au înfiinţat trei ofiţeri de la poliţia judiciară. Le-a deschis chiar el, era singur acasă, Jean nu se întorsese. S-a străduit să rămână calm, să-şi înăbuşe neliniştea. Îi primise în colanţi de jogging, la bustul gol, gâfâind, transpirat. Poliţiştii l-au întrebat dacă e Alexandre Farel, iar el a încuviinţat. După ce i-au arătat legitimaţiile, au intrat în vastul apartament decorat cu mobile vechi, privindu-l bănuitor, de parcă ar fi putut în orice clipă să scoată un pistol din colanţii de jogging şi să le tragă un glonţ în cap.

— Ne aflăm aici pentru că o tânără a depus o plângere împotriva dumitale. Te acuză de viol.

— Nu ştiu despre ce vorbiţi, e o greşeală.

— Am primit ordin să facem percheziţie.

— Bine, dar asta e casa tatălui meu, ziaristul Jean Farel, eu locuiesc în California. N-aveţi dreptul…

— Faptele s-au petrecut în Franţa.

— E o confuzie, aşteptaţi, o să dau un telefon şi…

Poliţistul l-a întrerupt spunându-i că acţionează la ordin şi, în acelaşi timp, le-a făcut semn oamenilor lui să înceapă. Şi-au pus nişte mănuşi, apoi s-au apucat să scotocească în camera lui, au aruncat pe jos conţinutul fiecărui dulap, au golit sertarele, au întors pe dos salteaua, pernele.

— Ce-i asta? au întrebat arătând spre o valiză plină.

— Mă pregăteam să mă întorc la mine, în Statele Unite.

— Nu se mai poate. Mai bine îţi anulezi biletul, dacă nu vrei să pierzi banii.

— Nu mă mai tutuiţi.

Alexandre stătea descurajat într-un colţ al camerei. I-au înşfăcat computerul. I-a rugat să i-l lase, fără computer nu putea lucra, nici măcar nu-şi salvase documentele, avea examene în curând, toate informaţiile erau acolo. Pe poliţişti i-a pufnit râsul: *vedem noi ce ai de ascuns, hardul o să vorbească*. I-au golit buzunarele, i-au pipăit interiorul sacourilor şi tricourilor, i-au desfăcut valiza şi, deodată, în buzunarul unei veste, au găsit o pereche de chiloţi galbeni.

— Ai cui sunt?

— Ai prietenei mele.

— Cum o cheamă?

— Nu sunt obligat să răspund.

Unul dintre poliţişti a înaintat spre el şi i-a pus cătuşele:

— Din acest moment sunteţi arestat preventiv. Asta poate dura maximum patruzeci şi opt de ore. La comisariat vi se vor aduce la cunoştinţă drepturile. Aveţi dreptul la un medic şi la un avocat. Dacă nu aveţi avocat, vi se va oferi unul din oficiu.

Alexandre repeta că nu pricepe ce i se întâmplă, că e vorba de o greşeală. Poliţiştii l-au împins spre ieşire şi l-au băgat apoi într-o dubă, sub privirile femeii care asigura paza şi ale vecinilor care asistaseră la scenă.

— Unde mergem? a întrebat Alexandre.

— La cea mai apropiată secţie de poliţie judiciară. Te băgăm la răcoare.

Chiar la sosire, Alexandre a fost închis într-o celulă strâmtă, ai cărei pereţi răspândeau duhoare de urină şi de transpiraţie. Lângă banca pe care se aşezase, a zărit un closet turcesc, mânjit de rahat şi resturi de alimente. Îi venea să vomite, i se-nvârtea capul. Tremura de frică. I s-a spus că o să sosească un avocat din oficiu şi că va putea discuta cu el timp de treizeci de minute la începutul perioadei de arest. Dacă, după douăzeci şi patru de ore, arestul preventiv va fi prelungit, va mai avea dreptul la treizeci de minute adiţionale. S-a aşezat pe bancă, ţinându-şi capul în mâini. Îi confiscaseră totul: computerul, portofelul cu actele de identitate, telefonul. Lângă el, un bărbat de vreo patruzeci de ani l-a întrebat de ce ajunsese acolo. I-a

răspuns că nu ştie şi că e nevinovat. Pe celălalt l-a umflat râsul: „Şi eu la fel, băiete. Ştii ce? Aici, toţi suntem nevinovaţi“. Alexandre s-a adunat: trebuia să rămână puternic, să se adapteze la această nouă situaţie, dacă voia să supravieţuiască. Îşi amintea discursul rostit de unul dintre profesori în ziua când începuse şcoala la Stanford: „Sunteţi toţi nişte studenţi străluciţi, plini de curiozitate intelectuală, ambiţioşi, dar ceea ce vă va deosebi de alţii este flexibilitatea“. Pe urmă, acel mare specialist în topologie algebrică citase din Darwin: „Speciile care supravieţuiesc nu sunt nici cele mai puternice, nici cele mai inteligente, ci acelea care se adaptează cel mai bine la schimbări“.

7

Fractura s-a produs odată cu anunţul telefonic al soţiei lui Adam, spre sfârşitul dimineţii, vocea aceea furioasă, ca un blestem, reproşurile agresive care curgeau în timp ce Claire se străduia să-şi păstreze calmul, să rămână demnă, să se împotrivească vârtejului propriei nebunii, deşi totul se prăbuşea înăuntrul ei, întreaga ei fiinţă încerca să evite atacul în speranţa că fiul ei va oferi altă versiune, o poveste moralmente acceptabilă pe care ar putea-o contrapune celei a Milei, dar Alexandre avea telefonul închis, ceea ce îl acuza, aşa susţinea Adam, prin urmare n-a găsit altă soluţie decât să-l sune pe Jean ca s-o îmbărbăteze şi s-o convingă că e doar un coşmar, că totul avea să se rezolve, însă tot ce-a găsit de cuviinţă Jean să-i spună a fost: *e numai vina ta.* Era la curent, încercase să dea de ea, informaţia fusese obţinută de Léo, exista o plângere, mai mult nu aflase. Adam repeta desfăşurarea faptelor aşa cum îi fusese descrisă la telefon de soţia lui: „A violat-o de mai multe ori! A ameninţat-o cu cuţitul!“, iar Claire îi răspundea că e cu neputinţă, ca şi cum vorbele ar fi putut s-o mute într-o lume paralelă, capabilă să-i dezvinovăţească fiul. Nu credea în posibilitatea violului, Alexandre era bine mersi, era fericit în America, n-avea nici un motiv să cadă pradă unor porniri violente. După ce-a închis telefonul, Adam a pironit-o cu privirea pe Claire, fără a izbuti să-i vorbească. Şi-a luat haina şi s-a îndreptat spre uşă.

— Unde te duci?

— La serviciul de urgenţe medico-legale de la Hôtel-Dieu, ca să mă întâlnesc cu Mila şi cu maică-sa.

— Fosta ta soţie a depus plângere fără măcar să-ţi spună. Nu crezi că foloseşte povestea asta ca să ne facă rău?

— Nu, nu şi-ar băga niciodată fiica la mijloc. Îi era teamă, pricepi, teamă c-o să-i interzic, la insistenţele tale, să meargă la comisariat.

— O să-i spui să-şi retragă plângerea, nu-i aşa? a întrebat ea tremurând. Trebuie să existe o explicaţie.

— Ce explicaţie? Fiul tău mi-a violat fiica. Înţelegi ce înseamnă asta?

— Încă nu ştim nimic.

Adam a încremenit.

— Crezi că fiica mea minte? Că a născocit toată povestea asta? La ce-i folosea?

— N-am zis asta, dar nu-mi vine să cred că fiul meu e în stare de aşa ceva.

— Violenţa nu are întotdeauna o explicaţie raţională, crede-mă, ştiu.

— E nevoie să avem şi versiunea lor.

— Asta înseamnă retragerea plângerii?

— Ascultă-mă, nu-mi poţi face aşa ceva. Dacă există o plângere, Alex n-o să mai poată studia la Stanford, o să piardă totul. E fragil. Te rog, nu dărâma tot ce-a construit după tentativa de sinucidere.

— Prin urmare, doar asta te interesează? Reuşita fiului tău? Te gândeşti măcar două minute la suferinţa fiicei mele? La grozăvia prin care a trecut? Îţi dai seama ce spui?

— Îmi pare rău, pot să cred că s-a petrecut ceva grav, dar, te implor, nu fi impulsiv, nu te repezi să dărâmi totul după un simplu telefon al fostei tale soţii.

— E vorba de fiica mea… Am discutat cu ea la telefon, era disperată, abia izbutea să lege două vorbe, a distrus-o! Poţi să-nţelegi?

A urmat o tăcere lungă. Apoi Claire a continuat:

— A şocat-o ceva, cu siguranţă, dar e posibil ca maică-sa să fi exagerat gravitatea situaţiei şi s-o fi silit să depună plângere ca să-mi facă rău.

— Mama Milei n-ar fi depus niciodată plângere dacă n-ar fi fost sigură că aşa stau lucrurile în realitate. Chiar nu pricepi? În mediul ei evreiesc ultrareligios, atunci când o fată e violată, rămâne de izbelişte. Sincer să fiu, sunt de-a dreptul uimit că a

însoţit-o la comisariat pentru reclamaţie. Nici nu-ţi dai seama cât curaj îţi trebuie pentru asta…

Rostise fraza cu o voce răvăşită, în pragul surpării interioare. Claire s-a apropiat de el. Era rece, distant, a respins-o. Ea încerca să se justifice, nu era vinovată pentru ce se întâmplase, aşa că nu vedea nici un motiv să fie îndepărtată.

— O să trec să-mi iau toate lucrurile când o să lipseşti de-acasă.

— N-o să mai stăm împreună?

— Suntem în plină anchetă, prefer să nu ne mai vedem.

Era cel mai greu moment al vieţii lor, îşi dădeau seama de asta. Mai jos de-atât n-aveau cum să cadă, dăduseră de fund; după asta, n-ar mai putea decât să urce la suprafaţă, poate nu chiar să navigheze la vedere, să înoate, ci doar să se lase târâţi într-o mişcare ciclică de scufundare-asfixie-reanimare, ca în cele din urmă să plutească precum corpurile inerte: înecaţii cu pielea vineţie. Descopereau diferenţa între încercări şi drame: cele dintâi erau suportabile; celelalte iscau un vuiet lăuntric şi nu păreau să ofere cale de ieşire – doar o durere neîntreruptă şi irevocabilă. Adam şi-a luat casca de motociclist, rucsacul. Claire l-a privit îndepărtându-se, conştientă că acuzaţia care îl viza pe Alexandre provocase propria ei cădere în dizgraţie.

8

Avocatul din oficiu – maestrul Arthur Célérier – a sosit după câteva ceasuri. Alexandre a fost scos din celulă ca să poată discuta cu el. Individul era fost secretar al consiliului baroului, o instituţie compusă din doisprezece tineri avocaţi aleşi anual de confraţii lor ca să asigure apărarea de urgenţă în materie penală. În vârstă de vreo treizeci de ani, brunet cu ochi căprui bătând în verde, de înălţime mijlocie, lucra pentru un important cabinet parizian specializat în drept penal. Părul bogat şi cârlionţat îi dădea un aer ciudat de tineresc, dar în privire avea un licăr puternic şi tăios care sugera discernământ şi tenacitate. Avocatul i-a strâns mâna lui Alexandre şi s-a prezentat: maestrul Célérier. I-a întins cartea de vizită. Era vioi, senin şi bun pedagog, în vreme ce Alexandre nu-i oferea la schimb decât încordare şi agresivitate:

— Nu am de ce să rămân aici, nu sunt vinovat cu nimic, vreau să mă întorc acasă.

— Putem să ne tutuim?

Alexandre a încuviinţat. Avocatul s-a aşezat în faţa lui, a scos un dosar plin cu hârtii pe care a început să-şi facă însemnări. Alexandre s-a simţit pe loc în largul lui cu acest bărbat care avea doar câţiva ani mai mult decât el, dar care dădea dovadă de un calm şi o siguranţă ce-l impresionau. Depindea de acest avocat despre care nu ştia nimic, necunoscutul de lângă el reprezenta singura lui şansă de salvare, singura lui legătură cu exteriorul. Alexandre a izbucnit în plâns.

— Eşti stresat, e firesc, a zis avocatul punându-i prieteneşte o mână pe umăr. Nu fi îngrijorat, o să fac totul ca să te scot de-aici, o să fie bine.

— E un coşmar, nu pricep ce se-ntâmplă!

— Va fi bine. Înainte de toate, e nevoie să-mi spui repede câte ceva despre tine.

— Sunt student la Stanford, am douăzeci şi unu de ani, trebuie musai să mă întorc în State, nu pot lipsi de la cursuri!

— Toate la timpul lor… Ştii de ce eşti acuzat?

— Au zis că am violat o fată.

Rostind aceste vorbe, şi-a şters lacrimile cu mâneca puloverului. Maestrul Célérier i-a dat un şerveţel.

— E-adevărat? Ai violat-o pe fata aia?

— Nu, desigur că nu.

— Povesteşte-mi ce s-a-ntâmplat…

— Nimic, nu s-a întâmplat nimic, nu ştiu ce tot îndrugă.

— Fii atent, o să-ţi explic cum merg lucrurile. O fată depune plângere, e audiată de mai multe ori, apoi e trimisă la un centru medico-legal ca să i se recolteze probe. Se verifică dacă a existat un raport sexual, se caută urme de spermă, se face o analiză de ADN şi, atunci când deţin probe materiale, o bănuială, o suspiciune, cer arest preventiv, nu eşti degeaba aici, reclamanta trebuie să fie credibilă, aşa că spune-mi dacă te-ai culcat recent cu vreo fată, ca să meargă mai iute.

— Ieri-seară am mers la o petrecere cu fiica partenerului maică-mii, o fată de optsprezece ani. Părinţii noştri au insistat să mergem împreună. Atmosfera de la petrecere a fost destul de liniştită. La un moment dat, ea mi-a propus să ieşim să luăm aer. Ajunşi afară, am cumpărat nişte iarbă şi ne-am dus să fumăm undeva înăuntru, pentru că-i era frică de poliţişti. Ne-am sărutat, ne-am mângâiat, mi-a supt-o şi cam asta-i tot.

— Nu te-ai culcat cu ea?

— Nu.

După aceste vorbe, Alexandre s-a apucat cu mâinile de cap.

— Vreau să ies de-aici, o să-nnebunesc. Tata poate să plătească o cauţiune. Trebuie să prind zborul de mâine-seară.

— Ai văzut prea multe seriale americane, aici nu suntem în Statele Unite. Trebuie să-ţi vii în fire, pentru că s-ar putea dureze patruzeci şi opt de ore. Poliţiştii o să facă totul ca să cedezi. În momentul de faţă nu am acces la dosar, nu ştiu nimic, înaintez bâjbâind, aşadar tot ce-mi spui e important. O

să te asist la toate audierile; cea dintâi e un interogatoriu general privind identitatea, o să-ţi pună întrebări despre starea ta civilă; de-abia apoi vin audierile legate de fapte. Poliţiştii folosesc mereu tehnica pâlniei, adică o să-ţi pună mai întâi întrebări generale, care nu o să te stingherească şi la care o să fii tentat să minţi, apoi întrebările vor fi din ce în ce mai ţintite asupra faptelor, scopul lor fiind, desigur, să te prindă cu minciunile pe care le-ai fi putut turna la început. În linii mari, e ca un pocher la cacealma: nu vom afla ce cărţi au avut în mână poliţiştii decât la sfârşitul perioadei de arest. Ai înţeles? E limpede?

Alexandre a aprobat, iar maestrul Célérier a trecut mai departe:

— Prima audiere va dura între treizeci de minute şi o oră, nu mai mult. Poţi să păstrezi tăcerea, dar nu mi se pare o strategie bună, există riscul să ţi se reproşeze asta mai târziu. Nu răspunzi decât la ce eşti întrebat, nu spui nimic în plus, fii precis, scurt şi nu intra în panică. Scopul, în această fază, e să te scoatem cât mai repede de-aici. Ai avut vreodată probleme cu justiţia?

— Nu, niciodată.

— O luăm încet.

S-au ridicat. Maestrul Célérier l-a bătut pe spate, cu un gest amical.

— O să fie bine.

— Stai, trebuie să-ţi mărturisesc ceva.

Tânărul avocat a încremenit.

— Chestia asta nu trebuie să răsufle, sunt fiul lui Jean Farel.

— Realizatorul TV?

— Da, şi maică-mea e scriitoare, Claire Farel.

— N-am auzit de ea.

— Vreau să spun că, dacă se află în presă, ai mei o să aibă de suferit.

— Gândeşte-te la tine, da? Eşti major, tu vei fi judecat, nu părinţii tăi. Vrei să-i anunţ?

— Nu, nu chiar acum.

— Ştii, deocamdată n-am acces la dosar, habar n-am ce-a povestit fata aia, aşa că stai potolit, fii coerent, nu-ţi schimba

poziţia în timp ce te audiază, da?

Alexandre a schiţat un surâs firav.

— Da, cred că mă descurc.

Au intrat într-o sală prevăzută cu o cameră de filmat. A început prima audiere. Conducătoarea anchetei, o femeie de vreo patruzeci de ani, i-a spus lui Alexandre că va fi înregistrat. Stătea ţeapăn pe scaun; parcă paralizase. Ea i-a arătat o fotografie a tinerei care depusese plângerea: era, într-adevăr, fiica lui Adam. Da, o cunoştea. Nu, nu se culcase cu ea. Când l-au întrebat despre prezenţa spermei pe hainele reclamantei, Alexandre a recunoscut că ejaculase după felaţia pe care fata i-o făcuse „de bunăvoie“.

I s-au luat probe biologice, a fost fotografiat din toate poziţiile, apoi a fost trimis din nou în celulă până la întoarcerea avocatului, patru ore mai târziu, pentru a doua audiere.

9

Apartamentul lui Jean Farel fusese întors cu susu-n jos. Hainele, lucrurile personale erau azvârlite pe podea. Jean şi fratele lui constatau amploarea dezastrului. Claire li s-a alăturat după douăzeci de minute, palidă şi tremurând toată.

— Ce s-a întâmplat, mai exact? a întrebat Jean.

Claire a relatat faptele şi a descris-o, scurt, pe Mila Wizman.

Jean s-a înfuriat:

— Şi l-au arestat pe Alexandre aşa, în regim de urgenţă, fără anchetă?

Léo s-a băgat şi el în vorbă:

— Probabil le-a spus că el locuieşte în Statele Unite şi le-a fost teamă c-o să ia primul zbor, în cazuri de-astea se mişcă repede.

— Bun, şi-o cred aşa, pe cuvânt? Poate că e mitomană!

— Asta o să stabilească ancheta…

— Putem să-l vedem? a întrebat Claire.

— Nu, e în arest preventiv. Am sunat la un prieten avocat, mi-a zis că, dacă nu există dovezi, vor fi obligaţi să-l elibereze.

— Trebuie, în primul rând, ca povestea să nu transpire în presă. Cum se simţea ieri?

— Nu ştiu, bine…

— Avem şi alte informaţii?

— Deocamdată, nici una.

— Ai vreo fotografie a fetei? a întrebat Jean.

— Nu văd legătura.

— Aminteşte-ţi că, în afacerea DSK, după ce oamenii au văzut fotografia femeii, mulţi au tras concluzia că acuzaţiile nu sunt credibile. În momentul respectiv, o mare parte din public a trecut în tabăra lui.

Claire a pus mâna pe telefon, a rulat fotografiile şi i-a arătat una.

— Nu-i cine ştie ce… S-ar putea să ne slujească.

S-a lăsat o tăcere lungă, apoi Léo a întrebat-o pe Claire dacă, ştiind-o cât de cât pe Mila Wizman, o considera credibilă.

I-a răspuns că nu prea are habar:

— Aparent, e o fată fără probleme, retrasă, n-aş putea spune mare lucru…

— Eu cred că minte şi aşa ar trebui să crezi şi tu, i-a întors-o Jean. Wizman ce zice?

— Deocamdată refuză să vorbească cu mine.

— Fata asta trebuie să-şi retragă plângerea, într-un fel sau altul, dar fără violenţă, să vină aşa, de la sine. E obligatoriu să oprim toată tevatura înainte să intre în joc maşinăria mediatică şi judiciară.

— Ce-ai de gând să faci?

— În primul rând, să mă întâlnesc cu avocatul meu, Bruno Lancel.

Apoi, adresându-i-se lui Léo, a adăugat:

— Trebuie să facem urgent o înţelegere cu familia, înainte să se afle în presă.

— Cum anume? a întrebat Claire.

— Nu ştiu. Au dificultăţi? Iubitul tău a fost concediat, nu?

— Ce insinuezi?

— Că poate au nevoie de bani…

— Îmi faci silă. Vrei să le propui bani?

— Vezi altă soluţie? Preferi să-ţi laşi fiul în puşcărie până la proces, adică vreo patru ani?

Claire n-a răspuns. Imaginea fiului ei întemniţat îi dădea fiori.

— Întâi de toate, trebuie să-l băgăm pe Lancel în afacere, Alexandre a primit un avocat din oficiu, e inadmisibil, trebuie să rezolvăm rapid problema.

— Poliţiştii o să vă convoace la o audiere, a spus Léo. Păstraţi-vă cumpătul. Îl vorbiţi numai de bine pe Alexandre, şi-atât.

— Ce ne facem dacă fata îşi menţine plângerea? Crezi că el n-o să se mai poată întoarce la Stanford? a întrebat Claire.

— Nu! S-a isprăvit. Americanii nu glumesc când e vorba de hărţuire sexuală!

— Aflu eu mai multe, i-a liniştit Léo.

— Cum?

— Lăsaţi pe mine.

10

Alexandre se afla în biroul ofiţerilor de poliţie judiciară pentru a doua audiere. Maestrul Célérier îi stătea alături, concentrat.

— Când aţi întreţinut ultimul raport sexual?

— Cu şase luni în urmă.

— Cu cine?

— Cu femeia cu care eram cuplat la vremea respectivă. Se numeşte Yasmina Vasseur, se ocupă de politică.

— O tânără vă acuză că aţi agresat-o sexual în noaptea de 11 spre 12 ianuarie, într-o ghenă de lângă staţia de metrou Anvers. Cum comentaţi?

— E fals. Am fost cu o fată, însă doar ne-am sărutat şi nu era o ghenă, ci o cameră de serviciu.

— Ce orientare sexuală aveţi?

— Sunt hetero.

— Aveţi vreo prietenă în momentul de faţă?

— Nu.

— Care sunt practicile dumneavoastră sexuale?

Alexandre a şovăit o clipă.

— Ce anume vreţi să ştiţi?

— Ce faceţi cu prietenele dumneavoastră?

— Nu ştiu.

— Păi, noi nici atât.

— Totul.

— Vă plac preludiile?

— Nu văd legătura.

— Răspundeţi. Vă plac preludiile sau mergeţi direct la ţintă?

— Depinde.

— De ce anume?

— De împrejurări, de fată, habar n-am!

— Calmaţi-vă!

— Sunt calm, dar întrebările dumneavoastră sunt indiscrete.

— Practicaţi penetrarea vaginală?

— Da.

— Penetrarea anală?

S-a întors către avocat:

— Chiar trebuie să răspund?

Poliţistul s-a înfuriat:

— Ar fi mai bine să răspundeţi.

Maestrul Célérier i-a făcut semn să coopereze.

— Mi s-a întâmplat, dar nu mă înnebunesc după sodomie, dacă chiar vreţi să ştiţi tot.

— Nu tu felaţie, cunilingus, tuşeu vaginal?

— Ce-i cu întrebările astea?

— Îţi amintesc că eşti acuzat de viol, aşa că-ţi luăm viaţa sexuală la bani mărunţi.

— Nu mă tutuiţi.

— V-am pus o întrebare, răspundeţi.

— Din când în când.

— Din când în când, ce?

— Din când în când dau limbi, o dau la supt, e bine aşa?

A vorbit agresiv. Avocatul i-a aruncat o privire încărcată de reproş. Alexandre a regretat pe dată că s-a înfuriat. Era însă prea târziu, se consemnase totul.

— Vi se întâmplă să fiţi brutal?

— Nu.

— Vă masturbaţi?

— Ca toată lumea.

— Mai precis? Cu ce frecvenţă?

— E o capcană? Dacă spun că de două ori pe zi, o să mă consideraţi pervers, nu-i aşa?

— Nu e rolul nostru să vă judecăm.

— OK, atunci notaţi „o dată pe zi“.

— Vă uitaţi la filme, reviste sau site-uri cu caracter pornografic?

— Nu.

— Hardul computerului dumneavoastră o să ne lămurească…

— OK. Mă uit la filme porno clasice, vreau să zic că n-o să găsiţi ciudăţenii gen bărbat făcând sex cu o căţea.

Apoi a susţinut încă o dată că nu comisese un viol.

— Totuşi, raportul medical consemnează că a avut loc o penetrare.

— N-am fost eu.

— Sunteţi sigur că n-aţi avut un raport sexual cu această fată?

— Da. Mi-a făcut o felaţie, vreau să spun din proprie iniţiativă, am mângâiat-o şi-atât.

— Ce înţelegeţi prin „mângâiat“?

— I-am băgat un deget, aşa vă convine?

Maestrul Célérier i-a făcut un semn discret cu mâna ca să-i sugereze să se potolească.

— Reclamanta afirmă că aţi violat-o.

— Fals. V-a spus că, la petrecere, mi-a propus să ieşim să luăm la aer? Ea a vrut să mergem într-o încăpere unde să fumăm, acolo ne-am sărutat şi uite-aşa…

— Şi-atunci ea de ce susţine contrariul?

— Habar n-am, nu sunt în mintea ei! Ca să se răzbune, cu siguranţă. După ce am terminat, i-am spus că a fost un joc cu băieţii, trebuia să aducem ca trofeu chiloţii unei fete de la petrecere. Aveam chiloţii ei în buzunar, mărturisesc că a fost o tâmpenie. Apoi s-a pus pe plâns, am lăsat-o în mijlocul drumului şi m-am întors la petrecere. Credeţi că m-aş fi întors la petrecere dac-aş fi violat-o? În plus, era fiica partenerului mamei mele, nu-s idiot. OK, am umilit-o, regret. Dar e singura mea vină… E vorba de-o răzbunare, mi se pare limpede.

— Mai aveţi ceva de adăugat?

— Nu am făcut nimic rău, sunt nevinovat. E-n regulă? Pot să plec acasă?

— Nu. Sunteţi în arest preventiv douăzeci şi patru de ore, cu posibilitate de dublare a termenului. Aşteptăm rezultatele testului ADN.

În cursul după-amiezii, poliţiştii i-au convocat pe prietenii

prezenţi la petrecere. Aceştia au povestit că Alexandre era perfect normal la începutul serii, dar că la întoarcere părea cam dus: „Era puţin ciudat, în mod limpede luase ceva, dar atât, apoi a dansat o mare parte din noapte“. Rémi Vidal a părut foarte şocat, era singurul care nu punea la îndoială versiunea victimei: „Mă simt vinovat pentru ce s-a întâmplat. Eu am iniţiat jocul respectiv. Am fost caraghios, am mari remuşcări“. Poliţistul l-a întrebat dacă are impresia că Alexandre ar fi putut comite un asemenea act, dacă lumea îl considera un om violent, iar Rémi a răspuns că nu: „Alex e un tip foarte simpatic, nimic de zis“. Pe alt prieten care fusese la petrecere l-au întrebat dacă îşi aminteşte de Mila Wizman. Da, îşi amintea: „Nu era foarte sociabilă, cam inhibată, dar asta nu însemna nimic, tipele îmbufnate sunt adesea cele cu care până la urmă ajungi în pat“. Şi-a recitit depoziţia şi a semnat-o. Poliţiştii nu mai aveau nici o întrebare să-i pună.

11

Maestrul Lancel era una dintre acele somităţi ale baroului care se puteau făli că obţinuseră o mulţime de achitări, şi tot atât de multe articole în presă. Cabinetul lui se afla în piaţa Vendôme. Opere de artă de mari dimensiuni şi biblioteci vechi din lemn, doldora de cărţi, împodobeau pereţii alburii. În faţa biroului avocatului, Claire şi Jean aşteptau încordaţi ca acesta să-şi termine conversaţia telefonică, erau într-o stare de surescitare imposibil de stăpânit. Maestrul Lancel a închis telefonul, i-a rugat să descrie evenimentele „cât mai detaliat cu putinţă“. Au înşirat tot ce ştiau.

— Fiul vostru are antecedente violente? Probleme speciale?

— Nu.

— Are o iubită?

— După ştiinţa noastră, nu.

— Se droghează?

— Nu.

— Toată povestea asta a fost pusă la cale, a izbucnit Farel.

— Spune că e nevinovat şi nu văd de ce ar minţi, a adăugat Claire.

— Oamenii mint pentru că le e ruşine sau frică. Pentru că nu pot suporta realitatea propriilor fapte. Asta spunea marele avocat penalist Albert Naud. Dar ce contează? Toţi oamenii, orice ar fi făcut, au dreptul la apărare. Cât o priveşte pe reclamantă, nu e procesul ei, iar ea nu e duşmanul nostru. Tot ce vrem e să-l scăpăm pe fiul vostru de puşcărie.

Lui Farel i-a vibrat telefonul, l-a consultat. Era Quitterie, care îi spunea prin SMS că-i duce dorul. Fusese nevoită să plece în grabă din pricina unor probleme de familie. *Îi părea rău.* Se gândea la el, îl dorea *chiar în acea clipă*. A pus telefonul la loc.

— Ce riscă? a întrebat Claire.

— Teoretic, între cincisprezece şi douăzeci de ani dacă există circumstanţe agravante, dar să fiu bine înţeles: foarte puţine violuri ajung la tribunalul penal[1]. Nu vreau să fiu prea optimist, dar riscul e minim; în cel mai rău caz, va fi reîncadrat la delict de agresiune sexuală. Lămurim mai târziu, mai întâi trebuie să-l văd.

S-a ridicat, i-a strâns mâna lui Claire.

— Dacă apare ceva nou, vă ţin la curent.

— Am încredere că totul va rămâne între noi, a adăugat Farel.

A urmat o tăcere lungă, apoi maestrul Lancel a răspuns că se află sub incidenţa secretului profesional.

Ajuns afară, Jean a şters mesajul de la Quitterie. Apoi a rămas o vreme cu privirea aţintită asupra iconiţei ce înfăţişa o pubelă.

Claire şi Jean au fost audiaţi şi ei la sediul poliţiei judiciare. Au spus ce ştiau, au evocat aspectele cele mai luminoase ale personalităţii fiului lor. Jean a repetat în mai multe rânduri că afacerea nu trebuie să transpire. Ba chiar a emis ipoteza unui „complot“.

— Ce se va întâmpla cu fiul meu? a întrebat-o el pe conducătoarea anchetei.

— Totul depinde de ce a făcut.

— N-a făcut nimic, desigur. E student la Stanford, chiar credeţi că un băiat de calibrul lui ar fi în stare de aşa ceva? În Statele Unite, cel puţin, a primit o educaţie serioasă în sensul ăsta, nimeni nu glumeşte acolo cu hărţuirea sexuală.

— Să ştiţi, domnule, că aici am văzut multe…

— Dar n-a făcut nimic rău, vă asigur. Tot ce vă rog e să păstraţi secretul.

— Aşa vom face.

Totuşi, după câteva ceasuri, aşa cum se temuse, cazul a fost mediatizat. Ştirea fusese difuzată de Agenţia France-Presse: SUSPECT DE VIOL, FIUL LUI JEAN FAREL SE AFLĂ ÎN AREST PREVENTIV. Cine oare transmisese informaţia către presă? „Scurgerea de informaţii poate veni de oriunde“, i-a explicat la

telefon maestrul Lancel lui Jean. „De la reclamanta însăşi, de la parchet sau de la anchetatori, dar cred că presupusa victimă este cea care a avut interes să se afle. În cazul unei negocieri, e o cale în plus de a face presiune.“ Maestrul Célérier a reacţionat la anunţul AFP: „Clientul meu contestă totalitatea faptelor de care este acuzat. În noaptea respectivă s-a petrecut un lucru obişnuit între două persoane care consimt“.

Mesajele curgeau pe telefoanele lui Claire şi Jean Farel – mai ales de la jurnalişti care doreau să verifice informaţia şi să le consemneze reacţiile. Întreaga lui viaţă, Jean îşi aşezase relaţiile sub semnul discreţiei. Uneori fusese chiar exagerat de suspicios şi nu răspunsese niciodată solicitărilor venite de la admiratoarele prea insistente. Acuzaţia care îl viza pe Alexandre îl contamina şi pe el, prin ricoşeu. I se mânjeau numele, reputaţia. Se temuse mereu de o plângere pentru viol la adresa lui – niciodată a fiului său. Era o persoană publică, un om expus, în vreme ce Alexandre nu era decât un student lipsit de probleme, care avusese relaţii stabile cu femei.

Claire a primit zeci de mesaje injurioase pe contul de Twitter. Interviul ei privind agresiunile din Köln se bătea cap în cap cu arestarea preventivă pentru viol a fiului său.

Când e vorba de străini, nu-ţi mai tace clanţa, dar când e vorba de fiu-tău, te dai la fund!

Ca să vezi! Proastei ăsteia nu-i pasă! De ce mai face umbră pământului?

Şi despre infractorul ăla de fiu-tău, pe care-l aperi cu orice preţ, cam ce crezi? Nenorocito!

Da, eşti indignată când îţi vine cheful. Dacă sunt arabi la mijloc, e supergrav, dar când e vorba de băiatul tău, totul se muşamalizează. Pe unde umblă feminista?

Jean a sfătuit-o să nu mai citească toate comentariile, să nu cadă pradă tiraniei emoţiilor.

— Ce vor de la noi? Să facem o conferinţă de presă, să ne călcăm în picioare fiul aşa, fără dovezi, fără să fi auzit şi versiunea lui?

— Se va stinge repede, fii sigură! Cred că n-au probe. Poate Mila l-a lăsat să creadă că va consimţi, l-a amăgit, apoi i-a părut rău, cu atât mai mult cu cât e evreică practicantă, ori poate e vorba de-o răzbunare şi până la urmă se va da de gol, cum se-ntâmplă.

— Nu ştiu ce s-a petrecut cu adevărat, dar n-a violat-o, sunt sigură, are tot ce-i trebuie ca să cucerească o fată fără să fie nevoie de violenţă.

Jean i-a dat dreptate.

— Şi dacă mărturiseşte ceva sub ameninţare? N-avem nici o posibilitate să vorbim cu el, să ştim ce-a declarat.

— N-o să spună nimic, n-a făcut nimic rău, Claire.

Jean şi-a plimbat degetele pe tastele telefonului. Preţ de câteva minute.

— Şi dacă într-adevăr a violat-o? a întrebat Claire.

— Tu-ţi dai seama ce spui?

Fără să-i dea răgaz să răspundă, a conchis:

— E imposibil.

— Dar hai să ne închipuim o clipă că e adevărat…

— Dacă a comis faptele, dacă mărturiseşte, îl paşte puşcăria, Claire. Nu se merge cu jumătăţi de măsură, aşa că nu se pune problema să ajungă acolo. Tu nu ştii ce-nseamnă puşcăria. Eu ştiu, pentru că taică-meu a zăcut trei ani acolo, iar eu mergeam la vorbitor la vârsta la care copiii ştiu doar să se joace-n nisip. Numai o zi să petreacă acolo şi va fi distrus pe viaţă.

A fost una dintre puţinele dăţi când şi-a evocat tatăl delincvent, multirecidivist, absent şi despre care nu ştia mare lucru. Claire nu putea decât să-şi închipuie cum arată închisoarea, îl citise pe Foucault[2] şi alte texte de referinţă despre represiunea penală, dar acum chiar se întâmpla: fiul ei risca temniţa. Imaginându-şi-l încarcerat, s-a simţit dărâmată, şi-a lipit fruntea de pieptul lui Jean.

— Fă tot posibilul să-l scoţi de-acolo.

Jean i-a pus mâna pe ceafă cu un gest duios. Claire se putea bizui pe el. Urma să înceapă războiul. Jean voia să-şi salveze

fiul – şi nimic altceva –, să-i îngăduie reluarea studiilor în California. Să-l scutească de puşcărie şi dezonoare, adică de tot ceea reprezentase marea lui spaimă: discreditarea socială.

1. În orig., *cour d'assises* – tribunal în a cărui competenţă intră judecarea persoanelor acuzate că au comis o infracţiune gravă (crimă) precum omor, asasinat, răpire de persoane, viol, jaf armat etc.
2. *Surveiller et punir: naissance de la prison* (Gallimard, 1975). Volumul a fost tradus în română de Bogdan Ghiu, cu titlul: *A supraveghea şi a pedepsi: naşterea închisorii* (Editura Paralela 45, 2005).

12

Alexandre Farel şi-a petrecut prima lui noapte în celulă; n-a dormit, înspăimântat de cursul evenimentelor, avea sentimentul că e părăsit, că şi-a pierdut toate certitudinile şi a doua zi s-a trezit complet buimac, cu privirea tulbure, neras; era sleit, nu mai avea nici un reper. A aruncat pe jos mâncarea pe care i-o aduseseră, a urlat că preferă să moară decât să ajungă la puşcărie: nu se putea *adapta.* A fost anunţat că avea să fie confruntat cu Mila Wizman. De la petrecere încoace, n-o mai văzuse. Avocatul îl prevenise: va fi greu, dar nu trebuia să se lase influenţat de poziţia reclamantei. A intrat în sală. Mila purta o fustă neagră foarte lungă şi un pulover cu guler întors, gri-închis. Faţa lividă îi contrasta cu părul ca tăciunele. Au luat loc, fiecare într-un capăt al încăperii, în prezenţa poliţiştilor care făceau interogatoriul.

— Domnişoară Wizman, persoana aici prezentă este agresorul dumneavoastră?

Mila a aruncat o privire scurtă spre Alexandre şi a încuviinţat.

— Ne puteţi spune ce îi reproşaţi acestui individ?

— M-a violat într-o ghenă.

De data asta răspunsese fără să-l privească, cu ochii aţintiţi spre propriile picioare, încovoiată, cu mâinile ascunse în mânecile puloverului.

— A fost prima oară când îl vedeaţi?

A ridicat uşor fruntea.

— Nu, îl mai văzusem o dată, e fiul partenerei tatălui meu.

— Aţi auzit declaraţiile suspectului. Doriţi să faceţi vreo precizare?

— Nu s-a întâmplat aşa. E drept, am acceptat să-l urmez în

acea încăpere ca să fumez, dar restul e fals. M-a obligat să fac tot soiul de lucruri pe care nu voiam să le fac!

Mila Wizman a început să tremure, vorbea cu dificultate, ochii îi erau plini de lacrimi.

— Ce fel de lucruri? O felaţie?

Piciorul drept îi era scuturat de spasme.

— Da, m-a obligat trăgându-mă de păr, apoi şi-a băgat degetele în mine, eu nu voiam, a fost groaznic şi a ţinut-o tot aşa.

— Aţi strigat? L-aţi respins?

— Eram paralizată… Mi-era teamă că mă omoară, îmi spusese că are un cuţit.

Alexandre Farel părea nepăsător. Îşi ţinea corpul ţeapăn, aproape inert.

— Domnule Farel, aţi auzit declaraţiile domnişoarei Wizman. Doriţi să comentaţi?

— Nu s-a întâmplat deloc aşa.

— Adică…

— N-am silit-o. De altfel, aşa cum a spus şi ea, ne cunoşteam, ieşiserăm împreună, mi-a supt-o în încăperea aia unde a vrut să meargă pentru că-i era frică să fumeze afară, ne-am tras-o foarte pe fugă. Când am ajuns în stradă, i-am spus că fusese un joc cu băieţii, chestia i-a picat rău şi acum se răzbună, atâta tot.

S-a întors spre ea şi a adăugat:

— La naiba! Nu mă băga în rahat! Nu mai spune tâmpenii, e grav!

— Vă rog! a strigat ea, acoperindu-şi ochii cu mâinile. Spuneţi-i să nu se uite la mine! Nu vreau să mă privească!

Începuse să plângă. Poliţistul i-a cerut lui Alexandre să privească spre el.

— A fost de acord, nu e în firea mea să violez.

Mila stătea cu ochii plecaţi spre picioare, pletele îi cădeau pe faţă, ascunzându-i privirea îngrozită.

— M-a violat, avea un cuţit, vă jur că e adevărat! De ce-aş minţi?

— I-am spus că am un cuţit fiindcă se temea pentru pielea ei în cartierul ăla cam deocheat din Paris; de când cu atacurile teroriste, am mereu un cuţit la mine.

— Ce-nseamnă pentru dumneavoastră viol? a întrebat poliţistul adresându-i-se lui Alexandre.

— Viol e atunci când un bărbat sileşte o femeie să aibă un raport sexual pe care ea nu şi-l doreşte. Ceea ce nu a fost deloc cazul meu.

— Aţi avut cumva o pornire instinctuală?

— Nu sunt animal, dacă asta vreţi să sugeraţi. Ştiu să mă controlez.

— Domnule Farel, de ce-ar minţi domnişoara Wizman? De ce-ar fi atât de şocată? Ce-ar avea de câştigat din toată povestea asta?

Alexandre a privit-o pe Mila.

— Nu ştiu.

— De ce-ar merge la comisariat să depună plângere şi de ce-ar accepta toate audierile astea?

— Vrea să pară interesantă, se întâmplă adesea, când ai o viaţă banală… vă amintiţi de situaţia de acum câţiva ani când o fată a spus că a fost agresată în tren? Era tunsă chilug şi avea svastici desenate pe burtă… Născocise totul ca să ajungă în centrul atenţiei mediatice. Tot aşa, când cu atentatele de la Bataclan, au apărut indivizi care au susţinut că sunt victime, şi s-a dovedit fals…

— Nu-i aşa! N-am minţit! Spun adevărul. De ce nu mă credeţi? De ce-aş face asta? E vinovat. Jur că e.

Pe obrajii Milei se prelingeau lacrimi. Unul dintre poliţişti i-a întins un şerveţel. Apoi i s-a adresat lui Alexandre.

— De ce-ar inventa o asemenea poveste?

— Are nenumărate motive! Răzbunare, după cum am spus, pentru că mi-am bătut joc de ea, sunt de acord. Şi, dacă-i aşa, îi cer scuze.

Întorcându-se către Mila, a adăugat:

— Uite, îmi pare rău dacă te-am rănit, te rog din suflet să mă ierţi, dar nu-mi nenoroci viaţa pentru o glumă proastă, te implor, nu-mi distruge viaţa! Ştii că n-am făcut nimic rău. Ce să mai… Ştiai foarte bine că aşa vor merge lucrurile, pentru că, altfel, n-ai fi venit în camera aia! Şi tu voiai asta!

Mila Wizman s-a chircit:

— Nu, n-am vrut niciodată asta. Nu mint! Spun adevărul! M-

a violat într-o ghenă, eu voiam doar să iau aer pentru că-mi dăduseră de băut şi nu eram obişnuită!

A plâns punându-şi mâinile la ochi, precum copiii care îşi închipuie că, dacă-şi ascund privirea, cei din jur nu-i vor vedea pentru că ei înşişi nu-i văd.

— Domnule Farel, de ce aţi minţit la prima şi a doua audiere? Aţi spus că nu a existat raport sexual, ci doar o felaţie şi nişte mângâieri.

— Îmi ieşise din cap… fumasem… Am mărturisit mai târziu, când mi s-a limpezit mintea.

— Mai aveţi ceva de adăugat?

— Tot ce pot să spun e că sunt nevinovat. Dacă vreau să mă culc cu o fată, ştiu cum să procedez; cinstit, acum, de ce-aş viola pe cineva, distrugându-mi viaţa, câtă vreme pot foarte uşor să ies cu o fată? Nu am violat-o, nu am forţat-o. Am băut, OK, dar acum o să-mi distrugeţi viaţa pentru o matoleală? N-am fost prea cool, recunosc, am fost lipsit de delicateţe, dar asta nu mă transformă în criminal.

Arestul preventiv a fost prelungit cu încă douăzeci şi patru de ore.

13

--- Mă numesc WIZMAN MILA. ---

--- Sunt născută în 3 ianuarie 1998, la Toulouse. ---

--- Părinţi: Valérie Berdah şi Adam Wizman. ---

--- Am naţionalitate franceză. ---

--- Sunt în ultima clasă de liceu. ---

--- Locuiesc la mama sau la tatăl meu. Părinţii mei sunt divorţaţi. ---

--- Mama este tehnician dentar. ---

--- Tata e în şomaj. ---

--- Am un cont de Facebook pe numele meu. ---

--- Adresa mea de e-mail e superstar20@hotmail.fr ---

--- Nu sunt căsătorită, nu am un iubit. ---

--- Am venit aici pentru că am fost violată ieri. [**Menţionăm că reclamanta plânge.**] S-a întâmplat în cursul nopţii. Cel care mi-a făcut asta este Alexandre Farel, fiul partenerei de viaţă a tatălui meu.

Léo făcuse rost de procesul-verbal al audierii Milei Wizman de la un poliţist căruia îi fusese antrenor de box. Le-a propus lui Claire şi lui Jean să-l citească; încă nu reuşiseră să ia legătura cu fiul lor. Léo subliniase că nimeni nu trebuie să ştie că avuseseră acel document în mână, nici măcar avocatul lor, pentru că puteau fi acuzaţi de violarea secretului instrumentării cazului. Acest document, a precizat el, era ultraconfidenţial: „Nici măcar reclamanta nu-l are“. Claire se afla la Léo, închisă în bucătărie, îşi stăpânea cu greu tulburarea; întreaga ei viaţă alunecase în haos.

Prima parte a procesului-verbal conţinea descrierea

petrecerii, Claire a citit-o pe fugă. A zăbovit asupra pasajului care descria agresiunea.

--- Răspuns: Îmi repetam: Nu fi neliniştită, dar, de fapt, trăiam cea mai mare spaimă a vieţii mele, pentru că-mi spusese că are un cuţit. Apoi s-a ridicat, s-a defăcut la pantaloni, şi-a scos... [**Menţionăm că reclamanta plânge, e în pragul unei crize.**]

--- Întrebare: Ce anume şi-a scos? Nu te sfii să vorbeşti...

--- Răspuns: Sexul... îl ţinea cu mâna şi m-a apucat de-aici [**îşi arată ceafa**], şi-a băgat sexul în gura mea... a fost groaznic... Apoi m-a prins de păr şi-a început să tragă, şi a spus... [**Menţionăm că vorbeşte cu greu.**]

--- Întrebare: Vrei să faci o pauză? Să nu te temi, suntem aici ca să te ajutăm. Ce-a spus?

--- Răspuns: Nu cred că sunt în stare să reproduc.

--- Întrebare: Preferi să scrii?

--- Răspuns: Mi-a spus: Suge-mi-o, curvă. [**Menţionăm că reclamanta plânge în hohote. Întrerupem audierea câteva minute.**]

Claire a lăsat documentul din mână. Era imposibil de îndurat. Şi-a tras sufletul, a continuat.

--- Întrebare: Spui că te-a obligat să-i faci o felaţie?

--- Răspuns: Da, exact, mi-a fost frică, aşa că i-am făcut-o, voiam să termin repede şi să mă întorc la mama, mi-am spus că, dacă o fac, o să mă lase să plec, dar tremuram toată. La un moment dat m-am retras, spunându-i că mă sufoc, şi-atunci mi-a strigat: Sst! Taci, curvă! Pune botul! Am continuat...

--- Întrebare: Şi pe urmă?

--- Răspuns: Mi-a dat drumul şi m-a întrebat: Nu-ţi place? I-am zis că sunt obosită, că vreau acasă, şi-atunci m-a împins şi a început să şi-o frece, i-am zis că s-a făcut târziu şi că trebuie să plec, dar m-a apucat de braţ, încă mă doare locul de unde m-a strâns, mi-a spus: Stai, nu te grăbi, mi-a poruncit să-mi dau jos pantalonii, mi-era teamă, mi i-am dat, eram îngrozită, nici nu puteam articula. [**Menţionăm că după aceste cuvinte a**

urmat o tăcere lungă.]

--- Întrebare: Şi după aceea?

--- Răspuns: După aceea mi-a ridicat puloverul, mi-a pus praf alb pe burtă şi a tras pe nas. M-a întrebat dacă vreau şi i-am zis că nu. Am încercat să mă ridic, dar m-a împins pe spate, am dat cu capul de pardoseală, mi-a pipăit sânii, apoi m-a silit să-mi scot de tot pantalonii, s-a lungit peste mine şi mi-a băgăt degetele înăuntru [**Menţionăm că reclamanta a relatat aceste fapte plângând, într-o stare de agitaţie crescută.**], băga şi scotea degetele continuu, m-a durut rău. A spus tot soiul de lucruri groaznice pe care mi-e jenă să le repet.

--- Întrebare: Poţi, totuşi, să le repeţi, chiar dacă e dureros?

--- Răspuns: A zis: Văd că te-ai umezit, o să continui până ai orgasm.

--- Întrebare: Ai avut?

--- Răspuns: Nu! Abia mă ţineam să nu plâng, mă durea…

--- Întrebare: El a ejaculat?

--- Răspuns: Şi-a scos degetele şi, imediat după aceea, s-a întins peste mine; atunci m-a penetrat spunând… [**Menţionăm că hohoteşte din ce în ce mai puternic.**]

--- Întrebare: Nu te grăbi. Ce-a spus?

--- Răspuns: Nu pot.

--- Întrebare: Nu te grăbi. Ce-a spus? Nu-ţi fie teamă!

--- Răspuns: A zis că o să mi-o tragă şi mi-a mai zis că o să-mi facă rău. [**Plânge zgomotos.**] Şi că o să-mi placă.

--- Întrebare: Aveai chef să întreţii un raport?

--- Răspuns: Nu!

--- Întrebare: A durat mult?

--- Răspuns: Pierdusem noţiunea timpului… Era înfiorător! Deodată, mi-a pus mâna la gură, de parcă voia să mă împiedice să strig.

--- Întrebare: A ejaculat în tine?

--- Răspuns: Nu ştiu, m-a întors şi şi-a făcut de lucru pe fesele mele.

--- Întrebare: A ejaculat pe fesele tale, asta vrei să spui?

--- Răspuns: Da.

--- Întrebare: Îşi pusese prezervativ?

--- Răspuns: Nu mai ştiu. Nu cred. Eram terorizată! Îmi

spusese că are un cuţit! [**Plânge.**]

--- Întrebare: Ai spus că a vorbit de un cuţit, poţi fi mai exactă?

--- Răspuns: Da, a pomenit cuţitul când ne aflam pe stradă: Am mereu un cuţit la mine, după chestia cu atentatele, în caz de nevoie; după aceea nu m-am gândit decât că o să-l scoată şi că o să mă omoare! O să mă omoare! Numai la asta mă gândeam!

--- Întrebare: E adevărat tot ce-ai povestit? Ai văzut vreun cuţit? Te-a ameninţat că-l va folosi împotriva ta? Te-a obligat să rămâi cu el în camera aia?

--- Răspuns: N-am văzut cuţitul, dar m-a obligat să fac tot restul şi m-a violat, jur că m-a violat. [**Plânge.**]

Claire a rămas încremenită o bună bucată de vreme, năucită de amploarea dezastrului. A citit din nou procesul-verbal, de data asta de la cap la coadă. Atunci când Jean şi Léo au intrat în cameră, au găsit-o în stare de prostraţie, cu privirea rătăcită. Léo i-a luat îndată documentul din mâini şi l-a ars în chiuvetă.

„Şi-a nenorocit viaţa!“, a spus Claire, fără să specifice dacă era vorba despre viaţa fiului ei sau despre cea a fiicei lui Adam.

14

La ultima audiere, poliţiştii l-au întrebat pe Alexandre dacă îşi menţine declaraţiile şi dacă o forţase pe Mila Wizman să întreţină un raport sexual cu el. A răspuns că fata consimţise şi că nu o violase. După-amiază s-a întâlnit cu un expert psihiatru.

Arestul preventiv se apropia de sfârşit. Procurorul Republicii a hotărât să-l trimită pe Alexandre în faţa judecătorului de instrucţie în vederea punerii sub acuzare. Alexandre a fost dus la Palatul de Justiţie şi băgat în „cursa de şoareci“ – un şir de celule în care erau ţinuţi arestaţii. Avocatul lui îşi punea ordine în informaţii: avea în sfârşit acces la dosar. Îi rămăseseră mai puţin de două ore ca să-şi pregătească apărarea. A citit declaraţiile reclamantei, le-a confruntat cu cele ale lui Alexandre, a încercat să găsească nepotrivirile. Maestrul Célérier nu-şi scosese pardesiul, era prea concentrat pe luarea lui de poziţie: „O să-i explici judecătorului, fii calm… Nu deveni impulsiv sau arogant, nu te înfuria. O să te pună probabil sub acuzare pentru că există elemente în dosar care-ţi sunt potrivnice, dar nu te îngrijora. Cel mai bine e să faci o declaraţie spontană“. Din senin, a apărut maestrul Lancel, îmbrăcat într-o robă lungă, neagră şi cu o servietă pe care îi erau gravate iniţialele. A explicat că fusese desemnat de tatăl lui Alexandre să preia cazul. A urmat un moment de confuzie, apoi Alexandre i-a spus că-i mulţumeşte, dar că are deja un avocat. Maestrul Lancel a încremenit; era prima oară când cineva îi refuza serviciile.

— Nu te simţi stânjenit, n-ai nici o obligaţie faţă de mine, interesul tău trebuie să primeze, a precizat maestrul Célérier

privindu-l ţintă pe Alexandre.

— Îmi păstrez avocatul, e cu mine încă de la început. Am încredere în el, a concluzionat Alexandre.

Maestrul Lancel s-a întors către tânărul avocat:

— Ce facem?

— Clientul meu este major, el hotărăşte.

— Înţeleg. Trebuie să ştiţi, totuşi, că familia refuză un compromis.

— Aţi contactat familia fără să-mi spuneţi?

— Clientul dumneavoastră a confirmat că sunteţi cel desemnat, ştiţi unde mă puteţi găsi.

Maestrul Lancel s-a îndepărtat.

— Eşti convins că ai făcut o alegere bună? a întrebat maestrul Célérier, după care a adăugat: Lancel face totuşi parte din crema baroului.

— Nu mai vreau ca taică-meu să-mi controleze viaţa. Până acum, numai asta a făcut. Are impresia că, alegându-mi un avocat cunoscut, o să scap mai uşor, dar de data asta vreau să iau eu însumi hotărârile, iar flerul îmi spune să continui cu dumneavoastră.

Maestrul Célérier a schiţat un zâmbet.

— Nu sunt nebun, a adăugat Alexandre. Cred că sunteţi un avocat foarte bun.

Au fost chemaţi în biroul judecătorului; interogatoriul era filmat. Judecătorul era un bărbat de vreo cincizeci de ani, înalt, cu trup subţire şi trăsături colţuroase.

„Domnule Farel“, a spus judecătorul. „Vi s-a aplicat măsura arestului preventiv pentru că vi se reproşează un viol. Mă voi ocupa de acest dosar. În acest stadiu, am de gând să vă pun sub acuzare. Doriţi să declaraţi ceva?“ Alexandre a confirmat: „Arestul a fost foarte dur. Doresc să întăresc ceea ce am spus în decursul audierilor: nu am violat pe nimeni. Sunt obosit, am ajuns la capătul puterilor, nu am făcut nimic rău, viaţa mi-a devenit un iad, sunt nevinovat, nu vreau să ajung la închisoare, vă implor“. După aceea, judecătorul s-a întors spre avocat: „Maestre, observaţii?“. Maestrul Célérier a luat cuvântul: „Avem un dosar care, în acest stadiu, nu prezintă nici

o certitudine. Serviciilor de investigaţie le revine sarcina să stabilească faptele, dar în această speţă avem de-a face cu un tânăr student al celei mai prestigioase universităţi politehnice, un tânăr fără probleme, foarte sociabil, cu cazier judiciar curat. De altfel, ştim cu toţii din ce familie provine dl Farel, părinţii lui sunt nişte personalităţi apreciate. Ne putem întreba ce motivaţii a avut această tânără. Acuzaţia de viol nu prea se susţine. O vom contesta“. Judecătorul a răsfoit dosarul, apoi, privindu-l fix pe Alexandre, l-a anunţat că hotărâse să-l pună sub acuzare pentru viol: „Aveţi dreptul să vă consultaţi dosarul. Durata probabilă a instrumentării cazului este de aproximativ un an şi jumătate. Cu toate acestea, având în vedere garanţiile pe care le oferiţi, nu vă pun în arest, ci sub control judiciar“.

Alexandre Farel era liber.

Raporturi umane

„În primul rând, să privim faptele. Dacă există penetrare, vorbim despre viol. Apoi, desigur, există o ierarhie a pedepselor: un deget înseamnă trei ani; o penetrare cu sexul, şase, poate să ajungă la cincisprezece, dar se întâmplă rar. Dacă suspectul nu are antecedente penale, dacă prezintă garanţii morale, dacă are un statut social satisfăcător, o atitudine discretă, poate să coboare la doi ani, cu suspendare. Dacă e negru, maghrebian, străin, fără acte, ia mai mult. Apoi se pune problema consimţirii. Aici trebuie stabilite reperele. Un viol devine repede o problemă socială. Vă şochez? Le spun mereu clientelor mele: partea adversă o să scotocească prin toate ungherele vieţii dumneavoastră. Aţi băut? Aţi luat masa, aţi dansat cu agresorul? L-aţi întâlnit pe internet? O să ajungă la concluzia că v-aţi meritat soarta.“

Maestrul X, avocat

1

Un stol de păsări negre despica cerul de un alb lăptos pe care se profilau fluviul Sena şi, chiar în faţă, impozantul Palat de Justiţie. Zeci de jurnalişti şi simpli curioşi – public pestriţ, studenţi la Drept mai ales – stăteau la coadă de la ora 8 dimineaţa, în speranţa că vor putea asista la procesul lui Farel. Trebuia să treci de un prim punct de securitate şi apoi de un al doilea, chiar la intrarea în sală. În faţa gardului cu zăbrele de la intrarea principală, vreo şaizeci de femei înălţau pancarte pe care scriseseră „STOP IMPUNITĂŢII“, „#MeToo. NU TĂCERII!“. În preajma culoarului rezervat juriştilor, nişte adolescente aşezate în faţa chioşcului de ziare agitau fotografii de mari dimensiuni reprezentând porci, pe care tipăriseră cuvinte ca „Farel“ şi „BalanceTonPorc“[1]. Se afla acolo şi Femen[2], ale cărui activiste strigau: „Farel, violator! Fără milă pentru agresor!“. Jurnaliştii de televiziune filmau scena. Mai multe ziare titrau pe prima pagină *Afacerea Farel.*

Cu şase luni înainte izbucnise *afacerea Weinstein.* Actriţe de renume internaţional îl acuzau pe producătorul american că le abuzase sexual – într-o mare anchetă iniţiată de *New York Times* era dezvăluit şi denunţat un întreg sistem de ameninţări şi de intimidare instaurat în decursul anilor, printr-un mecanism perfect codificat. De fiecare dată când o femeie îndrăznea să spună ce păţise, era urmată de altele, care prindeau curaj să rupă tăcerea. În scurtă vreme, lumea asistase la o eliberare a cuvântului, mai cu seamă pe reţelele sociale: mii de femei povesteau în câteva cuvinte agresiunile, violurile, hărţuirile la care fuseseră supuse. În acest context, cazul Farel a fost foarte mediatizat, maestrul Célérier temându-

se că procesul va fi viciat: „Nu e drept, opinia publică mi-a condamnat deja clientul“, afirma el în numeroasele interviuri pe care le acordase. Claire nu îndrăznise să se exprime, refuzase să semneze scrisorile deschise care fuseseră difuzate, se ţinuse deoparte, tăcerea ei era eşecul său personal, trădarea sa intimă. Întotdeauna apare în viaţă un moment când îţi calci în picioare idealurile din pricina unei intenţii suspecte.

Claire a intrat pe porţile cu zăbrele, însoţită de maestrul Célérier. Purta nişte pantaloni de culoare închisă, o bluză albă căreia îi închisese fiecare nasture până sus şi un palton lung, bleumarin, cu croială masculină. De îndată ce a pătruns în sala Victor Hugo, după ce a trecut de barierele de securitate, a remarcat boxa cu geamuri (o cuşcă de sticlă, i se părea ei) înăuntrul căreia Alexandre avea să fie arătat publicului ca un animal la grădina zoologică. Era una dintre cele mai frumoase săli de şedinţă ale palatului. Pereţii erau acoperiţi cu lambriuri de lemn şi cu decoraţiuni pictate în albastru-deschis. Din tavan atârnau lustre mari cu neon. Pe unul din pereţi era prins un ecran de televizor, care fusese instalat pentru vizionarea unor fotografii sau transmiterea diverselor intervenţii prin videoconferinţă. Mila Wizman era deja în sală, înconjurată de avocaţii ei, maestrul Denis Rozenberg, un bărbat corpolent în vârstă de vreo şaizeci de ani, şi tânăra lui asociată, maestra Juliette Ferré, o femeie foarte frumoasă, de vreo treizeci de ani, cu păr lung, şaten, pe care şi-l ridicase cu o clamă neagră. Apatică, încovoiată, cu privirea stinsă, Mila Wizman purta o pereche de blugi gri-închis, un tricou alb lălâu care-i acoperea fundul şi o vestă neagră prea largă, pe care şi-o încheiase neglijent. În doi ani se îngrăşase mult. Adam Wizman era acolo, se aşezase în primul rând, în extremitatea dreaptă, de unde vedea întreaga sală. Brunet, cu barbă neagră tunsă scurt, purta un sacou şi o pereche de blugi negri, precum şi o cămaşă albă, în care trupul lui slăbit părea că pluteşte. Claire îl vedea prima oară după acele întâmplări. După ce plecase în grabă, în chip de răspuns la numeroasele mesaje pe care ea i le lăsase pe robotul telefonic în speranţa că-şi vor continua povestea, Adam îi trimisese o scrisoare lungă, în care îi spunea că e disperat, că

are inima sfâşiată – o iubea, dar nu putea să se întoarcă la ea. Claire nu mai încercase să-l contacteze. Părăsise iute apartamentul comun şi închiriase altul, cu trei camere, în arondismentul al XV-lea din Paris. În cei doi ani care au urmat, locuise împreună cu fiul ei, ascunsă, refuzând orice luare de poziţie publică: conferinţe, presă, strângeri de semnături. A fost o perioadă neagră, în decursul căreia a făcut ucenicia singurătăţii, a trădării şi a dezamăgirii. Fusese mereu de partea femeilor în lupta împotriva violenţei, de partea victimelor, însă acum încerca, mai presus de orice, să-şi apere fiul. Descoperise clivajul dintre discursurile angajate, umaniste şi realităţile existenţiale, neputinţa de a pune în aplicare cele mai nobile idei atunci când interesele personale aflate în joc anihilau clarviziunea şi-şi puneau pecetea asupra întregii vieţi. Cu Jean rămăsese în relaţii cordiale. Divorţul lor fusese pronunţat, găsiseră rapid o înţelegere financiară. La diversele mese pe care le lua în oraş, lui Jean îi plăcea să spună că fusese „corectă“, că nu-l „ruinase şi nu-i pusese beţe-n roate“ atunci când o anunţase că avea să se recăsătorească cu micuţa Quitterie Valois. El continua să modereze *Grand Oral*, precum şi emisiunea matinală de la radio, avea audienţe bune, mai ales de când îşi oferise o a doua tinereţe cu Quitterie, care actualmente ocupa postul lui Jacqueline Faux, ieşită la pensie. Căzuse în capcana de care-i fusese mereu frică: relaţia dintre bărbatul influent, dar bătrân, şi femeia cu treizeci sau patruzeci de ani mai tânără decât el. Cedase ispitei de a-şi reface viaţa. Şi era fericit. Era proaspăt tătic – avea o fetiţă numită Anita, exact ca propria lui mamă. Puteai să-l vezi, pe Instagram, alături de soţia lui cu trup splendid şi de adorabilul lor bebeluş. Françoise nu apărea niciodată în fotografii, dar el continua s-o viziteze şi să ducă o viaţă paralelă, din fidelitate faţă de femeia pe care o iubise atât de mult.

Sala de judecată era ticsită. Mai mulţi jandarmi asigurau buna desfăşurare a şedinţei. Toată lumea a luat loc. Procurorul general – un bărbat de vreo şaizeci de ani, magistrat criticat pentru relaţiile sale cu un fost preşedinte al Republicii, autor al unei cărţi despre funcţionarea justiţiei – îşi recitea

însemnările. Jean a sosit cu zece minute întârziere, singur; Quitterie îi dăduse de înţeles că nu va apărea la proces, n-avea nici un chef să-şi arate în vreun fel sprijinul pentru Alexandre, despre care spunea, în particular, că e cu siguranţă vinovat şi că, prin urmare, nu e de dorit să se apropie prea mult de ea şi de fiica ei. Timpul trecea: unul dintre jandarmi a explicat că aducerea arestatului dura mai mult decât era prevăzut. Duba, care venea de la închisoarea din Fresnes, era blocată undeva pe cheiurile Senei, din pricina ambuteiajelor. Douăzeci de minute mai târziu, lumea a fost înştiinţată că Alexandre ajunsese în închisoarea din Palat.

1. #BalanceTonPorc este varianta franceză a mişcării #MeToo. Expresia a fost inventată de Sandra Muller. *Balance* este imperativul verbului *balancer*, al cărui sens argotic este „a denunţa“. Deci, în traducere, expresia ar fi „Denunţă-ţi porcul“.
2. Grup feminist radical, înfiinţat în Ucraina în 2008, a cărui structură de bază se află actualmente la Paris.

2

Alexandre aştepta să fie percheziţionat şi dus în sala de judecată. Nu prea dormise în noaptea dinainte, era în picioare de la 4.00 dimineaţa: între percheziţiile repetate, formalităţile administrative de ridicare şi de transport, petrecuse mai multe ceasuri în stare de blegeală, deopotrivă răbdător şi disperat. Procesul nici nu apucase să înceapă, iar el era deja epuizat. În cele din urmă a fost dus în sala de judecată, încătuşat şi flancat de trei jandarmi. Nu stătea într-o boxă deschisă, ci îndărătul unui geam, ceea ce, desigur, schimba totul, justiţia avea propria ei geografie, iar el nu se afla de partea cea bună. A intrat în boxă cu cătuşele la mâini; nu voia să întâlnească privirile avocaţilor părţii civile, nici să-i înfrunte pe jurnaliştii veniţi acolo nu atât să-l vadă pe el, cât să descopere reacţiile tatălui său. Jandarmul care-l însoţea şi de care era legat cu un cordon plastifiat l-a eliberat de legăturile de la mâini şi i-a arătat unde să ia loc. Zeci de persoane şedeau pe băncile de lemn, toate privirile erau îndreptate spre el. A rămas cu capul plecat, cu umerii încovoiaţi, într-o atitudine de prostraţie greu de desluşit: nu puteai şti dacă e firească sau dacă îi fusese indicată de avocat.

S-ar fi cuvenit ca, la această înfăţişare, să fie în stare de libertate: n-avea cazier, în antecedentele sale nu era pomenită nici o faptă de violenţă, era un student strălucit, părinţii îi puteau asigura adăpost, existau angajatori dispuşi să-i ofere o slujbă, aşa încât judecătorul care instrumenta cazul îl plasase sub control judiciar – o formă de libertate supravegheată. Era liber, dar n-avusese voie să se apropie de reclamantă şi nici să părăsească teritoriul naţional, trebuise să renunţe la studiile

de la Stanford şi la o carieră în Statele Unite. În timpul celor doi ani de instrumentare a cazului, viaţa îi fusese presărată cu convocări neaşteptate, îşi relua cursul ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, apoi, brusc, primea un telefon de la avocat, o scrisoare de la judecător, o solicitare de informaţii de la poliţie, i se băga pe gât o consultaţie la un psihiatru, la un expert, la un psiholog, câte o audiere, o nouă confruntare cu Mila Wizman, de data asta în biroul judecătorului. Uneori, între aceste evenimente treceau câteva luni, şi atunci trăia un sentiment de irealitate. Oare faptele avuseseră loc *cu adevărat*? La orizont reapărea posibilitatea încarcerării. În zilele care urmau acestor întrevederi, nu mai dormea şi înghiţea anxiolitice. Maestrul Célérier încercase să schimbe încadrarea în agresiune sexuală, să-i facă aplicabilă o pedeapsă corecţională, lucru care devenise din ce în ce mai frecvent în cazurile de viol, dar partea civilă refuzase, iar cazul fusese deferit tribunalului penal. S-a încercat o înţelegere financiară, astfel încât să se pună capăt cercetărilor solicitate de partea vătămată. Zadarnic! Adam Wizman ameninţase că, în cazul unei tentative de intimidare, va depune plângere. În cele din urmă, Alexandre a primit o convocare: procesul urma să aibă loc peste cinci luni. În cursul acestei perioade, însă, a întâlnit-o din întâmplare pe Mila Wizman la Paris, undeva de-a lungul canalului Saint-Martin, şi, dintr-o pornire incontrolabilă, s-a apropiat de ea luând-o prin surprindere, ea a urlat, el a devenit agresiv, ea a încercat să fugă scoţând strigăte îngrozite, el a prins-o din urmă, a apucat-o de umeri şi a zgâlţâit-o ca s-o potolească; trecătorii au chemat poliţia. A fost arestat, i s-a revocat controlul judiciar şi a fost încarcerat la Fresnes. Din acest moment a început să se prăbuşească – „violoniştii“, cum sunt numiţi în puşcărie autorii de agresiuni sexuale, erau cei mai chinuiţi dintre deţinuţi: loviţi, batjocoriţi, deveneau în scurt timp ţapi ispăşitori.

Maestrul Célérier s-a apropiat de el şi l-a strâns prieteneşte de umăr. *O să fie bine. Poartă-te firesc, fii scurt, concis.* Avocatul acesta cu fizic juvenil avea un autocontrol uimitor, un soi de încredere în sine luminoasă, lipsită de aroganţă; simpla lui

prezenţă era liniştitoare. În ajun, când îşi pregătise clientul pentru orice eventualităţi – mărturii în defavoarea acuzatului, întrebări nedelicate, stânjenitoare – îl avertizase: „Vei fi tratat fără milă!“.

Avocaţii s-au ridicat şi s-au îndreptat spre procurorul general, pe care l-au salutat, apoi s-au întors la locurile lor. De câtă vreme se aflau oare aici? Un ceas sau poate chiar mai mult, în cazul celor care se treziseră în zori ca să pregătească audierile. Alexandre Farel spera că partea civilă va cere o şedinţă cu uşile închise şi că toţi acei oameni necunoscuţi vor părăsi sala înainte de începerea procesului. S-a gândit că e cumva obscen să faci publică povestea unor vieţi devastate, dar poate că se înşela: acolo, culmea indecenţei era chiar el. Se schimbase mult, faţa i se scobise, trupul îi era împuţinat. Nu mai rămăsese nimic din maratonistul vânjos care, cu doi ani înainte, terminase al patrulea cursa de la Stinson Beach Park, 50 de kilometri parcurşi în trei ore, cincizeci şi opt de minute şi treizeci şi patru de secunde, nimic din tânărul strălucit şi cam lipsit de modestie care, începând din clasa a cincea, încheiase anul şcolar cu felicitări, nimic din cel care primise premiul întâi la concursul general de filosofie având ca temă – ce ironie! – următoarea întrebare: *Bărbaţii sunt violenţi din fire sau din pricina violenţei sociale?* Procesul avea să dureze cinci zile.

3

La ora 10 dimineaţa s-a auzit o sonerie şi, îndată, o voce a anunţat: „Completul!“. Toată lumea s-a ridicat. Preşedinta, Anne Collet, a intrat în sală însoţită de asistenţii judiciari, doi bărbaţi de vreo treizeci de ani, îmbrăcaţi în tradiţionalele robe negre. Anne Collet era o femeie înaltă, blondă, pe la vreo şaizeci de ani, înfăşurată într-o robă lungă şi roşie. A declarat că şedinţa e deschisă. Publicul s-a aşezat la loc. Preşedinta i-a cerut acuzatului să se prezinte. El s-a ridicat în picioare, a zis că se numeşte Alexandre Farel. „Sunt fiul lui Claire şi al lui Jean Farel. Locuiesc cu mama mea, la Paris, în arondismentul al XV-lea, pe rue Falguière, la numărul 60. Sunt inginer, am douăzeci şi trei de ani.“ Apoi s-a aşezat. Preşedinta i-a spus că are posibilitatea să facă declaraţii, dar şi să nu spună nimic, ori să răspundă întrebărilor care aveau să-i fie puse. Apoi a dispus chemarea celor douăzeci şi trei de juraţi titulari. Grefiera le rostea numele şi, de fiecare dată când se auzea cuvântul „prezent“, preşedinta strecura o bilă într-o cutie. Un jurat era bolnav, telefonase chiar în cursul dimineţii, avea să trimită un certificat. Preşedinta a operat apoi tragerea la sorţi[1]. I-a spus cu blândeţe lui Alexandre Farel că are posibilitatea, ca acuzat, să-i recuze pe patru dintre ei, fie el personal, fie prin intermediul avocatului. Procurorul general putea să recuze trei. Recuzările nu trebuiau motivate. N-a reacţionat, nu dorea să-i selecteze pe cei care urmau să-i hotărască soarta, voia doar *să se termine*.

Maestrul Célérier nu a recuzat pe nimeni, era încredinţat, după cum îi spusese lui Alexandre înainte de şedinţă, că nu trebuie să încerce să controleze nimic. Neamestecul în alegerea juraţilor era un mod de a-ţi afişa seninătatea şi încrederea.

Numele erau rostite public. Maestrul Célérier îi ceruse unui tânăr stagiar să le noteze ca să caute informaţii pe reţelele de socializare, putea astfel să afle ce gândeau juraţii, care le erau opiniile politice şi să obţină, în cazul unora dintre ei, detalii referitoare la viaţa privată. Trebuiau convinşi şi, în acest scop, se cuvenea să aibă la îndemână toate armele posibile. Aceştia au ridicat mâna, spunând „Jur!“. Preşedinta le-a amintit că au dreptul să-şi ia notiţe în timpul dezbaterilor şi că pot pune întrebări direct, cu condiţia să nu-şi divulge opiniile. A declarat deschise discuţiile. Martorii s-au apropiat de bară. Grefiera le-a adus la cunoştinţă ordinea în care aveau să fie audiaţi. Unii erau nevoiţi să aştepte într-o încăpere specială, poate chiar mai multe ore, ca să nu fie influenţaţi de ce avea să fie spus înainte să ia ei cuvântul. Preşedinta hotăra singură modul de desfăşurare a procesului. A citit în cele din urmă ordonanţa de punere sub acuzare, un raport redactat de un judecător de instrucţie care prezenta faptele ce-i erau reproşate acuzatului, cu o expunere a elementelor acuzatoare şi a celor favorabile. Cazul era dezvăluit juraţilor şi publicului în cele mai mărunte detalii; nimeni, cu excepţia părţilor, nu avusese acces la dosar.

Procesul a început cu un incident: la citirea ordonanţei de punere sub acuzare, în momentul în care preşedinta a descris felaţia cu de-a sila şi actele de penetrare, Mila Wizman a izbucnit în plâns, a explicat că-i e prea greu, că nu se simte în stare *să îndure aşa ceva*. Lângă ea, cu deosebită blândeţe, maestra Ferré încerca să-i dea sfaturi, s-o liniştească. Mila i-a răspuns că nu mai poate îndura, că vrea să se-ntoarcă acasă. Sala amuţise. Mila şi-a pus mâinile la ochi şi s-a închis în sine. Tatăl ei o privea, cu faţa răvăşită de emoţie, fără a îndrăzni să se ridice şi să se ducă alături de ea. Mama sa nu venise, se recăsătorise la New York şi făcuse un copil. Mama şi fiica nu se mai văzuseră de luni întregi, mai exact din ziua când Valérie îi spusese Milei această frază pe care tânăra n-avea să i-o ierte în veci: „Când te-ai stabilit cu el şi cu noua lui iubită la Paris, în loc să rămâi cu mine în Crown Heights, i-ai îngăduit tatălui tău să facă din tine o fată care poate fi violată“.

Preşedinta a continuat. La sfârşitul lecturii, i-a cerut lui Alexandre Farel să se ridice.

— Aţi înţeles rezumatul pe care tocmai l-am citit?

— Da.

— Care este punctul dumneavoastră de vedere? Recunoaşteţi faptele care vă sunt reproşate?

— Nu. A consimţit.

Auzindu-l, Mila Wizman s-a chircit pe scaun.

Preşedinta i s-a adresat lui Alexandre. I-a spus că, după-amiază, va veni ca martor o anchetatoare de personalitate[2]. Dorea însă ca el să înceapă chiar atunci să facă anumite precizări biografice. Alexandre stătea în picioare, strângând nervos microfonul. A răspuns mai multor întrebări legate de identitatea lui şi de cea a părinţilor lui, de mediul social în care evoluase. Folosirea microfonului îi stânjenea gesturile şi-l împiedica să fie spontan. A mărturisit că în copilărie nu dusese lipsă de nimic, dar că părinţii nu prea fuseseră alături de el, din pricina unor cariere „prea acaparatoare“ şi a „vieţii duble a tatălui său“.

— Toată lumea ştia că trăieşte cu o jurnalistă de vârsta lui. Părinţii mei erau despărţiţi de câteva luni atunci când au avut loc faptele, mama întâlnise pe cineva şi se mutase cu acel bărbat, dar tata o aştepta să se întoarcă. Spunea că o să-i treacă.

— Tatăl dumneavoastră a dus multă vreme această viaţă dublă?

— Cred că da.

— Cum percepeaţi acest fapt?

— Nu-mi convenea, dar n-aveam ce face.

— Ce vârstă aveaţi când aţi descoperit viaţa dublă a tatălui dumneavoastră?

— Nouă ani.

— Cum aţi descoperit-o?

— Într-o zi m-a dus la el la birou. Femeia respectivă se afla acolo. Mi-a pus un desen animat la televizor, dar i-am auzit cum făceau dragoste.

— N-aţi spus nimic?

— Nu. S-a mai întâmplat şi în alte rânduri, îi auzeam, dar

îmi spunea după aceea să nu-i pomenesc nimic mamei. Precizez că femeia nu ştia că sunt acolo, tata îmi cerea să rămân în camera de alături şi să-mi ţin gura.

— Şi mama dumneavoastră?

— Mama, nu, cred că n-a fost cu nimeni până la Adam Wizman, tatăl Milei.

— Aţi suferit din cauza asta?

— Nu ştiu, tata a avut mereu aventuri, eram la curent, nu se ascundea.

— Mama dumneavoastră ştia?

— Cred că aveau o înţelegere. Nu-l judeca.

— Mama dumneavoastră suferea?

— Nu vorbea despre asta.

— Părinţii dumneavoastră erau violenţi?

— Mama, nu. Tatei i se mai întâmpla, într-adevăr, avea accese de furie din senin. Şi-atunci nu se putea controla. Mai târziu regreta.

— S-a întâmplat să vă umilească?

— Să zicem că mă supunea unor presiuni. Nu făcuse studii universitare, avea mari complexe din cauza asta, cred că şi-a proiectat visurile asupra mea. Pretindea mult, desigur prea mult, trebuia să fiu cel mai bun, tot timpul, trebuia să nu-l decepţionez. Când luam nota 17, mă întreba de ce nu luasem 19[3], nu era niciodată mulţumit. Mă teroriza cu notele, dar şi cu performanţele fizice, la sport, de pildă, trebuia să fiu cel mai bun, dar sportul îmi plăcea, m-a salvat atunci când nu-mi era bine.

— Aţi fost un copil-problemă?

— Nu ştiu, întrebaţi-i pe ei.

— Părinţii vă erau alături?

— Nu. Îi vedeam rar, aveau multă treabă la serviciu, mai ales tata. Când erau acasă, vorbeau mai ales despre politică, asta e, nu m-am simţit afectat. Rămâneam adesea singur, m-am obişnuit.

Preşedinta a dorit să afle dacă existau probleme speciale în familie, iar el a răspuns că nu.

— În ce fel de apartament locuiaţi?

— Un apartament mare. Două sute de metri pătraţi, la doi paşi de Trocadéro.

— Tatăl dumneavoastră câştiga bine?

— Da, foarte bine, dar avea o relaţie, să-i zic aşa, conflictuală cu banii, pentru că-i lipsiseră mult când era copil. Când ieşeam undeva, strângea mereu notele de plată ca să le deconteze şi să compare preţurile. Dar, mă rog, de cele mai multe ori era invitat. Ştiţi, de la un anumit nivel, nu mai scoţi bani din buzunar.

— Dar mama dumneavoastră?

— Nu cine ştie ce. Nu-i păsa deloc de bani. Iar el îi reproşa asta. S-a întâmplat chiar să-i spună, de faţă cu mine, că e o neghioabă. Uneori putea fi de-a dreptul nemilos.

Jean Farel s-a crispat.

— Cum erau relaţiile cu părinţii?

— Cu mama, mai degrabă bune, chiar dacă era rece, deloc expansivă. Propria ei mamă plecase de-acasă când ea era mică, şi ştiu că fusese profund marcată. Nu-şi arată sentimentele, probabil că ăsta e felul ei de-a se apăra. Cu tata era altfel, putea să fie afectuos, dar nu era niciodată cu mine. Munca însemna totul pentru el.

— Şi în prezent?

— Înainte să fiu încarcerat, locuiam cu mama.

— Cum au fost anii dumneavoastră de şcoală?

— Am fost un elev bun, mi-am luat bacalaureatul la şaisprezece ani. Apoi am intrat la Politehnică pe vremea când eram în anul al doilea de clasă pregătitoare.

— Adică? Explicaţi…

— Înseamnă că am intrat din prima… Apoi am fost admis la Universitatea Stanford. Spus aşa, pare că mi-a fost uşor, dar, de fapt, am avut probleme. De la zece la treisprezece ani, am avut tulburări legate de anorexie, am intrat sub supravegherea unui psihiatru. În anul al doilea pregătitor, am trecut printr-un episod depresiv din cauza presiunilor. Chiar după examenul de admitere, la începutul primului an de Politehnică, am avut o tentativă de sinucidere, n-a fost ceva grav, vreau să spun că nu a existat riscul să mor.

— De ce aţi încercat să vă puneţi capăt zilelor, câtă vreme

aveaţi numai succese în viaţă?

— Nu poţi scăpa de constrângerile pe care le implică nişte examene aşa, pe repede înainte. Să susţii un examen de admitere înseamnă să-ţi pui în paranteze viaţa personală vreme de doi ani. Cred că am turat prea tare motorul. Prea multă presiune, prea multe frustrări. Nu voiam să mor, am dorit doar să atrag atenţia asupra mea.

— Părinţii nu se ocupau îndeajuns de dumneavoastră?

— Nu ştiu… Nu vreau să-i amărăsc. Făceau şi ei ce puteau.

Preşedinta l-a întrebat despre întreruperea studiilor drept consecinţă a acuzaţiilor ce-i erau aduse:

— Pentru că nu mai puteam studia la Stanford, am vrut să continui aici, la Paris, şi să-mi obţin diploma de inginer, dar am fost hărţuit, linşat. Nu am avut deloc parte de prezumţia de nevinovăţie. Diverse asociaţii feministe şi-au dat mâna împotriva mea, nu mai puteam urma cursurile la şcoală, eram ameninţat. Am încetat să mai merg la cursuri, nu mai suportam povara acestor acuze. Pe reţelele de socializare a fost şi mai rău, a trebuit să-mi închid toate conturile. Anumite persoane îmi cereau moartea.

S-au auzit huiduieli. Câteva femei din sală au protestat în gura mare, zicând că Farel e nesimţit, că nu el e victima. Preşedinta a cerut să se facă linişte.

— Consumaţi droguri, alcool?

— Din când în când, da, însă am încetat de când s-a ivit această situaţie.

— De pildă?

— Înainte de tentativa de sinucidere, fumam canabis şi beam alcool la petreceri. Apoi am luat multe antidepresive. După aceea am trecut pe cocaină.

— Când anume?

— În timpul celui de-al doilea an de Politehnică. Nu eram singurul.

I-a cerut apoi să-şi descrie viaţa sentimentală. A spus că e celibatar, că avusese o relaţie serioasă cu o femeie mai în vârstă decât el şi o alta, un pic mai înainte, destul de scurtă, cu

o fată de vârsta lui. Primul raport sexual îl avusese la optsprezece ani, cu o prostituată. Preşedinta a dorit să afle dacă avea fantezii erotice predilecte.

— Ca în toate cuplurile.

— Adică? Penetrări vaginale, felaţii etc.?

— Da, din toate.

— În plan sexual vă confruntaţi cu vreo problemă specială?

A tăcut o clipă, a privit publicul. Zeci de persoane se uitau ţintă la el. Preţ de câteva momente, i-a contemplat pe juraţi şi l-a luat cu ameţeală.

— Deci, în plan sexual…

— Uneori eram prea grăbit.

— Consideraţi că viaţa dumneavoastră sexuală cu femeia de care eraţi îndrăgostit a fost mulţumitoare?

— Da, foarte. O iubeam pătimaş. Am suferit mult când m-a părăsit.

— Sunteţi atras de ceva anume?

— Nu.

— Nu aveţi fantezii?

— Nu.

— Cu toate astea, vă uitaţi frecvent pe site-uri pornografice…

— Da, ca toată lumea…

— Aţi tastat, pe motoarele de căutare, cuvinte precum „femeie supusă“, „curvă ordinară“ şi „târfă pedepsită“. Vă excită umilirea?

— Nu, uitaţi cum stau lucrurile: când tastezi un cuvânt pe un motor de căutare, zău, nu-ţi închipui că va veni cineva să-l pescuiască de-acolo şi că un gest atât de banal se va întoarce împotriva ta.

— Sunteţi închis la Fresnes de două luni, ca urmare a unei încălcări a controlului judiciar. Cum vă simţiţi în detenţie?

— Foarte rău. E groaznic. Nu suport încarcerarea, violenţa şi traiul în comun cu ceilalţi deţinuţi. E mizerie, se strigă, n-o să mai rezist.

— Aveţi activităţi?

— Citesc, şi-atât. Mama mă vizitează de două ori pe săptămână. Tata, mai rar, dar cred că din cauza jurnaliştilor.

A amintit apoi felul în care aflase de faptele ce-i erau reproşate:

— Era 12 ianuarie 2016, la câteva zile după dezvăluirea agresiunilor sexuale din Köln. Părinţii mei erau într-o mare agitaţie, pentru că mama îşi exprimase punctul de vedere într-un interviu, care fusese perceput de unii ca fiind islamofob, deşi ea lua apărarea femeilor germane agresate. Am fost arestat. Timp de câteva zile ne-am confruntat cu o presiune mediatică foarte puternică şi cu o necunoaştere aproape totală a faptelor de care eram acuzat. Primeam mesaje insultătoare şi ameninţări cu moartea. A fost cumplit.

În sală s-au auzit şuşoteli de protest. Mila Wizman stătea ghemuită, cu mâinile la gură, de parcă ar fi vrut să-şi înăbuşe un strigăt. Avocata ei i-a şoptit ceva la ureche. Preşedinta a cerut să se facă linişte.

— O să continuăm curând, a spus preşedinta, vom asculta înregistrarea apelului telefonic al domnişoarei Wizman către poliţie, precum şi mărturia şefei de anchetă care era de gardă în seara aceea. Şedinţa va fi reluată la ora 14.00.

1. În această etapă a procesului penal din Franţa, primii şase juraţi care sunt traşi la sorţi şi nu sunt recuzaţi de vreuna din părţi formează juriul.
2. Anchetatorul de personalitate este desemnat, după caz, de către un judecător sau un procuror să efectueze investigaţii privind personalitatea unui învinuit. Depoziţia acestuia în faţa tribunalului penal are rolul de a lămuri, pentru juraţi, traiectul individual al acuzatului.
3. În sistemul de învăţământ francez, nota maximă este 20, iar nota de trecere, 10.

4

— Poliţia, vă ascult… Alo? Alo?

(Se aud plânsete.)

— Unde sunteţi?

(Se aude o respiraţie.)

— Alo?

— Sunt cu mama.

(Hohotele de plâns devin din ce în ce mai puternice.)

— Nu ştim ce să facem…

— Ce-aţi păţit? Vorbiţi, domnişoară.

— Am fost violată…

— Câţi erau?

— A fost singur.

(Se aud hohote înăbuşite.)

— Unde s-a întâmplat?

— La Paris.

(Hohotele se înteţesc.)

— Îl cunoşteaţi pe agresor?

— Da.

— V-a lovit? V-a ameninţat?

— Avea un cuţit…

— Puteţi veni imediat la comisariat ca să depuneţi plângere? Ştiţi adresa?

— …

— Alo? Alo?

Hohotele de plâns şi vocea îngrozită a Milei Wizman răsunau în toată sala. În ochii juraţilor se putea citi spaimă şi stingherealą. Alexandre stătea cu capul plecat. Claire îşi ascundea anevoie tulburarea, se uita îngrozită, auzea pentru

prima oară această înregistrare în care totul suna *adevărat*. Preşedinta a chemat-o la bară pe poliţista care fusese însărcinată cu ancheta. Avea un corp musculos, trăsături severe şi un aer sportiv.

Faptele par simple, dar nu sunt, a afirmat şefa de anchetă care fusese de gardă în seara respectivă şi care o audiase prima dată pe victimă. „Mila Wizman s-a prezentat la ora 8.32 dimineaţa, însoţită de mama ei, la comisariatul arondismentului al XVIII-lea. Când a sosit, tânăra plângea. A declarat că fiul partenerei tatălui ei o violase în spatele unei lăzi de gunoi, într-o ghenă. Părea foarte zdruncinată.“ Pornind de la declaraţiile victimei, îi ceruse să meargă la spital pentru expertiza ginecologică. „Am trimis o echipă la locul faptei şi, după ce agresorul a fost identificat, la apartamentul părinţilor săi. Acolo am efectuat o percheziţie. Am găsit chiloţii galbeni descrişi de victimă. Bărbatul a fost reţinut şi băgat în arest preventiv. Am procedat apoi la o identificare prin oglindă transparentă. Domnişoara Wizman l-a recunoscut imediat pe domnul Farel ca fiind agresorul ei. La început, el a negat raportul sexual. Câteva zile mai târziu, analizele ADN confirmau că acest raport avusese loc. Experţii au avut opinii divergente privind natura opresivă a actului. Analizele toxicologice demonstrau că victima băuse şi fumase. La fel şi acuzatul. Acesta luase şi cocaină.“

După un lung interogatoriu privind defăşurarea anchetei, preşedinta a întrebat-o pe poliţistă cum se purtase domnul Farel în timpul arestului preventiv. I s-a explicat că fusese când nepăsător, când agresiv:

— Cred că nu ne lua în serios. Îşi închipuia că nu e ceva grav, se vedea după felul cum răspundea la întrebări. De altfel, la primul interogatoriu a negat.

— Care a fost, în opinia dumneavoastră, momentul de cotitură?

— Când i-am spus că am găsit ADN-ul lui pe corpul şi pe lenjeria reclamantei, şi-a schimbat atitudinea.

Juraţii nu au avut întrebări. Maestrul Rozenberg s-a ridicat

ca s-o interogheze:

— Doamnă Vallet, când aţi văzut-o pe domnişoara Wizman, vi s-a părut că aveţi în faţă o persoană înspăimântată?

— Da, de-a dreptul terorizată. Plângea, era în stare de şoc.

— Sunteţi obişnuită cu cazurile de viol?

— Da, din păcate e ceva frecvent. Am avut zeci de cazuri.

— Atitudinea domnişoarei Wizman era una de victimă a unui viol?

— Da. Era teribil de şocată şi de tulburată, nu se oprea din plâns.

— După părea dumneavoastră, minţea sau era sinceră?

— Nu aveam motive să ne îndoim de sinceritatea domnişoarei Wizman.

A venit şi rândul avocatului apărării, maestrul Célérier, s-o interogheze pe poliţistă. A revenit asupra anumitor elemente menite să diminueze gravitatea plângerii, cu precădere asupra prezenţei sau absenţei cuţitului. A fost limpede, concis, eficient. Interogatoriul a durat circa zece minute. Apoi, medicul care o consultase pe Mila a confirmat starea de panică a acesteia şi leziunile vaginale care puteau sugera un raport sub constrângere.

Preşedinta i-a cerut lui Alexandre Farel să se ridice. L-a anunţat că, din acel moment, îl vor analiza ca să-l poată cunoaşte sub toate aspectele, că-i vor evoca viaţa de familie, cea profesională şi cea intimă, astfel încât să poată fi judecat *cât mai exact*.

5

Nişte indivizi necunoscuţi fuseseră însărcinaţi să reconstituie viaţa familiei Farel şi s-o expună în faţa câtorva zeci de alţi necunoscuţi. Responsabila cu ancheta de personalitate era o femeie de vreo patruzeci de ani, blondă, îmbrăcată într-o rochie înflorată şi venită cu o prietenă care rămăsese în sală. Jean o asculta pe femeia aceasta care nu se întâlnise cu fiul lui decât de două ori în viaţă (în decursul a două întrevederi care nu duraseră mai mult de treizeci de minute fiecare) vorbind despre el de parcă i-ar fi fost cea mai apropiată confidentă. Era de-a dreptul *caraghios*. „Domnul Alexandre Farel a vorbit deschis“, a spus ea, „dar e un tânăr introvertit, care se teme să fie judecat. A avut, întreaga lui viaţă, sentimentul că e evaluat, iar cu mine s-a plasat adesea în defensivă.“ A continuat: „Este copil singur la părinţi. Mama lui e franco-americană, tatăl, francez, născut în Franţa. Tatăl avea şaptezeci de ani când s-a petrecut fapta şi este un jurnalist cunoscut. Mama avea patruzeci şi trei, este eseistă. Tatăl lipseşte mai tot timpul, e complet acaparat de slujbă şi, când vine acasă, e foarte sever cu fiul său, teribil de pretenţios“. Lui Jean i se părea insuportabil să audă o necunoscută vorbind cu atât aplomb despre viaţa lui, despre ce însemna el, fără să o poată pune la punct. Cu toate astea, nu a intervenit. Femeia a continuat pe acelaşi ton emfatic: „Domnul Alexandre Farel spune că tatăl lui îl bate când ia note mai mici; în general, e foarte sever. La vârsta de nouă ani, Alexandre descoperă că tatăl lui are o relaţie cu altă femeie şi-i vorbeşte despre asta. Din acea clipă, tatăl devine agresiv. Mustrările sunt din ce în ce mai violente şi mai umilitoare. Într-o zi, îl obligă să se dezbrace în pielea goală şi-l dă afară pe balcon“. Jean s-a ridicat strigând

că e o minciună. Preşedinta i-a cerut să nu mai intervină, ameninţând că-l dă afară din sală. S-a aşezat la loc. Anchetatoarea a continuat: „Alexandre se închide în sine. Se adânceşte în muncă. E un elev strălucit, care nu suportă eşecurile. Când ia o notă mai puţin bună, e în stare să se pedepsească fizic. Odată, de faţă cu colegii săi de la clasa pregătitoare, s-a dat cu capul de un perete până a sângerat pentru că luase un 9 la matematică“. Jean tremura. Îşi amintea incidentul, ştia că va fi preluat de toată presa. „Alexandre Farel nutreşte gânduri sinucigaşe, de altfel, trece la fapte după ce intră la Politehnică. Fumează canabis şi, ocazional, consumă cocaină. Cât priveşte viaţa afectivă şi relaţiile cu femeile, el însuşi s-a descris ca fiind un bărbat căruia îi plac femeile, dar care se apropie anevoie de ele. «Prefer să vină ele la mine sau să beau ca să scap de stânjeneală.» Primul raport sexual l-a avut «cu o prostituată. A fost ideea unui prieten de-al meu, am vrut să-l imit». În 2015 se îndrăgosteşte de o consilieră politică mai în vârstă decât el, lucru pe care tatăl său nu-l poate tolera. Ea rămâne gravidă, avortează şi-l părăseşte. Alexandre Farel trece cu greu prin această perioadă. «M-a părăsit peste noapte. Eram cu desăvârşire disperat.» S-a simţit complet abandonat şi spune că «a luat-o razna». Remuşcările lui sunt centrate pe sine: regretă consecinţele actelor sale asupra propriei vieţi. În plină nemulţumire, în plină angoasă, trecerea la fapte stă sub semnul unui sentiment de atotputernicie.“

Preşedinta a anunţat suspendarea şedinţei pentru câteva minute. Cea mai mare parte a publicului a rămas în sală. Ceilalţi au ieşit să fumeze sau să bea o cafea. Jean s-a retras într-un colţ; nu voia să vorbească cu nimeni. Restul zilei a fost dedicat audierii expertului psihiatru şi psihologului. Cel dintâi nu a semnalat nici un antecedent patologic semnificativ. A explicat doct că dialogul cu Alexandre a dezvăluit un om calm, cu discurs articulat. Cu o gândire logică. Nu întâlnise nici un semn de disociere psihică, nici o idee delirantă ori vreo manifestare halucinatorie de natură să evoce un proces psihotic. Intelectual vorbind, stătea excelent. Starea de spirit a pacientului era stabilă şi nu-i putea fi găsit nici un antecedent

personal de tip ciclotimic. În momentul faptelor, Alexandre nu era atins de vreo tulburare psihiatrică de natură să-i anuleze discernământul sau autocontrolul. După zece minute, prin videoconferinţă, o psihologă de vreo cincizeci de ani l-a descris pe Alexandre Farel ca fiind inteligent, politicos, amabil. De-a lungul întregului dialog cu ea, se dovedise cooperant. „Are un limbaj bogat, se exprimă corect şi cu uşurinţă.“ În privinţa faptelor, le-a explicat membrilor completului că e posibil ca Alexandre să fi simţit nevoia unei confirmări a virilităţii sale, a faptului că era în stare să satisfacă sexual o femeie tânără. „Despărţirea de iubita lui i-a provocat un evident şoc afectiv şi narcisiac, care i-a pus sub semnul întrebării virilitatea şi a determinat o anxietate tipică celor părăsiţi. De altfel, a recunoscut singur că «a luat-o razna» şi că, după despărţire, s-a izolat social.“ A amintit că părinţii lipseau adesea. „Cel în cauză l-a descris pe tatăl său ca fiind autoritar şi egocentric; a mărturisit că nu se simţea apropiat de acesta pentru că se vedeau foarte puţin: *îl interesa doar munca lui*.“ Auzind aceste cuvinte, Jean s-a ridicat şi a ieşit din sală, cu doar câteva minute înainte ca preşedinta să anunţe sfârşitul şedinţei. Era sătul de aceste analize psihologice penibile. Ajuns afară, şi-a închis telefonul şi a făcut o plimbare lungă până la domiciliul lui Françoise. Înainte să urce la ea, a trecut pe la o băcănie ca să cumpere câteva lucruri care-i plăceau: şuncă de Parma, roşii cherry, caise şi ciocolată amăruie. Când a intrat, a fost năpădit de mirosul de apă de colonie ce plutea în aer – persoana pe care o angajase, cu banii lui, să se ocupe de Françoise o stropea toată ziua bună ziua, în ciuda reproşurilor lui Jean, care nu putea să sufere acel iz omniprezent: „Îmi aminteşte de bunică-mea“, îi spusese el într-o zi, dar, în loc de răspuns, ea ridicase din umeri.

Françoise era aşezată într-un fotoliu îmbrăcat în catifea purpurie, acoperit cu o pânză moarată cumpărată de la Kabul, iar la picioarele ei stătea tolănit Claude, în faţa televizorului pornit, care difuza un documentar despre animale. „A, tu eşti, nătărăule!“, a strigat ea. Jean se obişnuise cu grosolănia de care i se molipsise limbajul în urma bolii. A răspuns

numaidecât: „Da, draga mea“. Starea de sănătate a lui Françoise se deteriorase puternic în doar şase luni; acum îl recunoştea o dată din trei, iar el credea că nici atunci. După încercarea de sinucidere şi şederea în spital, fusese dată afară de la ziar, lucrase o vreme ca freelancer, plătită la bucată, pentru reviste fără prea mare prestigiu, apoi îşi crease propriul blog – pe care nu-l citea nimeni şi a cărui redactare zilnică îi dăduse sentimentul că încă mai e în viaţă, apoi renunţase la tot atunci când boala începuse să se manifeste mai violent. De când nu mai avea slujbă, Françoise nu mai primea vizite şi nici nu mai era căutată la telefon. Numele ei nu mai spunea nimic nimănui. Cei cu care lucrase ani la rând îi trimiteau cu prilejul sărbătorilor câte un e-mail (era un mesaj de grup, nepersonalizat) sau un SMS împodobit cu un *smiley*, şi-atât. Chiar în dimineaţa aceea, ziarul unde lucrase cea mai mare parte a carierei publicase necrologul dedicat unei actriţe pe care Françoise îl scrisese cu câţiva ani înainte, atunci când artista intrase în comă, ca urmare a unui accident casnic. Jean i-a întins un exemplar: „Are un articol de-al tău“. În loc de orice reacţie, ea a azvârlit ziarul pe jos. El citise articolul. Când parcursese textul, în dorinţa de-a regăsi condeiul fin şi sprinten al femeii pe care o iubea, avusese sentimentul că Françoise vorbea despre sine. Jean îi rămăsese alături în toate stadiile bolii, continua s-o viziteze şi să aibă grijă de ea. Femeia nu aflase că el îşi refăcuse viaţa; nu mai ieşea din casă, nu citea un rând.

Françoise părea absorbită de documentarul despre animale. Jean s-a îndreptat spre bucătărie, cu Claude în urma lui. A aşezat mâncarea cumpărată pe o tavă, apoi a adus totul în sufragerie. „Hai la masă, draga mea, am cumpărat toate bunătăţile care-ţi plac.“ A ajutat-o să se ridice, să ia loc la masă, în timp ce Claude se freca de ei, sperând că va primi o felie de şuncă. Françoise a muşcat dintr-o roşie, zeama i-a ţâşnit pe buze şi i s-a scurs pe bărbie, pătându-i bluza roz. Jean a şters-o delicat la gură cu şerveţelul. Când a isprăvit de mâncat, a ajutat-o să se aşeze în fotoliu, iar el s-a lungit pe canapea, la un metru distanţă. Claude i s-a ghemuit la picioare. A luat, din

comoda aflată în salon, broşura asociaţiei ce propunea sinucideri asistate, precum şi documentele pe care Françoise le semnase înainte ca boala să i se agraveze brusc.

Mulţi oameni se tem că vor ajunge într-o zi la spital, inconştienţi sau într-o stare disperată, iar acolo vor fi conectaţi pentru o perioadă lungă la nişte aparate care îi vor ţine în viaţă în mod artificial. Ca să nu ajungeţi la cheremul acestui tratament dezumanizant, nu există decât o singură soluţie eficientă: o declaraţie în favoarea dreptului de a muri demn.

Cine suferă de o boală incurabilă sau de un handicap insuportabil şi, din acest motiv, doreşte să-şi pună capăt zilelor, poate, în calitate de membru al asociaţiei DEMNITATE, să-i ceară acesteia să-l ajute să-şi încheie viaţa. DEMNITATE procură medicamentul letal necesar, un barbituric solubil în apă, care acţionează rapid şi nu provoacă absolut nici o durere. După înghiţirea lui, pacientul sau pacienta adoarme în câteva minute şi trece în linişte şi fără suferinţă de la somn la moarte.

Jean a recitit de câteva ori aceste cuvinte: „în linişte şi fără suferinţă“. Apoi a continuat lectura:

(...) La o sinucidere asistată, sunt întotdeauna prezente cel puţin două persoane care dau seama de buna desfăşurare a procesului. DEMNITATE îşi doreşte mult ca persoanele care „vor să plece“ să-şi poată implica apropiaţii în această decizie îndeajuns de devreme: „marea călătorie“ cere pregătiri meticuloase şi o despărţire după toate rânduielile.

Jean a constatat că Françoise adormise în faţa televizorului, cu capul înclinat într-o parte. „Marea călătorie“ – probabil că un conţopist ceruse vreo trei sute de euro ca să găsească o expresie atât de ridicolă. Într-o bună zi, toţi *o să crăpăm şi o să putrezim într-o cutie de trei mii de euro*. Ei doi făcuseră deja marea călătorie: cinci zile în Cambodgia, în iarna anului 2000,

alta n-aveau să mai vadă. S-a ridicat, a pus un disc cu *Simfonia nr. 8* de Dvořák. „Pe curând, dragostea mea“, a şoptit el ieşind din încăpere. I-a lăsat infirmierei care se ocupa de Françoise o notiţă în care o ruga să-l anunţe când va sosi. De data asta a luat liftul, nu se simţea în stare s-o apuce pe scări, cum făcea de obicei. În oglinda slab luminată dinăuntru şi-a zărit mutra obosită, cearcănele albăstrii, pielea ofilită – îmbătrânirea îl umplea de mânie. Şi-a deschis telefonul, primise un mesaj: Quitterie îl ruga să cumpere pâine şi scutece în drum spre casă.

6

A doua zi dimineaţă, preşedinta a anunţat că va începe audierea domnişoarei Mila Wizman. Tânăra s-a apropiat de bară tremurând:

— N-o să reuşesc.

— Ce aşteptaţi de la acest proces?

— Recunoaşterea răului care mi-a fost făcut.

— Aveţi un iubit?

— Nu.

— Care era situaţia dumneavoastră în 2016?

— Eram în ultima clasă de liceu.

— În ce împrejurări l-aţi întâlnit pe domnul Farel?

— În noaptea de 11 spre 12 ianuarie, l-am însoţit la o petrecere. Era politicos şi drăguţ, am avut încredere în el şi am stat de vorbă. M-a îmbiat să beau, l-am refuzat, a insistat mult zicând că e o şampanie de mare clasă, am acceptat cupa pentru că mi-era ruşine să fiu luată de fraieră, am băut-o. Se-nvârtea locul cu mine, îmi venea să vărs, am spus că ies să iau aer şi s-a luat după mine, că cică e primejdios pentru o fată să meargă singură prin Paris. În timpul plimbării am vorbit şi, după aceea, m-a rugat să aştept cinci minute, l-am văzut discutând cu un bărbat şi făcând un schimb cu acesta. Când s-a întors, mi-a spus că luase nişte iarbă şi m-a îndemnat să fumez. Mi-a spus că putem fuma în siguranţă într-o încăpere din preajmă, iar eu l-am urmat, pentru că nu ştiam cum să fac ca să nu par o idioată, dar şi pentru că nu puteam să mă întorc la petrecerea respectivă fără el. Mi se mai şi suise bătura la cap…

— Aveţi idee ce oră era când v-a propus Alexandre Farel să-l urmaţi?

— Cam 11, 12 noaptea, nu mai ştiu.

— Cât a durat?

— Nu mai ştiu, patruzeci de minute, poate mai mult, poate mai puţin.

— Poliţia a susţinut că există elemente care nu se potrivesc. Aţi afirmat că nu luaserăţi droguri, în vreme ce analizele toxicologice au demonstrat contrariul.

— Mi-era teamă că vor spune c-am fumat, că eram cu mintea dusă, nu voiam să întâmpin greutăţi, mă temeam că vor spune că nu mă aflam într-o stare normală, chestii de-astea.

— Cu drogul cum a fost?

— Nu voiam să am probleme cu poliţia.

— Până atunci avuseserăţi?

— Nu, niciodată.

— În familia dumneavoastră fumează cineva?

— Nu. Mama este… cum să zic? Nici nu vrea s-audă de aşa ceva!

— Aveţi băutori în familie?

— Nu.

— Când vă aflaţi pe drum, domnul Farel a încercat să vă sărute, să vă strângă în braţe?

— Da. Mi-a pus mâna pe umăr.

— Şi ce vă spunea?

— Că sunt drăguţă, de-astea…

— V-a trecut braţul pe după gât.

— Da.

— L-aţi lăsat?

— Nu chiar.

— Adică?

— I-am dat mâna deoparte, dar a insistat.

— Şi nu aţi comentat?

— Atunci şi-a retras mâna.

— L-aţi urmat în acea încăpere?

— Da, ca să fumez, doar atât. Îmi vuia capul din cauza alcoolului, nu beau niciodată, doamnă.

— Nu pe dumneavoastră vă judecăm, domnişoară, ci pe el. Aşadar, acolo, aţi fumat?

— Da, cinci minute.

— V-aţi aşezat pe jos?

— Da, pe nişte cartoane. Alături era o ladă de gunoi.

— Şi după aceea?

Mila plânge.

— V-a cerut să-i faceţi o felaţie, nu-i aşa?

— M-a apucat de gât şi mi-a lipit faţa de sexul lui.

Se zbuciumă, îşi freacă mâinile de pantaloni cu un tic nervos – e cât pe ce să se prăbuşească.

— Aţi fost de acord sau nu? Pasivă sau activă?

— N-am fost de acord!

— V-aţi exprimat dezacordul prin cuvinte, printr-un gest?

— Înainte, îi spusesem că am un prieten, dar n-am avut încotro, mi-a băgat…

Hohoteşte.

— Sexul în gură.

— Era în erecţie?

— Da.

— Vă durea?

— Mă ţinea uite-aşa de păr, parcă eram un câine în lesă, mă trăgea.

Rosteşte cuvintele însoţite de gesturi.

— Aţi încuviinţat?

— Eram îngrozită! Avea o privire de nebun, mi-a fost foarte frică.

— Aţi strigat?

— Nu mai ştiu.

— Aţi avut vreo pornire să-l sărutaţi?

— Nu!

— Cât a durat?

— Cam cinci minute.

— A ejaculat?

— Da. Pe fesele mele.

— Şi-apoi?

— Apoi mi-a zis să mă lungesc şi a prizat praf de pe burta mea.

— Nu v-aţi împotrivit?

— Mi-era frică. După aceea s-a apucat să-mi pipăie sânii şi apoi a mers mai jos, am simţit că vrea să ajungă mai departe,

insista.

— Şi-atunci aţi spus nu?

— Mi-era frică, nu puteam să scot un cuvânt! Parcă mă dedublasem, îmi vedeam corpul, dar nu mai eram acolo, mi-era groaznic de frică.

— Şi după aceea? Ce s-a întâmplat?

— S-a pus peste mine ca să mă împiedice să plec.

— Vă manifestaseră ţi dorinţa de a pleca?

— Nu mai ştiu, nu-mi amintesc, mi-era frică.

— Eraţi îmbrăcată?

— Da, cu nişte blugi.

— Şi ce s-a întâmplat atunci?

— Mi-a zis: „Scoate-ţi pantalonii“.

— V-a ordonat şi aţi făcut ce v-a zis.

— V-am mai spus, mi-era frică.

— Ce v-a zis?

Mila hohotea.

— A zis: „Dă-ţi jos pantalonii“.

— N-aţi putut fugi în clipa aceea?

— Nu. Mi-era prea frică.

— De ce?

— Când eram pe stradă, îmi spusese că, din cauza atentatelor, are mereu un cuţit la el.

— Şi l-aţi crezut?

— Da.

— Dar cuţitul ăsta l-aţi văzut? Într-o primă fază aţi declarat că v-a ameninţat cu un cuţit, apoi n-a mai apărut nici un cuţit.

— Nu l-am văzut, dar ştiam că-l are, pentru că aşa îmi spusese.

Şi-a şters lacrimile care-i şiroiau pe obraji.

— Sunt nişte simple întrebări, domnişoară. Încerc să înţeleg.

— Ce era să fac? Când ai în faţă un individ care-ţi spune *am un cuţit…*

— Vă era teamă că o să vă lovească?

— Da. Nu puteam să mă ridic. Mi-a scos chiloţii.

— Şi ce-aţi făcut?

— Nimic.

— Pe urmă?

Nu răspunde.

— Vă penetrează?

— Îşi bagă degetele înăuntru.

— Vreţi să spuneţi că îşi bagă degetele în sexul dumneavoastră?

— Da.

— Durează mult?

— Nu. Însă mă durea, era un du-te-vino.

— Aţi plâns?

— Nu ştiu, eram tulburată.

— A zis ceva?

— A zis să nu mă împotrivesc, c-o să-mi placă şi că se va opri când o să am orgasm.

— V-a cerut ceva după aceea?

— După aceea m-a împins în spate şi m-a penetrat cu sexul.

Plânge.

— Şi-a pus prezervativ?

— Nu cred.

— Cum vă simţeaţi fizic în momentul acela? Eraţi ameţită? Conştientă?

— Buimacă.

— Aţi simţit când a ejaculat?

Hohotele încremenesc lumea din sală.

— A ejaculat?

— Da, pe spate.

— Pe urmă?

— Şi-a tras pantalonii la loc, eu m-am îmbrăcat. Apoi mi-a zis că merge la petrecere, eu am zis c-o să mă duc acasă.

— Aţi ieşit din încăperea aceea şi aţi luat-o pe drum înapoi. Aţi rămas cu el, n-aţi fugit?

— Nu, mi-era prea frică… V-am mai zis, credeam că are un cuţit. Afară mi-a spus că a fost doar un joc cu băieţii şi că de-asta îmi păstrează chiloţii. Am izbucnit în plâns, cred că şi-a cerut scuze. Apoi a plecat.

— În momentul acela, spuneţi că l-aţi văzut pe dealer.

— Da, m-a văzut plângând. Am comandat un taxi.

— De ce nu v-aţi dus la comisariat?

— Eram îngrozită, voiam să vorbesc cu mama.

— Ce s-a întâmplat când aţi ajuns acasă?

— Mama m-a auzit plângând, s-a trezit, m-a întrebat ce-am păţit, unde e tata, dacă mi-a făcut cineva rău, i-am povestit.

— Ea v-a sfătuit să depuneţi plângere?

— Da.

— I-aţi urmat sfatul?

— Nu, m-am dus să mă culc, mi-era somn.

— Îmbrăcată de stradă?

— Da. M-am prăbuşit pe pat şi am adormit.

— Când v-aţi trezit, mama era lângă dumneavoastră.

— Da, mi-a zis că trebuie să sun la poliţie, ceea ce am şi făcut. Pe urmă, ne-am dus să depunem plângerea la comisariat.

Preşedinta lasă să se scurgă un moment de tăcere, apoi continuă:

— Are cineva întrebări? Juraţii?

Nici o solicitare.

— Dăm cuvântul părţii civile.

Maestra Ferré s-a ridicat şi s-a apropiat de clienta ei.

— Aţi declarat că i-aţi spus domnului Farel că aveţi un prieten, dându-i de înţeles că nu vreţi să vă culcaţi cu el…

— Da.

— Ce v-a răspuns?

— Nimic, a mers înainte.

— Aţi declarat că, înainte de felaţia pe care v-a impus-o, ar fi spus: „Gura! Taci, curvă!“.

— Da, asta a spus.

Mila plângea.

— Când v-aţi dus la comisariat şi vi s-a înregistrat plângerea, aţi avut sentimentul că sunteţi luată în serios?

— Nu.

— Ce v-au spus?

— M-au întrebat dacă sunt sigură de afirmaţiile mele, dacă nu cumva mint. Ba chiar unul dintre poliţişti mi-a zis, în glumă: Înregistrăm o groază de plângeri, dar, ca să fie rezolvate, trebuie să existe urme de sânge. Au vrut să ştie dacă

fusesem lovită, dar aveam impresia că tot ce spun e lipsit de importanţă.

A fost dat cuvântul procurorului general.

— Domnişoară, aţi afirmat că aveaţi impresia că vorbele dumneavoastră nu contează. Ei bine, contează, vă spun eu, justiţia vă crede.

Mila şi-a şters lacrimile. Alexandre şi-a sprijinit fruntea de genunchi.

— Încercaţi să uitaţi ce vi s-a întâmplat, nu-i aşa?

— Da.

— Din acest motiv sunteţi uneori lipsită de precizie…

Mila a încuviinţat din cap.

— Spuneţi că a rostit aceste cuvinte: „Gura! Taci, curvă, pui botul şi-atât!“. E adevărat?

— Da.

— Cred că trebuie să spuneţi ce gândiţi, dacă doriţi ca la ieşirea din această sală să vă simţiţi altfel decât la intrare. Sunteţi sigură că a priceput că nu consimţiţi?

— Da.

— Vă amintiţi să-i fi spus că aveţi un iubit?

— Da, la petrecere.

— Asta nu l-a făcut să dea înapoi?

— Nu.

— Aţi avut sentimentul că nu sunteţi decât un obiect pentru el…

— Da, întocmai, un obiect de doi bani, un gunoi pe care avea să-l arunce după aia la coş…

— V-a fost frică?

— Da, la culme. Mi-a fost tare frică, a fost înfiorător.

Tremură.

— Aţi ascultat de el pentru că vă era frică?

— Da.

— Aţi spus: „M-a silit“.

— Da.

— Vă ţinea de cap?

— Da, şi mă trăgea puternic. Mă durea.

Plânge.

— Vă cer scuze. Mi-e ruşine.

— Toate persoanele care ajung aici se simt murdărite; le e ruşine şi le e teamă că nu vor fi crezute. Nu dumneavoastră ar trebui să vă fie ruşine.

Procurorul general a lăsat să se scurgă un moment de tăcere.

— După fapte, viaţa vi s-a schimbat, nu-i aşa?

— Da, nu mai ies din casă. Chiar când e frumos afară, stau închisă în casă şi mănânc ce-mi cade în mână.

— Ce aşteptări aveţi de la justiţie?

— Nu ştiu… Însă ce mi-a făcut m-a distrus.

A venit apoi rândul avocatului apărării s-o interogheze pe Mila Wizman. Maestrul Célérier s-a ridicat, şi-a pipăit nervos gulerul robei.

— Domnişoară, vă mulţumesc că aţi spus ce gândiţi, pentru că era necesar. Nu punem sub semnul întrebării suferinţa dumneavoastră, dar clientul nostru are altă percepţie asupra faptelor. Mă văd deci silit să vă pun nişte întrebări cam neplăcute, pentru că ne interesează să aflăm *cum* s-a ajuns aici. Sunteţi de acord că, atunci când eşti sub influenţa alcoolului, poţi face lucruri anormale?

— Nu ştiu, nu am obiceiul să beau.

— De ce aţi acceptat să-l urmaţi pe domnul Farel pe stradă şi apoi în acea încăpere?

— Pentru că nu mă simţeam bine. Mergeam doar să fumăm, am avut încredere în el.

— În stradă, domnul Farel v-a luat pe după umeri. După care v-aţi dus să cumpăraţi iarbă. Socotiţi că era normal?

— Nu ştiu, s-a întâmplat, el a vrut aşa.

— Pe drum, v-a spus ceva?

— Că sunt frumoasă, chestii de-astea.

— Prin urmare, aţi mers cu el pentru că v-aţi simţit flatată…

— Nu ştiu, mi-era rău din cauza alcoolului, nu sunt obişnuită, am mai zis.

— Când aţi ajuns în încăperea aceea, nu v-aţi pus problema că putea să-i treacă prin cap, în mod legitim, că sunteţi interesată de el?

— Nu ştiu.

— Puneţi-vă în locul lui. Vi se pare aberant, absurd, imposibil ca el să creadă asta?

— Poate…

— Aşadar, e posibil să fi crezut că aveţi chef să mergeţi mai departe.

— Nu, nu voiam!

— Chiar când aţi ajuns, aţi acceptat să vă sărute…

— Nu mi-a dat de ales.

— Aţi fi putut pleca, uşa nu era încuiată…

— Mai întâi, nu ştiam asta, şi-apoi mi-era frică din cauza cuţitului.

— Aţi văzut vreodată cuţitul ăsta?

— Nu.

— Pentru că n-a existat nici un cuţit.

Avocatul s-a îndreptat de spate, a tăcut o clipă, după care şi-a plimbat privirea peste grupul juraţilor:

— N-a existat nici un cuţit.

— El spusese asta, iar eu l-am crezut.

— Vi se părea că arată bine?

— Nu ştiu.

— Vreau pur şi simplu să ştiu dacă-l găseaţi atrăgător.

— Ce legătură are? S-ar schimba ceva?

— Vi se părea că arată bine, prin urmare, el şi-a spus că poate sunteţi interesată…

— Nu, nu voiam să fac asta.

— De ce? Aveaţi un iubit?

— Da.

— Le-aţi declarat anchetatorilor că eraţi virgină, apoi rezultatele expertizei ginecologice au arătat că avuseseraţi deja raporturi sexuale.

Plânge.

— Am minţit de ruşine.

— De ce?

— Mi-era teamă că află mama, nu ştia nimic. E foarte severă, după cum am mai spus.

— În ochii mamei dumneavoastră, e important să fii virgină?

— Da, e evreică ultraortodoxă.
— Aţi mai avut contacte sexuale înainte de acesta?
— Da.
— Cu cine?
— Cu un singur bărbat.
— Cât a durat relaţia?
— Câteva săptămâni.
— De ce a durat doar atât?
— El a vrut să încheiem.
— Ce vârstă avea?
— Treizeci şi doi.
— Iar dumneavoastră?
— Şaptesprezece.
— Era celibatar?
— Nu.
— Era căsătorit, avea copii?
— Da, trei.
— Eraţi la curent?
— Da.
— Prin urmare, înainte să-l întâlniţi pe domnul Farel, avuseseraţi o relaţie cu un tată de familie cu cincisprezece ani mai în vârstă, iar la poliţie aţi declarat că eraţi încă virgină…
— Da, în perioada aceea mă simţeam rău, încă mai aveam sechele psihologice de pe urma atacului terorist din şcoala unde învăţam, mama devenise din ce în ce mai habotnică, mă sufocam în acel mediu, picasem la bacalaureat, nimic nu-mi mergea.
— În perioada aceea luaţi şi antidepresive?
— Din când în când, pilule de dormit.
Maestrul Célérier a făcut câţiva paşi în lateral, apoi s-a întors la loc.
— Domnişoară Wizman, din ce motive v-aţi despărţit?
— Din cauza lui, nu voia să-şi părăsească nevasta.
— E-adevărat că l-aţi ameninţat că-i veţi trimite soţiei lui toate SMS-urile pe care vi le-aţi scris?
— Da, dar eram într-o perioadă foarte proastă.
— Domnişoară Wizman, aveţi ceva împotriva bărbaţilor?
— Nu!

Maestrul Célérier a făcut o scurtă pauză.

— Să recapitulăm faptele… În încăperea aceea, domnul Farel începe să vă mângâie, dar nu reacţionaţi imediat.

— Pentru că eram şocată.

— Vă dezbrăcaţi. Deci nu v-aţi simţit ameninţată, câtă vreme v-aţi scos pantalonii…

— Mi-era teamă, m-a obligat.

— Nu aţi strigat?

— Nu mai ştiu, nu cred. La un moment dat, mi-a pus mâna la gură. Eram înspăimântată!

— El spune că v-a strecurat un deget în gură… Dumneavoastră descrieţi un gest de violenţă, el, un altul, cu caracter erotic.

— Nu, nici vorbă… nu-i adevărat.

— A fost violent? Ameninţător?

— În timpul felaţiei la care m-a constrâns, m-a tras de păr şi după aceea m-a strâns de încheieturile mâinilor. M-a privit cu răutate şi mi-a spus: „Scoate-ţi pantalonii!“.

— Clientul meu susţine că v-aţi manifestat opoziţia într-un mod neclar…

— Nu înţeleg, era limpede că nu vreau, ştia ce face.

— Aţi strigat după ajutor?

— Nu.

— Nu mai am nimic de adăugat.

Mila a izbucnit în plâns. Maestrul Rozenberg i-a atras atenţia preşedintei că maestrul Célérier fusese prea agresiv. Procurorul general a amintit că avocatul apărării nu trebuie să chinuie victima. S-a ambalat: întrebările erau ţintite, brutale, nu mai văzuse aşa ceva. Maestrul Célérier i-a răspuns că îşi apără clientul: „El este cel care riscă să stea douăzeci de ani în spatele gratiilor, aşa că e de datoria mea să dezvălui adevărul, respect suferinţa reclamantei, dar există incoerenţe“. Preşedinta a cerut suspendarea şedinţei timp de cincisprezece minute.

La reluarea dezbaterilor, maestrul Célérier s-a adresat domnişoarei Wizman. I-a explicat că nu încearcă s-o rănească,

ci doar să scoată la iveală adevărul.

— Aţi mai fost agresată sexual înainte de întâlnirea cu domnul Farel?

— Nu.

După o tăcere de câteva clipe:

— Cu toate astea, pe contul dumneavoastră de Twitter, a doua zi după afacerea Weinstein şi a lansării mişcării #BalanceTonPorc, se putea citi următorul *tweet*: *Aveam treisprezece ani, eram în tabără, bolnavă, instructorul a intrat în camera mea zicând că vrea să-mi ia temperatura şi mi-a băgat mâna în chiloţi. #BalanceTonPorc.* Vă amintiţi de acest *tweet*?

Mila a izbucnit iar în plâns.

— Domnişoară Wizman, vă amintiţi să fi scris acest *tweet*?

— Nu mai ştiu.

— Nu vă amintiţi că aţi fost agresată de acel instructor, sau nu vă amintiţi că aţi postat acel *tweet*?

— Că am scris asta.

— Dar confirmaţi agresiunea?

— Da.

— În ce an aţi plecat în acea tabără, domnişoară Wizman?

— Nu-mi mai amintesc.

— E important, pentru că afirmaţi că aţi fost agresată sexual de un instructor.

— Aveam treisprezece ani.

— Problema e că singura dată când aţi plecat fără părinţii dumneavoastră a fost într-o tabără verde[1], pe când aveaţi zece ani.

— Am spus adevărul, dar e drept că nu mă aflam în tabără, ci la o prietenă, tatăl ei mi-a făcut asta.

— De ce nu l-aţi reclamat?

— Mi-a spus să-mi ţin gura.

— Nu mai am întrebări.

Preşedinta i-a cerut lui Alexandre să se ridice. Avea ceva de adăugat? Nu, nimic. Şedinţa a fost întreruptă. Avea să fie reluată la ora 14.

1. În orig., *classe verte*. Formă de instruire în Franţa, prin care elevii din ciclul primar petrec câteva zile în sânul naturii şi participă la activităţi

de tip drumeţie, escaladă, speologie, echitaţie, explorări etc., alternate cu activităţile şcolare tradiţionale, dar focalizate pe problemele mediului în care se află.

7

Psihologa care o examinase pe Mila la şase luni după incident, la cererea judecătorului de instrucţie, a fost chemată la bară. A explicat că Mila Wizman prezenta un profil clinic normal şi lipsit de patologii susceptibile de a-i altera judecata: „E vorba despre o persoană cu o fire mai degrabă rezervată şi introvertită. Îi e uneori greu să-şi exprime şi să-şi exteriorizeze sentimentele, ceea ce explică faptul că i-a fost paralizată capacitatea de reacţie în faţa faptelor cărora le-a căzut victimă. În timpul incidentului, pare să fi fost într-o stare de stupefacţie care nu i-a îngăduit să se apere. A dezvoltat un sindrom anxios-depresiv foarte sever, marcat de crize de anxietate; s-a îngrăşat“. A povestit că Mila Wizman avusese o copilărie fericită, până în momentul masacrului de la Toulouse. „Mila e foarte apropiată de tatăl ei, dar divorţul părinţilor a afectat-o foarte tare. Mi-a spus că-i plăcea de partenera tatălui ei, chiar dacă îi reproşa că le-a distrus familia. Mama ei, Valérie Berdah, în vârstă de vreo patruzeci de ani, trăieşte în Brooklyn, unde şi-a refăcut viaţa alături de un bărbat din mediul evreiesc ortodox. Au împreună un băieţel. Fiica mai mică locuieşte cu ei. Mila nu mai are aproape nici un contact cu mama ei: *Părinţii mei au suferit din cauza despărţirii, iar mama a fost foarte supărată pe mine că m-am dus să locuiesc cu tata în Franţa.* Trăieşte un puternic sentiment de vinovăţie, fiindcă mama ei îi tot repetă că, dacă ar fi rămas cu ea în Statele Unite, nu ar fi păţit nimic. Când s-au produs faptele, mama era în vizită la Paris ca să-şi vadă fiica.

Mila s-a integrat bine la şcoală, până în momentul atacului terorist. Începând de-atunci, au apărut problemele psihice şi a

ratat bacalaureatul. Când a avut loc incidentul, îl dădea din nou, din postura de candidat individual. Foştii ei profesori spun că e o fată isteaţă, dar că a fost afectată de evenimentele care i-au zguduit viaţa: mai întâi masacrul de la şcoală, apoi plecarea precipitată în Israel, care s-a dovedit un eşec. Deci, înainte de dramă, Mila a evoluat în acest climat de instabilitate. Fizic, este o fată draguţă, dar după viol s-a neglijat, a încercat să-şi ascundă corpul şi să-l chinuie. La început, contactul cu ea este anevoios, rezistă, se împotriveşte, apoi se adaptează treptat, pe parcursul dialogului. Îmi descrie o copilărie fericită până la vârsta de treisprezece ani, dar recunoaşte că a avut un caracter dificil. Tulburările ei de comportament s-au accentuat în adolescenţă, după atacul terorist şi după brusca metamorfoză religioasă a mamei sale, dar mai ales după plecarea acesteia, când s-a simţit abandonată. Mila a fost consultată de mai mulţi psihologi şi psihiatri. Mi-a mărturisit, de asemenea, că a fost pipăită de către tatăl unei prietene la care rămăsese peste noapte, dar că vreme îndelungată a refuzat să recunoască trauma. Mi-a spus că, după violul a cărei victimă afirmă că a fost, le-a povestit băieţilor care îi făceau curte că are cancer uterin – ceea ce este fals –, doar ca să-i ţină la distanţă. În momentul de faţă, în ciuda dificultăţilor de caracter decurgând din suferinţa acută pricinuită de viol, Mila prezintă o personalitate normală. E sensibilă la ceea ce se petrece în jurul ei, e capabilă să se adapteze. Îi este însă greu să se concentreze şi să menţină relaţia cu prietenele ei. Mi-a zis: *Ele nu pot să înţeleagă prin ce-am trecut.* Adoră cinematografia, vede filme la cinematecă, îşi petrece vacanţele cu tatăl ei, de cele mai multe ori la munte, pentru că îi place natura. E instabilă şi o apucă plânsul din senin. Nu a încercat niciodată să se sinucidă, pentru că, zice ea, i-o interzice religia. Nu consumă alcool. În privinţa vieţii personale, a intrat la pubertate la vârsta de doisprezece ani. A fost informată despre sexualitate de către o prietenă, părinţii ei nu vorbeau despre aşa ceva. A avut o relaţie cu un bărbat căsătorit, care a durat câteva luni. Mai târziu a mărturisit că nu vrea să se căsătorească şi nici să aibă copii. Cât priveşte felul în care s-au repercutat faptele asupra ei, e vădit că o

revoltă ideea de-a vorbi din nou despre ele. Spune: *De fiecare dată când le pomenesc, mă bufneşte plânsul. Am fost prea naivă. L-am urmat fără să văd că nu se cuvenea, iar când am ajuns în încăperea aceea şi s-a desfăcut la pantaloni, am înţeles că am încurcat-o. Nu îndrăzneam să strig, pentru că eram convinsă că mă omoară dacă deschid gura. Se vedea că sunt terorizată. N-am avut de ales. Degeaba aş fi strigat sau m-aş fi zbătut, pentru că era mai puternic decât mine. Mi-am zis că, dacă mă prefac că sunt amabilă, dacă fac tot ce-mi porunceşte, o să se termine mai repede şi o să pot fugi. Ştia că nu vreau.* Mila descrie bine manipularea căreia i-a căzut victimă şi apoi strategia ei de apărare: această aparentă supunere ca să nu-l aţâţe pe violator. Şi-a exprimat limpede dezacordul faţă de un raport sexual. Şi-a manifestat frica, fără ca agresorul să-şi schimbe comportamentul. Printre sechelele întâlnite la victimele unui viol, semnificative şi tipice sunt ecourile persistente. Mila prezintă semne de anxietate care se manifestă prin tulburări ale somnului. Adoarme greu şi se trezeşte în timpul nopţii. Are coşmaruri în cursul cărora revede scena violului. Ziua e asaltată de flashbackuri cu scena respectivă, atunci când citeşte ca să se destindă sau când se uită la televizor. Remarcăm o tulburare a imaginii pe care o are despre propriul corp, sentimentul că este murdărită. Se spală potrivit unor ritualuri. Senzaţia că e murdară o determină să-şi provoace vărsături după ce mănâncă. Pot fi întâlnite şi tulburări de adaptare socială: nu are încredere în nimeni, îi e teamă de bărbaţi. Imaginea pe care o are despre sine este degradată, se simte ruşinată, îşi face reproşuri: *Sunt vinovată că l-am urmat.* În ultimă instanţă, prezintă o inhibiţie sexuală: *N-o să mai fac niciodată dragoste până nu găsesc un bărbat în care să pot avea cu adevărat încredere*. Apoi adaugă: *Cred că asta nu se va întâmpla niciodată.*

Examinarea personalităţii Milei nu dă la iveală anomalii mentale sau psihologice. Are un grad de inteligenţă normal. Nu este din cale-afară de influenţabilă sau de impresionabilă, dar în momentul incidentului se afla într-o stare de tulburare care i-a diminuat cu atât mai mult judecata cu cât consumase alcool

şi canabis. Nivelul său de informare sexuală este normal. Mila Wizman este credibilă. Sechelele pe care le prezintă corespund celor observate în mod obişnuit la victimele unui viol. E de semnalat faptul că acestea îi afectează personalitatea.“

8

Cu câteva săptămâni înainte de şedinţa cu public, Claire asistase la câteva procese penale ca să se pregătească pentru ce-i aştepta. După patru sau cinci astfel de procese, căpătase convingerea că starea unei societăţi poate fi apreciată uitându-te la modul în care funcţionează tribunalele sale şi la profilul cazurilor care sunt pledate: justiţia dezvăluia fatalitatea destinelor, fracturile sociale, eşecurile politice – tot ceea ce statul încerca să ascundă în numele unei anumite coeziuni naţionale, dar poate şi ca să nu fie confruntat cu propriile metehne. Itinerarele personale ale victimelor, dar şi ale acuzaţilor erau de cele mai multe ori nişte istorii de groază, o materie eruptivă şi contagioasă, în care orice amănunt narativ evoca fragilitatea lucrurilor; nişte existenţe paşnice se cufundaseră brusc în marasm, aşa încât, preţ de mai multe zile, juraţii, judecătorii şi personalul auxiliar de specialitate se străduiau să înţeleagă ce anume pricinuise schimbarea din vieţile anumitor oameni.

Fiecare vizită la Palatul de Justiţie se supunea aceluiaşi ritual: Claire intra într-o sală, asista la dezbaterile de pe ordinea de zi. Tribunalul penal o interesa cu precădere, pentru că acolo avea să fie judecat fiul ei. Într-un loc interzis publicului, nişte hârtii colorate anunţau procesele pe rol. Viol în grup, viol incestuos asupra unui minor, cu sau fără arme, omucidere, terorism – o reprezentare a sălbăticiei omeneşti. Sosea din vreme şi se aşeza în zona rezervată publicului. Citise *Amintiri de la Curtea cu juri* de André Gide; descoperea ce se petrece în sălile de şedinţe, „cât de îndoielnică şi de precară e justiţia oamenilor“. Într-o zi, un egiptean în jur de şaizeci de

ani era judecat pentru că violase, în decurs de trei ani, vreo douăzeci de prostituate chineze, ameninţându-le cu cuţitul. Bărbatul, pe care victimele sale îl porecliseră *Cuţitarul*, trăia de mulţi ani în Franţa, dar nu vorbea aproape deloc franceza; reclamantele, nici atât, aşa că a fost nevoie de traducători. Procesul avea accente kafkiene. Traducerea făcea replicile corecte şi academice, aproape protocolare, deşi faptele relatate erau de o violenţă nemaipomenită. Prostituatele proveneau din una dintre cele mai sărace regiuni din China. Lucrau în cartierul Belleville, pentru treizeci de euro numărul, uneori şi mai puţin – era cel mai mic tarif posibil, cu excepţia celui practicat de fetele dopate cu cocaină, care îşi ofereau serviciile pentru zece euro la porţile Parisului, atunci când erau în nevoie. Cvadragenare, prostituatele chinezoaice constituiau o marfă ieftină în comparaţie cu fetele, mult mai bine cotate, din Europa de Est sau din Africa, de-abia ajunse la majorat. Pe vremuri, acuzatul fusese un bărbat respectabil în Cairo. Avusese o slujbă bună, o familie iubitoare: de ce şi cum devenise, în Franţa, *Cuţitarul*? Cum se ajungea la prăbuşire? Poveştile din sălile de tribunal dezvăluiau vieţi devastate, vorbeau despre violenţă, despre rănile lăsate de umilinţă, despre ruşinea de-a fi unde nu trebuie, de a fi cedat în faţa conjuncturilor, poftei, orgoliilor; despre ruşinea de a fi comis o greşeală, o eroare de judecată; de a fi fost nepăsător, lacom, manipulat, manipulabil, neputincios, inconstant, de a fi iubit în exces sexul, banii, femeile, alcoolul, drogurile; despre ruşinea de a fi suferit sau de a fi adus suferinţă; de a fi fost prea încrezător, din orbire / iubire / slăbiciune; despre ruşinea de a fi fost prea violent, egoist, de a fi furat / violat / ucis / trădat; de a te fi aflat în locul nepotrivit la momentul nepotrivit, de a fi silit să plăteşti pentru propria copilărie, pentru greşelile părinţilor, pentru abuzurile oamenilor, pentru nebunia lor; despre ruşinea de a-ţi dezvălui viaţa, intimitatea, toate oferite pe tavă unor necunoscuţi; de a povesti spaima care te otrăveşte, ca o a doua piele usturătoare, ca o perfuzie cu venin; ruşinea de a fi ratat, cu îndârjire, toate şansele care ţi-au ieşit în cale.

Claire continua să afirme public că e convinsă de nevinovăţia fiului ei, dar, de când auzise mărturia Milei, începuse să se îndoiască. Şi dacă o violase *cu adevărat*? Când citise conţinutul primei ei audieri, fusese zguduită de relatarea exactă şi crudă a acelei nopţi de groază. Era însă vorba despre fiul *ei.* Dăduse greş. Mama ei o învăţase să se apere de asalturile bărbaţilor, dar ea nu izbutise să-i bage în cap propriului ei fiu că dorinţa nu se impune cu forţa. La ieşirea din arestul preventiv, îl întrebase fără înconjur dacă o violase pe Mila. Iar el îi răspunsese că nu crede că o violase. Poate că fusese cam „insistent din cauza alcoolului şi a cocainei“, „poate că mersese un pic cam departe“, dar merita oare ca ea să-l condamne pe viaţă din pricina „unei nopţi în care pierduse măsura“? Nu voise s-o rănească, iar dacă „scăpase frâiele“, dacă fusese „un strop cam brutal“ şi „se înşelase în privinţa intenţiilor fiicei lui Adam“, *îi părea rău.* Claire îl strânsese în braţe, repetându-i că-l crede şi că trebuie să renunţe la băutură – *să renunţe la băutură*, nu la siluirea fetelor, chiar aşa se exprimase. Acum avea remuşcări, fusese complice. Când începuse să se-nşele? Când îl întâlnise pe soţul ei şi-şi dăduse instinctiv seama că, prin el, avea să urce mai rapid în ierarhia socială? Ori atunci când îl crescuse pe Alexandre ca pe un rege, întemniţându-l într-o virilitate agresivă? De-a lungul întregii perioade de instrumentare a cazului trăise retrasă, rămăsese închisă în apartament ca să nu fie nevoită să-şi exprime părerea, dar de fapt era răvăşită. Ca multe alte femei, îndurase fără să crâcnească hărţuirea, remarcile sexiste, falocraţia primitivă. Cu câteva săptămâni înainte de începutul procesului, citise în *Vanity Fair* un articol amplu dedicat Monicăi Lewinsky. Fosta stagiară de la Casa Albă apărea surâzătoare, senină, cu trupul strâns într-o rochie sobră de culoare bleu. Vorbea pentru prima oară despre mişcarea #MeToo: „Unul dintre aspectele cele mai entuziasmante ale acestei noi mişcări“, spunea ea, „este numărul mare de femei care şi-au ridicat vocea ca să se susţină între ele“. Continua aşa: „Istoric vorbind, cel care plăsmuieşte istoria (şi aici e vorba, de prea multe ori, de un «el») creează «adevărul». Colectivitatea face însă acum din ce în ce mai multă zarvă şi lasă să se audă

şi poveştile femeilor. […] Dacă în 1998 internetul era pentru mine un coşmar, descendentul lui, reţelele de socializare, a devenit salvator pentru milioane de femei din ziua de azi (exceptând hărţuirea online…)“. În cele din urmă se întorcea la „cazul“ Bill Clinton şi, deşi amintea că a consimţit, ridica în acelaşi timp problema abuzului de putere. „E complicat. Foarte, foarte complicat. Definiţia consimţirii? «Să îngădui să se întâmple ceva.» Totuşi, ce însemna acest «ceva» în situaţia respectivă, din perspectiva dinamicii de putere, a poziţiei lui şi a vârstei mele? […] Îmi era şef. Era bărbatul cel mai puternic al planetei. Avea cu douăzeci şi şapte de ani mai mult decât mine şi destulă experienţă de viaţă ca să dea dovadă de bun-simţ.“ Câteva zile mai târziu, după luni de atacuri şi de polemici politicianiste, Huma Abedin, cealaltă stagiară aflată la post la Casa Albă în aceeaşi perioadă cu Claire, avea o apariţie strălucitoare la defilarea de modă a creatorului Prabal Gurung, din cadrul Fashion Week din New York, alături de cea care lansase sintagma-cheie reluată în lumea întreagă: #MeToo. Cu patru luni mai devreme, Anthony Weiner, soţul Humei Abedin, fusese condamnat la douăzeci şi una de luni de închisoare pentru că întreţinuse relaţii cu o minoră şi fusese încarcerat într-o puşcărie federală din Massachusetts. Până la urmă, cuplul renunţase să mai divorţeze. Acum, Claire era cea expusă violenţei scandalului, cea care ajunsese în vizorul presei. Erau trei femei din aceeaşi generaţie, hărăzite unui destin de invidiat, şi toate trei întâmpinaseră piedici, fuseseră fragilizate, în momente diferite ale vieţii lor, din pricina rapacităţii bărbaţilor în care aveau încredere, şi chiar dacă, spre deosebire de Monica Lewinsky, Claire Farel şi Huma Abedin nu fuseseră victime directe, cunoscuseră în egală măsură ruşinea şi umilinţa.

Claire îşi amintea de apelul semnat de anumite femei[1] care îşi cereau „dreptul să fie deranjate“. Simţise pentru prima oară nevoia să reacţioneze public. Se aflase de nenumărate ori în situaţii neplăcute, dacă nu chiar ameninţătoare, care o obligaseră să-şi descopere puterea de a spune nu, de a se eschiva şi de a-l înfrunta, fără să-l ofenseze, pe cel care o rănise

sau o înjosise şi despre care nu ştia dacă sau în ce fel se va răzbuna. Asemenea tuturor femeilor, învăţase să umble cu şiretlicuri şi s-o scalde graţios, să se sustragă, să înţeleagă spaţiul public ca să se teamă mai puţin de el, trebuise să se adapteze şi să elaboreze strategii de evitare. De foarte timpuriu, dezvoltase mecanisme de apărare: se îmbrăca băieţeşte, îşi ascundea sânii, nu dormea pe la prietene („tăticii lor, îi repeta mama, ar putea să te pipăie“). Îşi amintea de acea călătorie de explorare cu clasa, avea zece ani, în timpul căreia instructorul venea seară de seară să verifice dacă fetele îşi scoseseră chiloţeii înainte de culcare. Ziua aceea când cel care o învăţa să meargă pe patine cu rotile încercase s-o mângâie pe sâni – avea treisprezece ani. Ziua aceea când un celebru realizator de televiziune o chemase la el în birou ca să-i facă avansuri; îl refuzase. În anii următori, n-o mai invitase în nici una dintre emisiunile lui. Ziua aceea când fusese poftită, la iniţiativa editorului ei, la un dineu organizat de un om politic; încă de la sosire, trebuise să-i îndure comentariile deşucheate, izbutise să scape, iar a doua zi, editorul ei, auzind povestea serii dinainte, îi spusese brutal: „Minţi!“. Ziua aceea când un jurnalist îi strecurase numărul camerei lui în buzunar şi, cum nu se dusese la întâlnire, el nu mai scrisese nici un articol despre cărţile care îi apăruseră. Ziua aceea când, pe peronul unei gări, la întoarcerea de la o reuniune literară în cursul căreia aflase că ultimul ei eseu intrase în finală pentru un premiu prestigios, un scriitor de vreo şaizeci de ani i-a spus că, probabil, trecuse prin multe aşternuturi ca să reuşească. Ziua aceea când mama ei îi mărturisise că fusese abuzată, copil fiind, de un vecin pe care-l privea ca pe un tată. Femeile îndrăzneau să vorbească, începeau, împreună, să spună ce înduraseră şi ascunseseră atât amar de vreme. Pe Claire o sfâşia o dilemă: cum să trăiască promisiunea unei astfel de reorganizări societale – femeile povesteau în sfârşit ce păţiseră, se schimbase ceva hotărâtor prin această însuşire publică a valorii lor, prin această atentă luare în seamă a ceea ce aveau de spus – şi, în acelaşi timp, să analizeze cât se poate de obiectiv dezvăluirile de la proces, deşi, prin prisma emoţiei şi-a afectivităţii, totul i se părea viciat, excesiv, dirijat – fiul ei risca

până la cincisprezece ani de închisoare, iar ea s-ar fi cuvenit să-l împovăreze şi mai tare? Toată viaţa nu acţionase decât în contradicţie cu valorile pe care pretindea public că le apără. Aici era violenţa: minciuna ca reprezentare falsificată a propriei existenţe. Negarea: calea cu care înlocuise realitatea ca s-o poată îndura.

1. Referire la articolul publicat în *Le Monde* (09.01.2018) în numele a o sută de semnatare faimoase, între care Ingrid Caven, Catherine Deneuve, Brigitte Lahaie sau Catherine Millet, ca o reacţie „antipuritanism“ la mişcarea #MeToo. În esenţă, apelul se opune, în numele libertăţii sexuale, „campaniei de delaţiuni“ dezlănţuite prin #BalanceTonPorc şi susţine că „Violul este o crimă. Dar încercările de seducere insistente sau stângace nu sunt un delict, după cum nici curtoazia nu reprezintă o agresiune machistă“.

9

„Pentru prima oară în viaţa dumneavoastră, o să auziţi nişte oameni vorbindu-vă de bine ore în şir“, glumise maestrul Célérier atunci când îl anunţase că toată acea zi va fi dedicată audierii martorilor de moralitate – toţi cei care îl cunoşteau şi îl iubeau pe Alexandre aveau să le explice juraţilor cât de credibil şi de responsabil era el, astfel încât să-i convingă, poate, că nu avea cum să fie autorul unui viol. Claire Farel a fost chemată la bară; Jean anunţase că nu e disponibil pentru că trebuia să-şi pregătească emisiunea, avea să intervină ulterior. Claire a evocat un fiu inteligent, blând, iubitor. „Tentativa de sinucidere l-a distrus complet. Pentru noi a fost un moment cumplit. După aceea ne-a fost mereu teamă că o s-o ia de la capăt. Până atunci ţinuse drumul drept. Cred că în momentul ăla s-a rupt cu adevărat ceva înlăuntrul lui, ceva ce n-am putut nicicând vindeca, era ca un porţelan spart căruia ai sperat să-i redai forma iniţială lipind la loc toate cioburile, dar ştiind că la cea mai mică mişcare nepotrivită o să se împrăştie care încotro. Alexandre a descoperit contrastul nemilos între atributele reuşitei, afişarea, revendicarea lor şi realitatea fericirii intime, mult mai rară sau poate chiar de neatins, în orice caz asta am crezut, că fiul meu nu va mai putea fi niciodată pe deplin fericit. Înainte de asta fusese boala mea, iar dubla lui confruntare cu moartea l-a vulnerabilizat, desigur, mai mult decât ne-am fi putut închipui.“

Ea a precizat că se afla într-o situaţie foarte dificilă: „Fiul meu n-a fost niciodată violent, brutal… Aş vrea de asemenea să adaug că am apreciat-o sincer pe Mila Wizman atunci când am locuit împreună cu ea, e o fată sensibilă şi cuviincioasă. Vă

puteţi imagina în ce conflict mă aflu: fiul meu e acuzat că a agresat-o pe fiica bărbatului pe care îl iubeam, împreună cu care mă mutasem“. Înfruntând privirea unei tinere jurate care o asculta cu atenţie, a mai spus: „Am un sentiment de eşec total“.

Preşedinta a chemat alţi aşa-numiţi „martori de moralitate“: două foste iubite, pe cel mai bun prieten al lui Alexandre Farel, un profesor de matematică şi doi prieteni care fuseseră prezenţi la petrecere. Toţi au schiţat portretul unui băiat strălucit şi harnic, prieten devotat. Cea dintâi iubită a povestit că nu merseseră mai departe de dezmierdări, iar a doua a evocat nişte raporturi normale. Ce era însă normal şi ce nu era? a întrebat preşedinta. „Recurgerea la violenţă n-are nici o legătură cu Alexandre“, a conchis categoric studenta.

Iubita cu care se vedea înainte de Yasmina Vasseur l-a descris ca fiind un băiat atent, grijuliu, care avea uneori accese de furie: „Dacă îi opuneai rezistenţă, putea deveni antipatic“. Preşedinta a vrut să afle dacă avuseseră contact sexual, iar tânăra i-a răspuns că nu. „A vrut foarte rapid să meargă mai departe, dar l-am refuzat pentru că mi se părea că sunt prea tânără.“ O brutalizase? O obligase să facă anumite lucruri? Fata s-a îmbujorat. Preşedinta a insistat.

— M-a silit în mai multe rânduri să-i mângâi sexul, deşi eu nu voiam. Mă apuca de mână cu putere, şi-o lipea de sex şi se freca folosindu-mi mâna de parcă aş fi fost o marionetă.

— Chestia asta nu credeţi că înseamnă „recurgere la violenţă“?

— Nu ştiu… Se practică… Toate am întâlnit tipi care încearcă sau care insistă sau care uneori trec de-a dreptul la fapte.

Altă dată, pe bancheta din spate a maşinii sale, îi spusese că are un chef nebun de ea şi încercase să-i dea jos pantalonii, dar ea îl respinsese, iar el n-a mai insistat. Cu alt prilej, îi propusese s-o sodomizeze, iar ea îl refuzase:

— A încercat, eram goi amândoi, mi-a propus asta doar pentru că îi spusesem că vreau să rămân virgină, nu ca să facă

o chestie violentă, iar când i-am zis nu, mi-a spus OK, m-a rugat doar să-i fac o felaţie, pentru că ar fi fost naşpa să-l las în starea aia.

— Şi i-aţi făcut?

— Da.

— Aţi avut chef de aşa ceva?

— Nu.

În sală s-a iscat o uşoară zarvă. Era ora 13.15. Preşedinta a anunţat că şedinţa va fi reluată după-amiază, de la ora 14.30.

10

În timpul pauzei hotărâte de preşedintă, Claire s-a dus la un restaurant micuţ, mai departe de Palat, şi s-a aşezat la masă. A comandat o salată; în timp ce răsfoia ziarul, în faţa ei a apărut Adam, cu un rucsac atârnat pe umăr. Avea trupul şi aerul unui adolescent. Stătea acolo, în picioare, cu o carte în mână, puţin descumpănit, de parcă ar fi aşteptat să-l ia cineva de mână şi să-l aşeze cum se cuvine. Avea o formă de distanţare ce trăda o timiditate de care-i fusese greu să scape, dar pe care experienţa de profesor o atenuase în mare măsură. Claire i-a propus să se aşeze la masa ei. A luat loc, a pus cartea pe masă.

— Fiica mea a vrut să rămână cu avocaţii ei şi cu psihologa asociaţiei pentru ajutorarea victimelor.

— Îmi pare rău, i-am auzit mărturia, chiar îmi pare rău, avocatul fiului meu a fost foarte dur, mă condamn pentru asta.

— N-ai nici o vină. Îşi face treaba de apărător.

L-a întrebat dacă vrea să comande ceva, iar el i-a răspuns că vrea doar o cafea. Şi-a trecut ambele mâini peste faţă, cu o mişcare descendentă care exprima tristeţe şi lehamite.

— Nu-mi închipuiam că o să fie atât de greu, a zis el.

— Nici eu.

— De doi ani încoace mă pregătesc, dar o audiere atât de violentă… trebuie s-o trăieşti ca s-o poţi pricepe.

— De ce n-a venit mama Milei?

— A luat viaţa de la capăt, a făcut un copil, era prea complicat să vină. Dar sunt eu aici…

— Mila locuieşte cu tine?

— Da.

— Unde lucrezi acum?

— Predau franceză la un colegiu din Paris.

Claire şi-a rotit privirea prin local. Oamenii râdeau şi vorbeau în gura mare, plutea în aer o nepăsare care contrasta cu gravitatea propriei lor situaţii.

— Ce citeşti?

În timp ce întreba asta, a apucat cărţulia pe care Adam o aşezase pe masă. Era un volum al filosofului Martin Buber, intitulat *Drumul omului după învăţătura hasidică*.

— Ia-o, am citit-o de câteva ori.

I-a mulţumit şi a băgat cartea în geantă.

— În textele autobiografice, Buber povesteşte că părinţii lui s-au despărţit când el avea patru ani, din motive care i-au rămas mereu necunoscute. Mama a dispărut peste noapte, fără nici o explicaţie. El a fost dat în grija bunicilor din partea tatălui. Spera din tot sufletul ca mama lui să se întoarcă. Într-o zi, o vecină i-a spus că nu se va mai întoarce niciodată. Va aştepta douăzeci de ani ca s-o vadă din nou. Mai târziu, a născocit cuvântul „reantâlnire“ ca să numească eşecul unei întâlniri autentice între doi oameni. Asta ni s-a întâmplat nouă, o reantâlnire.

— N-am putut să mă resemnez după ce s-a terminat povestea noastră, a zis ea cu ochii în pământ.

El n-a răspuns imediat, mulţumindu-se să-şi bea încet cafeaua, apoi a ridicat capul:

— Vrei să ştii dacă am suferit şi eu că ne-am despărţit, dacă mi-am refăcut viaţa, dacă sunt fericit… Ce vrei să auzi? Am fost fericit doar alături de tine.

După o tăcere lungă, a adăugat:

— Mă gândesc adesea la viaţa pe care am fi avut-o dacă nu s-ar fi întâmplat toate astea. Când văd piscuri de munte, mă gândesc întotdeauna la tine. Îmi închipui cum am fi stat în cabana la care visam, potecile pe care mi-ai promis că o să mi le arăţi, e caraghios, ştiu. Acum fac drumeţii de unul singur pe Mount Jo, în statul New York, e minunat, ţi-ar plăcea mult.

O vreme n-au schimbat nici o vorbă, respectând fără să vrea ciclul zdrobitor al melancoliei, acea alternanţă a acceptării şi revoltei, a dorinţei de înnoire grabnic preschimbată în apatie, nimic nu stătea în loc, totul oscila, dragostea şi ura, era un flux care pleca şi venea, oferea şi lua

înapoi, cărând rămăşiţele unei iubiri care fusese, o vreme, edificiul central al vieţii lor. Ei îi fusese tare greu, nu se ferea s-o spună:

— Când ai plecat, am avut o senzaţie fizică de dezechilibru; m-am prăbuşit. Îmi lipsea totul: corpul tău, dar şi discuţiile noastre, complicitatea, tot ce îmi ofereai, lucruri de care, dintr-odată, am fost lipsită. Ceva s-a deteriorat în mine.

— Vine o vreme când nu putem oferi mai mult. Când s-a întâmplat, n-am avut de ales, am fost nevoit să plec.

Dialogul lor a fost întrerupt. Claire primise un mesaj de la avocatul fiului ei: avea să reînceapă şedinţa. Adam a lăsat-o pe Claire să plece prima, nu trebuiau văzuţi împreună. Ea a ieşit şi a pornit în grabă spre sala Victor Hugo, gândindu-se la această frază a scriitorului din *Omul care râde:* „Viaţa e o continuă dispariţie a lucrurilor pe care le iubim“.

11

Preşedinta a început audierea lui Alexandre. I-a cerut să relateze împrejurările întâlnirii cu Mila Wizman, iar el a repetat tot ce le spusese până atunci poliţiştilor şi judecătorului. Preşedinta a pus nişte întrebări precise.

— În încăperea aceea, aţi sărutat-o pe domnişoara Wizman?

— Ne-am sărutat. Când i-am cerut să-mi facă o felaţie, mi-a făcut-o.

— Ea afirmă că i-aţi introdus sexul în gură…

— Mi-am scos sexul, l-a luat în gură.

— Nu şi-a exprimat dezacordul?

— Nu, dar am simţit repede că nu era în elementul ei, mă zgâria cu dinţii, aşa că i-am zis s-o lase baltă şi mi-am frecat-o.

— Ce înţelegeţi prin „nu era în elementul ei“?

— Nu se pricepea. M-am gândit că n-avea experienţă.

— Nu v-a trecut prin cap că poate nu voia? Că-i era frică de dumneavoastră?

— Nu, câtă vreme a început… Dacă n-ar fi avut chef, ar fi zis nu…

— Ea spune că aţi silit-o să vă facă o felaţie.

— Nu, m-am deschis la blugi şi mi-a luat-o în gură, asta a făcut…

— Ea spune că i-aţi fi poruncit… Că i-aţi fi zis: „Suge-mi-o, curvă!“.

— În plină acţiune, e posibil să-i fi spus, e genul de chestie care se spune, nu?

Lumea a început să râdă. Preşedinta a ameninţat că va evacua sala. Mila se juca nervos cu fermoarul vestei.

— Ce s-a întâmplat după aceea?

— M-am retras şi mi-am frecat-o.

— Aţi ejaculat pe ea?

— Da.

— De ce pe ea?

— Nu ştiu, aşa mi-a venit. Apoi ne-am întins pe jos, am prizat cocaină de pe burta ei, n-a avut nimic împotrivă. Apoi m-am lungit peste ea. Am rugat-o să-şi scoată pantalonii, pentru că mă incomodau nasturii. Şi i-a scos.

— Nici atunci nu v-a zis nimic?

— Nu, s-a executat, şi-atât…

— Pe urmă?

— I-am scos chiloţii, i-am strecurat în buzunarul de la cămaşă, am mângâiat-o pe sex, i-am băgat degetele înăuntru ca s-o fac să juiseze, mi-am dat jos blugii şi am pătruns-o, dar n-aveam prezervativ, aşa că m-am retras şi am ejaculat pe ea.

— În momentul acela v-aţi dat limpede seama că e îngrozită.

— Nu, pentru că aş fi încetat. A acceptat şi am avut chiar impresia că-i face plăcere.

— Oare nu a acceptat pentru că era stupefiată? Ea aşa a spus.

— Nu.

— Pe ce anume vă bazaţi când afirmaţi asta?

— Mi-e cam jenă să spun…

— Spuneţi…

— Avea sexul umed, juisase.

În sală s-au auzit strigăte de protest, Mila Wizman îşi ascundea în mâini faţa înecată în lacrimi. Preşedinta a cerut o suspendare a audierii.

12

Claire a ieşit la o ţigară. Se lăsase de fumat după problemele cu cancerul la sân, dar în perioada de instrumentare a cazului se reapucase. A primit înjurături pe Twitter. I-a blocat pe autorii lor. Câţiva jurnalişti transcriseseră toată audierea pe reţelele de socializare. A citit frazele rostite de fiul ei, scoase din context, difuzate între două *tweet*-uri fără nici o legătură între ele, şi i-a venit să plece din Palatul de Justiţie. Ultima replică a lui Alexandre îi făcuse silă, îi era ruşine de virilitatea aceea puerilă, şovăitoare, de acea necunoaştere totală a ceea ce se putea întâmpla în mintea unei fete *care nu voia*. Cu toate astea, pe el nu izbutea să-l urască. Preşedinta era şi ea luată la rost pe reţele. Unii îi reproşau c-o îngroapă pe victimă, că-i dă apă la moară lui Alexandre: „Îi mănâncă din palmă lui Farel, amicul preşedinţilor“, „N-am mai văzut atâta îngăduinţă faţă de un violator. Collet, demisia!“. Femeia era obişnuită cu astfel de presiuni, cu expunerea pe care o presupuneau cazurile mediatizate, condusese un mare proces de terorism cu doi înainte şi-şi construise o reputaţie de persoană intransigentă şi riguroasă. În acea perioadă, scrisese o carte, *Convingerea intimă*, în care îşi evoca experienţa profesională. Amintea că procesul e cel al acuzatului, că el trebuie să se afle în centrul dezbaterilor, că el trebuie să-şi dezvăluie adevărul.

Douăzeci de minute mai târziu, toată lumea îşi ocupase locurile. Alexandre bătea nervos darabana.

— Ce-aţi făcut după actul sexual?

— Ne-am tras hainele pe noi şi-am ieşit.

— N-aţi schimbat nici o vorbă?

— Ba da, i-am zis că am păstrat chiloţii ei pentru un joc cu

băieţii, a izbucnit în plâns şi-a plecat. Eu m-am întors la petrecere şi, mai târziu, m-am dus acasă.

— Domnişoara Wizman a descris altfel lucrurile. Aţi fost mulţumit de acea întâlnire?

— Da.

— În opinia dumneavoastră, de ce a sunat la poliţie când a ajuns acasă la mama ei? De ce, după câteva ore, a depus plângere împotriva dumneavoastră?

— Nu ştiu. Eu am avut altă perspectivă.

— De ce a depus plângere şi de ce şi-a menţinut versiunea timp de doi ani?

— Nu ştiu… Nu mă pot pune în locul ei. S-a răzbunat, asta a făcut, s-a răzbunat pentru că i-am zis că e vorba de un joc.

— Domnule Farel, sunteţi un uşuratic?

— Nu.

— Ajungeţi în mod obişnuit la un deznodământ atât de rapid cu fetele?

— Da. Suntem în 2018, doamnă preşedintă, când două persoane de vârsta mea se întâlnesc şi se plac, ei bine, în mod obişnuit, ajung să se culce împreună.

— Aveţi planuri de viitor?

— Din cauza acestor acuzaţii n-am putut lucra în Statele Unite, n-am putut să-mi termin studiile şi să obţin diploma. Stau în puşcărie, sunt distrus. Am însă un proiect de start-up în domeniul inteligenţei artificiale, împreună cu un fost student de la Stanford.

— De ce, în seara respectivă, i-aţi trimis celui mai bun prieten al dumneavoastră un SMS cu textul: „Am zbârcit-o“?

— Pentru că acceptasem pariul acela stupid şi necăjisem o fată lipsită de apărare. Mi-era ruşine că o trădasem. Mă simţeam vinovat, prin urmare prima mea reacţie a fost să spun: am zbârcit-o.

— Vă era ruşine că aţi silit-o să întreţină acel raport sexual?

— Nu! Mi-era ruşine c-o umilisem mărturisindu-i că a fost un joc. Am fost jalnic, dar nu cred că i-am făcut rău.

— Şi-atunci de ce a luat-o la fugă?

— Se simţea foarte umilită, îmi bătusem joc de ea, avusese încredere în mine, aveam chiloţii ei în buzunar, îmi închipui că

era într-o situaţie groaznică. Sunt o jigodie, un nenorocit, ziceţi-mi cum vreţi, dar nu sunt un violator.

— Dacă raportul sexual a fost consimţit, de ce aţi negat? Câteva ore la rând aţi susţinut că nu avusese loc vreun contact sexual. Are cumva legătură cu faptul că poliţiştii v-au înştiinţat că riscaţi cincisprezece ani de închisoare?

— Poate… nu prea înţeleg unde vreţi să ajungeţi.

— Aţi aşteptat rezultatele testului ADN…

— V-am zis, m-a cuprins teama.

— V-a fost teamă pentru că o violaseră̆ţi?

— Nu, am spus-o doar aşa… Uneori, vorbeşte gura fără tine…

— ADN-ul dumneavoastră a fost găsit pe chiloţii şi pe corpul fetei.

— Am recunoscut rapid că făcusem dragoste cu ea.

— De ce-ar fi făcut dragoste aşa de repede, la doar câteva minute după ce v-aţi întâlnit?

— V-am mai spus, la vârsta noastră se mai întâmplă. Şi-apoi, băuse şi fumase, iar asta te dezinhibă, cu siguranţă.

— Ieri, doctorul care s-a ocupat de partea civilă a confirmat existenţa unor leziuni ce ar putea sugera o penetrare cu forţa. Aţi forţat-o?

— Nu.

— La confruntare a continuat să susţină că aţi violat-o, înseamnă că e mincinoasă?

— Am mai spus, s-a simţit foarte umilită, asta a înfuriat-o la culme, probabil era disperată.

— Poate că vă doreaţi foarte mult să aveţi acel raport sexual. Aţi ajuns în încăperea aceea, era lângă dumneavoastră, a fumat, eraţi singuri, ea era vulnerabilă, aşa că aţi profitat, aţi recurs la forţă.

Alexandre a ridicat din umeri.

— Nu cumva v-aţi spus în sinea dumneavoastră: hei, ce-ar fi să profit de ocazie? O să se zbată puţin, dar o doresc, aşa că insist şi o forţez…

— Nu.

— Au fost găsite urme de spermă pe ea.

— După felaţie şi la încheierea raportului, când m-am

retras, am ejaculat pe ea.

— De ce v-aţi retras?

A tăcut un moment, apoi a răspuns aproape strigând:

— Pentru că nu voiam să rămână gravidă! Nu aşa se procedează când n-ai prezervativ?

Maestrul Rozenberg s-a ridicat şi l-a interpelat la rândul lui pe Alexandre:

— M-a izbit un amănunt. Sunteţi descris de martori ca fiind un om atent, sensibil. Aţi fi dus-o oare pe domnişoara Wizman într-un loc atât de sordid precum acea ghenă dacă aşa ar sta lucrurile?

— Ne-am dus în acea încăpere ca să fumăm. Era o cameră de serviciu. Nu voia să fumeze în parc. Apoi, după ce am fumat, ne-am sărutat.

— Aţi obligat-o să vă sărute?

— Nu.

— Dar ea susţine că nu voia acel raport!

— Fals! Cred că s-a supărat pe mine şi că a regretat, despre asta e vorba…

— De ce aţi minţit în timpul arestului preventiv?

— Mi-era frică.

— Vă era frică pentru că o maltrataseră ţi?

— Nu, pentru că o umilisem, mi-era teamă că se va răzbuna.

— Domnule Farel, ce carte citeaţi când s-au petrecut faptele?

— Nu mai ştiu, citesc mult.

— Poliţiştii au găsit pe noptiera dumneavoastră un roman al lui Georges Bataille intitulat *Mama mea*, o să vă citesc textul de pe coperta a IV-a, dacă îmi îngăduiţi: „Pierre povesteşte cum, după o copilărie religioasă, a fost iniţiat, la vârsta de şaptesprezece ani, în diverse perversiuni de către mama sa“.

— Nu văd unde e problema.

— Problema e că ne confruntăm cu o carte obscenă.

— În literatură nu există obscenitate.

— O carte în care aţi subliniat anumite fraze pe care vi le voi citi. Pagina 62: „Când a dat peste mine goală, m-a violat, dar i-am umplut mutra de sânge: voiam să-i smulg ochii. N-am fost în stare“.

Alexandre privea în pământ. Avocatul a continuat:

— Sau la pagina 123: „Fie-vă milă! Cereţi-mi o grozăvie! Nu pot să fac ceva şi mai murdar?“. Iată lecturile domnului Farel…

Alexandre a ridicat ochii.

— Bine… dar nu e decât un roman…

A spus asta privindu-i lung pe juraţi. Maestrul Célérier l-a apostrofat pe avocatul Milei:

— Dragul meu confrate, sunt uimit să vă aud evocând aşa-zisa amoralitate a clientului meu pornind de la lectura lui din Bataille. Îndrăznesc să cred că o persoană atât de cultivată ca dumneavoastră l-a citit pe Bataille sau pe Sade… Deşi, ascultându-vă, sper că nici dumneavoastră, nici vreun alt membru al completului nu l-aţi citit vreodată pe Sade, pentru că, altfel, v-aţi putea trezi în faţa tribunalului penal!

Maestrul Rozenberg nu a reacţionat, mulţumindu-se să-şi consulte fişele.

— Să continuăm pe tărâm literar, dacă încuviinţaţi… Domnule Farel, cu doi ani în urmă, aţi câştigat un concurs de nuvele. Ne puteţi vorbi despre subiectul acelei nuvele?

— Era o poveste de dragoste.

Avocatul a fluturat un text.

— Domnule Farel, aţi relatat o poveste dintre un bărbat şi o femeie, un tânăr stagiar şi o consilieră pe probleme politice. Bărbatul o obligă să-i facă o felaţie, apoi o violează în două rânduri.

A citit un pasaj.

— Era o fantezie, o chestie care se întâmplă între adulţi care consimt. E după o idee a femeii cu care umblam la vremea respectivă.

— Bine. Să depună mărturie!

— E imposibil.

— De ce, domnule Farel?

— Pentru că lucrează în eşalonul superior al statului.

— Ar fi bine să ne ofere şi versiunea ei.

A urmat o tăcere lungă.

— După cum v-am spus, era o fantezie, nimic mai mult!

— Poate că era o fantezie. Într-o bună zi, însă, aţi pus-o în practică.

13

A venit rândul dealerului să fie chemat la bară. Preşedinta i-a cerut să depună jurământul şi apoi să facă depoziţia:

— În seara aceea, mă aflam lângă staţia de metrou Anvers. Tipul şi fata au venit să cumpere canabis şi o pastilă gen Viagra, dar mai tare. Le-am vândut. Fata a zis că e stresată din cauza copoilor, le-am spus că există un loc retras prin preajmă şi au plecat. Asta-i tot, n-am nimic altceva de zis.

— Cum se purtau?

— Normal, ca nişte prieteni care urmează să se distreze împreună…

— O cuprinsese pe după umeri, se ţineau de mână?

— Nu cred.

— Fata vi s-a părut neliniştită?

— Se vedea că nu-i de prin partea locului.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Părea stresată, îşi făcea griji din cauza copoilor, pentru că el spusese că vrea să fumeze în parc, se vedea că e încordată.

— Ce tip de pastilă v-a cerut acuzatul?

— Ceva ca să ţină la sex…

— Domnul Farel susţine că a cerut o pastilă ca să se relaxeze, asta scrie în procesul-verbal al audierii…

— Nu, doamnă judecător, bărbaţii mă caută când vor să li se scoale, sunt cunoscut pentru asta.

Râde.

— Am chiar clienţi celebri, nici n-aţi crede. Gagiii se tem că nu li se mai scoală, doamnă, până şi ăia mai tineri.

— Domnule, sunteţi într-un tribunal, scutiţi-ne de comentariile dumneavoastră, vă rog.

— Îmi pare rău, Onorată Doamnă.

— Domnule, nu se spune Onorată Doamnă, nu suntem în Statele Unite.

— Doamnă, spun adevărul, asta-i tot.

— E posibil să-i fi vândut un drog contrafăcut?

— Ce anume? a glumit el. Nu înţeleg, doamnă…

— Un drog de sinteză.

— Ştiţi ce, după cum am adesea ocazia să spun, eu n-am treabă cu drajeurile.

Râde.

— Dar cocaină?

— Nu.

— Totuşi, în seara aceea consumase aşa ceva.

— Nu de la mine.

— Spuneţi-ne când i-aţi revăzut.

— I-am revăzut vreo treizeci de minute mai târziu.

— Cum erau?

— El, normal, ca la venire. Ea, mă rog, nu mai ştiu, nu părea în apele ei, au trecut totuşi doi ani, pe bune, am cam uitat. De-abia mai ştiu ce-am făcut ieri.

S-a întors spre sală zâmbind.

— Domnule, băgaţi de seamă că vă aflaţi într-un tribunal, sunteţi sub jurământ. Aşadar, sunteţi sigur sau nu?

— Da, ea era cu nervii la pământ, n-ai cum să uiţi aşa ceva.

— Şi apoi?

— Pe urmă i-am văzut că-şi vorbesc. Fata a început să plângă şi a plecat.

— Şi el?

— El mergea de parcă nu era problema lui.

A fost chemat la bară şoferul de Uber care o dusese pe Mila acasă. Era un bărbat asiatic, de vreo douăzeci de ani, slab, îmbrăcat în costum negru şi cămaşă albă. A făcut o declaraţie scurtă, apoi a răspuns întrebărilor preşedintei.

— Fata plângea de zici că era sfârşitul lumii. Am întrebat-o dacă-i pot fi de folos şi mi-a zis că nu, că o să-i treacă, nu era grav, prietenul ei o părăsise pentru alta şi suferea.

— Şi pe urmă? Ştiţi ce-a făcut?

— Doamnă, de doi ani încoace transport zeci de clienţi zilnic, nu-mi mai amintesc. Plângea întruna, asta ştiu sigur, pentru că nu mi se urcă în fiecare zi o fată disperată în maşină, dar după aceea, habar n-am.

Maestrul Célérier s-a apropiat de martor.

— V-a spus ce păţise?

— Mi-a zis că se simte rău.

— În cursul interogatoriului de la poliţie, aţi declarat că v-ar fi spus: „Sunt plină de ură“.

— Dacă aşa am spus înseamnă că e adevărat, dar, sincer vorbind, a trecut atâta vreme…

— Ştiţi cumva dacă v-a dat calificativ când a ieşit din vehicul?

— Nu, noi nu ştim treburile astea, eu i-am dat probabil patru stele, aşa le dau de obicei clientelor simpatice, niciodată cinci, asta-i nota pentru Dumnezeu.

— Ei bine, v-a dat cinci stele.

Apoi s-a adresat juraţilor.

— Deşi ne spune că tocmai a fost violată, Mila Wizman are suficientă energie şi luciditate ca să dea un calificativ şoferului. Nu mai am nimic de adăugat.

14

Prietenii prezenţi la petrecere au depus şi ei mărturie. Toţi au spus că Alexandre li se păruse într-o uşoară stare de ebrietate, dar că nu părea să aibă vreo apăsare specială. „Ne-a arătat chiloţii fetei şi am băut. Am dansat până la 4 în zori.“ Mărturia lui Rémi Vidal contrasta, a venit la bară tremurând. După ce a făcut declaraţia, şi-a exprimat regretul că se aflase la originea acelui joc: „Acum se întâmplă lucruri importante cu toate fetele astea care povestesc ce-au păţit, iar eu mă simt profund tulburat. Nu m-am gândit niciodată cât rău pot să fac umilindu-le pe fete, spunând, de pildă, că n-au ce căuta la facultăţile politehnice sau, când una dintre ele reuşea să intre, că obţinuse locul nu datorită notelor, ci unei burse sociale. Vreau să spun că povestea asta m-a zguduit. Apoi, nu ştiu dacă Alexandre a făcut sau nu ce i se reproşează; chiar dacă, spontan, tind să mă îndoiesc de versiunea fetei pentru că nu-mi vine să cred că prietenul meu a fost în stare de aşa ceva, o să mă abţin să zic ceva rău despre ea, fiindcă am înţeles, auzind toate mărturiile acestor fete şi femei, că ele îşi doresc să fie crezute şi auzite“.

În ultima parte a şedinţei, preşedinta a cerut să-l audieze pe Michel Duroc.

15

— Mă numesc Michel Duroc. Sunt naşul lui Alexandre. Sunt medic ginecolog la Aubervilliers. Îl ştiu pe Alexandre de când s-a născut. A fost un copil cuminte, foarte sensibil, căruia i se întâmpla să plângă din te miri ce. Jean îşi făcea multe griji pentru fiul său, dar se purta urât cu el. Lui Alex îi era teamă de tatăl lui. Uneori cădea pradă unor angoase puternice, era un copil anxios, i se întâmpla să fie stăpânit de nişte stări înspăimântătoare, iar în asemenea momente, tatăl său devenea foarte violent, l-am văzut înghiontindu-l sau chiar pălmuindu-l, dar nu spuneam nimic, îl lăsam în plata Domnului, era vedetă şi stătea mereu în tensiune. Îşi umilea adesea fiul în public, era obsedat de performanţă, de competiţia socială, iar asta-l fragiliza pe Alexandre. A crescut în umbra acestui tată tiranic care de obicei îşi stăpânea violenţa; uneori, însă, dădea pe dinafară. Bun, asta am avut de spus.

— Ştiţi cum se purta Alexandre Farel cu femeile?

— Nu.

— De ce aţi spus despre tatăl lui, într-un ziar, că e un „om de rahat“?

— E un oportunist, n-are nimic bun în el, am fost cel mai apropiat prieten al lui, ştiu despre ce vorbesc. Fiul lui a suferit şi i-a făcut pe alţii să sufere doar din pricina lui.

— Domnule, nu ne aflăm aici ca să-l judecăm pe Jean Farel, ci pe fiul său.

— Alexandre e un băiat de treabă, dar aflat sub cizma tatălui său. Aş vrea, de altfel, să vă povestesc ceva.

— Vă rog.

— Cu câteva luni înainte de incident, Alexandre umbla cu o

femeie mai în vârstă decât el, consilieră politică, Yasmina Vasseur. Ea a rămas însărcinată. Când a aflat, tatăl lui Alexandre şi-a ieşit din minţi, femeia s-a lăsat convinsă sau poate a fost forţată să avorteze, eu am ajutat-o, la cererea lui Jean. A şantajat-o, a ameninţat-o că îi distruge cariera, a vrut mereu să controleze viaţa lui Alexandre. Jean e obsedat de control.

— Ce înţelegeţi prin „am ajutat-o“?

Michel Duroc s-a încovoiat.

— Cum aţi ajutat-o? a insistat preşedinta.

— Când au venit la mine, ea şi Jean, intervalul legal fusese depăşit, iar ea nu putea pleca peste graniţă. Eu i-am făcut avortul.

— Interval depăşit? Deşi e interzis prin legea franceză?

— M-a obligat fratele lui, Léo, m-a ameninţat. S-au ivit probleme, fata n-a suportat, a făcut hemoragie, pe scurt a fost cumplit, stăteam acolo trei bărbaţi să-i veghem avortul, Alexandre habar n-avea. A aflat din întâmplare, în ziua când taică-său a fost decorat, mai precis în seara presupusei agresiuni.

Alexandre s-a chircit pe scaun, în stare de şoc.

— Cum se purta Jean Farel cu fiul său?

— Îi spunea că trebuie să fie cel mai bun, îl umilea, îl lovea, repeta comportamentul pe care-l îndurase el însuşi.

— Cunoşteaţi trecutul lui Jean Farel? Ştiaţi de ce se poartă aşa cu fiul lui?

— Familia asta a cunoscut un şir întreg de violenţe. Jean declară peste tot că mama lui a murit în urma unei supradoze, dar e fals: taică-său a ucis-o cu cincisprezece lovituri de cuţit când a aflat că-l va părăsi. Jean a găsit-o când se întorcea de la şcoală. Tatăl a fost arestat. Trei ani mai târziu, s-a spânzurat în închisoare.

— Cine mai ştia asta?

— Foarte puţină lume. Alexandre nu ştia.

Michel Duroc s-a întors la locul lui din sală. Jean nu se afla acolo, înregistra un interviu. Continuarea procesului a fost mai monotonă. S-au succedat mai mulţi martori care au vorbit-o de

bine pe Mila: prietene, doctorul ei, care a descris-o ca fiind „o fată hotărâtă şi dinamică“, doi foşti profesori. Ultima mărturie l-a zdrobit pe Alexandre: fosta guvernantă a familiei Farel a povestit că băiatul se uita la filme porno de cum se trezea dimineaţa. Apoi a mai istorisit că Alexandre o hărţuise pe Yasmina Vasseur după despărţire, îl auzise cu urechile ei. Gravitatea mărturiei a fost atenuată de avocatul lui Alexandre, care a evocat un litigiu financiar între guvernantă şi familie – şi aşa s-a încheiat ziua.

16

Venise momentul cel mai aşteptat al procesului. Zeci de oameni stăteau la coadă în faţa sălii, sperând că vor asista la declaraţia lui Jean Farel. Acesta purta un costum gri din stofă de lână şi o cămaşă albă. A înaintat spre bară, s-a adresat juraţilor. „Cum ar putea oare un tată iubitor să-şi descrie fiul în faţa unor bărbaţi şi a unor femei care-l vor judeca şi, eventual, îl vor condamna la cincisprezece ani de închisoare? Mă gândesc la această întrebare de câteva săptămâni şi iată-mă acum în faţa dumneavoastră. Acest tânăr aflat în cuşca aceea de sticlă care-l acuză, deşi el se bucură de prezumţia de nevinovăţie, fiul meu, a fost şi a rămas marea bucurie a vieţii mele. A venit pe lume când aveam deja o anumită vârstă. Mergeam pe cincizeci de ani când am aflat că aveam să devin tată. În vremea aceea, după câteva încercări nereuşite cu prima soţie, credeam că sunt steril. Atunci când Claire, a doua mea nevastă, m-a anunţat că e gravidă, mai întâi nu mi-a venit să cred şi, de altfel, câtă vreme n-am văzut rezultatele, n-am crezut. Vreau să spun: mă socoteam prea bătrân ca să fiu tată. Nu voiam să fiu un moş atunci când fiul meu avea să împlinească douăzeci şi cinci de ani. Nu voiam să-i bag pe gât spectacolul năruirii mele fizice şi nici obligaţia de a mă lua în îngrijire. Mă înşelam: naşterea lui a fost cea mai frumoasă zi din viaţa mea, mi-a dat aripi. Vă fac o mărturisire: mă întrebam cum de-am putut să zămislesc un copil atât de frumos. Îmi aduc aminte că era un bebeluş foarte neliniştit, care dormea prost, care plângea mult. Era un copil căruia îi era frică: de cine? De ce? Am fost nişte părinţi iubitori, dar, nu am cum să neg, n-am ştiut niciodată să-i dăm încredere. La trei ani îi era teamă că va muri. Astăzi se spune că există o legătură

între anxietate şi precocitate, dar pe vremea aceea ne închipuiam că e vina noastră, că am greşit undeva. Timp de câţiva ani, a dormit între soţia mea şi mine, e-adevărat, dar asta se-ntâmpla pentru că orăcăia atât de tare noaptea, încât vecinii ne ameninţaseră că vor chema poliţia. Ce era să facem? L-am lăsat să doarmă cu noi. Nu vă ascund, specialiştii spuseseră: suferea de TOC[1], avea obsesii, spaime inexplicabile. Altfel era drăguţ, strălucit ca inteligenţă şi, chiar dacă îşi făcuse cu greu prieteni la şcoala primară şi mai ales la colegiu, profesorii îl adorau. Era un copil sensibil şi blând, care citea poeme împreună cu mama lui ca să adoarmă. S-a spus, în cursul acestui proces, că am ridicat mâna asupra lui, s-a întâmplat de câteva ori, pentru că aşa fusesem eu însumi crescut, îmi pare rău. Copil fiind, am fost bătut de tata, nu încerc să mă justific, e de neiertat, doar explic şi atât. Eu şi fiul meu ne înţelegeam de minune, făceam mult sport împreună, eu l-am iniţiat în cursele montane, a ajuns rapid campion la această disciplină, întotdeauna a ştiut să-şi depăşească limitele. În adolescenţă a suferit de anorexie şi am crezut că e vina mea. Din cauza meseriei mele, mă supuneam unui regim foarte sever, aşa încât ţineam sub control tot ce mâncam în familie, afişasem pe frigider o listă cu alimente interzise, îmi cântăream hrana în faţa lui, trăiam sub o presiune uriaşă. S-a spus, de asemenea, că eram obsedat de performanţele lui şcolare, dar puneţi-vă în locul meu, de acolo de unde vin eu, reuşita şcolară e singura cale prin care îţi poţi depăşi condiţia. Voiam ca fiul meu să termine nişte studii pe care eu nu le putusem face. Propriile mele obsesii mi-au contaminat fiul. Fosta noastră guvernantă a povestit acum două zile că Alexandre se uita la filme porno de cum se trezea; eu, personal, nu l-am surprins niciodată, nu ştiam şi, ca să fiu cinstit, chiar dacă e adevărat, nu văd problema, între pornografie şi recurgerea la violenţă nu există nici o legătură. Au fost apoi acei doi ani în clasa pregătitoare, foarte duri, şi tentativa lui de sinucidere, care n-a fost chiar tentativă de sinucidere, în primul an de Politehnică. Şi în acest caz am preferat să punem gestul lui pe seama presiunilor cazone. N-am văzut sau n-am vrut să vedem că nu-i merge bine. Apoi a

întâlnit-o pe Yasmina Vasseur. La început era îndrăgostit, schimbat, părea fericit, apoi lucrurile s-au complicat, relaţia n-a durat, poate că atunci a început prăbuşirea şi şi-a pierdut încrederea în sine. N-a suportat să fie dat deoparte. De-aici a plecat totul. Ea a rămas gravidă, a vrut să facă avort – mi s-a spus că ieri s-a dat de înţeles că aş fi obligat-o, e fals, am ajutat-o să se organizeze cât mai bine ca s-o feresc de bârfe, ea şi-a dorit! Apoi n-a mai vrut să aibă de-a face cu el, iar Alexandre a început s-o hărţuiască. S-a purtat asemenea fiecăruia dintre noi atunci când, fiind îndrăgostiţi până peste cap, am fost alungaţi de persoana pe care o iubeam. De bună seamă, n-a durat mult, a uitat-o. Pe această fată, pe Mila Wizman, chiar nu cred că a violat-o, în orice caz nu a vrut să-i facă asta – se întâmplă oare să faci anumite lucruri împotriva voinţei tale? Cred că da. Aşa s-a întâmplat la mine în familie. Michel Duroc n-a minţit. Am găsit-o pe mama moartă când aveam nouă ani, nu murise din pricina drogurilor, ci a tatei. Mama a murit sub loviturile de pumn şi de cuţit ale tatălui meu, într-o zi când era complet beat şi drogat, ieşise din puşcărie, descoperise că ea rămăsese însărcinată în lipsa lui, sunt sigur că n-a vrut, dar până la urmă a ucis-o cu mai multe lovituri de cuţit, dintre care una în burtă, era gravidă în şapte luni… copilul a putut fi salvat: e vorba de fratele meu Léo. Eu am alergat după ajutoare. Ştiu că e greu de suportat ce-am zis, dar am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca s-o iau de la capăt şi să am o viaţă demnă.“

A lăsat să treacă o vreme, apoi a continuat.

„În seara când a ieşit cu Mila Wizman, Alexandre băuse, fumase şi se drogase, nu era într-o stare obişnuită; în plus, pentru el, având în vedere educaţia pe care-a primit-o, sexul era cu siguranţă ceva distractiv, lipsit de consecinţe şi de implicare. Nu văd altă explicaţie. Fiul meu – pe care îl cunosc mai bine decât oricine de-aici – nu este violatorul pervers pe care-l descriu unii. Se cuvine totuşi să spun că Alexandre e judecat într-un moment extrem de tensionat: de ceva vreme, femeile se exprimă liber şi povestesc actele de agresiune cărora le-au căzut victime; e un lucru pozitiv, dar să

recunoaştem că am ajuns în plină isterie colectivă. S-a dezlănţuit o adevărată vânătoare de bărbaţi; pe reţelele de socializare, cu precădere, se petrece un adevărat linşaj, ăsta-i cuvântul, haita a fost pusă în libertate. Dacă e să ne luăm după anumite comentarii, toţi bărbaţii sunt nişte posibili violatori, cu toţii sunt nişte porci. Eu, însă, vă asigur: mama lui nu l-a crescut ca pe un porc. Ci cu o grijă constantă pentru egalitatea şi respectul între bărbaţi şi femei. Alexandre a ajuns ţap ispăşitor în această demenţă a delaţiunii care a pus stăpânire pe societatea noastră. Îmi pare rău s-o spun, dar mie delaţiunea îmi aminteşte de cele mai sumbre momente din istoria Franţei. O spun fără înconjur: e ipocrizie, la optsprezece ani eşti adult, ştii ce faci. Când o fată majoră merge cu un băiat într-o încăpere, la miez de noapte, ştie ce face, nu e o victimă, e responsabilă pentru faptele ei, aşa încât poate că s-a lăsat influenţată, poate că după incident a regretat pentru că-i era jenă; în orice caz, atunci n-a rostit limpede cuvântul care l-ar fi putut opri pe fiul meu: «Nu». Recunoaşteţi, ne aflăm într-o zonă gri: el credea că ea vrea să aibă acea relaţie, iar ea nu şi-a exprimat refuzul categoric. El a plătit deja cu vârf şi îndesat pentru ce s-a întâmplat: nu şi-a putut termina studiile la Stanford, cariera lui în Statele Unite e terminată definitiv, a renunţat la antrenamente, stă la închisoare, a fost atât de cotonogit de ceilalţi deţinuţi, încât nu mai iese din celulă, n-o să recunoască, dar e distrus şi nu sunt convins c-o să-şi revină. Alexandre e un om bun, au spus-o toţi prietenii lui: e sănătos la minte, loial, curajos, combativ; iată de ce cred că ar fi nedrept să distrugeţi viaţa acestui băiat inteligent, onest, acestui băiat căruia până acum i-a reuşit totul în viaţă, pentru o zbânţuială de douăzeci de minute.“

Auzind aceste cuvinte, Adam Wizman s-a repezit la Jean Farel şi l-a înşfăcat strigând că o să-l zdrobească şi că e sătul de lamentaţiile sale, unica victimă era fiica lui, a cărei viaţă fusese distrusă de fiu-său. Mila ieşise din sală alergând, urmată de avocatul ei. Năucită, Claire îşi ascundea faţa în mâini. Jandarmii au intervenit ca să-l oprească pe Adam, în vreme ce Jean stătea impasibil şi încasa pumni. Preşedinta le-a cerut să

se potolească. Adam i-a dat drumul lui Farel, apoi, venindu-şi brusc în fire, i-a vorbit hotărât şi calm: „O zbânţuială de douăzeci de minute? Aşa numeşti dumneata un viol? N-ai încetat o clipă să ne constrângi, încă de la început, cu ameninţările şi cu încercările de a ne cumpăra tăcerea. N-ai încetat o clipă să te plângi şi ai refuzat să-ţi asumi actele fiului dumitale. Eşti laş, jalnic“. Jean s-a înfuriat: avea să depună plângere pentru defăimare. Adam s-a apropiat mult de el şi, măsurându-l din priviri, i-a strigat: „Chiar crezi că mi-e frică de dumneata? Mizerabilule!“.

Şedinţa a fost suspendată.

1. Tulburare Obsesiv-Compulsivă.

17

Discursul lui Jean Farel a fost difuzat imediat pe reţelele de socializare de către ziariştii prezenţi la tribunal. În câteva zeci de minute au apărut sute de comentarii.

Chiar a doua zi dimineaţă, un mare cotidian a publicat un manifest semnat de vreo treizeci de intelectuale şi intitulat: „Nu, un viol nu înseamnă douăzeci de minute de zbânţuială, ci o viaţă distrusă – cea a victimei“. Cu o zi înainte, Mila Wizman publicase un text pe blogul pe care-l crease, în care i se adresa direct lui Alexandre şi care confrunta versiunile lor: „În privinţa a ceea ce s-a întâmplat acolo, spui că n-am trăit aceeaşi poveste, dar în sinea ta ştii prea bine: m-ai violat. Spui peste tot că am consimţit, că băuserăm prea mult, tatăl tău a vorbit de «douăzeci de minute de zbânţuială», ba chiar a folosit expresia: ne aflăm *în zona gri*. Despre ce *zonă gri* e vorba, câtă vreme eu n-am consimţit niciodată? Zona gri e un spaţiu inventat de bărbaţi ca să se justifice, ca să spună: lucrurile nu erau limpezi, am crezut că femeia vrea, m-am înşelat, şi apoi să treacă mai departe fără să se simtă vinovaţi sau să plătească pentru răul făcut. În ultimele luni, de când cu #MeToo, au apărut nenumărate fete care povestesc că au fost hărţuite sau agresate sexual, dar când le vorbeşti despre asta celor din jurul tău, când cauţi mărturii pe internet, se întâmplă ceva ciudat, nici un bărbat nu se simte hărţuitor sau agresor. Eu am fost explicită: nu voiam. Cât a durat povestea aceea, am fost paralizată de frică. Dacă nu s-ar fi întâmplat nimic, de ce m-aş fi dus să depun plângere? Ştii ce înseamnă să te duci într-un comisariat printre zeci de persoane care aşteaptă şi să auzi, când îţi vine în sfârşit rândul, aceste întrebări cumplite: «Cum

eraţi îmbrăcată? Aţi avut chef să faceţi sex?». Şi cea mai rea dintre toate: «Aţi avut orgasm?». De ce-aş fi acceptat, după aceea, să merg la spital, plângând, şi să îndur toate examinările acelea oribile? Nu ştii ce înseamnă să stai în pielea goală în faţa unor necunoscuţi, să-ţi desfaci picioarele… Închipuie-ţi asta cinci minute… Pune-te măcar o dată în locul meu! Mi-au introdus în vagin mai multe beţişoare cu vată, mi-au dat medicamente, un tratament preventiv pentru HIV, mi-au băgat instrumente în sex ca să vadă înăuntru şi au comentat de fiecare dată de parcă aş fi fost subiect de experimente; la sfârşit, mi-au dat un contraceptiv pentru a doua zi. Mi-au făcut analize ca să stabilească dacă mi-ai transmis o BTS sau HIV, am crezut că mor de frică aşteptând rezultatele, la urma urmelor nu ştiam nimic despre tine… Mama a venit să mă ia de-acolo. Plângeam şi nici măcar nu mai puteam să merg, aveam impresia că port o ghiulea de fier în locul sexului, atârna câteva tone, doar asta simţeam. Îmi spuneam că nici un bărbat nu se va mai apropia de mine în veci. Că n-o să fac niciodată copii. După câteva ore, am primit în sfârşit permisiunea să fac un duş şi-am început să plâng şi să frec acel corp pe care-l uram, şi l-am frecat până la sânge, mi-am făcut o rană uriaşă, ai văzut fotografiile, eram numai carne vie, poate că nu am limbajul şi cuvintele tale, tu vorbeşti bine, eşti plin de diplome, lumea ştie până şi recordurile tale la cursele montane… Altfel spus: doar n-o să distrugem viaţa unui tânăr care a studiat la Stanford şi care reuşeşte să scoată mai puţin de patru ore pe o distanţă de cincizeci de kilometri de dragul acelei nulităţi care a rămas repetentă în ultimul an şi care nici măcar nu e în stare să-şi supravegheze greutatea? Corpul meu, însă, a vorbit fără să mintă. Când am ieşit din spital, mi-au dat un halat vechi, fiindcă îmi reţinuseră hainele pentru prelevare de probe. Toţi s-au purtat frumos cu mine şi, la plecare, mi-au zis că ar trebui să încerc să duc din nou o viaţă normală. Nu ştiu ce înseamnă o viaţă normală. O viaţă normală e o viaţă fără violenţă, iar eu nu mai ştiu ce înseamnă asta. Dar, de fapt, există ceva mai rău decât violenţa: e dispreţul tău şi al tatălui tău. Nepăsarea voastră faţă de cât am suferit. Atunci când zici că am consimţit. Sau că nu ne-am înţeles unul pe altul cum trebuie. Că e vina

alcoolului şi a drogurilor. Când spui în dreapta şi-n stânga că viaţa ta e distrusă, fără să-ţi pese de a mea. Tot timpul, la audieri şi pe parcursul confruntărilor de faţă cu poliţiştii şi judecătorul, ai negat, te-ai purtat de parcă aş fi consimţit, când, de fapt, ştii prea bine: m-ai obligat. Mi-ai distrus viaţa, dar eu vreau să am şansa să-mi revin. Pentru asta, însă, aş vrea să recunoşti tot răul pe care mi l-ai făcut“.

Textul a fost preluat peste tot. Maestrul Célérier a acceptat să dea un interviu care a fost difuzat în jurnalul televizat de la ora 13.00. Spunea că e revoltat de modul în care sunt călcate în picioare drepturile clientului său. Amintea că nu e procesul victimei, ci acela al acuzatului. Care risca să-şi petreacă o parte din viaţă îndărătul gratiilor. Regizându-şi suferinţa, victima se plasa în centrul dispozitivului judiciar: „Se foloseşte de presă, fără să-i pese de influenţa pe care aceasta o va exercita asupra juraţilor şi opiniei publice. E un gest iresponsabil“.

18

— Suntem în plin delir, e o adevărată vânătoare de bărbaţi, un fenomen de haită. Ce să fac?

Jean se foia, în timp ce tânăra lui soţie îi dădea de mâncare fetiţei lor.

— Nimic, aştepţi, nu reacţionezi, o să treacă, a răspuns Quitterie.

— Îţi spun eu, relaţiile dintre bărbaţi şi femei vor fi deteriorate de polemicile astea. Până la urmă se va ajunge la o neînţelegere totală, la o fractură. N-o să mai îndrăznim să seducem o femeie, s-o sărutăm fără să-i fi obţinut consimţământul, o să ne trezim în situaţii aberante. Acum, când primesc o femeie în birou, ţin uşa deschisă. O să fie un coşmar, n-o să mai îndrăznim să glumim, să fim prietenoşi cu femeile, asta îşi doresc?

— Exagerezi… Nimeni nu vrea o fractură, ci doar respect şi o mai echitabilă repartizare a puterii.

— Când socoteşti că te afli sub dominaţia unei anumite puteri, trebuie să ştii să te eliberezi fără ajutor.

— Uşor de zis, dar cum să facem? Spune-mi…

— Te impui, zici nu.

— Ştii bine că nu e posibil întotdeauna.

— Încetează cu discursul ăsta victimizant. Am văzut, de-a lungul carierei, nenumărate fete care se foloseau de bărbaţi ca de o trambulină, care li se suiau în pat fără să fie nicicum ameninţate! Iar acum, tot ele îi toarnă pe reţele pe cei pe care îi numesc „porcii lor“, atâta ipocrizie mă revoltă.

— Era o ameninţare perfidă, femeile ştiau că, dacă vor să avanseze, trebuie mai întâi să se supună.

— Încetează cu tâmpeniile astea despre dominaţia

masculină…

Quitterie a început să râdă, cu fetiţa stându-i ghemuită în braţe.

— Cine hotărăşte totul la noi în casă?

— Păi, tu! Tu! Îţi fac toate poftele, Quitterie! Pe toate!

Quitterie s-a ridicat şi i-a pus copilul în braţe lui Jean.

— Ei bine, eu n-am văzut niciodată relaţiile bărbat-femeie prin prisma unui raport de forţe, a continuat el, strângând-o pe Anita la piept. N-am silit niciodată o femeie să se culce cu mine, niciodată.

— E mai complicat de-atât.

— Nu consideri că Mila Wizman a făcut destul? Poate că, la urma urmei, nu-şi doreşte decât un strop de notorietate. OK, poate că lucrurile au scăpat de sub control, poate că Alex a avut o pornire instinctuală, dar ea l-a însoţit în camera aceea, nu? Eu, dacă o fată vine cu mine într-o cameră, mă gândesc că nu e acolo ca să stea la palavre…

Dintr-odată, Quitterie a încremenit.

— Termină. Înţeleg că vrei să-ţi salvezi fiul, dar închipuie-ţi că, într-o zi, vine la tine fiica ta plângând şi-ţi spune că a violat-o un bărbat, ce faci?

Jean a făcut un pas înapoi şi, sărutându-şi odrasla pe cap, a spus sec:

— Îl omor.

19

La câteva ore după declaraţia de la proces, Jean Farel a aflat dintr-un SMS trimis de Ballard că emisiunea lui fusese suspendată, că trebuia să părăsească postul TV. „După doi ani, Ballard m-a dovedit.“ Jean s-a îmbrăcat în grabă, a sărit într-un taxi şi, în mai puţin de treizeci de minute, se afla în faţa biroului directorului de programe. Aştepta de vreo zece minute, când secretara s-a apropiat de el să-i spună că domnul Ballard nu-l poate primi. Farel a ocolit-o şi a intrat brusc în birou, cu secretara pe urmele lui. Ballard stătea aşezat, cu telefonul lipit de ureche.

— O persoană educată bate la uşă înainte să intre, a spus Ballard închizând telefonul.

— Nu demiţi pe cineva cu treizeci de ani vechime printr-un SMS, dacă eşti civilizat.

— Bravo, scor egal, dar nu te pot primi deocamdată, Jean, aştept un telefon important.

— Ba da, o să-ţi rupi cinci minute din timpul dumitale.

Ballard şi-a privit ceasul, i-a făcut semn să se aşeze.

— N-ai dreptul să-mi suspenzi emisiunea.

— Îmi pare rău, după ce s-a întâmplat, nu poţi reveni pe ecran.

— Ce s-a întâmplat?

— Cuvintele dumitale neruşinate… Procesul fiului dumitale, nu-i de-ajuns?

— Ai auzit de prezumţia de nevinovăţie? Pe deasupra, n-am nimic să-mi reproşez, nu mi-am folosit niciodată poziţia ca să obţin recompense sexuale.

— Nu-mi plac insinuările dumitale, Farel. Ştiu că-ţi cade greu, dar nu pot păstra pe post un om care bagatelizează

gravitatea violenţelor sexuale împotriva femeilor şi al cărui fiu, în plus, e acuzat de viol.

— Aşa găseşti de cuviinţă să mă dai afară? Crezi că, de data asta, ai descoperit motivul potrivit? I-ai demis deja pe toţi moderatorii săriţi de şaizeci şi cinci de ani, în ciuda petiţiilor telespectatorilor…

— E drept că am avut până acum o televiziune cu bărbaţi albi mai vârstnici de cincizeci de ani, dar lumea vrea o schimbare; doreşte tineri, femei, oameni cu origini diverse…

— Chiar şi la vârsta mea, am idei noi de oferit telespectatorilor, am fost ales ani la rând personalitatea favorită a francezilor, ştii bine…

— Dându-te deoparte, nu fac decât să te protejez, Jean.

— E un complot pus la cale ca să fiu înlăturat. Vă folosiţi de fiul meu ca să loviţi în mine.

— Doar n-o să-mi îndrugi tocmai dumneata chestia cu complotul…

— Mulţi îmi doresc locul… şi, de asemenea, mulţi sunt cei care vor să-mi scoată pe nas prietenia cu preşedintele anterior.

— Ai luat-o razna. Cu cât o emisiune are o audienţă mai mare, cu atât e mai protejată, asta-i singura regulă; audienţele dumitale nu-ţi mai asigură imunitatea, şi cu asta, basta, e legea pieţei.

— Nu-i aşa, ştii prea bine… uneori, ca să pierzi totul, e de-ajuns un telefon.

— Ţi-am mai spus, nu-mi plac aluziile dumitale.

În clipa aceea, Farel şi-a scos din buzunar agenda telefonică. O flutura mitocăneşte, ca pe un teanc de bancnote. Siguranţa începea să i se fisureze.

— Lasă că ştiu şi eu cum merg lucrurile. Vezi asta? E munca mea de-o viaţă. Un telefon să dau şi eşti terminat!

— Mă şantajezi acum? Într-un an ai pierdut şapte sute de mii de telespectatori, asta-i realitatea! Uită-te la dumneata, parcă eşti o mumie. Ieşi odată la pensie, Jean, apucă-te de golf, de bridge, jocuri de-astea pentru vârsta dumitale… Pleacă şi nu te mai întoarce.

Jean a încremenit, uimit de violenţa replicii. S-a abţinut să-l apuce de gât. Dacă ar fi avut un cuţit, i l-ar fi înfipt în ochi ca să

nu mai vadă programele neroade pe care i le propuneau producătorii. S-a apropiat de el.

— Ţi-aminteşti ce-a spus Churchill când lumea întreagă saluta victoria diplomatică a lui Chamberlain, pe 5 octombrie 1938? A zis aşa, ar trebui să reflectezi: „Şi mai ales să nu credeţi că acesta e sfârşitul – nu e decât începutul notei de plată“.

20

Preşedinta a anunţat că primise o scrisoare de la un bărbat care pretindea că fusese de faţă la momentul faptelor. Era dispus să depună mărturie. Această lovitură de teatru făcea atmosfera irespirabilă la proces: avocaţii, juraţii păreau tensionaţi.

Noul martor era un bărbat de vreo treizeci de ani, brunet cu piele măslinie, uscăţiv. A înaintat şovăielnic spre bară. Preşedinta l-a rugat să se prezinte şi să facă declaraţia.

— Mă numesc Kamel Alaoui, sunt născut în 4 mai 1984. Am treizeci şi patru de ani. Sunt vânzător într-un magazin de telefoane. În seara respectivă eram acolo, i-am văzut pe cei doi. Mă aflam într-un apartament din faţa acelei încăperi, fereastra mea dădea chiar spre acea încăpere, în zid exista un soi de deschizătură, probabil pentru aerisire, iar de unde eram puteam să văd ce se întâmplă înăuntru. Mă ridicasem ca să închid fereastra şi-atunci l-am văzut pe individul de-aici ţinând-o pe fată de păr, a luat-o de cap şi-a lipit-o de sexul lui, foarte brutal. M-am apropiat şi, chiar în acel moment, l-am auzit spunându-i: „Suge-o, curvă!“. Ea a strigat, cred, dar el i-a vârât sexul până-n gât şi i-a zis: „Gura! Suge-o, curvă!“. A fost cumplit. A durat câteva clipe, apoi a împins-o violent, s-a întors, m-a văzut, fata părea îngrozită. M-am întors spre femeia cu care eram: i-am zis că sunt un tip şi-o tipă la ghenă. Şi că pare un viol. Mi-a zis: „Închide fereastra, nu vreau s-avem probleme“. Am făcut ce-a zis. La scurtă vreme am plecat.

Preşedinta a luat cuvântul:

— Rămâne totuşi o întrebare. De ce n-aţi depus mărturie

mai devreme? Vă daţi seama că mărturia dumneavoastră poate schimba cursul procesului şi soarta unui om?

— Mi-a fost frică.

— De ce?

— N-aveam ce să caut acolo.

— Adică?

— N-aveam dreptul să fiu acolo. Nu ştia nimeni. Nimeni nu trebuia să afle.

— De ce?

— Eram consemnat la domiciliu, nu aveam dreptul să ies din casă. În plus, mă aflam în plin proces de divorţ, nu trebuia să calc strâmb dacă voiam să am custodie comună asupra fiului meu.

— Ce căutaţi în acel apartament în seara respectivă?

— Aveam întâlnire cu o femeie pe care o cunoscusem pe internet, vreau să spun pe un site de dating.

Maestrul Rozenberg s-a ridicat:

— Faptele au avut loc în urmă cu doi ani şi dumneavoastră v-aţi hotărât să veniţi astăzi, în a patra zi de proces, ca să depuneţi mărturie în favoarea domnişoarei Wizman. Cine v-a îndemnat să faceţi asta?

— Nimeni.

— Nimeni nu v-a obligat să veniţi azi?

— Nu, nimeni.

— Avem printre noi un bărbat curajos. Domnule, ne puteţi spune ce riscaţi făcând această depoziţie?

— Am doar de pierdut. Pot ajunge la puşcărie. Pot să pierd custodia fiului meu.

— V-a încurajat cineva să veniţi astăzi?

— Nu, nimeni. Ba dimpotrivă. Am venit pentru că nu-mi mai găseam somnul. Am văzut tot ce se spunea în presă şi pe reţelele de socializare, l-am auzit pe Jean Farel şi n-am mai putut să îngădui ca biata fată să fie terfelită în halul ăsta.

— Domnule, vă aflaţi acolo în acea seară?

— Da. Şi am văzut-o pe fată cu individul acela. A obligat-o să-i facă o felaţie, o ţinea de păr, fata avea o privire îngrozită. Şi i-a spus: „Suge-o, curvă!“.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă am închis fereastra, după cum am spus, şi m-am dus acasă, n-am putut să rămân cu femeia aceea, mă simţeam aiurea.

— De ce nu v-aţi dus s-o ajutaţi pe tânără, dacă aţi socotit că era agresată?

— Nu puteam. N-aveam dreptul să mă aflu acolo, la ora aceea, nu voiam să am probleme cu poliţia… N-am vrut să-mi risc pielea, pricepeţi… Astăzi, regret.

Procurorul general s-a înfuriat pe martor. Justiţia nu era o joacă. Or el se juca cu viaţa unui om. Era grav, periculos. Maestrul Célérier a luat cuvântul.

— Domnule Alaoui, ne-aţi putea aminti de ce aţi fost consemnat la domiciliu timp de un an?

— Din cauza unei note în alb[1].

— Le precizez juraţilor că o notă în alb este un document ce permite stabilirea riscului pe care o persoană îl reprezintă pentru ordinea publică. Ce se spunea în acea notă? Ce vi se reproşa?

— Nişte lucruri false.

— Totuşi suficient de adevărate pentru ca Ministerul de Interne să considere utilă luarea unei măsuri de consemnare.

Pentru că martorul amuţise, preşedinta l-a rugat să răspundă.

— Mi se reproşa că am avut contacte cu nişte indivizi întorşi din Siria… Erau nişte tipi care mergeau la aceeaşi moschee ca mine, nu ştiam cine sunt.

— Ce fapte săvârşiseră?

— Se pare că erau apropiaţi de membrii unei grupări jihadiste…

— Care anume?

— Cea din Buttes-Chaumont, cred…

— Din această grupare jihadistă provin cei care au organizat atentatul împotriva revistei *Charlie Hebdo*, nu-i aşa?

— Nu ştiu!

— Aţi intenţionat să înfăptuiţi un atentat pe pământ francez?

Martorul s-a îmbăţoşat, vizibil afectat de întrebare.

— Nu, evident că nu! Aveam o slujbă, un fiu, nu aveam nimic de-a face cu asta…

— Ştiaţi că domnul Farel şi soţia lui fuseseră luaţi în vizor de islamişti, că primiseră ameninţări cu moartea?

— Nu, de unde era să ştiu?

— S-a scris în presă.

— Păi, nu-i cunoşteam!

— Spun doar că mărturia dumneavoastră subită reprezintă o coincidenţă ciudată. Aveţi motive să loviţi în nişte oameni ca ei…

Martorul a ridicat din umeri, perplex. Maestrul Célérier a scos pieptul în faţă:

— Aşadar, doamnelor şi domnilor juraţi, singurul martor, care apare la închiderea procesului, la mai bine de doi ani după comiterea faptelor, doar ca să afirme că l-a văzut pe clientul meu ţinând-o de păr pe reclamantă, lucru pe care nici ea, nici clientul meu nu l-au contestat, ei bine, acest bărbat e bănuit că a frecventat un grup jihadist care a provocat moartea mai multor persoane… Nu mai am nimic de adăugat.

1. *Notes blanches* sau *notes blancs* sunt nişte documente atribuite serviciilor de informaţii, fără antet, dată, referinţă sau semnătură.

21

Yasmina Vasseur a fost ultima care a depus mărturie la tribunal. Toţi jurnaliştii erau de faţă: în ajun, o revistă publicase o fotografie cu ea şi cu un ministru în exerciţiu în care păreau foarte apropiaţi. Purta o rochie tricotată lungă, neagră şi-şi prinsese părul în coc.

— Mă numesc Yasmina Vasseur, am treizeci şi şase de ani, sunt directoarea de cabinet a ministrului Economiei. Am avut o relaţie cu Alexandre Farel în urmă cu trei ani, pe vremea când eram consilieră în Ministerul Economiei. Lucrurile au evoluat treptat, vreau să spun că am ajuns să lucrăm împreună, între noi s-a creat o intimitate şi am intrat într-o relaţie, dar la început nu era loc de ambiguitate. A durat şase luni şi apoi eu i-am pus capăt, pentru că nu avea viitor, el plănuia să trăiască în Statele Unite, eu aveam un ritm de lucru extenuant. Pot spune despre Alexandre că e un tip responsabil, foarte agil intelectual; emoţional, e altă situaţie. Pe acest teren, lucrurile stau exact invers. E, cum să spun, imatur, nu-i place să i se opună rezistenţă. Dar, altfel, e sensibil, generos. Am trăit o poveste frumoasă. Asta e, nu mai am nimic de adăugat.

— L-aţi cunoscut pe domnul Farel în 2015. Când a evoluat natura relaţiei dumneavoastră? a întrebat preşedinta.

— Nu mai ştiu. Ne plăceam, era greu de ascuns.

— Cum decurgea relaţia dumneavoastră?

— Făceam dragoste într-un hotel de la periferia Parisului.

— Adesea?

— Am fost de vreo zece ori.

— Cine plătea camera?

— Eu, de cele mai multe ori.

— Îl iubeaţi?

Yasmina a avut un moment ezitare.

— Da.

— Şi el vă iubea?

— Cred că da, dar povestea noastră n-avea nici o şansă.

— Dacă n-aveaţi chef să faceţi dragoste, se-ntâmpla să fie insistent?

— Nu. Niciodată. Nu m-a forţat niciodată.

— Ştiţi ceva despre relaţiile sau orientările lui sexuale?

— Nu ştiu. Ne înţelegeam foarte bine… din punct de vedere sexual, vreau să zic.

— Cum se purta în timp ce făceaţi dragoste?

— Dezvoltaserăm o intimitate profundă.

— Vă obliga să-l masturbaţi, să-i faceţi diverse lucruri?

— Nu. Nu era nevoie să mă oblige.

— Avea o sexualitate deviantă?

— Cum adică?

— Era violent?

— Nu.

— Dar avea nişte preferinţe ieşite din comun?

— Nu ştiu ce înţelegeţi prin „ieşite din comun“.

— Vă obliga să-i faceţi felaţii?

— Nu, nu mă obliga deloc.

— Vă vedeaţi cu el în momentul faptelor?

— Nu, îl părăsisem cu şase luni înainte, dar tocmai îl reîntâlnisem, la solicitarea mea, pentru că doream să şteargă e-mailurile pe care le schimbaserăm.

— De ce l-aţi părăsit?

— Am rămas însărcinată cu el. Am avortat.

— În opinia dumneavoastră, consuma droguri?

— Nu ştiu. Oricum, nu de faţă cu mine.

— Ce ştiţi despre părinţii lui?

— Pe mama lui n-o cunosc. Cu tatăl lui m-am intersectat în câteva rânduri, e un jurnalist pe care îl respect.

— Mai aveţi ceva de adăugat?

— Alexandre e un băiat plin de afecţiune. E un tip complex, cu siguranţă, îi plac confruntările, poate fi brutal în felul de-a fi, dar cu mine n-a fost niciodată violent. Mi-e greu să mi-l imaginez violând o femeie, chiar dacă nu vreau să pun sub

semnul îndoielii afirmaţia reclamantei.

Avocata părţii civile, maestra Juliette Ferré, mai avea nişte întrebări.

— Domnişoară Vasseur, ce s-a întâmplat atunci când l-aţi anunţat pe Alexandre Farel că îl veţi părăsi?

— A fost mâhnit, s-a supărăt pe mine, era normal.

— V-a cerut să rămâneţi cu el?

— Da, bineînţeles.

— Cum?

— Îmi spunea că e nebun după mine, că vrea să trăiască toată viaţa alături de mine.

— Cu toate astea, l-aţi reclamat pentru hărţuire…

Avocata a fluturat documentul. Yasmina Vasseur s-a îndepărtat de bară, vizibil stingherită.

— Am vrut să-l sperii…

— Vă era frică de el?

— Nu, sigur că nu!

— Şi totuşi v-aţi dus la comisariatul din arondismentul al XVI-lea şi aţi depus o plângere.

— V-am spus, era menită să-l ţină la distanţă, şi apoi am retras-o.

— Prin urmare vă era frică de el…

— Nu, nu-mi era.

— Domnişoară Vasseur, cineva v-a forţat mâna să depuneţi azi mărturie în favoarea domnului Farel?

— Nu, absolut deloc.

— În ce relaţii sunteţi cu tatăl lui Alexandre?

— Civilizate.

— A făcut presiuni asupra dumneavoastră ca să avortaţi?

— Nu, m-a ajutat, atât.

— A ameninţat că vă distruge cariera?

— Nu.

— Formulez altfel: a promis că vă sprijină în cariera politică dacă depuneţi mărturie în favoarea fiului său? E posibil să vă fi promis, de pildă, că vă invită într-una din emisiunile sale?

— Nu.

— Nu mai am alte întrebări.

Mai departe a preluat maestrul Célérier:

— Domnişoară Vasseur, am găsit în telefonul domnului Farel nişte schimburi de mesaje cu dumneavoastră prin e-mail… Confirmaţi?

— Da, ne scriam, pentru un plus de discreţie.

— Într-unul din aceste mesaje spune că, citez, „o să te chinui“.

— E un dialog banal între două persoane care se doresc.

— Vă scrie, de asemenea: „Eşti o curvă, dar sunt (foarte) îndrăgostit de tine“.

— Nu e agresiv, vorbeam mai deocheat când făceam dragoste, nu e interzis…

— Da, exact, aveţi dreptate… Voiam să vă amintesc că partea civilă l-a învinovăţit pentru că îi spusese domnişoarei Wizman, acolo la ghenă, după ce s-au sărutat: „Suge-mi-o, curvă“ şi, apoi, „O să te chinui“… Sunt nişte expresii pe care obişnuieşte să le spună, ceea ce dovedeşte că se afla într-un raport normal cu ea…

După un moment de tăcere, a răsfoit nişte documente.

— Domnişoară Vasseur, e adevărat că i-aţi cerut să scrie o nuvelă despre un stagiar şi o consilieră pe probleme politice?

— Da, acum regret, pentru că văd că s-a întors împotriva lui.

— Nu mai am nimic de adăugat.

22

În ziua aceea s-a răspândit vestea că Ballard a fost dat afară de către preşedintele postului. Pe culoare se spunea că tuturor celor din redacţie le fusese trimisă o scrisoare anonimă, însoţită de fragmente de SMS şi de fotografii, explicând că Ballard oferise o emisiune în prime-time unei tinere realizatoare în schimbul unor raporturi sexuale periodice la hotelul Costes din arondismentul I parizian. Constrânsă de direcţiune, realizatoarea confirmase faptele, dar precizase că fusese de acord cu situaţia şi chiar „un pic îndrăgostită“. În redacţie s-au strâns semnături pe o petiţie prin care se cerea demiterea imediată a lui Ballard. De îndată ce a aflat vestea, Jean i-a trimis lui Ballard un SMS în care îi spunea: „Îmi pare rău pentru ce ţi s-a întâmplat. Îţi doresc drum bun în continuare, sunt sigur că ne vom reîntâlni curând!“. Chiar în aceeaşi zi, s-a aflat că fusese înlocuit de Marie Weil, o femeie în vârstă de vreo cincizeci de anişori, care studiase la Şcoala Normală Superioară în acelaşi timp cu Claire. Jean i-a scris un mesaj de felicitare noii directoare de programe: „Sunt foarte fericit pentru tine, Marie. Am fost întotdeauna impresionat de competenţa şi talentul tău. Îmi pare rău că părăsesc postul exact când vii tu. Aş fi fost încântat să lucrez pentru tine. Te sărut, Jean“.

23

Dezbaterile se încheiaseră, preşedinta a anunţat că pot începe pledoariile. A urmat o scurtă întrerupere a şedinţei, astfel încât avocaţii părţii civile – cei dintâi în ordinea luărilor de cuvânt – să poată schimba câteva vorbe cu clienta lor. Apoi a reînceput şedinţa. Maestra Ferré s-a apropiat de bară cu însemnările în mână. A vorbit calm şi empatic.

„Cum spuneaţi, doamnă preşedintă, ne aflăm aici pentru că domnişoara Wizman are nevoie s-o auziţi. Văzând că suferinţa îi va fi recunoscută, dar mai cu seamă că vor urma nişte sancţiuni, ea va putea să-şi revină. Pentru că astăzi este o tânără distrusă de violul ce v-a fost înfăţişat. Rolul meu, ca avocată a părţii civile, nu e să demonstrez că domnul Farel este vinovat, ci să vă dezvălui suferinţa domnişoarei Wizman şi să vă povestesc cum a decurs viaţa ei după acel 11 ianuarie 2016. Mă aflu aici doar ca să vă vorbesc despre Mila, despre ce a trăit, despre cum era ea înainte de agresiune, despre cum este în momentul de faţă, dar şi despre speranţele ei. Mai întâi, însă, dacă-mi îngăduiţi, aş dori să mă adresez chiar ei.“

S-a întors către clienta sa, rămânând cu spatele la juraţi.

„Mila, vreau să-ţi spun cât de mândră sunt de dumneata, ai reuşit să vii aici, să vorbeşti în faţa acestui tribunal, deşi nu aveai puterea s-o faci, deşi ai îndurat atâtea presiuni. Erai cumplit de şocată de ceea ce ai trăit, ne-am întâlnit în mai multe rânduri, abia puteai să vorbeşti, nu făceai decât să plângi şi mi-ai spus, te citez – pentru că, în această speţă, cuvintele sunt importante –, *mă întreb cu ce-am păcătuit ca să*

merit asta. La început ai avut parte de violenţă, apoi te-ai confruntat cu dispreţul. Te felicit pentru curaj, pentru că a fost o încercare grea. De-a lungul instrumentării şi procesului, ai fost nevoită să povesteşti iar şi iar ceea ce era de nepovestit, deşi singurul lucru pe care ţi-l doreai era să uiţi, să nu mai trebuiască să vorbeşti ca să nu te mai confrunţi cu durerea pe care orice nouă relatare o provoca. În cazurile de agresiune sexuală, repovestirea înseamnă retrăire.“

O privea pe Mila. Tânăra se agăţase de braţul tatălui ei, gura îi era strâmbată de un rictus: se ţinea să nu plângă. Apoi avocata s-a postat în faţa juraţilor şi şi-a continuat pledoaria.

„În decursul acestui proces, Mila Wizman a fost în permanenţă brutalizată şi mânjită, întrebările au fost violente, apărarea a pus întrebări indiscrete, neplăcute, excesive. S-a dat de înţeles că ar fi minţit: credeţi oare că o mincinoasă şi-ar susţine versiunea în faţa poliţiştilor, apoi în faţa judecătorilor timp de doi ani, ar îndura toate interogatoriile fără să cedeze o clipă? Victimele abuzurilor sexuale vor să fie recunoscute ca atare, vor să se facă dreptate, fără vreo dorinţă de răzbunare, ci din nevoia de adevăr şi de protecţie. Experţii care au examinat-o pe domnişoara Wizman au spus că e o tânără fragilă, dar curajoasă. S-a născut la Toulouse, a crescut într-o familie care s-a confruntat cu drama unui atac terorist şi care apoi a fost perturbată de un divorţ dificil. Plină de îndrăzneală, Mila dădea din nou examenul de bacalaureat. Era hotărâtă să le demonstreze celor apropiaţi că poate reuşi. Simţind că părinţii ei nu au timp pentru ea, cu precădere mama ei, găsise alte căi să-şi revină. Ea, această tânără complexată căreia îi era frică să fie judecată, evaluată, îl întâlneşte pe Alexandre Farel. În seara de 11 ianuarie, Mila se trezeşte singură, într-un apartament parizian vast, necunoscut, printre nişte tineri pe care nu i-a văzut niciodată, care nu fac parte din mediul ei social: e descumpănită. Personalitatea ei s-a construit pe o schemă: când e singură, se simte vulnerabilă, inferioară celor din jur, mai ales în medii sociale mai înalte decât al ei. Pentru că Alexandre Farel îşi petrece timpul cu ea, se simte uşurată.

Nu mai e singură. Simpla prezenţă a acestui bărbat îi dă siguranţă, Alexandre Farel – după cum au spus prietenii lui – poate fi fermecător. Mila nu-i desluşeşte instinctul de prădător, nu vede manipularea, vine dintr-o lume în care nu există altă mască decât cea arătată în mod obişnuit celorlalţi, aşa încât, atunci când el îi propune să iasă la aer, ea, fireşte, acceptă. Chiar înainte, Farel insistase ca ea să bea ceva, deşi nu era deprinsă cu alcoolul. Când ajung afară, lui îi vine să fumeze nişte iarbă, dealerul îi indică un loc unde să nu-i vadă poliţia, iar ea acceptă să-l urmeze pe Alexandre Farel fiindcă are nevoie de siguranţă, e o tânără care a devenit vulnerabilă în urma relaţiei conflictuale dintre părinţi şi a evenimentelor tragice pe care le-a trăit. Ajung în locul respectiv, e o ghenă, se aşază, domnişoara Wizman se crede în siguranţă pentru că, pe stradă, el îi spusese că are un cuţit ca să se apere în eventualitatea unui atac terorist. Domnul Farel este un bărbat care ştie să vorbească, e inteligent, bine organizat, pare serios. Mila acceptă să fumeze împreună cu el, dar, treptat, totul începe să degenereze. Domnul Farel îi va impune în mod deliberat şi violent o felaţie, un deget în vagin şi un raport sexual. Domnişoara Wizman se află într-o stare în care alcoolul şi canabisul încă mai au un cuvânt de spus. Iar cel care îi părea simpatic se va transforma într-un călău. În acel moment, în timpul cât a durat acea înspăimântătoare dramă, domnişoara Wizman nu a avut decât o singură posibilitate de scăpare: să facă în aşa fel încât totul să meargă cât mai repede şi să-şi păstreze o urmă de energie ca să poată părăsi acel loc. Un loc care, din refugiu, se preschimbase în spaţiu de tortură. A încercat toate strategiile de apărare imaginabile ca să evite dezastrul, dar dezastrul s-a produs. A fost un coşmar, un calvar. A forţat-o să-i facă o felaţie, a insultat-o, a penetrat-o cu forţa, cu degetele şi cu sexul, a fost un viol în mai multe reprize. Mila nu voia, există un martor credibil, i-a văzut, are sentimentul că a auzit-o strigând – omul acesta nu are decât de pierdut spunând adevărul –, deci Mila şi-a ţinut gura pentru că a crezut c-ar fi putut fi şi mai rău. Exista acel cuţit a cărui imagine plutea ca o ameninţare. Şi-a spus că, dacă s-ar zbate, domnul Farel ar ucide-o. Ar fi prea lesne să tragem concluzia

că, dacă cineva nu spune nu, dacă nu strigă după ajutor înseamnă că e de acord. Există şi alte moduri de a manifesta lipsa consimţământului: apatia, de pildă, refuzul total exprimat de propriul corp. În acele momente, victimele violurilor spun că nu mai raţionezi, că eşti năucit, că îţi mobilizezi toată energia ca să scapi. Prin urmare, da, a scăpat, se află azi aici, dar n-a ieşit întreagă din toată povestea. S-a cufundat într-un proces distructiv. În mod limpede, trebuia să recurgă la cuvinte, dar nu era în stare. Nu reuşea să se mobilizeze. Am crezut că nu va izbuti să găsească puterea să răspundă acestor întrebări care sunt o atingere la ceea ce este ea de fapt şi care dau de înţeles că ar fi minţit. Până la urmă, şi-a adunat curajul şi a venit aici. De ce? Ca să-l audă pe domnul Farel rescriind istoria? Dacă stai să-l asculţi, domnişoara Wizman a fost sedusă şi a consimţit; îl plăcea; îl dorea. Ca majoritatea agresorilor, el şi-a spus altă poveste, fără legătură cu realitatea. Domnul Farel era perfect conştient de vulnerabilitatea domnişoarei Wizman, dar pofta lui, plăcerea lui au primat. Şi-atunci, desigur, vă întrebaţi: de ce a mers cu el în acea încăpere? Ei bine, poate că la un moment dat a fost impresionată de el, de faptul că un bărbat ca el e interesat de o fată ca ea, iar el a mirosit asta şi a profitat ca s-o constrângă. Domnul Farel e incapabil să-şi regândească actul din perspectiva suferinţei pe care i-a provocat-o fetei. E lipsit de empatie. Se gândeşte că ea îi este inferioară, că provine dintr-o familie evreiască din clasa de mijloc, aşa că e arogant. Îşi spune că dacă o răneşte nu e grav, că ea însăşi s-a aruncat în gura lupului. Îşi spune că viaţa lui valorează mai mult decât a ei, iar pentru Mila, asta e de nesuportat. A refuzat înadins să-i pese de acordul ei. Iar ea l-a însoţit acolo pentru că se simţea stingheră, pentru că nu-şi afla locul nicăieri. Domnul Farel e inteligent, şi-a dat repede seama cum funcţionează fata, iar ea, ea nu are perspicacitatea lui, nu deţine codurile necesare, nu are grila de lectură potrivită ca să-l înţeleagă. În seara aceea nu şi-a dorit nimic: nici să bea, nici să fumeze. Poate doar să-l sărute, deşi… N-a vrut o clipă să-şi încheie seara într-o ghenă. N-a vrut o clipă să întreţină raporturi sexuale cu el. El, însă, nu poate concepe ca o fată asemenea ei să nu-l dorească, să-i zică nu, să-

i reziste, aşa că o violează în spatele unei lăzi de gunoi. E felul lui de a-i da de înţeles că nu face doi bani. După ce se termină totul, Mila se întreabă: Ce puteam face ca să evit asta? Se simte vinovată. N-a fost în stare să i se împotrivească. Să se apere. A şi spus-o: credea că are un cuţit. Îi e ruşine. Se simte murdară. Îşi detestă corpul, îl supune la cazne. O dezgustă faptul că trupul ei a putut să stârnească un bărbat într-atât, încât acesta să-i facă ce i-a făcut. De aceea stă gârbovită şi poartă haine negre şi largi: ca să-şi ascundă trupul de privirea bărbaţilor. Şi, tot din acelaşi motiv, le va spune ulterior bărbaţilor pe care îi întâlneşte că are cancer uterin, ca să-i ţină deoparte. A minţit ca să supravieţuiască şi să se apere. Acest proces a fost foarte dificil pentru Mila Wizman, fiindcă, timp de patru zile, domnul Farel i-a pus în faţă o continuă negare a adevărului. Timp de patru zile, viaţa domnişoarei Wizman, cu precădere cea sexuală, a fost disecată. S-a amintit faptul că a avut o singură relaţie, cu un bărbat căsătorit. S-a dat de înţeles că nu e tânăra inocentă care pretindea că este, lucru de asemenea insuportabil. De-a lungul întregului proces, domnul Farel a continuat să mintă şi a adăugat minciunii un element pe care până atunci nu-l rostise. A zis: A avut orgasm. Acesta să fie, aşadar, deznodământul unei şedinţe de patru zile? Domnişoara Wizman a atins pragul suportabilului – lucru confirmat de experţi –, şi-a maltratat corpul, a plâns doi ani de zile până i-au secat lacrimile, iar el încă bate câmpii în legătură cu plăcerea pe care i-ar fi provocat-o… Nu, domnule Farel, Mila nu a juisat. Nu, nu şi-a dorit acest raport. Nu, nu i-a plăcut să fie insultată. Da, aţi distrus-o, fizic, psihic, dar sper că într-o zi va reuşi să o ia de la capăt şi să devină femeia care ar fi fost dacă nu v-ar fi întâlnit! Ştiaţi că nu îşi dorea acel raport! Victimele spun nu, dar nimeni nu le aude. Se vede limpede că, de când cu afacerea Weinstein şi cu lansarea, pe reţelele de socializare, a mişcărilor #MeToo şi #BalanceTonPorc, libertatea cuvântului şi-a intrat în drepturi; femeile îndrăznesc să povestească ce li s-a întâmplat. Agresiunile sexuale, violurile, pipăielile, hărţuirile, abuzurile de tot felul, vremea tăcerii şi a ruşinii au încetat. Astăzi e un moment istoric pentru femei. O adevărată revoluţie căreia, deocamdată, nu-i vedem decât primele efecte. Să luăm aminte,

pentru că nimic nu este câştigat încă pe de-a-ntregul. Cu patruzeci de ani în urmă, bătuţi pe muchie, avocata Gisèle Halimi apăra două tinere violate în ceea va rămâne, pentru istorie, procesul care a îngăduit încadrarea violului drept crimă. Iată ce declara atunci în *Le Crime*[1]: «Violul, ca şi rasismul, ca şi sexismul din care, de altfel, provine, este semnul grav al unei patologii socioculturale. Societatea bolnavă de viol nu se poate vindeca decât dacă, după ce îşi va fi făcut diagnosticul, va accepta să repună radical în discuţie marile angrenaje ale maşinăriei sale culturale şi conţinutul acesteia». A fost nevoie să treacă patruzeci de ani pentru ca această revoluţie să aibă cu adevărat loc.

Toate victimele vă pot confirma: nu ieşi nevătămat dintr-o asemenea încercare. Astăzi, Mila se resimte. Viaţa ei cotidiană e presărată cu necazuri: coşmaruri, comportamente evitante. Multă vreme i-a fost greu să iasă din casă. Nu duce o viaţă normală. Trebuie să-i ascultăm suferinţa şi, pentru Mila, mai e important ceva: să-i spuneţi că nu ei ar trebui să-i fie ruşine. Ruşinea se află în tabăra agresorului. Spuneţi-i asta! De-abia atunci va fi în stare, poate, să-şi revină. Domnul Farel e incapabil să se pună în locul ei. Lumea lui e aceea a unei caste restrânse care crede că totul i se cuvine, că totul e îngăduit câtă vreme orice e posibil. Ani în şir, tatăl lui a abuzat de poziţia pe care o deţinea. A distrus viaţa fiului său şi a avut un comportament umilitor. Dar, mai ales, a considerat că un viol nu înseamnă decât „douăzeci de minute de zbânţuială“ – douăzeci, poate, dar acestea sunt de ajuns ca să distrugi, să pustieşti, să năruieşti. Doamnă preşedintă, doamnelor şi domnilor juraţi, nu ştiu dacă îl veţi condamna pe Alexandre Farel, nici ce pedeapsă îi veţi hotărî, dar un lucru e sigur, în douăzeci de minute, el a osândit-o pe Mila Wizman pentru toată viaţa.“

1. Text semnat de Gisèle Halimi, reluat în integrala dezbaterilor reproduse în volumul *Viol: Le procès d'Aix-en-Provence*, Éditions L'Harmattan, Paris, 2012.

24

După o scurtă pauză a luat cuvântul procurorul general. „*Nu sunt sigură că voi reuşi*, acestea sunt primele cuvinte pe care Mila Wizman le-a rostit aici. I-a fost ruşine. S-a temut că nu va fi crezută. Că nu va izbuti să povestească ceea ce era de nepovestit. I-a fost frică. A avut loc acel viol cumplit, au urmat audierile în faţa poliţiştilor, a judecătorului de instrucţie, examinările medicale şi, în sfârşit, această trecere prin faţa tribunalului penal, adică a dumneavoastră, prin faţa unor chipuri necunoscute, sfredelitoare. I-a fost frică de privirea celorlalţi, de sarcasmele de tipul: şi-a căutat-o cu lumânarea! S-o spunem drept: violul e un masacru. Iar violarea domnişoarei Wizman ar fi putut, ştim bine, să se alăture celorlalte nouăzeci la sută dintre violurile trecute sub tăcere. Dar Mila Wizman a reuşit să treacă hopul, a depus plângere. Dificultatea acestui caz nu ţine de partea materială a faptelor – în acea noapte de 11 spre 12 ianuarie, relaţia sexuală dintre domnul Farel şi domnişoara Wizman nu poate fi contestată – nu, adevărata problemă ţine de personalitatea acuzatului şi de misterul felului cum a trecut la fapte. Există un Alexandre Farel care e student silitor, băiat vulnerabil, nesigur pe el, amabil, dar există şi celălalt, care poate fi dispreţuitor, violent, posesiv, gelos. De ce, într-o bună zi, a comis acest om o crimă? În seara aceea a fost posibil, la îndemână, aşa că a făcut-o. A comis ceea ce s-ar putea numi un viol de oportunitate.“

Procurorul general l-a calificat pe Alexandre drept un om *sincer*. „Sunt sigur că moare de frică la gândul că va rămâne după gratii: viaţa lui nu mai e ce-a fost – îşi termina studiile, era iubit, avea proiecte şi, la un moment dat, totul s-a fisurat.“

A continuat adresându-se juraţilor: „Când îl veţi condamna, va trebui să vă gândiţi şi la reintegrarea lui. Cum îşi va regăsi cândva locul în societate? Dar există şi victima, a fost luată prin surprindere, el a abuzat de încrederea ei. Domnişoara Wizman a plâns mult în cursul acestui proces, pentru că e dureros să-ţi aminteşti nişte fapte care te-au rănit şi care continuă să te rănească. Sunt însă convins că e mai puternică decât crede. Sunt sigur că există nişte germeni ai iertării“.

Mila s-a întors către avocaţii ei, aruncându-le o privire înspăimântată: nu mai pricepea ce se întâmplă, de ce procurorul general părea ca a trecut în „tabăra adversă“.

„Ancheta a stabilit că violenţa sexuală a domnului Farel se rezumă la acea noapte de 11 ianuarie 2016“, a continuat procurorul. Apoi i s-a adresat lui Alexandre: „Nu doresc deloc să vă întorc viaţa cu susul în jos, domnule Farel. Ştiţi că, de fapt, a existat un viol şi că, de-acum, există un înainte şi un după“. Pe urmă li s-a adresat juraţilor: „Nu o să vă cer să-l lăsaţi în puşcărie. Am convingerea că nu reprezintă un pericol pentru societate. E vinovat, dar vina trebuie să-i fie judecată în funcţie de personalitate. Nu voi cere o condamnare la închisoare cu executare. Domnul Farel nu are nici un antecedent în materie de agresiune sexuală, nu are cazier judiciar, integrarea lui socioprofesională este perfectă, psihiatrii au exclus în mod unanim orice formă de periculozitate şi de risc în privinţa unei fapte similare“. Cerea cinci ani de închisoare cu suspendare – adică pedeapsa cu suspendare maximă. A reamintit că nu-i face un cadou – la cea mai măruntă infracţiune comisă în intervalul de cinci ani, suspendarea i-ar fi revocată şi ar înfunda imediat puşcăria. „Cei cinci ani vă vor sta deasupra capului precum sabia lui Damocles. Să nu vă iasă o clipă din minte acest lucru.“

25

Preşedinta a dispus o nouă suspendare a şedinţei. În răstimpul pauzei, avocaţii Milei şi susţinătorii ei şi-au mărturisit descumpănirea. Adam nu înţelegea de ce procurorul general, deşi recunoştea suferinţa fetei, era atât de îngăduitor. Maestrul Rozenberg nu şi-a ascuns resentimentul. Din punctul lui vedere, procesul era deja pierdut. Şedinţa a fost reluată. Pledoaria avocatului apărării rămânea unul dintre punctele forte ale unui proces şi avea mereu loc la sfârşit. Maestrul Célérier era tânăr, dar tenace şi charismatic; s-a apropiat de bară cu pas ferm, era al doisprezecelea lui proces la tribunalul penal. Zeci de ziarişti se îmbulzeau în sală. Viitorul lui profesional urma să se decidă parţial aici, în frumoasa sală Victor Hugo. Avea în faţă doar câteva notiţe, un plan amănunţit din care nu citea.

„Doamnă preşedintă, doamnelor şi domnilor juraţi, acest caz ne învaţă că oricine se poate trezi la un moment dat de partea greşită a baricadei. În viaţă, suntem mereu la un pas de a ne prăbuşi, de a comite o eroare de percepţie, distrugând astfel, în câteva clipe, tot ce-am construit până atunci. Viaţa, viaţa dumneavoastră, poate oricând să se transfome într-o tragedie. Un fleac poate nărui totul. Credeţi că nu vi se poate întâmpla? Vă înşelaţi. Mergeţi mai des în sălile de tribunal şi veţi vedea: e de-ajuns un mărunţiş. Am ascultat amărăciunea părţii civile. Niciodată, în timpul procesului, nu m-aţi auzit punând sub semnul întrebării suferinţa domnişoarei Wizman, iar dacă întrebările mele au fost tăioase uneori, asta s-a întâmplat pentru că un avocat nu se poate mulţumi niciodată doar cu versiunea uneia dintre părţi. Nu vă puteţi rezuma la

ceea ce domnişoara Wizman crede că a înţeles din domnul Farel, şi pe bună dreptate: ea nu îl cunoaşte. Aici nu există un adevăr, ci două, două feluri diferite de a vedea lucrurile, două percepţii asupra aceleiaşi scene. Domnul Farel nu a încetat o clipă să-şi susţină nevinovăţia, iar eu, în deplină cunoştinţă de cauză, vă solicit să-l achitaţi.

Trebuie s-o spun: aveţi tot dreptul să-l detestaţi pe domnul Farel. Aveţi dreptul să nu vă placă felul în care vorbeşte, felul în care se face remarcat. Este, cum s-ar zice, un privilegiat, un tânăr de elită cu un parcurs pe măsură şi care dă dovadă de un sentiment de superioritate inerent, poate, castei sale. Are un fel special de a sta la distanţă, dând impresia că nu e autentic, sincer, că e rece, arogant, că-ţi vorbeşte de sus – acesta e modul lui de a se exprima, felul lui de a fi, dar asta nu înseamnă că nu suferă. Sigur, a fost trufaş atunci când s-a lăsat atras în acel joc cu băieţii, care i-a fost impus, da, a fost vulgar, grosolan atunci când i-a spus Milei Wizman: «Suge-o, curvă!». Da, obsesia lui pentru performanţa sportivă, mania de a posta fotografii personale pe reţelele de socializare sunt o dovadă de narcisism. Aveţi tot dreptul să nu vă placă aceste lucruri. Iar pe părinţii lui aveţi de asemenea dreptul să nu-i plăceţi, cu nevoia lor de a ţine totul sub control, cu mizerabilele lor vrafuri de secrete mărunte, dar ar trebui să luptaţi cu aceste prime impresii. Să mergeţi dincolo de aparenţe. Alexandre Farel vorbeşte într-un anume fel fiindcă limbajul este lumea lui, el este produsul propriilor lecturi. Faptul că a acceptat acel joc între băieţi este, cu siguranţă, regretabil, faptul că e greu de suportat sau că nu vă place de el nu îl transformă într-un vinovat, iar singura întrebare pe care ar trebui să v-o puneţi este dacă a penetrat-o pe Mila Wizman prin constrângere, ştiind că ea nu e de acord.

Nu vom şti niciodată exact ce s-a petrecut în acea încăpere între orele 23.20 şi 00.05 din noaptea de 11 spre 12 ianuarie 2016. Doar ei doi ştiu. Degeaba ascultaţi martori, relatări, toate nu vor rămâne altceva decât presupuneri, închipuiri sau chiar ficţiuni. Realitatea este întotdeauna mai complexă decât

aparenţele. În schimb, citind dosarul cazului şi participând la audieri, avem o certitudine: orice ar spune domnişoara Wizman, nimeni n-a silit-o să meargă la acea petrecere, să bea, să-l însoţească la fumat pe domnul Farel în acea încăpere. Faptul că după aceea a regretat e un aspect, dar atunci a acceptat, fiind majoră şi având deja o viaţă sexuală. Ne aflăm în faţa unui banal raport sexual dintre doi tineri adulţi. Domnul Farel nu a ameninţat-o nici o clipă cu cuţitul. De fapt, n-a ameninţat-o nicicum. Ea a ales să-l urmeze. Şi să rămână. Astăzi, cu siguranţă, domnişoara Wizman percepe şi analizează totul din perspectiva constrângerii, pentru că, în mediul evreiesc habotnic din care provine, un lucru ce s-a petrecut în acea încăpere nu este un lucru obişnuit; ceea ce s-a petrecut a devenit, după un timp, inacceptabil; spre deosebire de ea, domnul Farel este un animal social, deprins cu astfel de aventuri, cu sexul de o seară. Ei nu au acelaşi traseu. Nu au aceeaşi cultură, aceeaşi perspectivă asupra sexualităţii. Şi totuşi, nu sunt complet diferiţi. Credeţi că sunt, pentru că unul provine dintr-un mediu de oameni cu bani, iar celălalt dintr-unul mai puţin favorizat, pentru că el e un student strălucit, iar ea, o tânără fără dilpomă? În realitate, au două puncte importante în comun: le e frică de judecata socială şi şi-au văzut vieţile distruse. Cum ? De ce? Când au derapat lucrurile? Nu vom şti niciodată, dar le cunoaştem situaţia actuală. Domnişoara Wizman şi-a început studiile de actorie, încearcă să se pună pe picioare. Domnul Farel a fost distrus de mediatizarea acestui caz, a fost constrâns să părăsească Politehnica, nu şi-a obţinut diploma, nu s-a putut stabili în Statele Unite ca să studieze acolo, aşa cum îşi dorise – a fost nevoit să renunţe la Stanford, la visul său de-o viaţă! Nu are o nouă parteneră de viaţă, stă în închisoare unde este lovit şi umilit de alţi deţinuţi care îl categorisesc drept „violonist“, a pierdut totul. Zi de zi, domnul Farel este terfelit, linşat pe reţelele de socializare, dar, trebuie s-o spunem, procesele prin mass-media nu sunt echitabile. Nu ne dorim o justiţie care să ia hotărâri arbitrare. Acest tribunal mediatic construit din *tweet*-uri agresive şi ranchiunoase a dăunat grav prezumţiei de nevinovăţie a clientului meu şi i-a distrus, de-acum înainte,

viaţa. Justiţia mediatică l-a condamnat pe domnul Farel. Nici o universitate nu e dispusă să-l primească, nu va mai putea niciodată să se înscrie pe o reţea de socializare aşa cum fac tinerii de vârsta lui, această etapă din viaţa lui s-a încheiat. Când îi tastezi numele pe Google, primul cuvânt asociat care apare este *violator.*“

După pronunţarea acestui ultim cuvânt, maestrul Célérier a făcut o pauză. În sală, tensiunea devenise palpabilă.

„Domnul Farel îşi doreşte doar să reintre pe făgăşul normal al vieţii sale şi cer ca în cazul lui să se pronunţe adevărata justiţie, cea pe care i-o veţi oferi. Nu vă aflaţi aici ca să sancţionaţi porcii, de asta se ocupă Twitter cu vârf şi îndesat, ci ca să-i condamnaţi pe violatori şi să-i achitaţi pe nevinovaţi.“

Vorbea cu calm, neslăbindu-i pe juraţi din ochi.

„Nu vi se cere“, a continuat el cu voce ridicată, „să fiţi arbitrii necazurilor domnului Farel şi ale domnişoarei Wizman, nu trebuie să vă simţiţi copleşiţi de suferinţa manifestată de domnişoara Wizman. Mila Wizman a minţit în timpul acestui proces, iar aceste minciuni care îi aduc atingere domnului Farel sunt, trebuie să constataţi, numeroase. În Statele Unite, o singură minciună este de-ajuns pentru a decredibiliza definitiv victima. În afacerea DSK, amintiţi-vă, parchetul a renunţat la acuzaţiile împotriva omului politic pentru că menajera care îl acuza de viol minţise în privinţa cererii ei de azil politic în SUA. În Franţa, sistemul este mai puţin necruţător, ceea ce e un lucru bun. Nu se pune problema, aici, să afectăm imaginea domnişoarei Wizman şi nici să-i punem la îndoială durerea resimţită în decursul acestui proces, însă domnul Farel, lucru important de notat, şi-a susţinut mereu nevinovăţia, iar singura mea ambiţie astăzi este să vă conving de nevinovăţia lui din perspectiva legii, nu a moralei. De asemenea, nu se pune problema s-o împiedicăm pe domnişoara Wizman să se exprime, cu atât mai mult azi, când femeile vorbesc în sfârşit liber. Asta, însă, nu e un motiv să

punem botniţă apărării, nu e un motiv ca apărarea persoanelor judecate pentru fapte de agresiune sexuală să fie interzisă.

Articolul 222-23 din Codul penal spune că violul înseamnă o penetrare comisă cu violenţă, prin surprindere, ameninţare, constrângere. Ce anume caracterizează constrângerea? Este foarte specifică. S-a spus în cursul procesului că a constrâns-o să-i facă o felaţie. S-a spus că s-a aşezat cu corpul peste ea. Simplul fapt de a-ţi aşeza corpul peste cel al partenerei nu vorbeşte deloc despre constrângere – cum faci dragoste dacă nu aşezându-te cu corpul peste cel al partenerului / partenerei? Nu s-au găsit dovezi privind ameninţările, partea civilă însăşi recunoaşte că nu s-a făcut uz de cuţit împotriva ei. Simplul fapt de a întreţine un raport sexual într-un loc neobişnuit, chiar sordid, nu transformă acest raport într-un viol. Tot aşa, vizionarea unor filme porno nu face din tine un pervers sexual. Cu câţiva ani în urmă, nişte cercetători de la Universitatea din Montréal nu au fost capabili să ducă la bun sfârşit un studiu ce compara punctul de vedere al bărbaţilor care nu s-au uitat niciodată la imagini pornografice cu al celor care consumau regulat pornografie, pentru simplul şi bunul motiv că nu au putut găsi nici măcar un singur bărbat care nu s-a uitat niciodată la materiale pornografice!

Domnul Farel obişnuia să folosească un limbaj grosolan, fără să-şi manifeste voinţa de a impune ceva prin forţă. Problema esenţială este cea a consimţământului domnişoarei Wizman. Dacă citiţi jurisprudenţa camerei penale a Curţii de casaţie, iată ce veţi găsi: «O achitare a celui care a comis violul nu postulează defel consimţământul victimei». Dacă îl achitaţi pe domnul Farel nu înseamnă că victima a consimţit. Lipsă a intenţiei criminale a autorului sau simplă îndoială: acuzatul s-a înşelat sau ar fi putut să se înşele cu privire la intenţiile victimei, considerând greşit că rezistenţa acesteia e simulată. Nu există un singur adevăr. Putem să asistăm la aceeaşi scenă, putem să vedem acelaşi lucru şi să-l interpretăm în feluri diferite. «Nu există adevăr», spunea Nietzsche. «Nu există

decât perspective asupra adevărului.» În cazul nostru, nu e vorba despre galanterie de salon, ne aflăm într-un apartament parizian plin de studenţi alcoolizaţi, e aproape de miezul nopţii, toată lumea a băut, un bărbat pe care îl cunoşti îţi propune să bei, accepţi şi pe urmă ieşi la aer, el cumpără iarbă, accepţi să-l urmezi ca să fumaţi în siguranţă... Pe drum îţi spune că eşti frumoasă, îi răspunzi cu un zâmbet... Aşa merg lucrurile între tineri! Cei doi au comunicat, a existat seducţie, toate persoanele prezente la petrecere au confirmat asta. Misiunea dumneavoastră e să vă puneţi în locul lui, pentru că al lui e procesul! El este cel care riscă să rămână în închisoare!

Ce să creadă un tânăr parizian, obişnuit cu petrecerile la care se consumă alcool şi droguri, crescut de un tată lipsit de prejudecăţi, atunci când o femeie majoră îl urmează, la miezul nopţii, într-o încăpere? Crede că se va culca cu ea, pentru că ăsta-i mersul lucrurilor! Nu aveţi nici un argument care să poată contrazice faptul că asta credea în acel moment! Numai semnale de liberă trecere! Avem cuvântul unuia contra cuvântului celuilalt. Cuvântul cuiva care vorbeşte bine şi cuvântul unei tinere care nu are aceeaşi uşurinţă în exprimare, spun asta fără urmă de dispreţ, e un fapt. Deci, fireşte, vă gândiţi că e de datoria dumneavoastră să vă situaţi de partea celei aflate în dificultate, care nu-şi găseşte cuvintele. Nu e în regulă, pentru că aici nu judecăm societatea, ci un om. Un om care riscă să înfunde puşcăria. Puneţi-vă în locul lui: a avut o tentativă de sinucidere pentru că presiunea la şcoală era prea mare... Apoi femeia pe care o iubea l-a părăsit brusc, tatăl lui a pus la cale un avort fără ştirea lui, se simte trădat şi, deodată, întâlneşte o tânără, simte că aceasta îl place şi, atunci, i se arată o rază de lumină... Nu au existat ameninţări verbale, doar un limbaj explicit, cu caracter erotic, nu au existat lovituri. În plus, domnişoara Wizman n-a spus nici o clipă nu, nu l-a respins prin gesturi, nu şi-a exteriorizat refuzul strigând sau plângând. Examenul clinic nu a scos la iveală leziuni deosebite. Nu au existat urme de violenţă, nici măcar la nivelul încheieturilor mâinilor. Nimeni nu a auzit strigăte, cu excepţia unui martor lipsit de legitimitate, care nimereşte în ultima zi a procesului şi a cărui credibilitate este serios compromisă de

relaţiile cu diverse grupuscule islamiste radicale care, aşa cum am spus, proferaseră ameninţări împotriva lui Claire şi Jean Farel. Totul poate deveni un element acuzator. Până şi lecturile. A fost evocat în faţa dumneavoastră Georges Bataille. Cărţile sale, cu sutele de mii, s-au vândut pretutindeni în lume. E un autor important, studiat în şcoală, în universităţile lumii. A fost de asemenea pomenită o nuvelă scrisă de Alexandre, dar e vorba de o fantezie, de o ficţiune. Se împlinesc doi ani de când Alexandre asistă la desfăşurarea unei proceduri penale. Sunt uimit că nu a fost făcută o investigaţie printre persoanele din vecinătatea încăperii cu pricina. Supraveghetoarea spaţiului respectiv n-a fost interogată. Dacă Mila Wizman ar fi strigat, ar fi auzit-o. Sigur, a apărut un martor. Dar a citat nişte fraze pe care domnul Farel n-a negat niciodată că le-ar fi rostit. Partenera lui Alexandre v-a spus că lui îi plăcea să vorbească deocheat când făcea dragoste. Nu e un lucru interzis. Nu înseamnă că e pervers sau violator. Nu există dovezi de constrângere. Alexandre spune mereu acelaşi lucru: Mila a consimţit, eu sunt nevinovat. Sigur, poate să vă pară arogant, defensiv, grosolan în felul în care vorbeşte despre sexualitate, dar un lucru rămâne mereu neschimbat, versiunea lui asupra faptelor: nu am violat-o pe reclamantă, sunt nevinovat.

Vor rămâne nişte zone neclare. Nu deţinem adevărul, pentru că există două adevăruri. Se cuvine, însă, să găsim un adevăr judiciar. Mila se află, fără doar şi poate, într-o situaţie dificilă, suferinţa ei e reală, dar dacă analizaţi din nou dosarul, la rece, veţi ajunge la concluzia că domnul Farel nu a vrut nici o clipă să atenteze la intimitatea ei. Încă o dată, avem cuvântul unuia împotriva cuvântului celuilalt. Am ascultat cu multă atenţie pledoaria avocatei părţii civile şi rechizitoriul procurorului general. V-au vorbit doar despre raporturile dintre clasele sociale, despre sentimentul de ruşine, despre afacerea Weinstein sau despre mişcarea #MeToo. Iar dosarul? Bun, o citează pe Gisèle Halimi, dar Alexandre Farel unde e în toată chestia asta? Încerc să mă pun în locul dumneavoastră şi, dacă aş fi fost jurat în acest caz, mi-ar fi plăcut să-mi fie adusă dovada a ceea ce s-a petrecut cu adevărat în seara aceea, să fiu

informat cât mai bine înainte să iau o hotărâre cu consecinţe atât de grave. În loc să se adreseze raţiunii, acuzarea a preferat să se joace cu emoţiile dumneavoastră, iar eu nu pot accepta aşa ceva. În cursul acestei şedinţe vi s-a întins o capcană, aţi fost traşi la sorţi ca să faceţi dreptate, dar, când colo, iată-vă antrenaţi într-un colocviu politic. Sunteţi imploraţi să vă alăturaţi cauzei femeilor, să intraţi «în luptă», dar justiţia nu are nevoie de luptători, ci de judecători imparţiali. Astăzi trebuie să judecaţi faptele domnului Farel, nimic mai mult. Iar prin asta, misiunea dumneavoastră nu e în nici un fel diminuată.“

Maestrul Célérier s-a îndepărtat din nou de bară, de parcă ar fi vrut să-şi ia avânt, apoi s-a apropiat, cu privirea ţintă la juraţi.

„Chiar îmi pare rău că acum nu s-a întâmplat aşa, dar nu cu multă vreme în urmă, juraţii erau duşi înainte de proces să viziteze o închisoare ca să-şi dea seama singuri ce înseamnă o pedeapsă cu încarcerare, ca să afle în ce loc aveau să-i trimită pe cei care urmau să fie judecaţi. Prin urmare, gândiţi-vă la asta! Încercaţi să vedeţi cu ochii minţii o celulă, promiscuitatea, privarea de libertate! Ascultaţi strigătele deţinuţilor! Soarta domnului Farel şi prelungirea cumplitei sale întemniţări atârnă de hotărârea dumneavoastră şi numai de ea. Este procesul lui, iar îndoiala nu trebuie să slujească altcuiva în afară de el. Dacă ar fi altfel, dacă l-aţi condamna pentru că aveţi o îndoială în privinţa a ceea ce s-a întâmplat în seara respectivă, atunci aţi încălca legea şi aţi trăda jurământul făcut în calitate de juraţi. Discuţiile sunt încinse, vor să vă interzică să reflectaţi. Ce vi se cere de fapt azi? Vi se cere să-l condamnaţi pe acest bărbat, pentru că asta doreşte societatea în numele libertăţii de expresie şi al unei revoluţii feministe salutare. Ce-o să faceţi? Vă veţi supune, veţi asculta de somaţia publică, de această operaţiune punitivă sau, dimpotrivă, veţi da dovadă de curaj, achitându-l pe bărbatul acesta? Vă reamintesc: *O achitare a celui care a comis violul nu postulează defel consimţământul victimei*. Să chibzuim în tihnă, departe de

zgomotul mediatic: Alexandre Farel nu are cazier judiciar. Putem investiga încă de o sută de ori faptele şi relua întrebările. E zadarnic, răul a fost făcut: vieţile lor sunt răvăşite. Prin urmare, folosiţi îndoiala ca să nu distrugeţi definitiv viaţa unui tânăr care şi-a susţinut mereu nevinovăţia. Altfel, ar exista riscul să condamnaţi un nevinovat. Nu vi-l asumaţi!“

Preşedinta l-a întrebat pe Alexandre dacă are ceva de adăugat. Acesta s-a ridicat şi a spus că vrea să i se adreseze Milei. Întorcându-se către ea, a rostit aceste cuvinte: „N-am avut nici o clipă intenţia să-ţi fac rău. Dacă ai suferit din cauza mea, îţi cer iertare“.

26

Aşteptarea urma să dureze câteva ore, răgaz în care juraţii şi preşedinta aveau să discute soarta lui Alexandre. Maestrul Célérier spusese că va aştepta în cafeneaua din faţa Palatului de Justiţie, împreună cu Claire. Jean s-a instalat şi el acolo, dar departe de ei. I-a sunat telefonul, îl căuta noua directoare de programe, Marie Weil. „Jean, îmi pare rău că te deranjez într-un asemenea moment, ştiu că treci prin clipe grele cu fiul tău, dar am ceva important să-ţi spun.“ A ieşit din local ca să vorbească. Dorea să-i încredinţeze emisiunea politică săptămânală din a doua parte a serii, jurnalistul titular făcuse o depresie nervoasă, îşi dăduse demisia după ce fusese demolat pe reţelele de socializare ca urmare a unui interviu cu prim-ministrul, interviu care fusese catalogat drept prea binevoitor. „Chiar a demisionat?“ „Da“, i-a răspuns. El nu şi-ar fi dat în veci demisia. În cele mai grele momente ale carierei, Farel se ţinuse tare, nu cedase cu nici un chip. Marie Weil îi cerea un răspuns urgent, era pe cale să obţină acordul preşedintelui Republicii pentru o emisiune specială, programată peste două săptămâni. Avea să fie difuzată *în direct.* Jean râvnea la acest interval orar de mai bine de douăzeci de ani. Femeia a insistat, precizând că preşedintele Republicii pusese totuşi o condiţie: „Vrea să fie intervievat de tine“. Tânărul preşedinte avea memorie bună, îl ceruse pe el şi pe nimeni altul. Jean crezuse în potenţialul lui încă de pe vremea când era un simplu consilier.

— Mi-e teamă că-i o luptă de care m-aş putea lipsi, a spus Farel. Ştiu că posturile TV vor tineri. Nu mai suport să stau pe un scaun ejectabil, predecesorul tău n-a încetat o clipă să-mi amintească ce vârstă am.

— Uită-l pe Ballard, habar n-avea de audiovizual. Îţi meriţi locul pe post. Eşti la tine acasă.

— Tinerii nou-veniţi sunt hămesiţi, ştii bine, nu ţin cont de nimic. Eu am fost mereu devotat şi fidel, lucru care pe ei nu-i caracterizează, nu sunt răzbunător, dar am ţinere de minte… Vremurile s-au schimbat prea mult, tinerii au stofă de asasini, o să vrea să-mi pună pielea-n băţ.

— Nu fi paranoic. Eşti încă tânăr, Jean.

A tăcut. Marie o nimerise la ţanc.

— Trebuie să mă mai gândesc.

Întoarcere pe ecran, în direct. Revenire la emulaţia intelectuală. La strălucirea mediatică.

— M-a afectat plecarea unor colegi, toţi oamenii aceia valoroşi care au fost puşi pe liber după vârsta de cincizeci şi cinci de ani, femei mai ales, jurnaliste competente, iubite de telespectatori, e atât de nedrept, încât am ajuns la concluzia că am rezistat destul, trebuie să zic stop la un moment dat.

— Dar publicul te adoră.

Jean a lăsat să se scurgă un moment de tăcere:

— Nu-ţi ascund că sunt căutat şi de alte posturi.

— Bănuiam…

— Mi-au oferit luna de pe cer, dar tu mă ştii, nu banii mă stimulează pe mine, ci pasiunea pentru meserie şi publicul.

— Eşti un profesionist desăvârşit, Jean, şi vreau să te păstrăm. Îţi propun să preiei frâiele celei mai bune emisiuni politice franceze, ai libertate totală. Gândeşte-te!

27

Verdictul a fost dat în cursul serii: Alexandre Farel era condamnat la cinci ani de închisoare cu suspendare. Era recunoscut vinovat, dar urma să fie pus în libertate. Dacă recidiva, avea să-şi execute pedeapsa după gratii. În urma anunţării verdictului s-a iscat un uşor vacarm. Claire i-a făcut un semn scurt cu mâna lui Alexandre, care privea spre ea, apoi s-a repezit spre boxa de sticlă ca să schimbe câteva vorbe cu el. Era nevoit să se întoarcă în închisoarea din Fresnes pentru întocmirea formalităţilor de punere în libertate – o operaţiune administrativă care permitea restituirea lucrurilor personale şi curăţenia în celulă –, aveau să se întâlnească acolo. Mila Wizman a rămas aşezată, strângându-l de mână pe tatăl ei, cu spinarea dreaptă şi fruntea sus. Avocaţii ei părăsiseră sala în grabă ca să le vorbească jurnaliştilor: verdictul era nedrept, părtinitor, îşi rezervau dreptul să facă apel. Când Claire Farel s-a îndreptat spre ieşire, l-a zărit pe Adam; se uita ţintă la ea, iar în acest schimb de priviri se citea întreaga mâhnire pe care alegerile lor personale o provocaseră, dezamăgirea că nu se ridicaseră la nivelul aşteptărilor. Ajunsă afară, Claire a străbătut cu paşi mari culoarul nesfârşit ca să scape de fotografi, dar în faţa intrării palatului, a văzut zeci de jurnalişti strânşi în preajma uşii vitrate; a cotit-o la dreapta, a alergat spre sala paşilor pierduţi şi a nimerit în sala Voltaire. Aici, aşezată pe o bancă scundă de marmură albă, a izbucnit în plâns, mânată de o pornire irepresibilă, ca un instinct de supravieţuire, ca o reactivare violentă a tot ceea ce înăbuşise vreme de doi ani; se desluşea, în această abandonare a oricărei forme de luptă omenească, în această destindere intimă, în această renunţare la tot ce fusese esenţial în existenţa ei, forma

cea mai expresivă a căutărilor ei de-o viaţă: afirmarea unei libertăţi individuale de care o privaseră căsătoria, maternitatea şi neajunsurile unei cariere prea sever controlate. În doi ani, tot ce construise se destrămase fără ca ea să se poată împotrivi procesului devastator. Preţ de o clipă s-a gândit la cum ar fi putut arăta viaţa ei dacă nu s-ar fi produs acel incident: ar fi locuit în continuare cu Adam, niciodată nu iubise atât de mult pe cineva. Îşi închipuise un alt fel de deznodământ pentru ei. Viaţa însemna să te obişnuieşti cu din ce în ce mai puţin. Crezuse că poate controla cursul evenimentelor, dar nimic nu mersese conform planului. Îşi susţinuse fiul până la capăt. În ajunul procesului, la vorbitor, Alexandre citase din cartea lui Georges Bataille pe care avocatul lui o evocase în pledoarie. Îşi asumase cuvintele rostite de mama protagonistului: „Nu-mi trebuie dragostea ta decât dacă ştii că sunt dezgustător şi dacă mă iubeşti ştiind acest lucru“. Imediat după aceea, Claire avusese o discuţie lungă cu Jean. Amândoi depănaseră amintirile comune: prima întâlnire, vestea că rămăsese însărcinată, copilăria fiului lor şi apoi adolescenţa – clipe fugare de fericire ale unui cămin destrămat. Ceva se rupsese în Alexandre la începutul vieţii lui de adult – le fusese cu neputinţă să facă faţă dezastrului ce se anunţa. Nu mai trăiau împreună, nu se mai iubeau, dar aveau să rămână mereu legaţi prin copilul lor. După verdict, Claire nu încercase să comunice cu Jean, se gândea doar la fiul ei, voia doar să-l vadă ieşit din închisoare. Acest mod de a-i lega viaţa de a ei, de a-l proteja de el însuşi era o formă de alienare care o liniştea într-o oarecare măsură. Era conştientă că nu va rămâne lângă ea; şi-atunci, avea să poată lua totul de la capăt, să scape în sfârşit de povara tuturor constrângerilor.

Acum se simţea mai liniştită. S-a ridicat, a părăsit Palatul de Justiţie, a ajuns pe esplanada scăldată în lumina palidă a felinarelor stradale şi şi-a înălţat privirea spre cer. Şi-a aprins o ţigară, a tras câteva fumuri şi apoi s-a îndreptat spre gardul metalic principal. A mers prin Paris în neştire. Pentru că vlaga şi iubirea îi fuseseră răpite, nu mai supravieţuia decât graţie instinctului de conservare. Să rămână în picioare era, poate,

singurul imperativ.

28

Jean Farel nu a avut nici o tresărire la citirea verdictului, luase un calmant cu câteva minute înainte de intrarea în sală. S-a apropiat de boxă şi a schimbat câteva vorbe cu fiul său. Apoi a ieşit uşurat în ţăcănitul aparatelor de fotografiat, cu pieptul bombat şi o expresie glacială, şi i-a anunţat pe jurnalişti că nu va face nici un comentariu. Afară manifesta un grup de femei. Una dintre ele îi explica unui ziarist, când Farel a trecut pe lângă ea, că nu se făcuse dreptate: „E un verdict cu dedicaţie, pentru bărbatul alb care are un viitor luminos în faţă, nimic altceva“. Jean s-a îndepărtat rapid, tot ce-şi dorea era să ajungă lângă Françoise şi să-i povestească prin ce trecuse în aceste cinci zile de chin, „cele mai grele zile din viaţa lui“, chiar dacă relatarea sa avea să rămână fără ecou ori răspuns – Françoise nu-şi mai amintea nici cum îl cheamă. S-a dus pe jos până acasă la ea, în arondismentul al II-lea. Lumea îl recunoştea pe stradă, dar nimeni n-a îndrăznit să-l abordeze. Când a intrat în apartament, a văzut-o pe Françoise întinsă pe jos, încercând cu disperare să se sprijine de un scaun, cu palmele lipite de şezutul acestuia, dar braţele ei cu muşchii atrofiaţi nu mai aveau forţa necesară s-o ridice. Claude îi dădea târcoale scheunând, fără să ţină seama de apariţia bruscă a lui Jean. Infirmiera lipsea, lăsase un bileţel, avea să revină în mai puţin de două ceasuri. „Draga mea, ce faci acolo pe jos?“ Jean s-a repezit la ea, a mângâiat-o pe păr şi a ajutat-o să se ridice, îi era greu s-o susţină, efortul îl sleia, îşi simţea muşchii spatelui cum se întind dureros, a fost nevoie de mai multe încercări ca să izbutească s-o pună pe picioare. A apucat-o de braţ, trupul ei răspândea un miros înţepător, a dus-o până la baie, încet, pas cu pas, aşa cum făcuse pe vremuri cu fiu-său, aşa cum avea să

facă în curând cu fiica lui. În baie, Jean comandase anumite amenajări menite să uşureze deplasarea lui Françoise şi să evite o cădere care i-ar fi putut fi fatală. A aşezat-o pe scaun, i-a pus mâna pe bara de sprijin şi, dând drumul la apă, a început s-o spele. Pe fesa stângă i se formase o escară, de parcă moartea îşi înfipsese deja colţii în ea. Surâdea, cu ochii închişi. I-a spălat părul, apoi i l-a uscat cu un prosop mare. Când a deschis din nou ochii, Françoise a exclamat: „Ah! Tu eşti, tati? Mi-ai adus bomboane?“. Procesul regresiv al bolii o marcase ireversibil. I-a aranjat părul, a frecţionat-o pe trup şi, în cele din urmă, a îmbrăcat-o cu o rochie albă de bumbac pe care o găsise într-un dulap. Era încă frumoasă, în ciuda vârstei şi a atacurilor degenerative, îşi păstrase chipul tineresc şi blondul platinat pe care o coafeză i-l împrospăta o dată la trei săptămâni, la cererea lui Jean. A aşezat-o pe pat, i-a dat să bea un pahar cu apă în care topise un somnifer uşor. S-a lungit lângă ea, a privit-o cum adoarme strângându-i mâna într-a lui. Tandreţea luase locul pasiunii. Asta însemna iubire adevărată: să fii prezent în momentul declinului, după ce ai cunoscut şi ai iubit totul dintr-o fiinţă. Nu era convins că se ridică la înălţimea momentului. De-a lungul vieţii lor împreună, petrecută în umbră şi în taină, o dezamăgise; acum, însă, Françoise nu mai era în măsură să-i reproşeze nimic. Îl strivea o tristeţe surdă – pe care trebuia să şi-o înăbuşe cu orice chip. La o consultaţie, doctorul îi spusese că trebuie să evite sporturile violente ca să nu-şi provoace răni – cu vârsta, leziunile se cicatrizau mai greu. Iar asta, din păcate, era valabil şi pentru rănile inimii. Îi promisese lui Françoise că o va ajuta să moară dacă se va degrada fizic şi mental; nu avusese puterea să contacteze asociaţia elveţiană ale cărei coordonate le primise după ce aflase că e bolnavă – n-avea curaj să se despartă de ea. Acum, că atinsese perioada critică, îşi dorea să isprăvească, să moară împreună cu ea, era *romantic*. Îşi închipuia titlurile din presă: *Doi ziarişti francezi îşi pun capăt zilelor*. S-a ridicat, s-a îndreptat spre dulap, pregătise înăuntru un seif ca să ascundă lucrurile de preţ ale lui Françoise. L-a deschis, şi-a scos revolverul, un Beretta pe care i-l cumpărase Léo după agresiunea suferită în mijlocul străzii. S-a postat

lângă pat, a ţintit spre pieptul lui Françoise, dar, când să tragă, în cameră a năvălit Claude lătrând. Jean a simţit că-i crapă inima, avea senzaţia că întregul corp stă să-i explodeze, aşa încât, repede, şi-a vârât în gură ţeava armei, mânat de un impuls letal; gustul metalic l-a surprins. A stat câteva clipe cu ţeava pe limbă, spunându-şi că nu trebuie să dea greş, apoi a îndesat-o încet pe gât în jos, a mângâiat trăgaciul cu vârful arătătorului, când, deodată, a simţit cum îi vibrează telefonul în buzunar. Ce să facă, să asculte mesajul sau să-şi zboare creierii? Viaţa te pune uneori în faţa unor dileme filosofice. A pus arma jos cu un gest mecanic şi a pornit mesageria. Primul mesaj vocal venea de la noua directoare de programe a postului. Îi cerea un răspuns urgent, auzea cu greu, Claude lătra în reprize, cu intensitate mai mică sau mai mare. Urma alt mesaj: era de la Quitterie care-i spunea că fiica lui are nevoie de el. Pe fundal se auzea gânguritul copilei şi vorbele „Tata, Tata“, a căror scandare l-a întremat. Farel a simţit cum îi creşte adrenalina, simţea viaţa infiltrându-i-se în corp, aidoma sângelui pompat într-un organ comprimat prea multă vreme; palpita. Avea o soţie tânără şi atrăgătoare care-l iubea, doi copii: o fetiţă de cincisprezece luni şi un fiu care avea nevoie de el. Avea *un viitor*. Claude făcea piruete în jurul lui, lătrând. Jean a înşfăcat lesa, s-a apropiat de câine ca să i-o pună în jurul gâtului, dar animalul s-a zbătut, a sărit pe pat cu o sprinteneală extraordinară şi s-a întins peste trupul lui Françoise, schelălăind ascuţit – ai fi zis că se-aud nişte tânguieli pline de amărăciune. Dresorul îi explicase cândva lui Jean că, la câini, urletele îndeplinesc două funcţii: sunt fie o chemare socială, aşa cum se întâmplă la lupi, fie expresia unei stări de rău. În ambele cazuri, nu ai nimic mai bun de făcut decât să-i laşi să moară. Câinele a amuţit, respira greu, cu căpăţâna lăsată pe pântecul lui Françoise. Jean a pus arma la loc în seif, a sărutat-o pe femeia care dormea adânc şi a plecat. Afară a chemat un taxi: voia să fie de faţă atunci când fiul lui avea să iasă din puşcărie. A intrat în maşină, Parisul îi defila sub priviri, radioul difuza jazz. Începea o nouă viaţă.

29

„Era cea mai bună dintre vremi, era cea mai năpăstuită dintre vremi; era epoca înţelepciunii, epoca neroziei, veacul credinţei, veacul necredinţei, răstimpul Luminii, răstimpul întunecimii, primăvara nădejdii, iarna deznădejdii, aveam totul în faţă, aveam doar nimicul în faţă.“[1] Alexandre Farel, unul dintre cei doi fondatori ai start-up-ului *Loving*, își începuse discursul în fața investitorilor cu un citat din Dickens, din introducerea la *Poveste despre două orașe*. Organizase o strângere de fonduri care se ridica la cinci milioane de dolari. Folosind noile descoperiri din domeniul inteligenței artificiale, *Loving* îngăduia utilizatorilor să întreţină relaţii amicale sau amoroase cu un corespondent virtual, căruia îi puteai stabili nivelul intelectual, un corespondent reprezentat printr-o icoană personalizabilă şi care se putea transforma progresiv în funcţie de propriile dorinţe; *Loving* promitea că dialogul *cu ea sau cu el* nu se va deosebi cu nimic de acela cu *un om în carne şi oase*. Aplicaţia era destinată „persoanelor singure şi acelora care se simţeau stinghere din punct de vedere al relaţiilor sociale“ şi le oferea utilizatorilor posibilitatea „să iubească şi să fie iubiţi fără riscuri sau neplăceri“. În discursul său, Alexandre îşi evocase biografia, aşa cum făceau antreprenorii americani ca să-şi umanizeze traseul profesional, nu ezitase să povestească felul în care, în urma unei despărţiri de iubita sa, „derapase“ şi-şi pierduse încrederea în sine şi în ceilalţi. Se înşelase în privinţa relaţiilor umane, făcuse „greşeli“ pe care le regreta, rătăcise drumul, iar această perioadă dificilă îl ajutase să devină conştient de *adevăratele lui nevoi*. În puşcărie, de-a lungul celor câteva săptămâni cât fusese întemniţat, a zis el, fără să precizeze motivul încarcerării, se născuse ideea acelui

proiect. Se simţea singur, surghiunit, nu putea să comunice cu nimeni. Dezvoltase conceptul de „relaţii afective virtuale“ împreună cu un inginer de origine japoneză care studiase la Stanford.

Loving – în sfârşit tandreţe adevărată, promitea sloganul publicitar. În câteva săptămâni, aplicaţia fusese folosită de către sute de mii de utilizatori americani şi se afla pe punctul de a pătrunde pe teritoriul european. La douăzeci şi şase de ani, Alexandre Farel devenea unul dintre cei mai performanţi antreprenori francezi şi fusese deja lăudat în câteva reviste americane şi în presa franceză. Le-a mulţumit public părinţilor săi, care nu putuseră veni acolo, şi şi-a încheiat discursul vorbind despre posibilităţile extraordinare pe care le oferea inteligenţa artificială în evoluţia relaţiilor umane. „Să facem cu toţii astfel încât aceasta să rămână cea mai bună dintre vremurile posibile.“ La încheierea conferinţei, Alexandre a fost aplaudat. Nu a rămas la cocktail decât cincisprezece minute. Se dusese vestea că este misterios, tenebros, complex, asocial, şi profita de asta: într-o societate în care toată lumea îşi etala intimitatea în faţa necunoscuţilor, cultivarea tainei alimenta fanteziile. S-a întors acasă cu taxiul. A ajuns în dreptul imobilului unde locuia pentru câteva săptămâni: o clădire cu design futurist, cu o imensă faţadă de sticlă, aproape de Chelsea, în inima New Yorkului. Unul dintre investitorii lui deţinea un apartament acolo şi i-l pusese la dispoziţie pentru o perioadă nu mai mare de şase luni. Fiecare apartament era conceput în acelaşi mod: o bucătărie deschisă cu o insulă centrală lăcuită în alb, care dădea spre un salon vast. Alături, împrejmuită cu pereţi de sticlă, o baie spaţioasă unde, chiar în dreptul ferestrei, fusese amplasată o cadă albă cu forme rotunjite. Era un spaţiu minimalist, dominat de alb. Lui Alexandre îi plăcea să facă baie acolo, cu vedere spre High Line, parcul liniar suspendat în plin Manhattan, construit pe locul unor foste căi feroviare. S-a dus la piscina reşedinţei, locul era pustiu, a înotat timp de o oră, pe urmă a urcat înapoi în apartament. Se simţea calm şi împăcat; acum avea chef să facă sex. S-a conectat la o nouă aplicaţie care făcea posibilă pregătirea şi validarea unui act sexual, obţinând de la

partenerul sau partenera viitoare un consimţământ limpede şi fără echivoc; la sfârşit, cele două părţi încheiau un contract codificat, care era stocat de companie. Şi-a specificat preferinţele: voia să folosească prezervativ şi să-i fie îngăduit un limbaj „explicit“, care, adică, includea cuvinte percepute ca jignitoare sau degradante, dar refuza raporturile sadomasochiste sau schimbul de fotografii şi secvenţe video. I-a trimis o cerere partenerei cu care dorea să facă sex, era o tânără antreprenoare în vârstă de douăzeci şi cinci de ani pe care o întâlnise la o petrecere. După cincisprezece minute, a primit şi lista ei de preferinţe: erau aceleaşi ca ale lui, cu deosebirea că nu autoriza limbajul explicit. Dar dacă-i venea să spună în timpul actului că vrea „s-o fută“ sau că-i place „curul“ ei? Riscul era prea mare: a renunţat şi i-a făcut aceeaşi propunere altei femei, o tânără analistă care lucra pentru un fond de investiţii newyorkez. A aşteptat câteva minute răspunsul, fotografia fetei era afişată pe ecranul telefonului mobil, însoţită de un norişor care voia să dea de înţeles că tânăra stă pe gânduri. În cele din urmă a apărut mesajul: „Cererea dumneavoastră a fost acceptată“. Ea validase utilizarea limbajului murdar, consimţea la un raport sexual viitor, ba chiar accepta şi alte practici: bondage, sodomie – îi întrecea aşteptările. I-a dat întâlnire la el – aplicaţia preciza că ambii parteneri se pot răzgândi în orice clipă. A făcut ordine în apartament, a pregătit două prezervative, cu singuranţă n-avea să depăşească două numere, ziua aceea îl storsese de vlagă. A făcut duş, s-a întrebat dacă să se radă pe piept, părul li se părea respingător anumitor femei. Cu un gest hotărât şi-a trecut lama peste tors, perii au căzut, au dispărut în sifonul de scurgere, s-a uns cu o cremă pe tot pieptul – un balsam intensiv de întinerire a corpului, pe bază de seminţe de coriandru, pe care dăduse şaptezeci şi unu de dolari într-o prăvălie din SoHo – şi-a pus o cămaşă albă croită dintr-un voal de bumbac atât de străveziu, încât i se vedea pielea. A zărit un fir de păr negru în chiuveta de marmură albă, l-a apucat cu un şerveţel şi l-a aruncat în closet. Apoi a cercetat pentru ultima oară locul: era curăţenie. Şi-a dezinfectat mâinile, a colindat câteva clipe prin apartament, cu telefonul în buzunarul de la cămaşă. Deodată,

soneria: era ea. O brunetă frumoasă de un metru optzeci, în ţinută sportivă, care a intrat hotărâtă. S-au aşezat în salon. Ea a început să evoce situaţia politică internă, îl ura pe Trump, „preşedintele care spusese că trebuie să le apuci pe femei de păsărică“. N-avea chef să pălăvrăgească, voia doar să se culce cu ea, dar fata o ţinea pe-a ei: „Ştii ce i-a spus unui prieten acuzat de agresiune sexuală? Nu inventez nimic, e scris în cartea lui Bob Woodward, ai citit-o? A zis o chestie de genul: «Trebuie să negi, să negi, să negi. Dacă recunoşti fie şi cel mai mărunt fleac, cea mai mică vină, eşti un om mort»“ – era, în mod vădit, o democrată înrăită. Alexandre s-a apropiat de ea, i-a desfăcut părul pe care-l ţinea strâns în coadă de cal, a sărutat-o, i-a băgat limba în gură, dar ea s-a dat imediat înapoi. Era *vreo problemă*? I-a răspuns că, pur şi simplu, nu-i plăcea să sărute cu limba, aplicaţia nu precizase dacă e sau nu voie cu limba, cam neplăcut; în mod limpede nu-i plăcea chestia asta, prin urmare nu va putea să-i dea limbi, deşi femeia bifase căsuţa „orice practici sexuale“; măcar va accepta să i-o ia în gură? Evantaiul de posibilităţi se restrângea, începuse să-l ia cu durere de cap. A sărutat-o de câteva ori pe buze, dar nu mai avea tragere de inimă. Părea nehotărâtă, slavă Domnului că măcar nu voia să urmeze o carieră politică. Acum i se făcuse sete. Alexandre s-a ridicat, s-a îndreptat spre frigider ca să ia sticla de vin roze şi apa de nucă-de-cocos pe care le cumpărase, tipa precizase în profilul său că e vegană. A aranjat pe un platou o farfurie cu roşii cherry, măsline, un cârnat şi un cuţit. În bucătărie, i-a vibrat telefonul: cu un clic, fata îşi anulase acordul, probabil din cauza chestiei cu limba. Când s-a întors în salon, stătea pe canapea, cu geanta pe genunchi. Îi părea rău, era prea obosită; s-a lăsat un moment de stinghereală. I-a spus că o înţelege. Fata s-a uitat spre cârnat şi a izbucnit în plâns – probabil că era mai mult decât putea să îndure. L-a rugat s-o scuze, era prea multă presiune pe ea la serviciu – *dacă nu-ţi îndeplineşti obiectivele, eşti dat afară imediat* – şi ratase chiar în dimineaţa aceea cursul de yoga Kundalini, era mai bine să se întoarcă acasă. Alexandre a fost la un pas să se arunce pe fereastră. De îndată ce a auzit uşa trântindu-se, s-a tolănit pe canapeaua din salon, şi-a turnat un pahar cu vin, a

luat o felie de cârnat şi a pus mâna pe telefon. A şters-o pe fată din lista de contacte, a intrat pe Instagram şi a postat o poză cu el făcută la evenimentul din seara respectivă, când era aclamat de investitori, însoţită de următoarele tag-uri: #Loving #Success #HappyMe #Thanks #BePositive #LoveMyLife. A văzut că Yasmina adăugase o inimioară galbenă, semn că apreciase imaginea. De ce galbenă? Fiecare culoare avea un rol precis; voia să-i rămână prietenă. De la proces încoace nu mai avea nici o veste de la ea, cu siguranţă că citise amplul articol ce-i fusese dedicat lui într-o revistă economică franceză. A blocat contul Yasminei, fără măcar să-l consulte. A înghiţit un sedativ, s-a ghemuit şi a încercat să adoarmă. Suntem adesea dezamăgiţi de viaţă, de propria persoană, de ceilalţi. Degeaba încercăm să fim *pozitivi*, până la urmă tot ne va scuipa cineva în faţă negativitatea sa, cele două se vor anula reciproc, echilibrul ăsta precar ne stoarce, dar nu oricum, ci încet, intermitent, cu răgazuri liniştitoare care ne oferă bucurii de scurtă durată: cine ştie ce satisfacţie, dragostea, sexul – crâmpeie adică, încredinţarea că suntem *în viaţă*. Ăsta-i mersul lucrurilor. Ne naştem, murim; între cele două, cu un strop de noroc, iubim, suntem iubiţi, nu durează mult, mai devreme sau mai târziu ajungem să fim înlocuiţi. N-avem de ce să ne revoltăm, asta-i firea neclintită a lucrurilor omeneşti.

1. Fragment din *Poveste despre două oraşe* de Charles Dickens, traducere din limba engleză de Antoaneta Ralian, Editura Paralela 45, Bucureşti, 2003.

Mulţumiri

Vreau să-mi exprim recunoştinţa şi prietenia faţă de maestra Julie Fabreguettes şi maestrul Archibald Celeyron, doi avocaţi străluciţi – cartea aceasta le datorează enorm.

Mulţumiri domnului François Sottet, magistrat.

De asemenea, mulţumiri lui Pierre-Yves Bocquet, Jean-Michel Carpentier, Gaspard Gantzer, Bruno Patino, Ariel Toledano, Michèle Tuil, precum şi copiilor mei.

Conţinutul blogului Milei Wizman şi cuvintele lui Jean Farel de la proces care evocă „douăzeci de minute de zbânţuială“ au fost liber inspirate din aşa-zisul caz „Stanford“, care a avut ecouri puternice în Statele Unite în cursul anului 2016.